

LOCUS

NAROČNIK

RRA Zeleni kras, d.o.o.

Prečna ulica 1 | 6257 Pivka

REGIONALNI PROSTORSKI PLAN

PRIMORSKO-NOTRANJSKE REGIJE

DRUGI OSNUTEK

IZVAJALEC

LOCUS prostorske informacijske rešitve d.o.o.

Ljubljanska cesta 76 | 1230 Domžale

Nova Gorica, junij 2026

LOCUS

PROSTORSKI AKT

Regionalni prostorski plan

NAZIV PROSTORSKEGA AKTA

Regionalni prostorski plan Primorsko-notranjske regije

GRADIVO

Drugi osnutek RPP

ID AKTA

5938

NAROČNIK

Regionalna razvojna agencija Zeleni Kras, d.o.o.

IZDELOVALEC

Locus d.o.o., Ljubljanska cesta 76, 1230 Domžale

VODJA PROJEKTA

dr. Miha Konjar, univ. dipl. inž. geod.

STROKOVNA SKUPINA

Nina Ursic, dipl. inž. kraj. arh.
Maja Šinigoj, univ.dipl.inž.arh.
Leon Kobetič, univ. dipl. inž. grad.
Metka Jug, univ. dipl. inž. kraj. arh.
Nina Lipušček, univ. dipl. inž. kraj. arh.
Luka Jereb, mag. inž. arh. urb.
Tosja Vidmar, univ. dipl. geog.
Žiga Smrekar, mag. geog.
Kristina Korošec, dipl. inž. kraj. arh.
Jakob Jugovic, mag. prost. načrt.

DATUM

Nova Gorica, junij 2026

KAZALO

KAZALO	5
SEZNAM KRATIC	7
1 UVOD	9
1.1 Vsebina regionalnega prostorskega plana	9
1.2 Območje obravnave	11
1.3 Izhodišča za pripravo regionalnega prostorskega plana	12
1.4 Razvojne potrebe, izzivi in razvojne priložnosti regije	13
2 CILJI IN PREDNOSTNE NALOGE PROSTORSKEGA RAZVOJA REGIJE	15
2.1 Vizija prostorskega razvoja regije	15
2.2 Cilji prostorskega razvoja regije	16
2.3 Prednostne naloge prostorskega razvoja regije	17
3 USMERITVE ZA PROSTORSKI RAZVOJ REGIJE	19
3.1 Usmeritve za razvoj poselitve	19
3.2 Usmeritve za razvoj gospodarske javne infrastrukture	19
3.3 Usmeritve za razvoj gospodarstva	20
3.4 Usmeritve za urejanje krajine	20
3.5 Čezmejni vplivi in povezave	21
4 ZASNOVA PROSTORSKEGA RAZVOJA REGIJE	22
4.1 Zasnova razvoja poselitve	22
4.1.1 Omrežje središč v policentričnem urbanem sistemu	26
4.1.2 Okvirna območja za dolgoročni razvoj naselij	30
4.1.3 Območja funkcionalnega povezovanja	31
4.1.4 Podeželje	34
4.1.5 Usmeritve za ohranjanje in izboljšanje prepoznavnosti naselij	37
4.1.6 Nepozidana stavbna zemljišča in funkcionalno razvrednotena območja	39
4.2 Zasnova razvoja oskrbe prebivalstva	41
4.2.1 Stanovanjska oskrba	41
4.2.2 Omrežje družbene infrastrukture	45
4.2.3 Storitve splošnega gospodarskega pomena	49
4.3 Zasnova gospodarskega razvoja v regiji	50
4.3.1 Prednostna območja za gospodarski razvoj	53
4.3.2 Večja nakupovalna središča	57
4.3.3 Razvoj turizma in prednostna območja za razvoj turizma	57
4.3.4 Prednostna območja za razvoj kmetijstva	61
4.3.5 Prednostna območja za razvoj gozdarstva	64
4.3.6 Prednostna območja za pridobivanje mineralnih surovin	66

4.4	Zasnova omrežij gospodarske javne infrastrukture	67
4.4.1	Prometna infrastruktura	68
4.4.2	Sistem trajnostne mobilnosti	72
4.4.3	Energetska infrastruktura	75
4.4.4	Razvoj okoljske infrastrukture	79
4.5	Zasnova razvoja v krajini	88
4.5.1	Zasnova razvoja in varstva krajine	88
4.5.2	Zasnova zelenega sistema	93
4.6	Obramba, zaščita in varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami	96
4.6.1	Obramba	96
4.6.2	Zaščita in varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečam	97
4.6.3	Prilagajanje na podnebne spremembe	101
5	IZVAJANJE IN SPREMLJANJE IZVAJANJA REGIONALNEGA PROSTORSKEGA PLANA	102
5.1	Izvajanje regionalnega prostorskega plana	102
5.1.1	Prostorski instrumenti	102
5.1.2	Upravljavski instrumenti	103
5.2	Spremljanje izvajanja regionalnega prostorskega plana	104

SEZNAM KRATIC

KRATICA	POMEN
6. RO	6. razvojna os
AC	avtocesta
CSD	center za socialno delo
DPN	državni prostorski načrt
FRO	funkcionalno razvrednotena območja
GC	gospodarska cona
GJI	gospodarska javna infrastruktura
IOC	industrijsko obrtna cona
JPP	javni potniški promet
LEK	lokalni energetske koncept
NEPN	nacionalni energetske in podnebni načrt
NSZ	nepozidana stavbna zemljišča
Območja IR	območja izključne rabe prostora za potrebe obrambe
Območja MIR	območja možne izključne rabe prostora za potrebe obrambe
Območja ONR	območja omejene in nadzorovane rabe prostora za potrebe obrambe
OOTT	okoljsko občutljivo trajno travinje
OPN	občinski prostorski načrt
OSVAD	Osrednjega vadišča Slovenske vojske
OVE	obnovljivi viri energije
P+R	parkirišča park and ride
PROSO	prednostna območja za stanovanjsko oskrbo
PUS	policentrični urbani sistem
RCPS	regionalna celostna prometna strategija
ROG	regijsko območje za gospodarstvo
RPP	regionalni prostorski plan
RRP	regionalni razvojni program
RTP	razdelilna transformatorska postaja
SC	strateški cilji
SDO	sistem daljinskega ogrevanja
SPRS	Strategija prostorskega razvoja Slovenije
SSPR	sistem spremljanja prostorskega razvoja
ŠMO	širše mestno območje
UO	ureditveno območje
URSZR	uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje
VGP	veliki generatorji prometa
ZUreP	Zakon o urejanju prostora
ZVNDN	zaščita in varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami
ZVO	Zakon o varstvu okolja

1 UVOD

Osnovna paradigma prostorskega razvoja Slovenije do leta 2050, kot jo opredeljuje Strategiji prostorskega razvoja Slovenije 2050 (v nadaljevanju SPRS 2050), temelji na krepitvi prostorske kohezije, ki omogoča uravnotežen, skladen in trajnosten razvoj območij ob upoštevanju njihovih razvojnih potencialov. Prostorsko načrtovanje ima pri tem ključno vlogo, saj zagotavlja dolgoročno trajnostno upravljanje prostora ter njegovo prilagajanje spremenjenim mednarodnim okoliščinam, družbenim in gospodarskim trendom ter globalnim razvojnim izzivom.

Zakon o urejanju prostora (Uradni list RS, št. 61/17; v nadaljevanju ZUreP-2) je leta 2017 uvedel regionalni prostorski plan (v nadaljevanju RPP) kot instrument za usklajevanje prostorskega razvoja med državo in občinami. Ta instrument ohranja tudi novi Zakon o urejanju prostora (Uradni list RS, št. 199/21, 18/23 – ZDU-10, 78/23 – ZUNPEOVE, 95/23 – ZIUOPZP, 23/24, 109/24, 25/25 – odl. US, 75/25 in 14/26, v nadaljevanju ZUreP-3), ki dodatno poudarja njegovo vlogo pri celostnem in usklajenem razvoju regij. Namen in vsebino regionalnega prostorskega plana določa 75. člen ZUreP-3.

RPP je prostorski strateški akt, s katerim se država in občine, na podlagi SPRS 2050 (Uradni list RS, št. 72/2023), njenih akcijskih programov, drugih razvojnih aktov države in razvojnih ciljev EU, dogovorijo in uskladijo o nadaljnjem prostorskem razvoju regije ter določijo bistvene razvojne priložnosti. V RPP se uskladijo zasnove prostorskih ureditev državnega pomena in določijo zasnove prostorskih ureditev lokalnega pomena, ki segajo v območje več občin ali vplivajo na razvoj več občin.

S pripravo RPP se uresničuje načelo usklajevanja interesov in sodelovanja državne in občinske ravni. V okviru izdelave RPP se morajo država (resorji) in občine dogovoriti in uskladiti o zasnovah prostorskih ureditev na območju regije, dogovorjene rešitve pa morajo upoštevati pri nadaljnjem planiranju in pri izvedbi planiranih prostorskih ureditev.

1.1 Vsebina regionalnega prostorskega plana

RPP določa cilje in prednostne naloge prostorskega razvoja ter vsebuje usmeritve za prostorski razvoj regije, predvsem usmeritve za razvoj poselitve, gospodarske javne infrastrukture in urejanje krajine, ob ohranjanju krajinske identitete. Cilj dokumenta bo zagotavljanje usklajenega in trajnostnega razvoja regije, ki bo podprl tako gospodarsko rast kot ohranjanje naravnega okolja. RPP bo uvedel novo raven načrtovanja, ki bo združevala območje vseh občin v regiji in načrtoval ter umeščal vsebine, pomembne za območje celotne regije. S tem bo omogočil planiranje in koordinacijo med občinsko in nacionalno ravno, kar bo prispevalo k bolj usklajeni ter racionalni rabi prostora. Dejstvo je, da regionalno planiranje omogoča učinkovitejše upravljanje prostora, ki presega občinske meje in vključuje širše okoljske, socialne in gospodarske potrebe. RPP bo usmerjal prostorski razvoj v Primorsko-notranjski regiji glede na njene geografske značilnosti, gospodarsko stanje, demografske trende in varovana območja, kar bo omogočilo boljše planirane rabe zemljišč, infrastrukture in prilagoditev demografskim trendom regije.

Temeljna zakonodaja za pripravo RPP sta Zakon o urejanju prostora (ZUreP-3) in Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (ZSRR-2). RPP je pripravljen v skladu z Navodil za vsebino, obliko in način priprave regionalnega prostorskega plana (Urbanistični inštitut Republike Slovenije, marec 2026) ter skladno s Tehničnimi pravili za pripravo prostorskih aktov v digitalni obliki (Ministrstvo za naravne vire in prostor, december 2023).

Podlaga za pričetek priprave prostorskega akta so Izhodišča za regionalni prostorski plan Primorsko-notranjske regije (v nadaljevanju Izhodišča), ki jih je v letu 2025 pripravila Regionalna razvojna agencija Zeleni Kras (v nadaljevanju RRA Zeleni Kras), odgovorni pripravljavec RPP Primorsko-notranjske regije. V Izhodiščih so podani razlogi za pripravo RPP, zakonodajni okvir, obstoječe stanje v regiji s ključnimi izzivi, nacionalni okvir, njegova vsebina in oblika, postopek vključevanja deležnikov ter okvirni časovni plan. Izhodišča, potrjena s strani relevantnih deležnikov pri urejanju prostora in javnosti, pomenijo začetek formalnega postopka priprave RPP.

RPP je sestavljen iz tekstualnega (ta dokument) in grafičnega dela, ki v osnovni strukturi sledi poglavjem iz SPRS 2050, kar omogoča medsebojno primerjavo dokumentov.

Tekstualni del oz. vsebina RPP je pripravljena po sledečih sklopih:

- Izhodišča za pripravo regionalnega prostorskega plana,
- Cilji in prednostne naloge prostorskega razvoja regije,
- Usmeritve za prostorski razvoj regije,
- Zasnovo prostorskega razvoja regije ter
- Izvajanje ter spremljanje izvajanja RPP.

Grafični del RPP vsebuje prikaz območja obravnave in prikaze zasnov:

- Karta 1: Območje obravnave
- Karta 2: Zasnova razvoja poselitve
- Karta 3: Zasnova razvoja oskrbe
- Karta 4: Zasnova gospodarskih dejavnosti
- Karta 5: Zasnova razvoja turizma
- Karta 6: Zasnova prometne infrastrukture
- Karta 7: Zasnova sistema trajnostne mobilnosti
- Karta 8: Zasnova energetske infrastrukture
- Karta 9: Zasnova okoljske infrastrukture
- Karta 10: Zasnova razvoja in varstva krajine
- Karta 11: Zasnova zelenega sistema regije
- Karta 12: Zasnova sistema obrambe, zaščite in varstva pred naravnimi nesrečami

Spremljajoča gradiva RPP so:

- Izhodišča za pripravo RPP
- Analiza stanja po izbranih področjih za Primorsko-notranjsko regijo
- Prikaz stanja v prostoru
- Okoljsko poročilo in dodatek za naravo
- Analiza stanja v prostoru in določitev razvojnih potreb in usmeritev za razvoj poselitve, razvoja v krajini in gospodarske javne infrastrukture,
- Strokovne podlage:
 - Urbanistična zasnova za urbano območje Postojne (predlog, marec 2026)
 - Krajinska zasnova Cerkniško polje in Planinsko polje (predlog, marec 2026)
- Obrazložitev in utemeljitev
- Povzetek za javnost

1.2 Območje obravnave

Navezava na karto 1: Območje obravnave

RPP se pripravi za območje Primorsko-notranjske regije, katere obseg določa Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (Uradni list RS, št. 20/11, 57/12, 46/16 in 18/23 – ZDU-10, ZSRR-2) in obsega 6 občin: Bloke, Cerknica, Loška dolina, Ilirska Bistrica, Pivka in Postojna. Primorsko-notranjska regija leži v jugozahodnem delu Slovenije, med Ljubljansko kotlino in slovensko obalo. Regija leta 2025 šteje 53.826 prebivalcev in se razprostira na 1.456 km², kar predstavlja 7,2 % površine Slovenije. Pri tem Primorsko-notranjska regija meji na 4 slovenske regije: Goriško, Obalno kraško, Osrednjeslovensko regijo in Jugovzhodno Slovenijo. V okviru politike regionalnega razvoja jo uvrščamo v Vzhodno kohezijsko regijo. Regije so med seboj močno povezane na različnih področjih, kar prebivalcem omogoča dnevne migracije predvsem delovnih migrantov. Iz regije se dnevno vozi 10.730 delovno aktivnih prebivalcev, v regijo pa pride na delo 3.223 prebivalcev drugih regij.

Regija je ena izmed obmejnih regij, na jugu je neposredno povezana s sosednjo Hrvaško. Čezmejno povezovanje Primorsko-notranjske regije s Hrvaško je del vsakdana obmejnih prebivalcev in predstavlja priložnost za gospodarski, infrastrukturni in turistični razvoj. Občina Loška dolina je s bližnjim hrvaškim zaledjem od nekdaj delovalo kot enovit prostor, prebivalci sosednje hrvaške regije Primorsko-Goranske županije, predvsem prebivalci Gorskega Kotarja, se kljub meji zaposlujejo v podjetjih v Loški dolini, kjer koristijo tudi zdravstvene storitve. V občini Ilirska Bistrica se povezujejo in razvijajo čezmejno gospodarsko cono, s ciljem spodbujanja in širitve dejavnosti na obeh strani meje. Načrtovano je tudi izboljšanje prometne povezave z Reko, ki je gospodarsko pomembno središče na Hrvaškem, ter širitev povezav obmejnega območja z večjo mobilnostjo in boljšo dostopnostjo, predvsem na področju turizma in zdravstva. Povezovanje z Reko in širšim območjem Kvarnerja lahko znatno okrepi gospodarski razvoj regije.

Primorsko-notranjska razvojna regija je pretežno podeželska in ena najredkeje poseljenih razvojnih regij v Sloveniji (36,5 prebivalcev na km²). Kljub temu območje regije predstavlja strateško pomembno območje, zaradi svoje lege med štirimi gospodarsko močnejšimi regijami ter bližine Italije in Hrvaške. Pomanjkljivo razvita prometna infrastruktura, tako cestna kot tudi železniška omrežja, ne omogočajo učinkovitega povezovanja vseh delov regije z širšim prostorom ter večjimi mesti (Reka, Trst, idr.). Razvoj prometne infrastrukture bi regiji dodatno odprl vrata za mednarodno sodelovanje in krepitev gospodarske vpetosti.

Glavne značilnosti prostorskega razvoja regije izhajajo iz redke poseljenosti, razdrobljenosti naselbinskega sistema ter izrazite občutljivosti okolja. Kljub prisotnosti treh regijskih središč – Postojne, Ilirske Bistrice in Cerknice – regija nima izrazitega urbanega težišča, ki bi učinkovito povezovalo prostor in storitvene funkcije za širše območje. Naselbinska struktura regije temelji na prevladujoči podeželski poselitvi, pri čemer ima Postojna edina status mesta nacionalnega pomena. Velik del naselij ima omejene razvojne funkcije, zaradi česar se prebivalstvo, predvsem mladi in visoko izobraženi, pogosto selijo v druge regije, kar zmanjšuje vitalnost lokalnih skupnosti.

Gospodarsko je regija šibkejša – podjetja so večinoma proizvodno usmerjena, z nizko dodano vrednostjo, inovacij je malo, sodelovanje z znanstveno-raziskovalnimi ustanovami pa šibko. Opazen vpliv dostopnosti tako na razvoj gospodarstva na splošno kot tudi na prostorski razvoj obstoječih gospodarskih con. Strateška lega ob AC vpliva na večjo zasedenost con ter večje potrebe po zemljiščih, medtem ko so cone v slabše dostopnih območjih praviloma manj zasedene. Tako so gospodarske dejavnosti zgoščene predvsem v posameznih conah, ki se razvijajo ločeno, v okviru prostorskih zmožnosti in brez dolgoročne prostorske strategije za širitev. Ključni izzivi so beg možganov, pomanjkanje delovnih mest za visoko izobražen kader in tako odvisnost od zaposlitvenih priložnosti zunaj regije. Priložnosti se kažejo v razvoju inovacij, večji digitalizaciji ter povezovanju podjetij z javnim in nevladnim sektorjem za preboj v trajnostne in družbeno odgovorne poslovne modele. Za regijo je značilna visoka dnevna delovna mobilnost v sosednje regije, zlasti v osrednjeslovensko širše mestno območje (v nadaljevanju ŠMO) in ŠMO slovenske Istre, kar podpira tudi sorazmerno dobro razvito cestno omrežje. Poselitev se zgošča ob glavnih prometnih oseh. Zaradi redke poselitve in potrebe po ohranjanju podeželja je nujno nadaljnje vlaganje v razvoj prometne infrastrukture, ob tem pa se spodbujajo trajnostne oblike mobilnosti.

Na področju kakovosti življenja regija izstopa z razmeroma dobro dostopnimi socialnimi storitvami ter izjemno naravno dediščino. V regiji je prevladujoča kraška pokrajina, obsežni gozdovi in številne naravne znamenitosti. Pestro krajinsko sliko dopolnjujejo flišni Brkini in dolina reke Reke. Na podlagi naravnih danosti se razvijajo možnosti za trajnostni turizem in ohranjanje dediščine.

Z vidika okolja predstavlja regija občutljiv in dragocen naravni prostor – bogata biotska raznovrstnost, kraški pojavi in vodni viri zahtevajo posebno skrbno rabo prostora. Prihodnji prostorski razvoj mora zato slediti načelom varovanja narave, racionalne rabe zemljišč ter omejevanja širjenja poselitve v ohranjena območja narave. Predvidena je krepitev povezav zelene infrastrukture, varovanje vodovarstvenih območij in usklajevanje rabe prostora z nosilno zmogljivostjo okolja. Zaradi (večinoma) kraškega terena, visoke biotske raznovrstnosti in kulturne krajine, so potrebni skrbno načrtovani, trajnostni razvojni ukrepi. Turizem ima velik razvojni potencial – ne le zaradi svetovno znane Postojnske jame, temveč zaradi naravne in kulturne raznolikosti ter vse bolj prepoznavne znamke Zeleni kras, ki podpira razvoj eko-turizma, izobraževalnih vsebin in širši sonaravni razvoj podeželja. Za namen preprečevanja odseljevanja ter obsežnih dnevnih migracij prebivalstva je potrebna širitev obstoječih in razvoj novih gospodarskih con, ki bi omogočile večje število delovnih mest in hitrejši gospodarski napredek regije. Potencial za trajnosten gospodarski razvoj regije, poleg ugodne lege, predstavljajo tudi naravni viri, predvsem les ter za turizem pomembna naravna in kulturna dediščina. Za ohranjanje poseljenosti na odmaknjenih obmejnih območjih se teži k razvoju dejavnosti, ki temeljijo na lokalnih virih, hkrati pa se z inovativnimi in prilagojenimi rešitvami in ukrepi prebivalcem omogoča boljšo dostopnost javnih in drugih storitev.

Osrednja teženja prostorskega razvoja v regiji je usmerjena v trajnostno uravnoteženje med urbanim razvojem, podeželjem in naravo. Ustvarjati je potrebno prostorske pogoje za kakovostno bivanje, ohranjanje krajinske identitete ter večjo odpornost regije na demografske, gospodarske in podnebne spremembe. Ključno je razvijati tiste oblike rabe prostora, ki temeljijo na medsektorskem povezovanju – med gospodarstvom, okoljskimi sistemi, mobilnostjo in oskrbo z javnimi storitvami – ter graditi regijsko prepoznavnost na osnovi prostorskih posebnosti in trajnostnih načel.

Regionalni razvoj se naveže na tiste prostorske potenciale, ki nudijo podporo lokalnemu gospodarskemu in družbenemu razvoju, povečujejo odpornost na podnebne spremembe, zmanjšujejo ranljivost prostora, krepijo vzdržno in trajnostno rabo virov, omogočajo vzpostavljanje razmer za večjo zaposljivost v lokalnem okolju in ne povečujejo dnevne mobilnosti in izseljevanja.

1.3 Izhodišča za pripravo regionalnega prostorskega plana

Poleg SPRS 2050 in Izhodišč so pomembne podlage za pripravo RPP tudi predhodno izdelana strokovna podlaga za regionalne prostorske plane: Analiza stanja in analiza razvojnih potreb regij (UIRS, ACER, LOCUS, LUZ, 2024) ter Regionalni razvojni program Zeleni kras (RRP Zeleni Kras 2021–2027). Medtem ko razvojni program opredeljuje gospodarske, socialne in okoljske razvojne cilje ter projekte regije, prostorski plan določa prostorski razvoj in usmeritve za razvoj na ravni regije, z namenom usklajevanja prostorskih potreb in varovanja prostora. Oba regionalna razvojna dokumenta morata biti vsebinsko usklajena. ZUreP-3 je dodatno določil še, da mora biti RRP izdelan na podlagi RPP in tako naj bi tudi v praksi prostorski plan zagotavlja prostorske pogoje za uresničevanje regionalnega razvojnega programa oz. v njem opredeljenih projektov.

Sočasno z izdelavo RPP so v pripravi tudi dve obvezni strokovni podlagi Urbanistična zasnova za urbano območje Postojne, ki jo izdeluje konzorcij podjetij Geodetsko podjetje Sežana, geodetske storitve d.o.o., Arhitekturni biro AUO V PROSTORU, arhitektura, urbanizem, oblikovanje, d.o.o., PROJEKTGPS, geodezija, projektiranje, svetovanje d.o.o. ter STUDIO 3R urbanistično in arhitekturno načrtovanje d.o.o. ter Krajinska zasnova Cerknjsko polje in Planinsko polje, ki jo izdeluje konzorcij podjetij Locus prostorske informacijske rešitve d.o.o., Prostorsko načrtovanje Aleš Mlakar s.p. ter Regijska razvojna družba d.o.o. Strokovni podlagi predstavljata osnovo in vodilo za pripravo RPP, pri tem pa obsegata rezultate obsežnih analize ter vsebinska izhodišča in usmeritve za posamezne vsebine RPP. Ugotovitve in besedila iz strokovnih podlag so smiselno vključene v RPP.

Za potrebe podrobnega vpogleda v težnje prostorskega razvoja regije je bila pripravljena dodatna poglobljena Analiza stanja po izbranih področjih, ki je del spremljajočega gradiva RPP. Gre za analizo po vzoru poročil o prostorskem razvoju, ki se pripravljajo na lokalni in državni ravni. Izdelava tovrstnih poročil na regionalni ravni je predvidena sicer šele 4 leta po sprejetju regionalnega prostorskega plana (ZUreP-3, 278. Člen - poročilo o prostorskem razvoju). Izdelava Analize ob začetku priprave prvega RPP predstavlja izhodiščno stanje in tako omogoča primerjavo začetnega stanja in stanja, ki bo sledilo po sprejemu in uresničevanju regionalnega prostorskega plana. Pri tem pa naj bi bila ta Analiza in kasneje poročilo tudi osnova za načrtovanje kohezijske politike in se navezuje na analizo stanja v skladu z akti, ki določajo vsebine in pripravo Regionalnega razvojnega programa, kot podlaga za skladen regionalni razvoj.

1.4 Razvojne potrebe, izzivi in priložnosti regije

Razvojne potrebe

Primorsko-notranjska regija se sooča s potrebo po izboljšanju prostorskih, infrastrukturnih in institucionalnih pogojev, ki podpirajo bivanje, mobilnost in gospodarsko dejavnost. Zaradi razpršene in redke poselitve, omejene funkcionalne povezanosti središč in šibke notranje prometne infrastrukture je nujna krepitev regijskih središč (Postojna, Cerknice in Ilirske Bistrice) ter drugih središč v policentričnem urbanem sistemu (v nadaljevanju PUS). Potrebna je večja funkcionalna povezanost središč tako na področju oskrbe kot na področju gospodarstva. Potrebna je vzpostavitev nove osrednje regionalne cone Postojna, ter krepitev obstoječih gospodarskih con, zagotavljanje prostorov za podjetništvo, trajnostno kmetijstvo ter podporo turizmu z visoko dodano vrednostjo. Potrebno je vzpostaviti skupni zaposlitveni sistem Primorsko-notranjske regije, ki bo zagotavljal tako delovna mesta lokalnemu prebivalstvu kot delovno silo podjetjem v regiji. Potrebna je tudi posodobitev prometne infrastrukture, vzpostavitev trajnostnih oblik mobilnosti in s tem izboljšanje dostopa do osnovnih storitev tako v mestih kot na podeželju. V regiji je potrebno podpirati trajnostno kmetijstvo, gozdarstvo, lokalne prehranske verige in povezave s turizmom, pri čemer se ohranja kulturna krajina in prepoznavnost naselij. Zaradi ranljivosti okolja je potrebno povečanje zanesljivosti tako komunalne, kot tudi energetske infrastrukture. Regija potrebuje tudi načrtno upravljanje vodnih virov, varstvo narave, ohranjanje kulturne in krajinske dediščine ter prilagajanje podnebnim spremembam, da se zagotovi trajnostna in prostorsko učinkovita raba prostora.

Razvojni izzivi regije

Regija se sooča s kompleksnimi prostorskimi, gospodarskimi in okoljskimi izzivi, ki zahtevajo celovit, medsektorsko usklajen pristop. Ključni izzivi izhajajo iz prostorske razpršenosti, demografskih pritiskov, šibke gospodarske strukture in ranljivega naravnega okolja.

Kot ključni izzivi so bili v Izhodiščih izpostavljene sledeče vsebine:

- Razvoj mest in drugih urbanih naselij, ter zagotavljanje poselitve na podeželju.
- Zagotavljanje enakomerne dostopnosti do kakovostnih družbenih storitev in infrastrukture.
- Novogradnja, nadgradnja in posodobitev prometne in elektro infrastrukture. Zagotavljanje visokega nivoja čiščenja odpadnih voda in celovita oskrba prebivalstva s pitno vodo.
- Ohranjanje poseljenosti, vitalnosti in konkurenčnosti regije preko planiranja in zasnove novih stanovanjskih območij.
- Razvoj gospodarstva, opredelitev regionalno pomembnih gospodarskih con, območij za širitev ali umestitev novih gospodarskih con.
- Turistični razvoj regije in s tem povezana določitev prednostnih območij.
- Ohranjanje mozaične krajinske slike in ekstenzivnega kmetovanja, uskladitev kmetijstva z varstvom narave, dvig ravni samooskrbe.
- Dolgotrajno varovanje in ohranjanje narave ter kulturne dediščine in fleksibilno odzivanje na podnebne spremembe

Prepoznani izzivi regije so vodilo pri pripravi vizije, strateških ciljev, umeritev in prednostnih nalog prostorskega razvoja regije.

Razvojne priložnosti

Primorsko-notranjska regija ima številne razvojne priložnosti, ki izhajajo iz specifičnih prostorskih, naravnih in gospodarskih značilnosti. Posebna priložnost je krepitev središča Postojna, kot regijskega središča druge ravni. Postojna mora prevzeti razvojno vlogo, ki ji jo podeljuje SPRS 2050 v PUS države. Razvoj Postojne, tako na stanovanjskem kot na gospodarskem področju je priložnost za razvoj celotne regije in bo pozitivno vplivalo na celotno območje regije. Priložnost je tudi razvoj središč četrte ravni Cerknice in Ilirske Bistrice ter drugih naselij pomembnih za razvoj regije ter lokalnih oskrbnih središč. Pri tem dodatno priložnost predstavlja razvoj funkcionalno povezanih območij (ŠMO, poselitvena območja središč, povezave središč z gospodarskimi območji, povezave med središči), kjer bi večje število in koncentracija prebivalstva, storitev in gospodarskih dejavnosti omogoča nastanek sinergij pri razvoju inovativnih dejavnosti, sistema trajnostne mobilnosti, boljšem izkoriščanju lokalnih virov in spodbujanju konkurenčnosti regijskih podjetij.

Pomembna razvojna prednost regije je tudi visoka kakovost bivanja v naravnem okolju, ki jo predstavljajo urejena podeželska in urbana območja, ohranjena krajinska identiteta, obsežni gozdovi, kraški pojavi in raznolika kulturna dediščina. Ta kombinacija omogoča razvoj privlačnega življenjskega okolja, ki lahko zadrži prebivalstvo, privabi nove prebivalce in podpira trajnostne oblike naselitve ter prostorskega razvoja. Na območju regije, so bile okvirno prepoznane nekatere prostorske rezerve, predvsem NSZ, ki predstavljajo velik prostorski potencial za nadaljnji razvoj. Pri tem je nujno upoštevati dejstvo, da prostorski akti, ki ta zemljišča določajo, lahko ta zemljišča opredelijo kot razvojni potencial, ne morejo pa zagotoviti njihove aktivacije, dostopnosti ali izvedljivosti, kar ostaja problem vseh občin oz. razvoja teh načrtovanih zemljišč. Kljub temu takšne rezerve omogočajo notranji razvoj naselij ter zmanjšujejo pritisk na kmetijska, gozdna in naravno ohranjena območja ter so tako velika priložnost.

Na področju gospodarstva se priložnosti kažejo v razvoju nove osrednje gospodarske cone in krepitvi obstoječih gospodarskih con, spodbujanju dejavnosti z višjo dodano vrednostjo ter vključevanju lokalnih virov, kot so les, lokalna hrana in obnovljivi viri energije. Velik potencial je delovna sila, ki se trenutno vozi na delo izven regije, predvsem v Ljubljano. Delovno silo, ki je v regiji že prisotna je potrebno v regiji z razvojem raznolikih delovnih mest tudi zadržati. Potencial na področju gospodarstva ima tudi razvoj prehranske industrije, ki je v regiji že prisotna. Dodatne priložnosti se kažejo na področju povezovanja podjetij z izobraževalnimi in raziskovalnimi ustanovami, kar bi dodatno odprlo možnosti za inovacije in razvoj delovnih mest z višjo dodano vrednostjo.

Turistični sektor regije ima priložnost za razvoj tematsko povezanih mikrolokacij pod skupno destinacijsko znamko Zeleni kras, ki nadgrajujejo obstoječe znamenitosti (Postojnska jama, Cerkniško jezero, Rakov Škocjan, Notranjski park, Park Pivška presihajoča jezera, grad Snežnik, Križna jama, pa tudi Notranjski muzej Postojna in Park vojaške zgodovine Pivka) z manj prepoznanimi območji, kar omogoča daljše bivanje obiskovalcev in večjo dodano vrednost za lokalno gospodarstvo. Prisotna naravna in kulturna dediščina so temelj za razvoj trajnostnega, butičnega in doživljajskega turizma v regiji.

Na podeželju se kažejo priložnosti v integraciji kmetijstva in turizma, zlasti z lokalnimi proizvodnimi praksami in kratkimi dobavnimi verigami, kar povečuje samooskrbo in krepi lokalno identiteto.

Razvoj trajnostne mobilnosti, digitalne infrastrukture in pametnih energetskih rešitev predstavlja dodatno priložnost za povečanje konkurenčnosti, izboljšanje kakovosti bivanja in zmanjšanje vplivov na okolje.

Dodatna razvojna priložnost je čezmejna povezanost s Hrvaško, ki omogoča sodelovanje pri gospodarskih projektih, turizmu in rabi naravnih virov, hkrati pa odpira možnosti za čezmejno logistiko in tržne povezave. Regija ima tudi potencial za razvoj specializiranih industrijskih in proizvodnih dejavnosti, ki izkoriščajo obstoječe prostorske rezerve, industrijske površine in lokalne vire, pri čemer se spodbuja trajnostno in krožno gospodarstvo.

Celovito izkoriščanje teh priložnosti omogoča povečanje regionalne konkurenčnosti, odpornosti in samooskrbe, hkrati pa podpira ohranjanje kulturne krajine, naravnih danosti in lokalne identitete, kar je edinstveno za Primorsko-notranjsko regijo.

2 VIZIJA, CILJI IN PREDNOSTNE NALOGE PROSTORSKEGA RAZVOJA REGIJE

Cilji prostorskega razvoja predstavljajo temeljni okvir za usklajeno in dolgoročno planiranje prostora v Primorsko-notranjski regiji. Določajo usmeritve za oblikovanje poselitve, gospodarskih dejavnosti, družbenih storitev, infrastrukture in varstva okolja, hkrati pa zagotavljajo povezovanje lokalnih in regionalnih interesov. Cilji omogočajo, da prostorski razvoj prispeva k stabilnosti in odpornosti regije, podpira kakovost bivanja prebivalcev, ohranja naravne in kulturne vrednote ter omogoča razvoj potencialov posameznih središč in podeželskih območij. S tem poglavje predstavlja temelj za določitev prednostnih nalog in usmeritev, ki so nujne za uravnotežen, funkcionalen in trajnosten prostorski razvoj.

2.1 Vizija prostorskega razvoja regije

Vizija prostorskega razvoja Primorsko-notranjske regije predstavlja dolgoročno usmeritev razvoja prostora, ki temelji na prepoznavanju ključnih razvojnih potencialov, omejitev in izzivov regije ter na načelih trajnostnega, uravnoteženega in odpornega razvoja. Izhaja iz obstoječih razvojnih dokumentov na regionalni in državni ravni ter odraža skupno usmeritev deležnikov k izboljšanju kakovosti bivanja, krepitvi gospodarske konkurenčnosti ter ohranjanju naravnih virov in krajinske identitete. Vizija opredeljuje zeleno stanje prostora v prihodnosti ter predstavlja izhodišče za določitev ciljev, usmeritev in prednostnih nalog prostorskega razvoja regije.

Vizija prostorskega razvoja, ki je vodilo priprave regionalnega prostorskega plana regije, se glasi:

Povezana in odporna regija, kjer sodobno gospodarstvo, dediščina in kakovostne storitve ustvarjajo prostor, privlačen za delo in življenje vseh generacij.

Vizija poudarja vlogo gospodarstva pri zmanjšanju razvojnega zaostanka za bolj razvitimi slovenskimi regijami. Ob tem poudarja še naravno dediščino in storitve, ki poleg gospodarstva soustvarjajo kakovosten prostor v Primorsko-notranjski regiji. Regija želi prispevati k dvigu kakovosti življenja predvsem z zmanjševanjem gospodarskega zaostanka, kar je ključni razvojni cilj. To naj bi dosegli z gospodarsko preobrazbo in trajnostnimi naložbami na vseh področjih družbenega življenja. Gospodarska preobrazba v napredno, razvojno, digitalno in krožno je nujna za doseganje konkurenčnosti gospodarstva na globalnem trgu in bo zagotavljala varna in kakovostna delovna mesta ter s tem socialno blaginjo prebivalstva. Gospodarska preobrazba vključuje zelene naložbe, ki simbolizirajo zasledovanje načel trajnosti in krožnega gospodarstva ter modre naložbe, se nanašajo na investicije v pametno, tehnološko napredno in digitalno gospodarstvo. Vlaganja so sicer potrebna na vseh področjih družbenega življenja, zaobjemajo pa predvsem vsebine, ki pomenijo odpravljanje slabosti regije, povečevanje konkurenčnosti in s tem razvojni napredek regije na raven vsaj srednje razvitih slovenskih regij.

Potrebne so trajnostne in pametne naložbe v: prestrukturiranje gospodarstva, znanje, kompetence, mlade, stanovanja, dvig podjetniške kulture, ustvarjanje pogojev za izboljšanje demografskih trendov, problematiko zaposlovanja starejših, nastanitvene kapacitete, izboljšanje prometnih povezav in javnega potniškega prometa, odvajanje komunalnih voda, varovanje vodnih virov in zagotavljanje rezervnih vodnih virov, samooskrbo, zmanjšanje povprečne starosti nosilcev kmetijskih gospodarstev, gozdno-lesne verige, izboljšanje poplavne varnosti in odpornosti na naravne in druge nesreče, pospešen prehod na obnovljive vire energije, učinkovito rabo energije in še bi lahko naštevali. Izboljšanje razvojnih kazalcev in zmanjšanje razvojnega zaostanka pa bo pomenilo tudi boljšo kakovost življenja v regiji ter za življenje zaželeno in v prihodnost zazrto regijo.

2.2 Cilji prostorskega razvoja regije

Cilji prostorskega razvoja Primorsko-notranjske regije izhajajo iz Izhodišč ter predstavljajo temeljne usmeritve za dolgoročno urejanje prostora na regionalni ravni. Opredeljeni so kot splošne razvojne smernice, ki določajo pričakovane učinke prostorskega načrtovanja in usmerjajo pripravo ter izvajanje RPP. Njihov ključni namen je zagotavljanje usklajenega in trajnostnega razvoja regije, ki bo, ob hkratnem varovanju naravnih virov in okoljsko občutljivih območij, omogočal gospodarski razvoj, izboljšanje kakovosti bivanja ter enakovredno dostopnost do družbene in gospodarske infrastrukture. Cilji prostorskega razvoja temeljijo na upoštevanju geografskih značilnosti, demografskih trendov in razvojnih potreb regije ter vključujejo usklajevanje različnih interesov v prostoru, zlasti na področju razvoja poselitve, prometne in komunalne infrastrukture ter krepitev regionalnih gospodarskih središč.

Opredeljeni so naslednji strateški cilji prostorskega razvoja regije (v nadaljevanju SC), ki podpirajo in omogočajo uresničevanje zastavljene vizije:

SC1: Učinkovita in uravnotežena poselitve

Razvoj poselitve sledi principom policentričnega razvoja, pri čemer se krepi vloga Postojne kot nosilnega regijskega središča ter Cerknice in Ilirske Bistrice kot pomembnih urbanih središč, hkrati pa se ohranja vitalnost manjših središč in podeželskih območij. Z vzpostavitvijo funkcionalno povezanega omrežja središč se zmanjšujejo razvojne razlike ter krepi notranja povezanost regije. Tako zasnovan razvoj prispeva k večjemu sodelovanju med občinami, boljši dostopnosti do storitev, delovnih mest in javne infrastrukture ter k utrjevanju skupne identitete regije.

SC2: Pravična dostopnost do storitev in kakovost bivanja

Cilj zagotavlja enakomerno in pravično dostopnost do storitev splošnega in splošnega gospodarskega pomena. Razvija se mreža družbene infrastrukture v skladu z vlogo in ravno središč v PUS. Zagotavlja in izboljšuje se tudi osnovna oskrba, predvsem na podeželju, vključno s storitvami splošnega gospodarskega pomena (pošte, banke, živilske trgovine, bencinski servisi itd.). Poudarek je tudi na izboljšanju povezav med podeželjem in središči ter med središči različnih ravni, kar prispeva k boljši dostopnosti do storitev. Dobra povezanost se podpira s krepitvijo sistema trajnostne mobilnosti. Posebna pozornost je namenjena dostopnosti za ranljive skupine in prilagajanje storitev demografskim spremembam, kar zagotavlja kakovostno, varno in vključujoče življenje v celotni regiji.

SC3: Sodobna, varno in okoljsko vzdržna gospodarska javna infrastruktura

Razvoj gospodarske javne infrastrukture temelji na vzpostavitvi sodobnih, zanesljivih in medsebojno povezanih prometnih, energetske in komunalnih sistemov. Poseben poudarek je na spodbujanju trajnostne mobilnosti, izboljšanju notranje povezanosti regije ter zagotavljanju energetske učinkovitosti, rabe obnovljivih virov energije in postopnega prehoda v podnebno nevtralnost v skladu z nacionalnimi cilji. Podprta je nadgradnja energetske omrežij ter učinkovita vpetost regije v širša infrastrukturna omrežja. Pomemben vidik je celostno upravljanje voda, ki vključuje varstvo in trajnostno rabo vodnih virov, zanesljivo oskrbo s pitno vodo, ustrezno odvajanje in čiščenje odpadnih voda ter zmanjševanje ogroženosti zaradi naravnih in drugih nesreč. Infrastruktura se načrtuje in razvija tako, da povečuje odpornost regije na podnebne spremembe ter zagotavlja dolgoročno varno in zanesljivo oskrbo prebivalstva in gospodarstva.

SC4: Zagotavljanje stanovanj za vse generacije in skupine

Stanovanjski razvoj temelji na načelih trajnostne rabe prostora, z usmerjanjem novogradenj v obstoječa naselja, njihovo prenavo in zgoščevanje ter zagotavljanjem komunalno opremljenih zemljišč na lokacijah z dobro dostopnostjo do osnovnih storitev, družbene infrastrukture, delovnih mest ter v okviru sistemov trajnostne mobilnosti. Posebna pozornost je namenjena stanovanjski oskrbi za mlade, starejše in ranljive skupine ter izboljšanju kakovosti bivanja tako v urbanih kot podeželskih območjih.

SC5: Razvoj regionalnih gospodarskih območij z visoko dodano vrednostjo

Gospodarski razvoj regije se osredotoča na prostorsko ustrezen razvoj obstoječih gospodarskih con in planiranje nove osrednje gospodarske cone v Postojni, ob ključnih prometnih koridorjih, hkrati pa krepi dejavnosti z višjo dodano vrednostjo. Ob upoštevanju razvojnih trendov in potencialov regije se spodbuja povezovanje gospodarstva z raziskovalnim in izobraževalnim okoljem ter razvoj inovativnih, trajnostnih in krožnih poslovnih modelov. Ta usmeritev krepi konkurenčnost regije, povečuje njeno razvojno prepoznavnost in ustvarja pogoje za nastanek kakovostnih delovnih mest, hkrati pa zagotavlja skladnost prostorskega razvoja z dolgoročnimi strateškimi cilji.

SC6:Trajnostni in vključujoč razvoj turizma na regionalni ravni

Turizem se razvija na podlagi naravnih in kulturnih danosti regije, kot so kraški pojavi, gozdovi, kulturna dediščina in prepoznavne turistične točke, ob upoštevanju nosilne zmogljivosti prostora. Spodbuja se razvoj razpršene, tematsko povezane in prostorsko uravnotežene turistične ponudbe, ki prispeva k razbremenitvi najbolj obiskanih območij, krepitvi lokalnega gospodarstva, večji prepoznavnosti regije ter enakomernejšemu razvoju regije. Cilj je povečati turistično privlačnost regije in s tem podaljšati povprečno trajanje bivanja turistov.

SC7:Ohranjanje in razvoj konkurenčnega kmetijstva za večjo lokalno samooskrbo

Kmetijstvo in prehranska industrija se ohranjata kot ključni dejavnosti za zagotavljanje višje stopnje lokalne samooskrbe, prehranske varnosti, ohranjanja kulturne krajine in identitete prostora. Spodbuja se zaščita kakovostnih kmetijskih zemljišč, trajnostno gospodarjenje z zemljišči, razvoj kratkih dobavnih verig in prilagajanje kmetijstva na podnebne spremembe. Z diverzifikacijo pridelave, povezovanjem z gospodarstvom, turizmom in prehransko industrijo se krepijo razvojne možnosti kmetijstva ter njegova vloga v lokalnem okolju.

SC8:Varovanje okolja in ohranjanje danosti regije

Prostorski razvoj temelji na varovanju naravnih virov, zlasti vodnih virov kraškega sveta, ohranjanju habitatov in biotske raznovrstnosti, krajinske prepoznavnosti ter kulturne dediščine. Poseben poudarek je na uravnoteženem razvoju in varstvu krajine, ki prispeva k ohranjanju okoljskih, družbenih in morfoloških funkcij prostora, njegovi pestrosti, identiteti ter kakovosti bivanja. Pomemben vidik cilja je razvoj zelene infrastrukture oz. zelenega sistema, ki z ohranjanjem ekoloških funkcij in krepitvijo družbenih funkcij prostora prispeva k zagotavljanju kakovostnih in trajnostnih bivanjskih pogojev. S trajnostno rabo prostora in prilagajanjem na podnebne spremembe se krepí dolgoročna odpornost regije.

2.3 Prednostne naloge prostorskega razvoja regije

Prednostne naloge prostorskega razvoja regije sledijo viziji povezane in odporne regije, v kateri sodobno gospodarstvo, dediščina in kakovostne storitve soustvarjajo prostor, privlačen za delo in življenje vseh generacij ter zastavljenim ciljem. Opredeljujejo ključne prostorske in razvojne prioritete za doseganje ciljev ter učinkovito odzivanje na demografske, gospodarske, okoljske in infrastrukturne izzive regije.

Ključne prednostne naloge so:

- razvoj PUS in krepitev funkcionalne povezanosti regije,
- razvoj oskrbe, tako stanovanj, kot družbene infrastrukture za kakovostno bivanje,
- razvoj trajnostne mobilnosti, izboljšanje dostopnosti ter zagotavljanje zanesljive oskrbe in visoke odpornosti GJI na vplive podnebnih sprememb,
- zagotavljanje prostorskih pogojev za gospodarski razvoj in delovnih mest z višjo dodano vrednostjo,
- trajnostna raba naravnih virov ter prilagajanje na podnebne spremembe,
- ohranjanje krajine, narave in identitete regije.

Prednostna naloga prostorskega razvoja regije z vidika poselitve je vzpostavitev PUS poselitve, z uravnoteženim razvojem regionalnih in lokalnih središč ter določitvijo potencialov za dolgoročni razvoj. Ključno je določiti vloge posameznih naselij ter izboljšati njihovo medsebojno povezanost. PUS temelji na krepitvi Postojne kot regijskega središča ter Cerknice in Ilirske Bistrice kot pomembnih urbanih središč, potrebna je opredelitev drugih naselij pomembnih za regijo ter ohranjanje preostalih lokalnih oskrbnih središč in s tem vitalnosti podeželja.

Razvoj družbene infrastrukture sledi vlogi posameznih središč v PUS ter zagotavlja ustrezno opremljenost celotne regije. Prednostna naloga je zagotavljanje enakomerne dostopnosti do storitev splošnega in splošnega gospodarskega pomena na področju vzgoje in izobraževanja, zdravstva, socialnega varstva, državne uprave, sodstva, športa in rekreacije ter kulture. Razporeditev družbene infrastrukture se prilagaja vlogi in ravni opremljenosti posameznih središč, s posebnim poudarkom na izboljšanju dostopnosti za prebivalce podeželskih in slabše dostopnih območij ter na prilagajanju storitev demografskim spremembam in staranju prebivalstva.

Na področju oskrbe s stanovanji je treba zagotoviti dovolj dostopnih in kakovostnih stanovanj za vse generacije, v središčih in na podeželju, s poudarkom na središčih z opredeljeno vlogo v PUS. Stanovanjska gradnja se prednostno načrtuje na območjih z ustrezno dostopnostjo do storitev, delovnih mest in javnega potniškega prometa, pri čemer se daje prednost prenovi, zgoščevanju in aktivaciji neizkoriščenih stavbnih zemljišč ter degradiranih območij znotraj obstoječih naselij.

Poseben poudarek je na stanovanjih za mlade, mlade družine, starejše in druge ranljive skupine. Prednostna naloga je določitev središč, primernih za večstanovanjsko neprofitno gradnjo, kot tudi oblikovanje ustreznih bivalnih pogojev na podeželju, ki prispevajo k ohranjanju poseljenosti. Spodbuja se revitalizacija podeželskih območij z zagotavljanjem stanovanjskih možnosti tudi v manjših naseljih. Ob izkazanih potrebah ter v primeru, da razvojnih potreb ni mogoče zagotoviti znotraj obstoječih stavbnih zemljišč ali s prenovo, je smiselno omogočiti tudi širitve naselij na kmetijska zemljišča slabše kakovosti, ki niso strateškega pomena.

Na področju gospodarske javne infrastrukture je vzpostavitev ustrezne prometne in energetske infrastrukture ter druge okoljske infrastrukture ključnega pomena za delovanje PUS regije. Ključna naloga je izgradnja AC Postojna-Jelšane, nadgradnja avtoceste A1 ter posodobitev in nadgradnja železniških povezav. Potrebna je krepitev sistemov trajnostne mobilnosti, zlasti javnega potniškega prometa, kolesarskih povezav in večmodalnih sistemov. Elektroenergetsko omrežje je potrebno nadgradnje, tako za potrebe razvoja gospodarstva, za večjo zanesljivost, kot tudi vključevanje obnovljivih virov energije. Hkrati pa je potrebno izboljšati tudi osnovno oskrbo na območjih občin Loška dolina in Bloke. Zagotoviti je treba visok nivo čiščenja odpadnih voda in širitev kanalizacijskih sistemov. Ključna je celovita oskrba s pitno vodo, varovanje vodonosnikov Malni in Bistrica, ki sta prepoznana kot strateška vodna vira. Prednostna naloga je zagotavljanje zanesljive oskrbe in visoka odpornost gospodarske javne infrastrukture in s tem regije, na vplive podnebnih sprememb.

Prednostna naloga na področju gospodarstva je zagotavljanje prostorskih pogojev za razvoj gospodarstva. Pomembno je določiti in omogočiti nadaljnji razvoj regionalno pomembnih gospodarskih con, pri čemer je treba upoštevati možnosti za notranji razvoj, izkoriščanje obstoječih prostorskih rezerv in po potrebi širitev obstoječih con. Na podlagi prepoznanih potreb je prednostna naloga tudi opredelitev nove regionalno pomembne gospodarske cone v Postojni. Z opredelitvijo ustreznih območij za razvoj gospodarstva se spodbuja krepitev obstoječih dejavnosti, razvoj programov z višjo dodano vrednostjo ter vzpostavljanje podpornega in krožnega gospodarstva. Posebna pozornost je namenjena opredelitvi za regijo pomembnejših gospodarskih panog in njihove vloge v prostoru ter povezovanju gospodarstva z raziskovalnim in izobraževalnim okoljem. Med pomembnimi razvojnimi področji so prepoznane zlasti dejavnosti, ki temeljijo na lokalnih virih, znanju in razvojnih potencialih regije, pri čemer je kot pomemben sektor prepoznan tudi turizem in prehransko industrijo.

Prednostna naloga turizma je predvsem opredelitev turistično pomembnejših območij na ravni regije, ki delujejo kot gradniki turističnega razvoja in nosilci razvoja zaledja. Poseben pomen ima Postojnska jama kot mednarodno prepoznavna turistična destinacija, ki v regiji generira velike turistične tokove. Ključna naloga je učinkovitejše izkoriščanje tega potenciala za razvoj širšega turističnega prostora. Treba je razviti in vzpostaviti turistično infrastrukturo (tako javno, kot zasebno), ki bo omogočala daljše bivanje in doživetja v regiji. Na področju kmetijstva in krajine je vzpostavitev celostnega pristopa za ohranitev in razvoj kmetijstva ena izmed pomembnih nalog razvoja. Ohranjati je treba značilne mozaične krajinske strukture, ki so rezultat stoletnega sobivanja človeka z naravo, ter spodbujati ekstenzivne oblike kmetovanja, ki prispevajo k biotski raznovrstnosti in kakovosti prostora. Ključno je ohraniti travniške habitate, pašnike in mejice ter preprečiti zaraščanje kmetijskih zemljišč, zlasti na območjih Pivške kotline, Cerkniskega in Loškega polja ter Brkinov. Za dosego večje prehranske varnosti in dviga samooskrbe, je treba spodbujati lokalno pridelavo hrane ter razvoj kratkih dobavnih verig in predelovalnih dejavnosti na podeželju, zlasti na območjih z omejenimi možnostmi za intenzivno kmetovanje. Spodbuja se diverzifikacija dejavnosti ter povezovanje kmetijstva z drugimi sektorji, zlasti turizmom. Pomemben vidik je tudi trajnostno gospodarjenje z gozdovi ter razvoj gozdno-lesne verige kot enega ključnih razvojnih potencialov regije.

Primorsko-notranjska regija je območje izjemne naravne in krajinske raznolikosti, v katerem se prepletajo obsežni gozdovi Snežnika, Javornikov in Nanosa, kraški pojavi, mokrišča in presihajoča jezera ter bogata kulturna dediščina zgodovinskih naselij, podeželskih krajinskih vzorcev in tradicionalne arhitekture. Ključna je krepitev zelenega sistema regije, ki povezuje naravne površine ter prispeva k ekološki stabilnosti prostora in kakovosti bivanja. Prednostna naloga prostorskega razvoja je zagotavljanje dolgoročnega varovanja naravnih in kulturnih vrednot, ob hkratnem omogočanju razvoja poselitve. Poudarek je na celovitem upravljanju zavarovanih območij, zlasti Notranjskega regijskega parka, Krajinskega parka Pivških presihajočih jezer, Regijskega parka Snežnik v nastajanju, drugih območij Natura 2000, vodovarstvenih območij ter drugih prostorsko občutljivih območij, kjer je potrebno usklajevanje varstvenih ciljev z razvojnimi interesi lokalnih skupnosti. V kontekstu podnebnih sprememb so prednostne naloge usmerjene tudi v blažitev tveganj zaradi naravnih nesreč, zlasti z ohranjanjem in obnovo mokrišč, naravnih zadrževalnikov ter gozdnih območij z izrazito vodovarstveno funkcijo.

3 USMERITVE ZA PROSTORSKI RAZVOJ REGIJE

RPP Primorsko-notranjske regije določa strateške usmeritve, ki so namenjene vzpostavitvi trajnostno uravnoveženega razvoja prostora, pri čemer združujejo poselitve, razvoj GJI, gospodarski razvoj in urejanje krajine. Te usmeritve predstavljajo povezavo med državnimi smernicami ter konkretno zasnovano razvoju regije in služijo kot okvir za pripravo občinskih prostorskih aktov. Pri tem je ključno zagotavljanje kakovostnih življenjskih pogojev, stabilne gospodarske strukture in varovanje naravnih, kulturnih ter krajinskih vrednot.

Usmeritve predstavljajo celovit okvir za dolgoročni in trajnostni razvoj Primorsko-notranjske regije, ki temelji na policentričnem urbanem sistemu poselitve, medsebojni funkcionalni povezanosti naselij, uravnoveženi rabi prostora, trajnostnem razvoju gospodarstva in infrastrukture ter ohranjanju krajinske identitete in naravne dediščine. Ti strateški koncepti so izhodišče za pripravo lokalnih prostorskih aktov in podrobnejše zasnove prostorskega razvoja.

Dodatno so v poglavju obravnavani čezmejni vplivi in sodelovanja, ki predstavljajo razvojno priložnost za gospodarske, prometne, turistične in okoljske projekte.

3.1 Usmeritve za razvoj poselitve

Razvoj poselitve temelji na PUS, ki povezuje urbana središča in manjša podeželska naselja. Postojna kot regijsko središče druge ravni predstavlja osrednjo točko gospodarskega, kulturnega in izobraževalnega razvoja, hkrati pa je ključno prometno in infrastrukturno vozlišče med osrednjo Slovenijo in zahodom. Cerknica in Ilirska Bistrica kot središči četrte ravni dopolnjujeta regijsko omrežje, s poudarkom na trajnostnem turizmu, lokalnih storitvah in gospodarskem razvoju. Manjša središča, predstavljajo še druga naselja pomembna za razvoj regije in lokalna oskrbna središča z razpršenim podeželskim zaledjem. Ta zagotavljajo funkcionalno podporo poselitvi in omogočajo dostop do osnovnih storitev tudi na podeželju. Opredeljena mreža središč omogoča funkcionalno povezovanje središč, manjših naselij in podeželskega zaledja, kar podpira notranjo povezanost regije in zmanjšuje negativne učinke demografskega upada. Razvoj poselitve mora temeljiti na zgoščevanju in notranjem razvoju naselij, prenovi degradiranih območij, aktivaciji neizkoriščenih stavbnih zemljišč, saj so prostorski pogoji za razvoj in širjenje poselitve zelo omejeni. Novogradnje so prednostno umeščene ob glavnih prometnih povezavah, v bližini storitev in delovnih mest ter v območjih vključenih v sisteme trajnostne mobilnosti, s posebnim poudarkom na stanovanjih za mlade, starejše in ranljive skupine. S tem se spodbuja socialna vključenost, medgeneracijsko sobivanje in stabilizacija demografske strukture regije. Pomembno je ohranjanje kulturne identitete podeželja in razpršene poselitve, ki daje regiji značilen pečat. Ohranjanje vitalnosti podeželja je podprto s spodbujanjem gospodarskih, kmetijskih in turističnih dejavnosti ter funkcionalnim povezovanjem z urbani središči.

3.2 Usmeritve za razvoj gospodarske javne infrastrukture

Razvoj GJI je usmerjen v zagotavljanje zanesljive oskrbe prebivalstva in gospodarstva, večjo odpornost regije na podnebne in okoljske vplive ter učinkovito medobčinsko upravljanje. Gre za osrednji element zagotavljanja kakovostnega bivanja in razvoja gospodarstva. Ključne usmeritve vključujejo nadgradnjo prometne infrastrukture, gradnjo manjkajočih avtocestnih povezav in obvoznic, vzpostavitev večmodalnih vozlišč ter spodbujanje trajnostne mobilnosti, vključno z javnim prevozom, kolesarskimi povezavami in pešpotmi. Pomembna je tudi nadgradnja in povečanje zanesljivosti energetske, vodne in komunalne infrastrukture, vključno z vključevanjem obnovljivih virov energije in varstvom strateških vodnih virov, kar omogoča trajnostno in varno oskrbo prebivalstva in gospodarstva.

3.3 Usmeritve za razvoj gospodarstva

Prostorski razvoj gospodarstva se osredotoča na krepitev obstoječih gospodarskih con in planirane nove osrednje regionalne gospodarske cone v Postojni. Plan opredeljuje prednostna območja za razvoj gospodarstva v regiji, kamor se usmerja razvoj inovativnih in trajnostnih dejavnosti z višjo dodano vrednostjo, ki krepijo gospodarsko prepoznavnost regije, izboljšujejo zaposlitvene možnosti in pozitivno vplivajo na zmanjševanje dnevne delovne mobilnosti v regiji. Dodaten pomen v redko poseljeni regiji imajo tudi zagotavljanje in krepitev razvoja delovnih mest v lokalnih gospodarskih conah, katerih razvoj je izredno pomemben za lokalno okolje.

Razvoj se usmerja v povezovanje gospodarskih con, kar bo pripomoglo k nastanku funkcionalno usklajenega in konkurenčnega gospodarskega prostora. Obstoječe in planirane gospodarske cone se razvijajo kot del povezanega omrežja, ki omogoča racionalno rabo zemljišč, usklajeno širitev dejavnosti ter učinkovito izrabo infrastrukture. Povezovanje vključuje tako prometne, komunalne in digitalne povezave kot tudi sodelovanje med podjetji, inovacijskimi centri in lokalnimi upravnimi središči, kar omogoča sinergijo med različnimi gospodarskimi dejavnostmi in sektorji. Na ta način se spodbuja razvoj dejavnosti z višjo dodano vrednostjo, trajnostno in inovativno podjetništvo, krepiti regionalna gospodarska prepoznavnost ter zagotavlja, da se rast in razvoj posameznih con usklajeno vključuje v celovito strategijo prostorskega razvoja regije.

Prioriteta je razvoj dejavnosti, ki temeljijo na lokalnih virih, znanju in regionalnih potencialih, vključno z lesno-predelovalno industrijo, trajnostnim turizmom, kmetijstvom in lokalnimi prehranskimi verigami. Gospodarstvo se usklajuje z varstvom okolja, ohranjanjem krajinske identitete in kulturne dediščine ter zmanjševanjem negativnih vplivov industrijskih in infrastrukturnih posegov. Turizem se razvija kot prostorsko uravnotežena in tematsko povezana dejavnost, ki izkorišča naravne in kulturne potenciale regije ter se povezuje z lokalnim kmetijstvom, obrtjo in storitvami. S tem se povečuje dodana vrednost turistične ponudbe in enakomeren regionalni razvoj.

3.4 Usmeritve za urejanje krajine

Usmeritve za urejanje krajine temeljijo na prepoznavnosti prostora, ohranjanju naravnih in kulturnih vrednot ter ekološke povezanosti, kar predstavlja osnovo trajnostno uravnoteženega prostorskega razvoja. Za regijo so značilna velika naravna območja z nizko gostoto poselitve, visoko krajinsko vrednostjo ter številna območja naravne in kulturne dediščine. Krajinsko prepoznavnost oblikujejo Loško, Cerkniško in Planinsko polje, dolina Pivke s presihajočimi jezeri, območje Snežnika in Javornikov, ter dolina Reke z zaledjem in Brkini. Ti prostorski sistemi hkrati opravljajo pomembne ekološke, podnebne in identitetne funkcije, zato je njihovo ohranjanje ključno za dolgoročni trajnostni razvoj regije. Urejanje krajine mora temeljiti na načelih trajnostne rabe prostora, usklajevanju med varstvom in razvojem ter krepitvi ekološke povezanosti. Krajino je treba obravnavati kot skupni prostor bivanja, gospodarjenja in identitete prebivalcev. Poseben poudarek je na preprečevanju prostorske degradacije, omejevanju razpršene gradnje ter sanaciji območij, kjer je prišlo do izgube krajinskih značilnosti. Krajinsko planiranje mora vključevati tudi prilagajanje podnebnim spremembam – ohranjanje naravnih poplavnih območij, sonaravno zadrževanje voda, varovanje gozdov pred požari ter krepitev zelene infrastrukture, ki povezuje naselja in odprti prostor.

Zaradi velike gozdnatosti in naravne ohranjenosti prostora ima regija pomembno vlogo pri ohranjanju biotske raznovrstnosti in ekoloških povezav. Ohranjati in varovati je treba najpomembnejše prvine zelenega sistema regije, ki vključuje območja Natura 2000, ekološko pomembna območja, gozdne koridorje in kmetijske površine z visoko naravno vrednostjo. Spodbujati je potrebno kmetijstvo, ki ohranja kulturno krajinsko strukturo in vzdržuje mozaično krajino travnikov, pašnikov, obdelanih površin in gozdov, ki je temelj vizualne in ekološke raznolikosti prostora. Posebno pomembno je ohranjanje odprtih polj – Loškega, Cerkniškega, Pivškega in Planinskega – kjer je treba preprečiti zaraščanje in omogočiti trajnostno obdelavo tal.

Gozdovi, ki pokrivajo več kot polovico regije, predstavljajo ključni krajinski, gospodarski in podnebni vir. Z njimi je treba trajnostno gospodariti, ohranjati naravno sestavo in strukturo. Gozdovi imajo pomembno vlogo pri uravnavanju vodnega režima, zaščiti tal in biotski povezanosti prostora, zato morajo biti vključeni v sistem zelene infrastrukture. Posebej se spodbuja razvoj lesno-predelovalne verige, ki temelji na lokalnem viru in krepiti identiteto regije, kot območja trajnostnega gospodarjenja z gozdovi.

3.5 Čezmejni vplivi in povezave

Regija na zahodu meji na Obalno-kraško regijo, kar pomeni bližino morja in povezavo z Luko Koper, na severozahodu je povezana z Goriško regijo, s katero sodeluje na področju turizma in izobraževanja. Na severu meji na Osrednjeslovensko regijo, kjer Ljubljana predstavlja osrednje zaposlitveno in izobraževalno središče, kamor gravitira veliko število prebivalcev. Na vzhodu pa meji na Jugovzhodno Slovenijo, s katero si deli bogate gozdne vire in potencial za lesno industrijo.

Čezmejno povezovanje predstavlja pomemben razvojni dejavnik Primorsko-notranjske regije, ki leži na stičišču slovenskega in hrvaškega prostora. Zaradi svoje geografske lege, prometnih povezav in skupnih naravnih ter gospodarskih značilnosti ima regija izrazit potencial za krepitev čezmejnega sodelovanja z območji Primorsko-goranske županije in širšega jadranskega zaledja.

Zasnova čezmejnega povezovanja izhaja iz skupnih razvojnih izzivov in priložnosti obeh obmejnih območij – prometne dostopnosti, gospodarstva, turizma, upravljanja naravnih virov in varovanja okolja. Povezovanje temelji na iskanju prostorskih in funkcionalnih sinergij ter na vzpostavljanju trajnostnih prometnih, gospodarskih in okoljskih sistemov, ki prispevajo k večji konkurenčnosti in odpornosti celotnega čezmejnega prostora.

Ključne razvojne usmeritve čezmejnega povezovanja so:

- izboljšanje prometnih povezav med Slovenijo in Hrvaško, zlasti prek mejnega prehoda Jelšane – Rupa, vzpostavitev sodobne cestne ter železniške povezave Postojna – Ilirska Bistrica – Reka ter izboljšanje prometne povezave od Loške doline proti Prezidu in Delnicam, kar bo podprlo razvoj turizma in povečalo čezmejno mobilnost obiskovalcev.
- povezovanje gospodarskih območij in razvoj skupnih čezmejnih gospodarskih in logističnih projektov,
- skupno upravljanje naravnih virov in sodelovanje pri varstvu okolja, vodnih virov in krajine,
- razvoj čezmejnih turističnih produktov na osnovi naravne in kulturne dediščine ter oblikovanje skupne identitete prostora,
- povezovanje v okviru evropskih programov sodelovanja (npr. Interreg, ESPON, Evropska prostorska agenda), ki spodbujajo prostorsko in gospodarsko integracijo obmejnih območij.

Cilj čezmejnega povezovanja je vzpostaviti prostorsko, gospodarsko in funkcionalno povezano čezmejno regijo, ki temelji na skupnih razvojnih interesih, trajnostni rabi virov in krepitvi gospodarskih ter družbenih vezi med sosednjima državama. Primorsko-notranjska regija ima pri tem pomembno vlogo povezovalnega prostora med Slovenijo in severnim Jadranom ter kot most med celinskim in sredozemskim območjem.

Načrtovani sta dva veliki infrastrukturni povezavi in sicer avtocestna povezava Postojna – Jelšane, z navezavo obstoječo hrvaško avtocesto do Rupe in prenosni plinovod Kalce – Jelšane, in na hrvaški strani do terminala na Krku. Vodovod Ilirska Bistrica oskrbuje tudi nekatera obmejna naselja na Hrvaškem. Območje občine Ilirska Bistrica predstavlja zaledje Reke, zato predstavljajo obstoječe in planirane gospodarske cone priložnost za širitev gospodarske dejavnosti tako na območju Reke, kot za razvoj v občini Ilirska Bistrica in regiji. Dobre prometne povezave z reškim gospodarskim območjem so zato ključne in nujne.

4 ZASNOVA PROSTORSKEGA RAZVOJA REGIJE

Zasnova prostorskega razvoja regije predstavlja temeljni konceptualni okvir za usmerjanje prostorskega razvoja na regionalni ravni. Določa način urejanja in organiziranja prostora z vidika poselitve, rabe prostora, prostorske povezanosti ter varstva naravnih virov in okolja. Gre za glavni, strateški del regionalnega prostorskega plana, s katerim se usklajujejo razvojni cilji, prednostne naloge, prostorske zmogljivosti in javni interesi v prostoru.

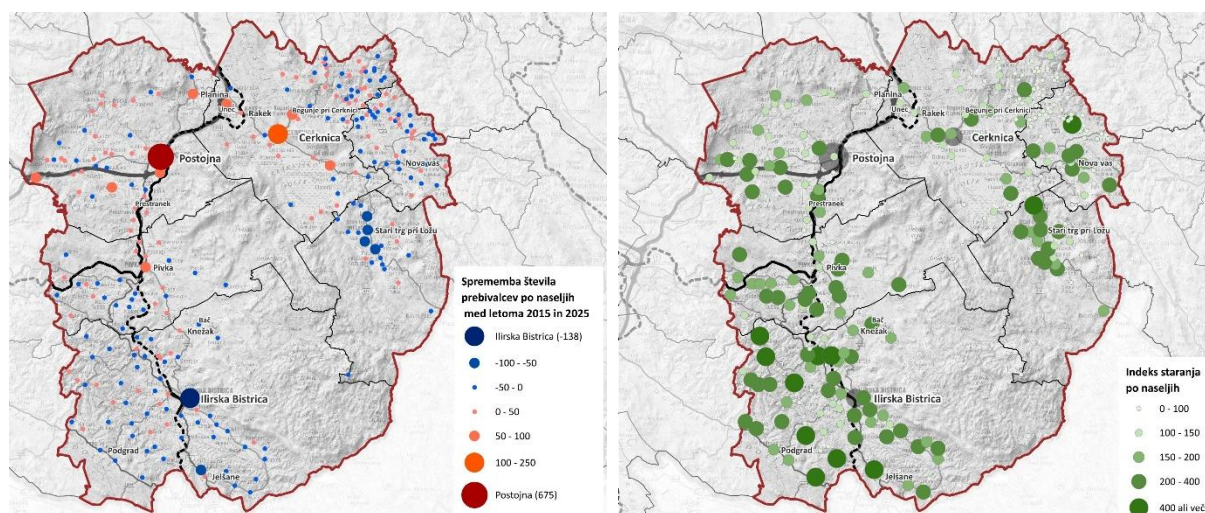
Zasnova temelji na izhodiščih SPRS 2050, ki določa cilje prostorskega razvoja države, ter jih nadgrajuje z vidika specifičnih značilnosti Primorsko-notranjske regije. Zasnova služi kot povezovalni člen med državno in občinsko prostorsko ravni. Na eni strani izhaja iz državnih strateških dokumentov, na drugi pa zagotavlja okvir za usklajen prostorski razvoj občin znotraj regije. Zasnova opredeljuje ključne prostorske strukture in razvojne usmeritve, na področjih za katera so izdelane ustrezne strokovne podlage pa podaja tudi ključne ukrepe prostorskega razvoja. Zasnova omogoča dolgoročno usmerjanje prostorskih odločitev, ki prispevajo k večji prostorski učinkovitosti, ohranjanju kakovosti življenjskega okolja ter krepitvi identitete regije.

4.1 Zasnova razvoja poselitve

Navezava na karto 2: Zasnova razvoja poselitve

Zasnova poselitve v regiji opredeljuje prostorsko in funkcionalno strukturo naselij ter njihovo medsebojno povezanost, skladno z načeli policentričnega in trajnostnega razvoja. Zasnova določa usmeritve za uravnotežen razvoj mestnih in podeželskih območij, opredeljuje omrežje središč, ki predstavlja osnovo za razvoj stanovanjske oskrbe, družbene infrastrukture in razvoj gospodarstva. Namen zasnove je oblikovati uravnotežen prostorski okvir, ki omogoča kakovostno bivanje, dostopnost do storitev in delovnih mest ter učinkovito izrabo prostora. Poudarek je na krepitvi obstoječih središč, funkcionalnem povezovanju in razvoju podeželja kot pomembnega dela regionalne identitete in gospodarskega prostora.

Primorsko-notranjska regija je najredkeje poseljena regija v Sloveniji, z izrazito razliko med demografsko rastočimi območji Postojne in Cerknice ter območji upada v občinah Ilirska Bistrica, Loška dolina in Bloke (slika 1). Demografski trendi kažejo na staranje prebivalstva (slika 1) in izseljevanje mladih, kar povečuje potrebo po ukrepih za ohranjanje vitalnost podeželja in ukrepih za krepitev obstoječih urbanih središč. Glavna središča v regiji so hkrati glavna oskrbna, gospodarska in upravna središča ter so najgosteje poseljena območja regije.

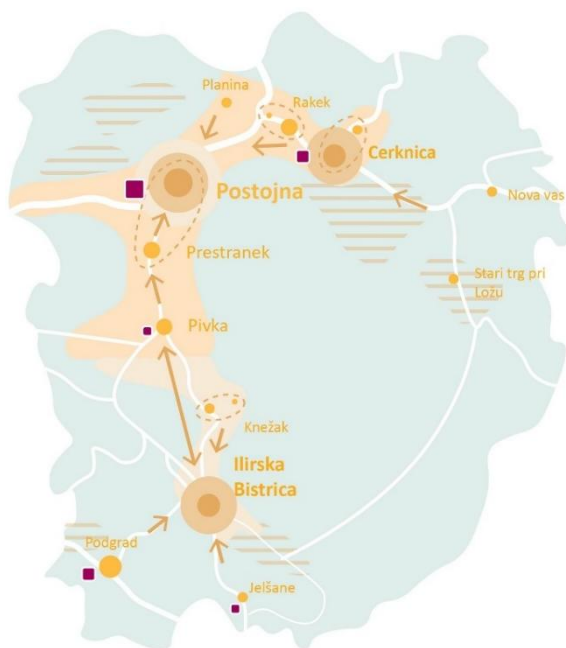

Slika 1: Gibanje števila prebivalcev in demografska slika po naseljih regije.

Naselbinska struktura regije temelji na prevladujoči podeželski poselitvi. Večina naselij je razdrobljenih in lociranih v podeželskem okolju, kar vpliva na stroške tako postavitve kot vzdrževanja javne infrastrukture ter dostopnost storitev. Opazno je pomanjkanje funkcionalno povezanih območij, kar omejuje vzdržan razvoj in vzpostavitev višje ravni splošne opremljenosti.

Zasnova razvoja poselitve v Primorsko-notranjski regiji temelji na usmerjanju poselitve v obstoječa središča in njihova funkcionalna območja, na preprečevanju razpršene gradnje ter na krepitvi naselij, ki lahko prevzamejo večjo oskrbno, bivalno, gospodarsko ali turistično vlogo. Cilj je zagotoviti takšen razvoj poselitve, ki bo podpiral delovanje omrežja središč, izboljšal dostopnost do storitev in zmanjšal pritisk na prometni sistem.

Koncept razvoja poselitve regije upošteva in dopolnjuje državni PUS iz SPRS 2050. Omrežje središč je nadgrajeno predvsem z opredelitvijo središč nižjih ravni. Opredeljena so druga naselja pomembna za razvoj regije ter lokalna oskrbna središča, pri tem pa so posameznim središčem dodatno dodeljene razvojne vloge oz. potenciali v omrežju središč. Opredeljeno omrežje omogoča nadaljnji skladen regionalni razvoj, ki podpira tako mesta kot podeželje, tudi na podlagi opredeljenih funkcionalnih povezav na vseh ravneh. Funkcionalne povezave med središči, povezave mest in podeželja ter povezave središč z gospodarskimi območji, omogočajo sinergijo med delovnimi mesti, storitvami in stanovanjsko oskrbo ter zmanjšujejo potrebe po dnevni mobilnosti. Velik pomen za poselitev v regiji ima tudi razvoj gospodarstva, tako večjih gospodarskih središč kot manjših lokalnih gospodarskih con, saj prav razpoložljivost kakovostnih delovnih mest in razvoj gospodarskih dejavnosti pomembno vplivajo na odločitev prebivalcev za bivanje v regiji. Splošni koncept razvoja poselitve v regiji je prikazan na shemi 1.

Shema 1: Koncept razvoja poselitve v Primorsko-notranjski regiji.

V strokovni podlagi Urbanistična zasnova za urbano območje Postojne (predlog, marec 2026) sta opredeljeni dve poselitveni območji: osrednje poselitveno območje mesta Postojne ter poselitveno območje mesta Cerknice. Regionalni prostorski plan strokovno podlago dopolnjuje z opredelitvijo še tretjega poselitvenega območja mesta Ilirske Bistrice. Pri tem se Postojna razvija kot regijsko središče, z uravnovešenim razmerjem med gospodarskimi dejavnostmi, storitvami, izobraževanjem in stanovanjsko ponudbo, hkrati pa kot ključno prometno in infrastrukturno vozlišče med osrednjo Slovenijo in zahodom. Pomembna je predvsem krepitev mesta Postojna, z oblikovanjem novih, dodatnih jeder in krepitvijo obstoječih subjeder na severnem in/ali južnem robu mesta Postojne. Kot del središča 2. ravni se razvija tudi območje naselja Prestranek ter celotno ožje poselitveno območje Postojne. Vloga drugih središč je dopolnjevalna, a zaradi tega nič manj pomembna. Le povezana središča regije lahko zagotavljajo skupno kritično maso prebivalstva, delovne sile, delovnih mest, storitev in razvojnih programov, ki je potrebna za uresničevanje zastavljene vizije razvoja regije. Eden izmed razvojnih ukrepov je tako tudi predlog opredelitve ŠMO Primorsko-notranjske regije, ki bo predstavljalo jedro nadaljnega razvoja regije. Opredelitev območja bi omogočala bolj usklajeno delitev funkcij med naselji, skupni trg dela, učinkovitejše planiranje stanovanjskih območij, prometne infrastrukture, družbene infrastrukture ter gospodarskih območij regionalnega pomena.

Poselitveno območje mesta Cerknica v severovzhodnem delu predstavlja drugo območje zgoščanja (krepitve) in delitve funkcij. Potrebna je krepitev mesta Cerknica, tako s storitvami splošnega pomena, kot tudi krepitev gospodarskega potenciala. Ob tem se Cerknica osredotoča na trajnostni turizem, vezan na Cerkniško jezero in Notranjski park, ter zagotavlja osnovne storitve prebivalcem zaledja.

Poselitveno območje mesta Ilirska Bistrica ima poseben pomen kot obmejno središče, saj leži v neposredni bližini meje s Hrvaško. Lega krepi njegov pomen v čezmejnem sodelovanju in razvoju obmejnih urbanih in gospodarskih območij. Ob tem Ilirska Bistrica zagotavlja osnovne storitve prebivalcem širšega zaledja v južnem delu regije.

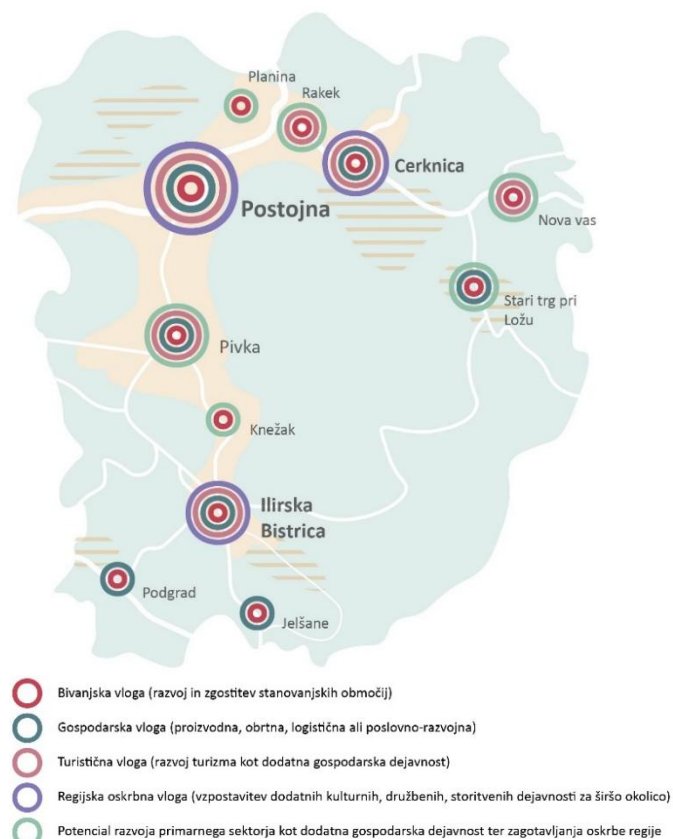
V regionalnem prostorskem planu opredeljena poselitvena območja so obravnavana kot nosilci gospodarske preobrazbe v napredno, digitalno, zeleno in krožno gospodarstvo, ki bo omogočala ustvarjanje kakovostnih delovnih mest ter prispevala k večji socialni blaginji in splošnemu razvoju regije.

Pomemben cilj prostorskega razvoja je tudi ohraniti poseljenost regije, preprečiti nadaljnje demografsko krčenje in zagotoviti kakovostne pogoje za bivanje ter delo v celotni regiji. Pri tem ima pomembno vlogo razvoj lokalnih oskrbnih središč in drugih manjših naselij, ki zagotavljajo dostop do osnovnih storitev in ohranjajo vitalnost podeželja. Podeželska območja regije ohranjajo in krepijo svojo proizvodno, bivalno in krajinsko funkcijo. Razvoj podeželja temelji na lokalnem gospodarstvu, kmetijstvu in turizmu ter varovanju naravnih in kulturnih vrednot. V zasnovi so opredeljeni posamezni tipi podeželja in posameznemu tipu pripadajoča okvirna območja. Na območju regije ni mogoča stroga ločitev po tipih:

- Zaledno podeželje podpira stabilnost širših mestnih sistemov.
- Jedrno podeželje se osredotoča na vitalna kmetijska območja, z razvitim gospodarskim potencialom in turističnimi možnostmi.
- Odmaknjeno podeželje se usmerja v ohranjanje poselitve, osnovnih storitev ter zaščito naravnega in kulturnega okolja.

Vse usmeritve razvoja poselitve upoštevajo posebnosti lokalnih arhitekturnih in krajinskih značilnosti, varstvo naravnih virov, kulturne dediščine, ekološke povezanosti in trajnostno rabo prostora. Ohranjajo prepoznavne naselbinske vzorce, robove naselij, vedute, dominantne točke in značilne krajinske prvine.

Celovit pristop k razvoju mest in podeželja, ki ga predlaga zasnova poselitve, spodbuja medsebojno dopolnjevanje funkcij, izboljšanje prometne in digitalne povezanosti ter zagotavlja pogoje za prostorsko, socialno in gospodarsko kohezijo regije. Posameznim naseljem oz. središčem, podrobno določenim v omrežju središč, je dodatno opredeljen potencial za dolgoročni razvoj dejavnosti, z usmeritvami razvoja posameznega naselja v regionalnem sistemu poselitve.

Shema 2: Koncept razvoja prioriternih dejavnosti za dolgoročni razvoj regionalnega sistema poselitve.

Sistem poselitve je načrtuje na podlagi naslednjih ključnih usmeritev:

- Usmerjanje poselitve v obstoječa središča: Postojno s Prestrankom, Cerknico z Begunjami, Ilirsko Bistrico, Pivko, Rakek z Uncem, Podgrad, Stari trg pri Ložu, Novo vas, Knežak, Planino, Jelšane.
- Povezovanje razvoja poselitve z omrežjem središč. Stanovanjski razvoj mora slediti vlogi posameznega središča v omrežju naselij. Regijsko središče prevzema največji del stanovanjske rasti, središči 4. ravni in druga pomembna naselja pa del te rasti prevzemajo kot podporna bivalna in oskrbna središča.
- Notranji razvoj naselij pred širitvijo. Prednost imajo zgoščevanje, prenova, aktivacija praznih in nepozidanih stavbnih zemljišč ter preobrazba degradiranih območij. Širitev naselij se načrtuje le tam, kjer notranje rezerve niso zadostne in kjer so razvojne potrebe jasno izkazane in utemeljene.
- Razvoj stanovanj v navezavi na delovna mesta in trajnostno mobilnost. Stanovanjska območja so prednostno planirana v naseljih ob glavnih razvojnih oseh, železniških postajah, večmodalnih točkah in območjih z dobro dostopnostjo do storitev in zaposlitve.
- Ohranjanje poseljenosti podeželja. Zagotavljanje pogojev za endogeni stanovanjski razvoj v lokalnih oskrbnih središčih, z obnovo vaških jeder in aktivacijo praznih objektov, predvsem z namenom ohranjanja osnovne oskrbe in kakovosti bivanja.
- Povezovanje gospodarskega razvoja z omrežjem središč, stanovanjskim razvojem in sistemom trajnostne mobilnosti tako, da se zmanjšujejo potrebe po dnevni delovni mobilnosti, izboljšuje dostopnost do delovnih mest ter krepí funkcionalna povezanost regije.
- Gospodarski razvoj se prednostno usmerja v obstoječa pomembnejša gospodarska območja ob glavnih prometnih koridorjih in v bližino pomembnejših središč. V Postojni je planiran razvoj novega osrednjega gospodarskega območja regijskega ali celo državnega pomena. Gospodarski razvoj se načrtuje tudi v podpornih območjih, ki dopolnjujejo osrednje gospodarsko območje regije in omogočajo razvoj specializiranih dejavnosti.
- Usklajevanje razvoja z varstvenimi omejitvami. Razvoj poselitve je usmerjen na območja, kjer je mogoče uskladiti stanovanjske in razvojne potrebe z varstvom voda, narave, krajine in drugimi omejitvami prostora.

Ukrepi prostorskega razvoja krepíjo obstoječa središča in njihova funkcionalna območja, v katerih se prednostno zagotavljajo pogoji za stanovanjski razvoj, razvoj gospodarskih dejavnosti, dostopnost do storitev in krepí sisteme trajnostne mobilnosti. V večjih središčih se krepíjo funkcije, ki presegajo lokalni pomen, medtem ko se v manjših naseljih in lokalnih oskrbnih središčih ohranja in razvija osnovna oskrba, obnavlja vaška jedra ter spodbuja stanovanjski in gospodarski razvoj, ki prispeva k ohranjanju poselitve in kakovosti bivanja. Ukrepi so razdelani po posameznih področjih, ki so obravnavana v nadaljevanju. Kot dva pomembnejša ukrepa, prioritete Razvoj poselitve v Primorsko-notranjski regiji izpostavljam:

- razvoj mesta Postojna, središča 2. ravni in njenega poselitvenega območja. Središče mora zasledovati raven, predvideno v SPRS 2050, na vseh področjih; predvsem so potrebni ukrepi za razvoj bivalne funkcije, razvoj delovnih mest in dvig opremljenosti s storitvami splošnega pomena.
- opredelitev in določitev ŠMO Primorsko-notranjske regije je pomembna razvojna prioriteta, saj lahko nosilna središča regije le s tesnejšim funkcionalnim povezovanjem zagotavljajo zadostno kritično maso prebivalstva, delovne sile, delovnih mest, poslovnih subjektov in storitev za konkurenčnejši in razvojno učinkovitejši položaj v širšem prostoru. Pri tem je pomembna delitev funkcij med naselji, vzpostavljanje povezanega trga dela ter usklajeno planiranje stanovanj, gospodarskih območij, storitev splošnega pomena in prometne infrastrukture, na primer večmodalnih vozlišč, regijsko pomembnih gospodarskih con ter zdravstvenih, izobraževalnih in kulturnih funkcij.

4.1.1 Omrežje središč v policentričnem urbanem sistemu

Omrežje središč v regiji predstavlja osnovni okvir za prostorsko organizacijo poselitve in razvoj dejavnosti. Omrežje temelji na v SPRS 2050 opredeljeni hierarhiji središč do četrte ravni in njihovi razvojni vlogi. V regiji se nadaljnja hierarhija središč oblikuje glede na demografske, gospodarske, infrastrukturne in funkcionalne kazalnike ter na podlagi njihove vloge znotraj poselitvenih območij oz. predlaganega ŠMO. Središča ciljna merila dosegajo sama ali pa s funkcionalnim povezovanjem in dopolnjevanjem v okviru stičnih naselij, funkcionalnih povezav z razvojnimi območji za gospodarstvo, v okviru somestij ali v skupnih ožjih ter širših poselitvenih območjih. Pri tem povezave z razvojnimi območji za gospodarstvo, označujemo le v primeru, ko gre za večja regijsko pomembna območja in so ta prostorsko ločena od poselitve osrednjega naselja. V nadaljevanju jih označujemo z kratico ROG, kot regijsko pomembno območje za gospodarstvo.

Omrežje središč v Primorsko-notranjski razvojni regiji temelji na sledečih središčih:

Raven središča	Ime naselja ali funkcionalno povezanih območij
Središče 2. ravni	Postojna s Prestrankom
Središče 4. ravni	Cerknica z ROG Podskrajnik in Begunjami, Ilirska Bistrica
Druga naselja, pomembna za razvoj regije	Pivka z IOC Neverke, Rakek z Uncem, Podgrad z ROG Plama
Oskrbna lokalna središča	Nova vas, Stari trg pri Ložu, Planina, Knežak, Jelšane

Središča po SPRS 2050

Središče 2. ravni - mesto Postojna s Prestrankom se razvija kot regijsko središče ter osrednje poselitveno, zaposlitveno in oskrbno jedro Primorsko-notranjske regije. V policentričnem urbanem sistemu Slovenije ima ključno vlogo pri zagotavljanju storitev splošnega in splošnega gospodarskega pomena za širše funkcionalno območje regije. Njegova širša razvojna vloga temelji na izrazito ugodni prometno-geografski legi na stičišču nacionalnih in mednarodnih prometnih tokov, zlasti ob avtocestnem koridorju A1 ter železniški povezavi med Ljubljano, Koprom in jugovzhodno Evropo. Ta lega Postojni daje pomembno prometno in povezovalno vlogo v mediteranskem in jadransko-jonskem prometnem koridorju, hkrati pa ustvarja potencial za razvoj gospodarskih in storitvenih dejavnosti ter za vzpostavitev pomembnega intermodalnega vozlišča. Za nadaljnji razvoj središča je pomemben medsebojno usklajen razvoj avtocestnega in železniškega omrežja ter krepitev mestnega in primestnega javnega potniškega prometa, skupaj z drugimi trajnostnimi oblikami mobilnosti, zlasti kolesarskimi in peš povezavami ter inovativnimi oblikami, prilagojenimi za odmaknjena podeželska območja.

Kot središče druge ravni, s potencialom za ustanovitev mestne občine, Postojna opravlja funkcijo osrednjega izobraževalnega, zdravstvenega, upravnega, kulturnega in gospodarskega središča regije. Razvojno se usmerja v krepitev srednje- in višješolskega izobraževanja, nadgradnjo zdravstvenih in kulturnih storitev ter podporo inovacijam in podjetništvu. Pomembna razvojna naloga Postojne je tudi krepitev njene vloge kot osrednjega območja regije za zagotavljanje stanovanjske oskrbe. To pomeni planiranje novih stanovanjskih območij in izboljšanje pogojev za bivanje različnih skupin prebivalstva.

Postojna je zaradi svetovno prepoznavnih naravnih znamenitosti tudi vodilno turistično središče regije, kar dodatno krepi njen gospodarski pomen. Turistična funkcija mesta ni pomembna le z gospodarskega vidika, temveč tudi kot razvojni vzvod za krepitev spremljajočih storitev, javne infrastrukture in regionalne identitete.

Za dolgoročni gospodarski razvoj je ključna določitev in vzpostavitev območja za gospodarski razvoj regionalnega pomena. V tem okviru je pomembno tudi ohranjanje in nadaljnji razvoj obstoječih gospodarskih con v Postojni, tudi območja za gospodarski razvoj v Prestranku, ki dopolnjuje gospodarski potencial širšega postojnskega območja. Pomembno je spodbujanje in krepitev aktivnosti podjetniškega inkubatorja Perspektiva.

Obravnava Postojne skupaj s Prestrankom izhaja iz dejanske prostorske in funkcionalne povezanosti naselij, saj Prestranek z lego ob ključnih prometnih povezavah, z obstoječimi dejavnostmi in razvojnimi površinami dopolnjuje vlogo Postojne ter krepi njen razvojni potencial v širšem regijskem prostoru. Kljub opredeljeni osrednji vlogi, ter skupni obravnavi Postojne s Prestrankom, v času priprave dokumenta središče še ne dosega večine predpisanih kriterijev središča druge ravni po SPRS 2050. Zato je nadaljnja krepitev regijskega središča ena ključnih razvojnih usmeritev RPP. Krepitev Postojne je bistvena za izboljšanje dostopnosti storitev za območje celotne regije, za povečanje gospodarske konkurenčnosti, zagotavljanje stanovanjske oskrbe ter za bolj uravnotežen in povezan prostorski razvoj celotne Primorsko-notranjske regije.

Ob tem je pomembna tudi krepitev in delitev posameznih funkcij z drugimi središči v regiji, predvsem na področju javne uprave, socialnega varstva, sodstva in kulture, s čimer se vzpostavlja bolj uravnotežen in funkcionalno povezan regionalni sistem središč. Prav večje povezovanje s središči nižje ravni, ob upoštevanju razporeditve prebivalstva, dejavnosti ter naravnih in ustvarjenih značilnosti prostora, lahko znatno pripomore, da bi se Postojna ustrezno razvila.

Središče 4. ravni - mesto Cerknica (z ROG Podskrajnik in Begunjami) se razvija kot osrednje oskrbno in storitveno središče (severno) vzhodnega dela Primorsko-notranjske regije oz. poselitvenega območja Cerknica. Mesto Cerknica se razvija v povezavi z gospodarsko cono Podskrajnik in naseljem Begunje pri Cerknici, kot funkcionalno povezanim zalednim naseljem. Cerknica krepi in razvija vlogo središča trajnostnega turizma v regiji.

Razvojna vloga središča temelji na ugodnem prometno-geografskem položaju v severovzhodnem delu regije, na dobri dostopnosti do širšega prostora ter na funkcionalni povezanosti z Rakekom, Uncem, Begunjami pri Cerknici in širšim zaledjem Cerkniskega polja. Kot območje zgoščanja in delitve funkcij se Cerknica povezuje z Rakekom in Uncem. Funkcionalno se območje povezuje tudi naprej proti Planini.

Središče krepi in razvija storitve splošnega in splošnega gospodarskega pomena, ki so značilne za središče 4. ravni in so posebej pomembne tudi za prebivalce širšega zaledja. Razvoj temelji na delitvi funkcij s središčem 2. ravni, mestom Postojna, predvsem na področju izobraževanja in zdravstva, ob hkratnem ohranjanju in kreptvi lastnih oskrbnih, upravnih, socialnih in drugih storitev splošnega pomena. Cerknica krepi svojo vlogo upravnega, socialnega in oskrbnega središča z zdravstvenim domom, osnovno šolo, glasbeno šolo, knjižnico, kulturnimi ustanovami, centrom za socialno delo, domom starejših, upravno enoto in okrajnim sodiščem.

Pomemben del funkcionalnega območja Cerknice predstavljajo tudi Begunje pri Cerknici, ki skupaj z mestom Cerknica zagotavljajo pomembne površine za bivanje. V opredeljenem središču je planirano zadostno število stanovanj in površin za stanovanjsko gradnjo, z zgoščevanjem in dopolnjevanjem obstoječega poselitvenega tkiva, aktivacijo nepozidanih stavbnih zemljišč ter z zagotavljanjem novih območij za stanovanjsko oskrbo v funkcionalno povezanem prostoru Cerknice in Begunj pri Cerknici.

Cerknica se razvija kot pomembno središče trajnostnega turizma, vezanega na Cerknisko jezero, Notranjski park in širši kraški prostor. Njena vloga turističnega kraja temelji na izjemnih naravnih danostih, krajinski prepoznavnosti in možnostih za razvoj naravoslovnega turizma, rekreacije in doživljajskih programov. Zato je treba njen razvoj usmerjati tako, da se gospodarska, poselitvena in turistična funkcija medsebojno dopolnjujejo ter ostajajo usklajene z varstvom narave in krajinske identitete prostora.

Za gospodarski razvoj je ključna gospodarska cona Podskrajnik, ki predstavlja eno najpomembnejših in razvojno najperspektivnejših gospodarskih območij v regiji. Pomemben je nadaljnji razvoj območja, tako aktivacija notranjih prostorskih rezerv kot potencialne širitve obstoječega območja. Strokovne podlage jo prepoznavajo kot bistven element gospodarskega potenciala Cerknice, Izhodišča za RPP pa Podskrajnik uvrščajo med regionalno pomembne gospodarske cone z možnostjo nadaljnega razvoja. Razvoj Cerknice mora zato temeljiti na nadaljnji kreptvi ter na zagotavljanju prostorskih pogojev za razvoj dejavnosti z višjo dodano vrednostjo, inovativnega gospodarstva in novih delovnih mest. Velik pomen pri razvoju Podskrajnika ima tudi prometna ureditev, vezana na obvoznico Rakek ter na zagotavljanje trajnostnih prometnih povezav v smeri Cerknica–Rakek–Unec in proti širšemu regionalnemu prostoru.

Središče 4. ravni - mesto Ilirska Bistrica se razvija kot osrednje oskrbno, storitveno in zaposlitveno središče južnega dela Primorsko-notranjske regije. Mesto zagotavlja storitve splošnega in splošnega gospodarskega pomena za širše zaledje ter ima zaradi obmejne lege, prometnih povezav proti Jelšanam, hrvaškemu zaledju in Reki ter načrtovane AC povezave Postojna–Jelšane pomembno vlogo v čezmejnem sodelovanju in razvoju obmejnih urbanih ter gospodarskih območij. Mesto zagotavlja storitve splošnega in splošnega gospodarskega pomena za širše zaledje južnega dela regije.

Razvoj Ilirske Bistrice temelji na kreptvi oskrbnih in storitvenih funkcij, zagotavljanju stanovanjske oskrbe, ustvarjanju novih delovnih mest, razvoju gospodarskih območij ter izboljševanju prometnih povezav v smeri Pivke in Postojne ter proti Hrvaški. Ključna je nadaljnja krepitev Ilirske Bistrice kot središča 4. ravni, pri čemer si mesto razvojno prizadeva za doseganje kriterijev središča 3. ravni, ki jih po svoji opremljenosti s storitvami splošnega pomena že večinoma dosega.

Nadaljnji prostorski razvoj mora temeljiti na razvoju gospodarskih območij, zagotavljanju zadostnih površin za stanovanjsko gradnjo ter krepitev družbene infrastrukture in storitev za prebivalce mesta in širšega zaledja. Kot prednostno območje za stanovanjsko oskrbo ima Ilirska Bistrica pomembno vlogo pri ustvarjanju pogojev za bivanje različnih skupin prebivalstva.

Mesto se razvija tudi z razvojem trajnostnega turizma, naravoslovnega turizma, gastronomije in doživetij v zavarovanih območjih, pri čemer njena lega med Snežnikom, Brkini in čezmejnimi prostorom omogoča razvoj raznolike in prepoznavne turistične ponudbe. Zato je treba njen razvoj usmerjati tako, da se oskrbna, gospodarska in turistična funkcija medsebojno dopolnjujejo.

Obmejna lega, prometne povezave proti hrvaškemu omrežju ter načrtovana AC povezava Postojna–Jelšane pomenijo pomembno razvojno priložnost za širitev gospodarske dejavnosti in krepitev zaposlitvene vloge mesta. Za razvoj regije je pomembno tudi funkcionalno povezovanje Ilirske Bistrice s Postojno kot središčem 2. ravni, na področju srednješolskega izobraževanja, zdravstvene oskrbe in prometne infrastrukture, zlasti ob obstoječi železniški povezavi ter načrtovani AC povezavi Postojna–Jelšane. Takšne povezave so pomembne tudi z vidika dolgoročne krepitve funkcionalne povezanosti osrednjih središč regije in postopnega oblikovanja širšega mestnega območja.

Druga naselja, pomembna za razvoj regije:

Pivka z IOC Neverke, Rakek z Uncem, Podgrad z ROG Plamo

Druga naselja, pomembna za razvoj regije, so pomemben gradnik omrežja središč Primorsko-notranjske regije, saj s svojo oskrbno, zaposlitveno, povezovalno in razvojno vlogo dopolnjujejo funkcije večjih središč ter prispevajo k bolj uravnoteženemu prostorskemu razvoju celotne regije.

Urbano naselje Pivka (z IOC Neverke) se razvija kot drugo naselje, pomembno za razvoj regije, ter kot pomembno oskrbno, bivalno in zaposlitveno središče. V navezavi na regijsko središče 2. ravni Postojno, se Pivka razvija kot podporno gospodarsko in bivalno središče, ki v omrežju središč zagotavlja ustrezno raven oskrbe prebivalcev širšega zaledja. Poselitveno območje Pivke vključuje tudi območje za gospodarski razvoj v Neverkah, kar središču daje dodaten razvojni pomen.

Pivka krepi svojo bivalno vlogo z zagotavljanjem površin za stanovanjsko gradnjo, zgoščevanjem in dopolnjevanjem obstoječega poselitvenega tkiva ter razvojem stanovanj za različne skupine prebivalstva, tudi neprofitnih in drugih stanovanj za posebne namene. S tem prevzema pomemben del stanovanjske oskrbe v širšem poselitvenem območju Postojne ter prispeva k zagotavljanju delovne sile in bolj uravnoteženemu razvoju poselitve v regiji.

IOC Neverke imajo posebno razvojno vlogo kot pomembno gospodarsko območje, z možnostjo tako notranjega razvoja kot nadaljnje širitve. Njihov nadaljnji razvoj je v veliki meri odvisen od izboljšanja prometne dostopnosti, zlasti od izgradnje AC Postojna–Jelšane, z načrtovanim priključkom Neverke, posodobitve železniške proge Ljubljana–Divača ter razvoj trajnostnih povezav v smeri Postojna–Prestranek–Pivka–Neverke. S tem se bodo Pivka in IOC Neverke ustrezneje vključili v regionalno in državno prometno omrežje ter okrepili svojo vlogo v PUS regije. Pomemben razvojni potencial območja predstavlja tudi že prisotna prehrabna industrija (perutninarstvo), ki ima širši regionalni in državni pomen ter pomembno prispeva k zaposlovanju, gospodarski prepoznavnosti in oskrbni vlogi območja. Njen nadaljnji razvoj je treba prostorsko ustrezno podpreti, pri čemer je treba upoštevati, da je zaradi narave dejavnosti širitev obratov ter umeščanje novih proizvodnih in kmetijskih objektov prostorsko zahteven izziv širšega regionalnega prostora. IOC Neverke imajo pri tem posebno vlogo kot območje obstoječe gospodarske strukture, ki pa je potrebna prenove in posodobitve. Kaže se tudi potencial razvoja obnovljivih virov energije, zlasti izrabe sončne energije na strehah objektov. Razvoj prehrabne industrije v IOC Neverke dodatno krepi regionalni pomen gospodarske cone, ki se lahko, ob vzpostavitvi ustrezne prometne dostopnosti, razvije v gospodarsko cono regionalnega pomena in funkcionalno dopolnjuje osrednje gospodarsko območje Postojne.

Razvojni potencial Pivke dopolnjujeta trajnostni turizem v širšem območju Krajinskega parka Pivških presihajočih jezer ter kulturni turizem v Parku vojaške zgodovine, dodatno pa ga krepijo tudi druge naravne in kulturne znamenitosti območja. Za razvoj raznolike in povezane turistične ponudbe je potreben nadaljnji razvoj turistične in podporne infrastrukture.

Urbano naselje Rakek (z Uncem) se razvija kot drugo naselje, pomembno za razvoj regije, zlasti z vidika stanovanjske oskrbe, pa tudi iz vidika oskrbe prebivalcev s storitvami splošnega in splošnega gospodarskega pomena ter kot večmodalno vozlišče. V PUS se funkcionalno povezuje s Postojno kot središčem 2. ravni in s Cerknico kot središčem 4. ravni. Rakek in Unec imata pomembno vlogo pri zagotavljanju dostopa do storitev ter ohranjanju kakovosti bivanja v vzhodnem delu regije.

Rakek krepi predvsem svojo bivalno funkcijo s prenovo, zgoščanjem, razvojem obstoječih in zagotavljanjem novih območij za stanovanjsko oskrbo, pri čemer je naselje primerno tudi za razvoj večstanovanjske gradnje. Zaradi prometne lege, železniške postaje ter bližine Cerknice in Postojne, ima pomembno vlogo pri stanovanjski oskrbi regije ter tudi pri zagotavljanju potencialne delovne sile za bližnje gospodarsko območje Podskrajnik. V tem okviru je pomemben tudi razvoj večmodalne točke regijskega pomena, ki z navezavo železniškega, avtobusnega in mirujočega prometa pokriva širše območje vzhodnega dela Primorsko-notranjske regije. Nujna je tudi izgradnja obvoznice Rakek. Rakek z Uncem predstavlja osrednji del območja (Planina-Unec-Rakek-Podskrajnik-Cerknica), kjer se predvideva krepitev trajnostnih oblik prometa.

Pomemben razvojni potencial Rakeka predstavlja trajnostni turizem v širšem območju Notranjskega regijskega parka, zlasti v Rakovem Škocjanu, kjer je za kakovostnejši razvoj potrebna ureditev dostopa, prometa in turistične infrastrukture. Ob tem je pomembno tudi ohranjanje obstoječega območja za gospodarski razvoj na Rakeku, predvsem za potrebe lokalnega gospodarstva.

Urbano naselje Podgrad (z ROG industrijsko cono Plama) se razvija kot drugo naselje, pomembno za razvoj regije, saj na jugozahodnem delu Primorsko-notranjske regije predstavlja edino izrazitejšo oskrbno, bivalno in zaposlitveno središče. Čeprav po številu prebivalcev ne dosega vseh kriterijev, ima, zaradi svoje lege, obstoječih oskrbnih funkcij in vloge v omrežju središč, pomemben pomen za oskrbo širšega podeželskega zaledja ter za funkcionalno dopolnjevanje vloge Ilirske Bistrice, na katero se neposredno navezuje.

Poseben razvojni pomen naselja izhaja iz bližine industrijske cone Plama, ki predstavlja regijsko pomembno gospodarsko cono in eno ključnih zaposlitvenih območij tega dela regije. V primeru razvoja vseh notranjih prostorskih rezerv industrijske cone, območje omogoča nadaljnje širitve za potrebe razvoja gospodarstva.

Zaradi prometne obremenjenosti naselja in cone je pomembna prometna razbremenitev območja, ki jo bo dolgoročno podprla predvidena AC Postojna-Jelšane, s čimer se bodo izboljšale razmere za bivanje in nadaljnji razvoj. Ob tem ima Podgrad pomemben potencial tudi za stanovanjski razvoj, predvsem na podlagi obstoječih prostorskih rezerv, ki omogočajo dopolnjevanje poselitve in tudi razvoj večstanovanjske gradnje.

Oskrbna lokalna središča

Stari trg pri Ložu, Nova vas, Knežak, Jelšane in Planina

Poleg predhodno obravnavanih središč imajo pomembno vlogo v policentričnem sistemu tudi vsa preostala občinska središča in ostala pomembna naselja. Skupaj jih poimenujemo lokalna oskrbna središča. Naselja nudijo podporo razpršeni poselitvi, zagotavljajo in razvijajo dostop do storitev ter vzdržujejo kakovosti bivanja na podeželju. Cilj je ohranjati funkcijo teh središč ter hkrati krepiti ta naselja kot manjše zaposlitvene centre, ki zagotavljajo in razvijajo delovna mesta lokalnemu prebivalstvu.

Občinsko središče Stari trg pri Ložu se v PUS Primorsko-notranjske regije razvija kot lokalno oskrbno središče s funkcionalno navezavo predvsem na Cerknico kot središče višje ravni. Njegov pomen temelji predvsem na zagotavljanju osnovnih storitev, družbene infrastrukture in delovnih mest za prebivalce Loške doline ter širšega podeželskega in obmejnega zaledja. V prihodnje se v središču še naprej zagotavlja in krepi dostop do storitev. Poleg pomembne oskrbne vloge ima tudi pomembno gospodarsko funkcijo, vezano na obstoječa gospodarska območja in lokalno podjetništvo. Tudi v prihodnje je v središču nujno zagotavljati in razvijati raznoliko ponudbo delovnih mest. Središče pomembno prispeva k ohranjanju poselitve in kakovosti bivanja v tem delu regije. Njegovo vlogo dodatno krepi tudi čezmejna povezanost s Hrvaško, saj se z območjem Prezida in Delnic ponovno krepijo delovne in oskrbne povezave. Razvoj Starega trga pri Ložu je zato pomemben za krepitev dostopnosti storitev, razvoj podeželja in ohranjanje vitalnosti obmejnega prostora. Pomemben razvojni potencial za turizem predstavlja kompleks gradu Snežnik ter bližnja Križna jama in možnosti za butične oblike turističnih produktov, ki temeljijo na naravnih danostih območja.

Občinsko središče Nova vas se v omrežju središč Primorsko-notranjske regije razvija kot lokalno oskrbno središče, z izrazito vlogo zagotavljanja osnovnih storitev in družbene infrastrukture za prebivalce Bloške planote in širšega podeželskega zaledja. Njena vloga je pomembna za ohranjanje poselitve in kakovosti bivanja na tem delu regije, ki je izrazito redko poseljen, ob tem pa se funkcionalno navezuje predvsem na Cerknico kot središče višje ravni. Nova vas se prostorsko in funkcionalno povezuje z naseljem Fara, kar krepi koncentracijo oskrbnih funkcij in povečuje učinkovitost zagotavljanja storitev na tem območju. Razvojno se naselje povezuje tudi z razvojem turizma in s turizmom povezane infrastrukture, ki temelji na naravnih danostih območja in dopolnjuje lokalno gospodarstvo. Ob tem je pomembna tudi njena lega ob povezavi proti Ribnici, ki dodatno krepi njeno prometno in povezovalno vlogo v širšem prostoru.

Planina se v omrežju središč Primorsko-notranjske regije razvija kot lokalno oskrbno središče s poudarjeno bivanjsko funkcijo. Njena vloga je predvsem v zagotavljanju kakovostnih pogojev za bivanje ter ohranjanju poselitve na severnem delu regije, ob hkratni dostopnosti do osnovnih storitev za lokalno prebivalstvo. Zaradi lege ob pomembnih prometnih povezavah in bližine Postojne ter Cerknice, se naselje funkcionalno navezuje na središča višje ravni, kar omogoča dobro dostopnost do širšega nabora storitev in delovnih mest.

Knežak se v omrežju središč Primorsko-notranjske regije umešča kot lokalno oskrbno središče, ki zagotavlja osnovne storitve in družbeno infrastrukturo za prebivalce širšega podeželskega zaledja. Knežak se prostorsko in funkcionalno povezuje z naseljem Bač, ki dopolnjuje bivalne funkcije in oskrbne funkcije, s tem pa je omogočena učinkovitejša organizacija vsakodnevnih dejavnosti prebivalcev. Vloga Knežaka je predvsem v zagotavljanju pogojev za bivanje ter ohranjanju poselitve na območju z razpršeno poselitvijo. Funkcionalno se Knežak navezuje na Ilirsko Bistrico, pa tudi na Pivko in Postojno kot središča višje ravni. Naselje ima pomembno vlogo pri zagotavljanju dostopnosti osnovnih storitev ter stabilnosti lokalnega prostora, zato je njegov razvoj usmerjen predvsem v krepitev bivalne funkcije in zagotavljanje oskrbnih dejavnosti.

Jelšane se v omrežju središč Primorsko-notranjske regije razvijajo kot lokalno oskrbno središče, ki nosi dodaten pomen zaradi obmejne lege s Hrvaško in bližine mesta Reka. Njegova funkcija je predvsem v zagotavljanju osnovnih storitev in pogojev za bivanje za lokalno prebivalstvo, hkrati pa naselje, zaradi neposredne bližine meje s Hrvaško, prevzema tudi pomembno povezovalno vlogo. Razvojni potencial Jelšan je tesno povezan z možnostmi za razvoj gospodarskih dejavnosti, zlasti na obstoječih območjih za proizvodnje dejavnosti, ki pa so v času priprave dokumenta RPP omejena zaradi priprave državnega prostorskega načrta za AC Postojna–Jelšane. V prihodnje se z izgradnjo te prometne povezave pričakuje bistveno izboljšanje dostopnosti in razvojnih pogojev, kar lahko Jelšane okrepi kot pomembno lokalno gospodarsko in logistično točko v obmejnem prostoru ter kot podporno središče Ilirske Bistrice.

Ostala naselja regije

V regiji so zaradi ohranjanja poselitve in obstoječih dejavnosti v prostoru ter njihovega vpliva na ohranjanje kulturne krajine pomembna tudi vsa preostala naselja v regiji, ki na podlagi obstoječih dejavnosti nimajo razvitih posebnih funkcij, zaradi katerih bi bila opredeljena kot druga naselja, pomembna za razvoj regije ali lokalna oskrbna središča. V teh naseljih, še posebej v naseljih odmaknjenega podeželja, je še bolj pomembno ohranjanje njihove vitalnosti.

4.1.2 Okvirna območja za dolgoročni razvoj naselij

Opredelitev naselij, za katera je treba določiti okvirna območja za dolgoročni razvoj, predstavlja pomemben del usmerjanja poselitve na regionalni ravni. RPP teh območij ne določa neposredno, temveč opredeljuje tista naselja in območja, pri katerih so, zaradi razvojne vloge, demografskih gibanj, potreb po stanovanjih, gospodarskem razvoju ter zagotavljanju družbene infrastrukture, izkazane potrebe po načrtovanju dolgoročnih prostorskih rezerv. Pri opredeljevanju naselij, za katera je treba v nadaljnjem prostorskem načrtovanju določiti okvirna območja za dolgoročni razvoj, se upoštevajo njihova vloga v omrežju središč, funkcionalna povezanost z drugimi naselji, razvojni potenciali ter prostorske omejitve. Ob tem so upoštevana tudi funkcionalno povezana območja gospodarskega razvoja, zlasti obstoječe in planirane gospodarske cone ter druga razvojna območja, ki vplivajo na potrebe po širitvi poselitve.

Posebej v naseljih, kjer se bivalna in oskrbna vloga prepleta z gospodarsko funkcijo, je treba razvojne potrebe obravnavati celovito, saj so prostorske rezerve pomembne ne le za rast naselja samega, temveč tudi za usklajen razvoj širšega funkcionalnega območja. Območja za dolgoročni razvoj bodo za ta naselja določena na podlagi izdelanih urbanističnih zasnov, ki bodo omogočile strokovno preveritev razvojnih potreb, prostorskih možnosti in omejitev ter opredelitev najprimernejših usmeritev za nadaljnji razvoj. Pri tem je pomembno, da se morebitna prihodnja območja za dolgoročni razvoj preverjajo z vidika varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, poplavne ogroženosti, ohranjanja prepoznavnosti naselij in krajine ter prilagajanja podnebnim spremembam. Za funkcionalno povezana in prostorsko sklenjena območja je treba takšne razvojne potrebe obravnavati celovito, praviloma tudi s skupnimi urbanističnimi zasnovami, saj je le tako mogoče zagotoviti usklajen razvoj poselitve, družbene infrastrukture, storitvenih dejavnosti in gospodarskih območij v širšem prostoru.

V RPP so naselja in območja, katerim je potrebno določiti območja za dolgoročni razvoj, sledeča:

- vsa središča do 4 ravni: Postojna, Cerknica z ROG Podskrajnik, Ilirska Bistrica
- druga naselja, pomembna za razvoj regije: Pivka z IOC Neverkami, Rakek, Podgrad z ROG Plamo
- lokalnim oskrbnim središčem: Nova vas, Stari trg pri Ložu, Planina, Knežak in Jelšane.
- naseljem, ki z nosilnim naseljem tvorijo somestje ali središče policentričnega urbanega sistema: Prestranek, Unec, Begunje pri Cerknici.

Vsa naselja načrtujejo območja za dolgoročni razvoj na podlagi urbanističnih zasnov z občinskimi prostorskimi akti za namene, ki jih podpira ta prostorski plan.

4.1.3 Območja funkcionalnega povezovanja

Zagotavljanje uravnoteženega prostorskega razvoja zahteva, da se mesta, naselja in druga območja, kjer je to smiselno glede na bližino in medsebojne povezave, razvijajo kot funkcionalno povezana območja. Prostorski razvoj tako ne spodbuja krepitve posameznih enot, temveč temelji na njihovem medsebojnem dopolnjevanju in povezovanju. Znotraj funkcionalno sklenjenih območij se z izboljšanjem povezav JPP in drugih oblik trajnostne mobilnosti, zagotavljanjem ustrezne družbene infrastrukture, storitvenih dejavnosti ter prostorskih kapacitet za razvoj poselitve in gospodarstva ustvarjajo pogoji za bolj dostopno, učinkovito in kakovostno organizacijo vsakdanjega življenja, tudi v smeri uresničevanja koncepta 15-minutnih območij. Takšna povezanost hkrati omogoča usklajeno planiranje prostorskega razvoja, pri katerem lahko posamezno središče prevzame izrazitejšo razvojno vlogo za posamezno dejavnost tudi za širše funkcionalno območje, druga središča pa ta razvoj dopolnjujejo s svojimi specifičnimi funkcijami.

V RPP Primorsko-notranjske regije so opredeljeni in obravnavani sledeči tipi oz. območja funkcionalnega povezovanja: povezave z razvojnimi območji za gospodarstvo, somestje, poselitveno območje središča ter širše mestno območje.

Povezave z regijskimi območji za gospodarstvo

Povezave med mesti in razvojnimi območji za gospodarstvo predstavljajo osnovne gradnike zaposlitvenih sistemov, ki vključujejo povezovanje storitev, trga dela, prometne infrastrukture in gospodarskih funkcij. Učinkovito povezovanje teh območij omogoča sinergijo, ki povečuje celotno učinkovitost rabe prostora. Gospodarske cone so osrednji nosilci gospodarskega razvoja, saj zagotavljajo delovna mesta, spodbujajo širitev podjetniških dejavnosti ter omogočajo rast industrijskih sektorjev. Mesta in druga urbana naselja, kot so Postojna, Cerknica in Ilirska Bistrica, Pivka, Podgrad in druga, pa nudijo podporno infrastrukturo, dostop do javnih storitev, bivalna območja za delovno silo ter boljšo prometno povezljivost. Razvoj trajnostne mobilnosti podpira povezovanje mestnih območij z območji za gospodarstvo. Te povezave prispevajo k trajnostni in zmanjšujejo delovno mobilnost prebivalstva.

V mnogih primerih so območja za gospodarstvo že del urbanega tkiva, zaradi česar sta mesto in gospodarska cona prostorsko in funkcionalno že neločljivo povezana. V regiji obravnavamo štiri večja območja za gospodarstvo, ki se oz. se bodo tudi v prihodnje razvijala ločeno od funkcionalno povezanih naselij:

- Postojna – ROG Smrekce (planirana nova osrednja cona regijskega pomena)
- Cerknica – ROG Podskrajnik
- Podgrad – ROG Plama
- Pivka – IOC Neverke

Somestje

Somestje je skupina medsebojno povezanih naselij, v katerih se dejavnosti razporejajo po načelu dopolnjevanja funkcij. Z medsebojnim povezovanjem in razmeščanjem funkcij naselja krepijo svoje vloge v urbanem sistemu. Za regionalni razvoj so pomembna sledeča somestja, obravnavana v RPP:

- somestje Postojna-Prestranek,
- somestje Cerknica-Begunje pri Cerknici ter
- somestje Rakek-Unec.

Kot lokalna somestja, opredeljena v občinskih prostorskih načrtih (OPN), se razvijajo še nekatera lokalna oskrbna središča. Ta v RPP niso posebej obravnavana.

Poselitveno območje središča

Poselitveno območje središča je funkcionalno povezano območje središča in njegovega gravitacijskega območja, pri čemer središče prebivalcem bližnjega in daljnega zaledja zagotavlja dostop do dobrin ter storitev splošnega in splošnega gospodarskega pomena. Dodatno kot del poselitvenih območij obravnavamo tudi funkcionalne povezave med središčem in območji razvoja gospodarstva ter prednostnimi območji za razvoj turizma.

Poselitvena območja središč obsegajo najbolj urbanizirane in funkcionalno povezane dele regije, kjer se koncentrirajo prebivalstvo, delovna mesta, storitve splošnega pomena, gospodarske dejavnosti ter ključna prometna in komunalna infrastruktura. Ta območja zajemajo tudi večji del podeželja v zaledju mest in urbanih naselij ali se nanj neposredno navezujejo.

Poselitvena območja središč predstavljajo tudi ključne prostore gospodarskega razvoja regije. GI se v poselitvenih območjih središč razvija tako, da podpira koncentracijo prebivalstva, dejavnosti in storitev. Znotraj območij se načrtno izboljšuje dostopnost predvsem v ključnih prometnih smereh, ob tem pa se krepí JPP in druge oblike trajnostne mobilnosti. Pomembna je tudi vzpostavitev zmogljivih kolesarskih povezav znotraj območij. Hkrati se zagotavlja zanesljiva komunalna, energetska in digitalna infrastruktura.

Za regionalni razvoj so pomembna sledeča poselitvena območja, obravnavana v RPP:

Poselitveno območje mesta Postojne

Poselitveno območje mesta Postojne ohranja in razvija osnovni radialni model razvoja poselitve, ki sega od mesta Postojne v tri smeri: Postojna – Planina (severni krak), Postojna – Razdrto (zahodni krak) in Postojna – Pivka z IOC Neverke (južni krak).

Z vidika razporejenosti prebivalstva, dejavnosti, naravnih (eko-koridorji) in ustvarjenih (prometni sistem) danosti je, poleg mesta Postojne, najpomembnejši južni krak s cestno in železniško povezavo z urbanim naseljem (občinskim središčem) Pivko z IOC Neverke. Poselitveno območje mesta Postojne se tako deli na ožje poselitveno območje Postojne in ožje poselitveno območje Pivke. Med ožjima poselitvenima območjema se ohranja eko-koridor v smeri vzhod-zahod, prav tako se ohranja eko-koridor na zahodnem kraku v smeri sever-jug. Pri razvoju poselitve se ohranja zeleno ločnico med območjem središča, mesta Postojna s Prestrankom in planiranim prednostnim območjem za gospodarski razvoj jugozahodno od mesta. Ožje poselitveno območje Pivka ohranja zeleno ločnico med območjem urbanega naselja Pivka in obstoječim območjem za gospodarski razvoj jugozahodno od naselja IOC Neverke.

Poselitveno območje mesta Cerknice

Na območju se ohranja in razvija osnovni linijski model razvoja poselitve, ki sega vzdolž glavne prometne povezave od mesta Cerknica z gospodarsko cono Podskrajnik in urbanega naselja Rakek z Uncem (in pogojno do urbanega naselja Planina v občini Postojna, zaradi delitve krajinskih ureditev oz. zelene infrastrukture). Proti severovzhodu poselitveno območje vključuje tudi naselje Begunje pri Cerknici in proti jugovzhodu naselje Martinjak in Grahovo. Obe naselji sta funkcionalno povezani s Cerknico.

Znotraj poselitvenega območja mesta Cerknica deluje industrijski kompleks bivše tovarne za proizvodnjo pohištva. Industrijska dejavnost matične tovarne na tej lokaciji ne deluje več. Na lokaciji so aktivne najrazličnejše dejavnosti znotraj obstoječih industrijskih stavb, ki obremenjujejo območje s transportnimi obremenitvami, kar vpliva na kakovost življenja v mestnem jedru. OPN Cerknica območje sicer namenja centralnim - mestotvornim dejavnostim, ki pa v času priprave dokumenta RPP niso realizirane. Opustitev industrijske dejavnosti in prenova območja predstavlja priložnost za razvoj mestnega območja, saj bi sprostila pomembne površine za stanovanjski in poslovni razvoj ter omogočila izboljšanje kakovosti bivanja v Cerknici.

Z vidika razporejenosti prebivalstva, dejavnosti, naravnih (eko koridor) in ustvarjenih (prometni sistem) danosti, se osnovno poselitveno območje deli na ožje poselitveno območje Cerknica in ožje poselitveno območje Rakek. Med ožjima poselitvenima območjema se ohranjata eko-koridorja v smeri sever-jug. Ožje poselitveno območje mesta Cerknica ohranja zeleno ločnico med ožjim območjem mesta Cerknica in obstoječim območjem za gospodarski razvoj zahodno od mesta Cerknica.

Poselitveno območje mesta Ilirske Bistrice

V južnem delu regije se nahaja poselitveno območje mesta Ilirske Bistrice, ki se razvija kot južni poselitveni, oskrbni in zaposlitveni pol Primorsko-notranjske regije. Njegovo nosilno jedro predstavlja mesto Ilirska Bistrica, ki se, skupaj z neposrednim zaledjem, razvija ob glavnih prometnih povezavah.

Poselitveno območje mesta Ilirske Bistrice obsega strnjeno mestno tkivo, z neposredno navezanimi bližnjimi naselji, kjer se koncentrirajo stanovanjske, oskrbne, upravne, prometne in gospodarske funkcije. Pri razvoju poselitvenega območja je pomembno ohranjati zelene ločnice, vodotoke in odprte površine med posameznimi poselitvenimi in gospodarskimi območji.

Poselitveno območje mesta Ilirske Bistrice se funkcionalno navezuje na Podgrad, kot drugo naselje pomembno za razvoj regije, z regionalnim območjem za gospodarstvo - industrijsko cono Plama ter na lokalni oskrbni središči Knežak ter Jelšane.

Znotraj poselitvenega območja, v neposredni bližini mesta Ilirska Bistrica, deluje industrijski kompleks tovarne za proizvodnjo lesnovlaknenih plošč, ki ima pomemben vpliv na okolico, zlasti z vidika gospodarskega razvoja, znatno pa vpliva tudi na kakovosti življenja prebivalcev. Industrijska dejavnost na tej lokaciji obremenjuje območje z emisijami, hrupom in transportnimi obremenitvami, kar vpliva na kakovost življenja v mestnem jedru. Kljub temu, da ima podjetje na trenutni lokaciji vso potrebno infrastrukturo, vključno z industrijskim tirom, bi bilo smiselno preučiti dolgoročno možnost preselitve podjetja na drugo lokacijo. Preselitev, čeprav izjemno zahtevna, bi lahko predstavljala priložnost za razvoj mestnega območja, saj bi sprostila pomembne površine za stanovanjski in poslovni razvoj ter omogočila izboljšanje kakovosti bivanja v Ilirski Bistrici.

Širše mestno območje

Primorsko-notranjska razvojna regija je edina razvojna regija v Sloveniji, ki v SPRS 2050 nima opredeljenega širšega mestnega območja. Kljub temu v regiji obstaja jasna potreba po njegovi opredelitvi, saj se ključni razvojni procesi ne odvijajo znotraj enega samega urbanega središča, temveč v sistemu medsebojno povezanih naselij. Širše mestno območje je zato smiselno opredeliti kot funkcionalno povezano območje osrednjih središč regije, v katerem se koncentrirajo prebivalstvo, stanovanja, delovna mesta, storitve, gospodarske cone in najpomembnejša infrastruktura.

SPRS 2050 za opredelitev širših mestnih območij določa merila, ki jih Primorsko-notranjska regija v obstoječem stanju še ne dosega. To je deloma tudi posledica dejstva, da Postojna kot središče 2. ravni še ni v celoti prevzela razvojne, oskrbne in povezovalne vloge, ki ji je v policentričnem urbanem sistemu Slovenije namenjena. Prav zato je opredelitev širšega mestnega območja v tej regiji treba razumeti predvsem kot razvojno usmeritev, s katero spodbujamo nadaljnjo krepitev Postojne ter njeno tesnejše funkcionalno povezovanje z drugimi središči v regiji. Glede na planirani razvoj je utemeljeno pričakovati, da bo regija v prihodnje kriterijem za opredelitev širšega mestnega območja lahko zadostila.

Opredelitev ŠMO v regiji izhaja iz prometnih, oskrbnih, zaposlitvenih in stanovanjskih povezav med središči ter iz potrebe, da se regija razvojno okrepi kot celota. Širše mestno območje bi tako zagotavljalo skupno kritično maso prebivalstva, delovne sile, delovnih mest, storitev in razvojnih programov, ki je posamezna središča sama ne morejo doseči. Omogočalo bi bolj usklajeno delitev funkcij med naselji, skupni trg dela, učinkovitejše planiranje stanovanjskih območij, prometne infrastrukture, družbene infrastrukture ter gospodarskih območij regionalnega pomena.

4.1.4 Podeželje

Podeželje je raznolik prostor, na kar vplivajo geografska lega, naravni pogoji, dosedanji gospodarski, demografski in družbeni razvoj ter povezanost in dostopnost središč. Z vidika usmerjanja in planiranja prostorskega razvoja v Primorsko - notranjski regiji razlikujemo več vrst podeželskih območij:

- podeželje v zaledju mest,
- jedrno podeželje,
- odmaknjeno podeželje.

Takšna razčlenitev omogoča usmerjeno razvojno politiko, prilagojeno razmeram in zmogljivostim posameznih območij. Razvoj podeželja v regiji je usmerjen v ohranjanje poseljenosti ter razvoj in ohranjanje dejavnosti, ki izhajajo iz prostorskih značilnosti regije, kot so kmetijstvo, gozdarstvo, lesna predelava, turizem, obrt, lokalna oskrba in storitve. Posebno pozornost je treba nameniti odmaknjenim območjem in območjem s slabšo dostopnostjo, kjer je prisoten izrazitejši demografski upad, staranje prebivalstva, slabša dostopnost do storitev in večja odvisnost od lokalnih zaposlitvenih možnosti. Planirani razvoj je v veliki meri usmerjen v odpravo oz. preusmeritev negativnih trendov krčenja gospodarskih aktivnosti in storitev na odmaknjenem podeželju, k ohranitvi vitalnosti jedrnega podeželja ter prestrukturiranju podeželskega prostora v povezavi s potrebami urbanih območij. V tem smislu je pomembno predvsem ohranjati in krepiti vlogo primarnih dejavnosti.

Posebnost regije so tudi obsežna območja odmaknjenega podeželja brez poselitve, ki so pomembna predvsem iz vidika ohranjanja in varovanja narave.

Razvrstitev podeželja po tipih temelji na kombinaciji funkcijske povezanosti z mesti, demografske vitalnosti, gostote poselitve, stopnje zaraščanja, kmetijske rabe prostora ter dostopnosti do storitev. Klasifikacija je oblikovana s prostorsko presojo, z upoštevanjem morfologije, funkcijskih odnosov in homogenosti širših območij.

Podeželje v zaledju mest obsega območja znotraj poselitvenih območij regijskih središč. Gre za območja, ki so funkcijsko in prostorsko neposredno vezana na najbolj urbanizirane dele regije. Največkrat gre za ravninska, rodovitna območja, kje se nahajajo najboljša kmetijska zemljišča, na katera so zaradi urbanizacije pritiski najvišji. Tu v prihodnje prostorsko planiranje čaka izredno pomembna naloga usklajevanja prostorskih interesov, pri čemer je cilj zagotoviti racionalno rabo prostora in s tem trajnostni prostorski razvoj. Podeželje v zaledju mest je pod velikim pritiskom širjenja mestnih območij, ki ga povezujemo z rastjo števila prebivalstva in s tem potreb, ter predvsem spremenjenim načinom življenja, spremenjenimi vzorci potrošnje ter prizanesljivi prostorski politiki na lokalni in regionalni ravni, ki je pod močnim pritiskom ter vplivom kapitalskega trga blaga in storitev.

Podeželje v zaledju mest predstavlja vezni člen med mestnim in podeželskim življenjem, kjer poleg kmetijstva nastajajo tudi druge gospodarske dejavnosti, prisotne so stanovanjske širitve in osnovne storitvene funkcije. Oskrba s storitvami splošnega pomena se razvija na lokalni ravni, medtem ko se regijsko pomembne storitve zagotavljajo v bližnjih središčih. Razvijajo se storitve splošnega gospodarskega pomena, ki so tržno naravnane in so vezane na večjo gostoto poselitve, prisotno na teh območjih. Značilna je visoka raven potrošnje, tudi prostora, ter gospodarskega in prostorskega prestrukturiranja v povezavi z raznovrstnimi dopolnilnimi dejavnostmi, ne le kmetijstvom. Poleg kmetijstva so prisotne storitve, turizem, obrt in dopolnilne dejavnosti.

Podeželje v zaledju mest in urbanih naselij predstavlja zaledje ožjih poselitvenih območij Postojne, Cerknice ter Ilirske Bistrice.

Na teh območjih je ključnega pomena načrtno usmerjanje potreb, predvsem stanovanjskih in usklajevanje pritiskov med ohranjanjem obstoječe rabe in širitvijo poselitve. Kljub pritiskom poselitve je pomembno ohranjati prostorsko identiteto naselij in preprečevati njihovo zlivanje. Na območjih se zagotavlja in spodbuja dobro povezanost s središči, zlasti z oblikami trajnostne mobilnosti (kolesarske in peš povezave, JPP). Zagotavlja se ustrezna dostopnost in dobra navezanost na intermodalna vozlišča. Zagotavlja in krepiti se infrastrukturna opremljenost, predvsem razvoj ustreznih kanalizacijskih sistemov, prilagojenih gostoti poselitve. Podpira in razvija se funkcionalne povezave z urbanih središči, razvoj krajših oskrbnih verig ter dopolnjevanje gospodarskih funkcij med podeželjem in mesti.

Krajina se ureja tako, da se ohranjajo mozaična krajinska slika, kulturna krajina, prepoznani in krajinsko pomembni robovi naselij ter prepoznavna naselbinska struktura. Pri prostorskem razvoju se varujejo kmetijska zemljišča, naravne vrednote in ekološka povezanost prostora. Razvoj naselij, infrastrukture in dejavnosti se usmerja tako, da se ohranjata krajinska identiteta in kakovost bivalnega okolja ter usklajujeta razvoj poselitve in varstvo prostora.

Jedro podeželje Primorsko-notranjske regije vključuje območja izjemnih krajin, kot so Cerkniško jezero, Planinsko polje, Prem-Suhorje, Strmca-Predjama, Loško polje, okolica Pivških jezer, del Bloške planote, ki so med najbolj prepoznavnimi kulturnimi krajinskimi celotami v regiji in državi. Značilnost tega območja je razvito kmetijstvo, močna identiteta prostora, temelječa na kmetijski dejavnosti, ter reliefno oblikovani krajinski vzorci. Kljub omejitvam, kot so reliefne in vodne značilnosti, so ta območja razvojno vitalna, s pomembno vlogo v regionalnem turizmu in ohranjanju tradicionalnih praks upravljanja z zemljišči. Jedro podeželje predstavlja osrednji del podeželskih območij, z dolgoročnim razvojnim potencialom.

Za območje je značilna prisotnost kmetij, kmetijskih gospodarstev, ki ohranjajo okoljsko pomembne kmetijske prakse in tradicionalne ekstenzivne oblike rabe prostora, s katerimi se ohranja značilna kulturna krajina in naselbinske strukture. Tovrstne značilnosti utrjujejo razvojno vlogo kmetijstva ter prispevajo k dolgoročni stabilnosti podeželskega prostora. Med jedro podeželje se uvrščajo tudi območja gostejše in sklenjene poselitve z dobro prometno dostopnostjo, ki so funkcijsko povezana z regijskimi središči ter imajo razvite sekundarne dejavnosti. Tak primer je območje med Razdrtim in Velikimi Brdi, kjer poselitev in gospodarska aktivnost ustvarjajo enovit podeželski prostor, ki kljub demografskim spremembam presega značilnosti odmaknjenega podeželja in dopolnjuje regionalni razvoj.

Razvoj poselitve se v jedrnem podeželju osredotoča na ohranjanje obstoječih naselij, njihovo prenovu ter ustvarjanje novih stanovanjskih možnosti predvsem za mlade, družine in večgeneracijska gospodinjstva. Spodbuja se prenova stavb, ohranja naselbinska dediščina naselij ter krajinske značilnosti prostora. Gospodarski razvoj v jedrnem podeželju temelji na kmetijstvu, gozdarstvu, trajnostnem turizmu, dopolnilnih dejavnostih na kmetijah, obrti in malih podjetniških pobudah. Podpira se razvoj kmetijstva, ki temelji na trajnostni rabi prostora, ter spodbujanje ekoloških praks v kmetijstvu. Kmetijstvo naj bo usmerjeno v trženje (prisotnost specializiranih kmetijskih panog, večje investicije v predelavo hrane, prisotnost raziskovalne in podporne infrastrukture), razvijajo naj se povezave med kmetijsko in turistično dejavnostjo. Dodatno se spodbuja sodelovanje med manjšimi kmetijskimi gospodarstvi, ki naj se povezujejo pri oskrbi, rabi zemljišč, predelavi in trženju proizvodov. Sodelovanje med kmetijami krepi lokalno gospodarstvo in stabilnost podeželskega prostora.

Potreben je tudi razvoj lokalnih storitev, majhnih podjetij in turizma, ki temeljijo na naravnih danostih ter kulturni dediščini. Razvoj drugih dejavnosti mora prispevati k lokalni zaposlenosti, zmanjševanju dnevne mobilnosti in večji samooskrbi. Pomembno je ohranjanje dostopnosti do pomembnih družbenih funkcij (izpostave javne uprave, zdravstva, šolstva, kulture) in zagotavljanje ustrezne komunalne opremljenosti naselij. Posebna pozornost je namenjena zagotavljanju digitalne povezanosti, ki je čedalje bolj pomembna pri ohranjanju poseljenosti in za nadaljnji razvoj podeželskih dejavnosti. Razvijati je treba prilagojene oblike javnega prevoza in trajnostne mobilnosti, ki omogočajo dostopnost naselij in povezljivost z središči regije. Prav tako je treba izboljšati dostopnost do regijskih vozlišč javnega potniškega prometa.

Krajinsko urejanje jedrnega podeželja naj se osredotoča na ohranjanje naravne in kulturne krajinske identitete. Pri prostorskem razvoju se ohranjajo prepoznavne krajinske poteze, kot so odprte površine, tradicionalna kmetijska zemljišča ter naravna in kulturna dediščina, ki vključuje kulturno krajino in ohranjene naravne ekosisteme.

Odmaknjeno podeželje je tip podeželja, ki je značilen za večino zalednega dela regije. Na območjih se obsežne gozdne površine prepletajo z ekstenzivnimi oblikami rabe prostora. Gre za območja, ki so odmaknjena od glavnih prometnih povezav in oddaljena od urbanih središč. Območja odmaknjene podeželja zaznamujejo razpršena poselitev, starejša prebivalstvena struktura, slabša dostopnost do delovnih mest in storitev ter izrazitejša demografsko krčenje. Sem sodijo predeli Snežnika in Javornikov, robni deli Bloške planote, Hrušice, Vidovske planote, Cajnarske doline, Babnega Polja, Brkinov, območje Slavinskega ravnika ter Menišija. Območja združujejo številna manjša naselja v odročnem, hribovitem zaledju jedrnega podeželja in središč. Prednost območij je naravna ohranjenost in krajinska pestrost. Na teh območjih so razvojne možnosti omejene, zato se prostorske usmeritve osredotočajo na ohranjanje bivalnih funkcij, izboljšanje prometne dostopnosti, podporo ekstenzivnemu kmetijstvu ter varovanje kulturne in naravne krajine. Na območju so prisotni procesi opuščanja rabe in zaraščanja. Gre za območja, ki so izrazito podvržena procesom praznjenja in iz tega vidika nosijo dodaten pomen.

Na območjih odmaknjene podeželja se prednostno spodbuja predvsem ukrepe za ohranjanje poselitve. Ohranjanje poseljenosti bo mogoče ob izboljšanju osnovne oskrbe prebivalstva tako v lokalnih oskrbnih središčih, kot tudi v bolj oddaljenih naseljih (najmanj živilska trgovina, pošta, bencinski servis). Potrebno je ohranjanje obstoječe osnovne družbene infrastrukture (vrtci, osnovne šole, zdravstvena postaja, potujoča knjižnica, idr.) ter krepitev komunikacijske infrastrukture, pri čemer naj se zagotavljajo povezave s širokopasovnim omrežjem.

Spodbujati je potrebno razvoj boljših povezav, ki naj izboljšajo dostopnost do lokalnih oskrbnih središč, pa tudi do središč višjih ravni. Krepijo naj se alternativne oblike trajnostne mobilnosti, kot so na primer prevozi na klic, sopotništvo, idr.

Gospodarski razvoj se usmerja v dejavnosti, ki prispevajo k lokalni zaposlenosti, zmanjšujejo odvisnost od dnevnih migracij ter krepijo samooskrbo in odpornost območij. V obmejnih območjih se spodbuja tudi čezmejno razvojno povezovanje in skupni projekti, ki izboljšujejo kakovost življenja in razvojne možnosti na obeh straneh meje. Spodbuja se ohranjanje kmetijstva in razvoj turizma (dopolnilna dejavnost na kmetijah) ter drugih zaposlitvenih dejavnosti. Posebna pozornost se nameni zanesljivi oskrbi s pitno vodo, odvajanju in čiščenju odpadnih voda ter drugim infrastrukturnim ureditvam, prilagojenim razpršeni poselitvi in občutljivemu kraškemu okolju.

Ohranja se krajinska prepoznavnost, tradicionalna raba prostora, naravne vrednote, gozdovi, kmetijska zemljišča in kulturna dediščina. Posebna pozornost se nameni preprečevanju zaraščanja, opuščanja kmetijske rabe ter degradacije prostora zaradi neustreznih posegov ali opuščanja dejavnosti. Prostorski razvoj se usmerja tako, da se ohranjajo identiteta krajine, ekološka povezanost in podnebna odpornost prostora, hkrati pa omogoča trajnostna raba naravnih virov in kakovostno bivanje prebivalcev.

Razlikovanje podeželskih območij omogoča, da se razvojne usmeritve prilagodijo prostorskemu potencialu: vitalna območja jedrnega podeželja krepijo agrarno identiteto in turizem, zaledna območja podpirajo stabilnost širših mestnih sistemov, medtem ko se v odmaknjenem podeželju poudarek usmerja na ohranjanje poselitve, ohranjanje naselbinske mreže ter izboljšanje kakovosti življenja.

Velike omejitve v prostoru, ki jih podajajo številni varstveni režimi v regiji, predstavljajo velik izziv regije pri njenem prostorskem razvoju, razvoju poselitve predvsem v zalednem, podeželskem delu regije. Predvidena nova velika območja VVO v regiji bodo razvoj še dodatno omejila. Potrebno je načrtno, premišljeno usmerjanje poselitve, pri katerem bo potrebno sprejeti določene kompromise med razvojem in varovanjem s ciljem ohranjanja vitalnosti podeželja.

Obmejna problemska območja Primorsko-notranjske regije

Podeželje, še najbolj pa območja odmaknjenega podeželja, obravnavana v RPP, nehote povezujemo z obmejnimi problemskimi območji, ki jih določa Ministrstvo za kohezijo in regionalni razvoj in so predmet posebnih razvojnih spodbud države. Gre za območja, ki se soočajo z razvojnim zaostankom, staranjem prebivalstva, odseljevanjem mladih, slabšo dostopnostjo do storitev, slabšo prometno povezanostjo ter šibkejšimi gospodarskimi kazalniki, kar prispeva k praznjenju prostora in zmanjševanju razvojne vitalnosti. Z vidika RPP so ta območja pomembna, ker opozarjajo na potrebo po usmerjenih ukrepih za ohranjanje poseljenosti, izboljšanje dostopnosti, krepitev oskrbnih in storitvenih funkcij ter podporo gospodarskim dejavnostim, ki so prilagojene značilnostim podeželskega in obmejnega prostora.

V nasprotju z območji odmaknjenega podeželja, so obmejna problemska območja določena kot območja celotnih občin, pri čemer se upoštevajo razvojna, demografska in prostorska merila. Med ključnimi kriteriji so obmejna lega, podpovprečna gostota poselitve, primanjkljaj delovnih mest, slabša prometna dostopnost ter omejitveni dejavniki prostora, kot je velik delež območij varstva narave. Pri občinah, ki neposredno mejijo na obmejne občine, je upoštevana tudi dostopnost do avtocestnega omrežja, delež površin, vključenih v omrežje Natura 2000, dodatno pa tudi stopnja razvitosti občine. Namen takšne opredelitve je prepoznati območja, kjer se razvojni izzivi odražajo v večji prostorski ranljivosti in zahtevajo ciljno usmerjene razvojne ukrepe. Status obmejnega problemskega območja pomeni tudi možnost vključevanja v posebne razvojne programe in razpise države, pri katerih imajo občine prednost pri dostopu do razvojnih sredstev oz. so zanje oblikovani namenski ukrepi za spodbujanje gospodarskega razvoja, izboljšanje infrastrukture, dostopnosti ter kakovosti bivanja.

V Primorsko-notranjski regiji so kot obmejna problemska območja po zadnji uredbi prepoznane občine Postojna, Pivka, Ilirska Bistrica in Loška dolina, medtem ko občina Cerknica in Bloke v to skupino nista vključeni. Z vidika RPP ta območja ne predstavljajo zgolj prepoznanega razvojnega primanjkljaja, temveč tudi prostorsko kategorijo, ki usmerja planiranje dolgoročno vzdržnega razvoja regije.

4.1.5 Usmeritve za ohranjanje in izboljšanje prepoznavnosti naselij

Arhitekturne regije in krajine

Območje Primorsko-notranjske regije spada v **Notranjsko-brkinsko arhitekturno regijo** in obsega arhitekturne krajine **Trnovska planota, Brkini z Markovščino, Ilirska Bistrica, Pivka, Postojna, Planina–Cerknica in Bloke**. Območje regije zaznamuje preplet notranjskih, kraških in primorskih vplivov, ki se odražajo v razmestitvi naselij, tipologiji domačij, merilu grajene strukture ter razmerju med naselji in odprto krajino. Pri tem imajo pomembno vlogo relief, prometne povezave, parcelna struktura in kulturnozgodovinski razvoj prostora. Arhitekturne regije in krajine predstavljajo pomembno izhodišče za razumevanje regionalne in lokalne identitete ter za usmerjanje prenov, novogradenj in razvoja naselij. Delitev občine Cerknica na krajini Planina–Cerknica in Bloke ter pomen naselbinskih vzorcev in stavbne tipologije kot nosilcev identitete, izrecno obravnava tudi priročnik *Naše hiše Cerknica 2024*.

Arhitekturna regija	Arhitekturna krajina
Notranjsko-Brkinska regija	Trnovska planota (v manjšini)
	Brkini z Markovščino
	Ilirska Bistrica
	Pivka
	Postojna
	Planina - Cerknica
	Bloke

Pretežni del regije prekrivajo arhitekturne krajine Ilirska Bistrica, Pivka, Postojna, Planina–Cerknica in Bloke, za katere so značilna gručasta in obcestna naselja, umeščena na ravnine, robove kraških polj, vzpetine ali v dolinske in prehodne lege. Značilne so domačije z vzdolžnimi stavbnimi volumni, strme dvokapne strehe ter zadržano arhitekturno oblikovanje, mestoma poudarjeno s kamnitimi ali ometanimi detajli. V krajini Brkini z Markovščino je izrazitejši primorski vpliv, v krajini Planina–Cerknica pa tudi vpliv trške arhitekture ob pomembnejših prometnih povezavah. Krajino Bloke zaznamuje razmerje med odprtim prostorom, redkejšo poselitvijo in prepoznavnimi gručami domačij. Pomemben gradnik identitete regije so tudi cerkve, gradovi, križi in druge dominante na izpostavljenih legah, ki soustvarjajo silhueto naselij in prepoznavnost krajine. Usmeritve za nadaljnje prostorsko planiranje so:

- Pri planiranju je treba upoštevati značilnosti posameznih arhitekturnih krajin, kot izhodišče za ohranjanje regionalne in lokalne identitete prostora.
- Pri prenovah in novogradnjah je treba upoštevati značilne stavbne volumne, osnovno tipologijo domačij, strešne oblike, orientacijo stavb ter značilne arhitekturne in materialne poudarke posamezne arhitekturne krajine.
- Varovati je treba robove naselij, silhuete, vedute in značilne dominante v krajini.
- Pri pripravi občinskih prostorskih aktov in strokovnih podlag je treba zagotoviti, da nove prostorske ureditve ne razvrednotijo prepoznavnih značilnosti arhitekturnih krajin in naselij.
- Preprečevati je treba generične tipološke in oblikovne rešitve, ki niso usklajene z značilnostmi prostora.

Prostorska identiteta naselij in odnos do krajine

Prostorska identiteta naselij v Primorsko-notranjski regiji izhaja iz medsebojnega razmerja med krajino, reliefom, naselbinskim vzorcem, stavbno tipologijo, kulturno dediščino in značilnimi pogledi v prostoru. Za regijo so značilna obcestna, gručasta in deloma trško oblikovana naselja, katerih podoba se je oblikovala kot prilagoditev naravnim danostim, prometnim potem, parcelaciji in tradicionalnim oblikam bivanja ter gospodarjenja. Med pomembnejše gradnike prepoznavnosti sodijo merilo pozidave, parcelna struktura, robovi naselij, odprti prostori med naseljem in krajino ter značilne dominantne točke in pogledi. Identiteta prostora ne izhaja le iz posameznih stavb, temveč iz povezave med krajino, kraji, značilnimi tipi naselij, dediščino in javnim prostorom.

Za ravninske in prometno bolj izpostavljene dele regije so značilni podolžno razviti naselbinski vzorci, povezani z obcestnimi nizi domačij in značilno parcelacijo. V bolj hribovitih in odmaknjenih območjih prevladujejo manjša gručasta naselja, prilagojena reliefu in umeščena v tesnejše razmerje s kulturno krajino in gozdom. V večjih naseljih in ob pomembnejših prometnih povezavah imajo pomembno vlogo tudi trško oblikovana jedra, v katerih se identiteta izraža skozi javne prostore, ulične fasade, osrednje stavbe in bolj artikurirano grajeno strukturo.

Usmeritve za nadaljnje prostorsko planiranje so:

- Treba je ohranяти značilne naselbinske vzorce, merilo pozidave in razmerje med naselji ter odprto krajino.
- Varovati je treba kakovostna vaška in trška jedra, obcestne nize, gručaste zasnove ter značilno parcelno strukturo.
- Pri razvoju naselij je treba ohranяти prepoznavne robove naselij ter preprečevati posege, ki zapirajo poglede, razvrednotijo krajinsko sliko ali rušijo prostorski red.
- Posebno pozornost je treba nameniti ohranjanju značilnih krajinskih prvin, kot so drevoredi, sadovnjaki, mejice, posamezna markantna drevesa in drugi vegetacijski členi.

Varovanje značilnih naselbinskih vzorcev, vedut in dominant

Za ohranjanje prepoznavnosti naselij v Primorsko-notranjski regiji je treba posebno pozornost nameniti varovanju značilnih naselbinskih vzorcev, vedut, silhuet in dominant, ki so ključni nosilci prostorske identitete. Pri tem niso pomembne le posamezne kakovostne stavbe, temveč predvsem njihov medsebojni odnos, razmestitev v prostoru, skladnost gabaritov, usmerjenost stavbnih volumnov ter odnos do javnega prostora in odprte krajine. V ravninskih in prehodnih delih regije so pomemben gradnik identitete obcestna naselja in nizi domačij, kjer prostorski red ustvarjajo parcelna struktura, odmik stavb od ceste, usmerjenost slemen ter zaporedje stanovanjskih in gospodarskih objektov. V bolj hribovitih delih prevladujejo gručasta naselja, pri katerih identiteto določajo skladni gabariti, zadržano merilo pozidave ter razmerje med jedrom naselja, kmetijskimi površinami in gozdom.

Pomemben del prepoznavnosti naselij predstavljajo tudi dominante in vedute. To so zlasti cerkve, gradovi, trška in vaška jedra, posamezni kakovostni javni in gospodarski objekti ter druge prostorsko izpostavljene stavbe in ureditve, ki soustvarjajo silhueto naselij in krajinsko sliko. Enako pomembni so značilni pogledi na naselja in iz naselij proti krajini, robovi naselij ter krajinske prvine v stiku z naselji. Pri tem so glavne usmeritve za nadaljnje prostorsko planiranje sledeče:

- Pri nadaljnjem prostorskem planiranju je treba ohranяти značilne naselbinske vzorce, zlasti obcestne nize, gručaste zasnove, tradicionalno parcelacijo ter prepoznavna vaška in trška jedra.
- Varovati je treba prostorski red naselij, značilno razmestitev stavb in domačij, usmerjenost stavbnih volumnov ter merilo pozidave.
- Posebno pozornost je treba nameniti ohranjanju kakovostnih vedut, silhuet naselij, značilnih pogledov v krajini ter dominantnih objektov in ureditev na izpostavljenih legah.
- Pri planiranju novih ureditev in prenov je treba ohranяти prepoznavne robove naselij ter zagotoviti skladen prehod med naseljem in odprto krajino.
- Nove prostorske ureditve ne smejo razvrednotiti dominant, porušiti značilne naselbinske strukture ali ustvariti neustreznih robov naselij.
- V stiku naselij z odprto krajino je treba ohranяти značilne krajinske prvine, ki soustvarjajo prepoznavnost prostora.

Priročniki in strokovne podlage za preнове in novogradnje stavb

Za ohranjanje in izboljšanje prepoznavnosti naselij v regiji so pomembne strokovne podlage, ki splošne usmeritve regionalnega in občinskega prostorskega načrtovanja prevajajo v konkretna priporočila za preнове, novogradnje in umeščanje stavb v prostor. Takšne podlage omogočajo jasnejšo obravnavo prostorske umestitve, tipologije stavb, merila, oblikovanja in uporabe materialov. Za območje občine Cerknica je kot obstoječa podlaga pripravljen priročnik Naše hiše: priročnik za lastnike, načrtovalce in izvajalce novogradenj in prenov stanovanjskih stavb v občini Cerknica (Urbanistični inštitut RS, 2024), ki obravnava krajino, kraje, prostorsko identiteto, značilne tipe stavb ter priporočila za preнове in novogradnje.

Pri pripravi prostorskih aktov in izvedbenih pogojev je treba upoštevati obstoječe priročnike in strokovne podlage, kot je priročnik Naše hiše za območje Cerknice, ter spodbujati izdelavo primerljivih podlag za ostala območja regije. Strokovne podlage naj usmerjajo umeščanje stavb, tipologijo, merilo, oblikovanje robov naselij, vedut in uporabo lokalnih materialov, s ciljem ohranjanja prostorske identitete naselij. Pri prenovah in novogradnjah je priporočljivo slediti lokalnim prostorskim značilnostim in omejevati generične tipske rešitve, ki niso usklajene z značajem prostora.

4.1.6 Nepozidana stavbna zemljišča in funkcionalno razvrednotena območja

Prostorske rezerve predstavljajo območja in objekte znotraj naselij ter drugih razvojno opredeljenih površin, kjer je razvoj že načrtovan, vendar prostor ali stavbni fond še nista v celoti izkoriščena. Mednje sodijo nepozidana stavbna zemljišča (v nadaljevanju NZS), funkcionalno razvrednotena območja (v nadaljevanju FRO), prazna stanovanja in stavbe ter druge neizkoriščene ali slabo izrabljene površine znotraj obstoječe poselitve. Takšne rezerve omogočajo notranji razvoj naselij, učinkovitejšo rabo zemljišč in infrastrukture ter zmanjšujejo pritisk na kmetijska, gozdna in naravno ohranjena območja. V času priprave RPP še ni vzpostavljene enotne baze NSZ na državnih ali regionalni ravni. Občine samostojno izdelujejo bilance stavbnih zemljišč, ki so namensko izdelane za potrebe priprave OPN in si tako zaradi različnih metodologij niso medsebojno primerljive. Na ravni države se postopno vzpostavlja Evidence stavbnih zemljišč (v nadaljevanju ESZ), ki bo sčasoma nudila podroben vpogled v pozidana in nepozidana zemljišča ter njihove razvojne stopnje. Evidenca bo tako nudila temeljne podatke za potrebe načrtovanja namenske rabe prostora oz. novih stavbnih zemljišč v postopku priprave občinskih prostorskih aktov ter bo hkrati podala točen vpogled v dejansko razpoložljivost prostorskih rezerv, NSZ primernih za gradnjo.

Za vpogled v stanje na regionalni ravni, za potrebe RPP, so bili pripravljene podatki o NSZ z metodo preseka pozidanih zemljišč iz ESZ z dejansko rabo državnih cest ter železnic in namensko rabo občine. Pri tem so bila pozidana zemljišča iz ESZ pripravljena kot začetni sloj pri pripravi nove evidence. Pripravljena so bila za presečno stanje v letu 2019. Stanje pozidanosti zemljišč se je od takrat sicer lahko spremenilo, kljub temu pa je to edini podatek o pozidanosti zemljišč s katerim razpolagamo, zato je bil tudi uporabljen v analizah prostorskih rezerv. Dejansko stanje tako lahko delno odstopa od podatkov o NSZ predstavljenih v nadaljevanju.

Pomen prostorskih rezerv se z leti povečuje zaradi evropskih in nacionalnih usmeritev, ki dajejo prednost ponovni rabi že urbaniziranih površin, omejevanju širjenja pozidave in varstvu tal kot omejenega naravnega vira. V slovenskem pravnem in strateškem okviru se te usmeritve odražajo zlasti v Zakonu o urejanju prostora (ZUreP-3), Zakonu o kmetijskih zemljiščih (ZKZ), SPRS 2050 in Nacionalnem programu varstva okolja do leta 2030.

NSZ in FRO zato predstavljajo pomembno razvojno priložnost za aktivacijo notranjih prostorskih rezerv, doseganje nevtralne bilance stavbnih zemljišč, trajnostno upravljanje s tlemi in zemljišči ter zmanjševanje potrebe po poseganju na nova zemljišča. V nadaljevanju so kot pomembnejše prostorske rezerve v regiji obravnavana predvsem NSZ in FRO, medtem ko prazna stanovanja predstavljajo poseben del prostorskih rezerv znotraj obstoječega stanovanjskega fonda in so obravnavana ločeno.

Nepozidana stavbna zemljišča (NSZ)

Iz spremljajočega gradiva RPP, Analize stanja po izbranih področjih za Primorsko-notranjsko izhaja, da občine v regiji razpolagajo z sorazmerno velikimi površinami NSZ za gradnjo stavb (območja stanovanj (S), območja centralnih dejavnosti (C), območja proizvodnih dejavnosti (I) ter posebna območja (B). Pri tem v RPP obravnavamo le območja večja od 0,5 ha za območja stanovanj ter območja centralnih dejavnosti, medtem ko za območja proizvodnih dejavnosti in posebna območja obravnavamo le NSZ večja od 5 ha. Tovrstna obravnava omogoča ločevanje območij regionalnega pomena.

Po obsegu takšnih površin izstopajo občine Cerknica, Ilirska Bistrica, Postojna in Pivka. Na ravni regije prevladujejo predvsem območja nepozidanih stavbnih zemljišč regionalnega pomena za stanovanjsko rabo, in sicer v Cerknici cca. 185 ha, v Ilirski Bistrici cca. 175 ha, v Postojni cca. 125 ha, v Pivki cca. 95 ha, v Loški dolini in na Blokah pa po cca. 35 ha. Območja centralnih dejavnosti regionalnega pomena so izrazitejša v Postojni s cca. 20 ha, v Pivki cca. 15 ha, v Cerknici in Ilirski Bistrici po cca. 10 ha, v Loški dolini pa cca. 5 ha. Večja območja proizvodnih dejavnosti regionalnega pomena so prisotna predvsem v Ilirski Bistrici cca. 50 ha in Pivki cca. 30 ha, medtem ko se v Cerknici pojavljajo le v manjšem obsegu, cca. 5 ha. Posebna območja regionalnega pomena izrazito izstopajo v Pivki s cca. 200 ha, sledita Ilirska Bistrica s cca. 25 ha in Postojna s cca. 10 ha.

Takšna razporeditev kaže, da NSZ regionalnega pomena v regiji predstavljajo predvsem prostorsko rezervo za stanovanjski razvoj in dopolnjevanje centralnih dejavnosti, medtem ko so večje razvojne površine za gospodarske in posebne dejavnosti prostorsko bolj omejene in skoncentrirane le v posameznih občinah.

Funkcionalno razvrednotena območja (FRO)

Funkcionalno razvrednotena območja v regiji ne predstavljajo bistvene prostorske rezerve. Iz javno dostopnih podatkih o FRO (vir: Pregledovalnik baze funkcionalno razvrednotenih območij v Sloveniji. Stanje: december, 2025, <http://crp.gis.si/>) izhaja, da se v regiji na območju:

- občine Postojna nahaja 9 FRO v skupnem obsegu 32,6 ha, od tega je 9,8 ha FRO za industrijo, obrt in skladiščenje, 3,7 ha FRO obrambe, zaščite in reševanja, 6,9 ha FRO pridobivanja in izkoriščanja mineralnih surovin ter 12,2 ha FRO za bivanje, turizem, šport in rekreacijo.
- občine Cerknica nahaja 5 FRO v skupnem obsegu 9,9 ha, od tega je eno namenjeno industriji, obrti in skladiščanju (1,5 ha), dve predstavljata potencial za kmetijsko dejavnost (2,1 ha), dve pa imata opredeljeno prehodno rabo (6,3 ha).
- občine Pivka nahaja 2 FRO. FRO v skupnem obsegu 9,6 ha. Eno je namenjeno industriji, obrti in skladiščanju, slednje je bilo leta 2025 revitalizirano v obsegu nad 50%, drugo območje FRO je velikosti 1,5 ha in je namenjeno kmetijskim dejavnostim.
- občine Ilirska Bistrica nahaja 16 območij različnih FRO, v skupnem obsegu 40,7 ha. Območja FRO za infrastrukturo je 8,9 ha, za obrambo, zaščito in reševanje 2,9 ha, za pridobivanje in izkoriščanje mineralnih surovin 6,8 ha, trgovino in storitve 4 ha, za turizem gostinstvo, šport in rekreacijo 0,7 ha ter za industrijo, obrt in skladiščenje 17,4 ha. Po številčnosti območij prevladujeta FRO za infrastrukturo (4 območja) in FRO za industrijo, obrt in skladiščenje (4 območja);
- občine Loška dolina nahaja 4 območij FRO, v skupnem obsegu 3,4 ha. Eno območja FRO je za pridobivanje in izkoriščanje mineralnih surovin 0,8 ha, dve sta za turizem gostinstvo, šport in rekreacijo 2 ha ter eno za industrijo, obrt in skladiščenje 0,5 ha.
- občine Bloke nahajajo 4 območja FRO, v skupnem obsegu 4,8 ha. Eno območja FRO je namenjeno kmetijski dejavnosti 0,6 ha, eno obrambi, zaščiti in reševanju 3,1 ha, eno za pridobivanje in izkoriščanje mineralnih surovin 0,5 ha ter eno za trgovino in storitve 0,6 ha.

Pri usmerjanju pozidave na degradirana območja je, z namenom preprečevanja prenosa okoljskih bremen iz degradiranih območij na druga območja ter zmanjševanja tveganj za tla, vode in zdravje ljudi, potrebna obravnavna ravnanja z onesnaženimi izkopi. Predvideno je, da se pred razvojem funkcionalno degradiranih območij, opuščenih kamnolomih, nekdanjih industrijskih območij, zasutih gramoznih jamah ter na potencialno onesnaženih območjih, preveri stanja tal. Obvezna je predhodna raziskava tal in izvedba morebitne sanacije.

Velik delež NSZ in FRO v Primorsko-notranjski regiji ni posledica trenutnih razvojnih razmer, temveč dolgotrajno prisotnega zatečenega stanja, ki se vleče že več desetletij. V številnih naseljih ostajajo zemljišča formalno opredeljena kot stavbna, vendar dejansko niso dostopna za razvoj. Razlogi so predvsem neurejena ali razdrobljena lastniška struktura, številni solastniški deleži, nedokončani dedni postopki, neznani lastniki, agrarne skupnosti ter odsotnost interesa za aktivacijo zemljišč. Takšna zemljišča pogosto ostajajo izven trga nepremičnin, občine pa nanje nimajo neposrednega vpliva.

Gre za problem, ki presega lokalno raven in ga občine same ne morejo učinkovito reševati. Prostorski akti lahko zemljišča opredelijo kot razvojni potencial, ne morejo pa zagotoviti njihove aktivacije, dostopnosti ali izvedljivosti. V številnih primerih se razvoj ustavi prav zaradi lastniških razmerij, ki onemogočajo komasacijo, parcelacijo, opremljanje ali usklajen dogovor med lastniki. Posledično se obstoječe prostorske rezerve ne aktivirajo, pritisk po širitvi naselij pa se prenaša na nova območja.

Poseben problem predstavlja dejstvo, da se enkrat opredeljena stavbna zemljišča praviloma zelo težko vračajo v primarno rabo. Čeprav se v posameznih primerih izkaže, da zemljišča niso stavbno izvedljiva zaradi varstvenih omejitev, nedostopnosti ali neurejenega lastništva, ima zasebna lastnina v postopkih praviloma prednost, javni interes pa je težko izkazati in pravno utemeljiti. Zato številna stavbna zemljišča ostajajo formalno razvojna, dejansko pa predstavljajo neaktivno zalogo brez realnega razvojnega potenciala.

Dodatno težavo predstavlja neskladje med formalnim stanjem v prostorskih aktih in dejansko uporabnostjo prostora. Del NSZ je obremenjen z varstvenimi režimi, poplavno nevarnostjo, omejitvami zaradi infrastrukturnih koridorjev ali drugimi omejitvenimi dejavniki, zaradi katerih gradnja ni mogoča ali pa je močno otežena. Takšna zemljišča so v bilancah sicer vodena kot razvojna rezerva, v praksi pa ne morejo prevzeti razvojne funkcije.

Zaradi tega bo treba na ravni države nujno odpreti vprašanje sistemskih ukrepov za aktivacijo teh zemljišč. Med ključnimi so učinkovitejša ureditev razdrobljenih in neznanih lastništev, pospešitev dednih in zemljiškoknjižnih postopkov, pravna orodja za lažje združevanje zemljišč, uvedba mehanizmov za aktivacijo dolgotrajno neizkoriščenih stavbnih zemljišč ter davčni ukrepi, ki bi lastnike spodbujali k prodaji, gradnji ali drugačni aktivaciji zemljišč. Brez takih ukrepov bodo občine še naprej soočene s formalno velikimi, dejansko pa slabo uporabnimi prostorskimi rezervami.

NSZ in FRO so zato v regiji hkrati razvojna priložnost in izrazit sistemski problem. Predstavljajo pomemben potencial predvsem za stanovanjski razvoj, dopolnjevanje centralnih dejavnosti in notranji razvoj naselij, precej manj pa za potrebe gospodarstva, kjer so zahteve po večjih, dostopnih in komunalno urejenih površinah praviloma večje. Njihova aktivacija ne bo mogoča brez odločnejšega posega države na področju zemljiške politike, davčne politike in urejanja lastniških razmerij.

4.2 Zasnova razvoja oskrbe prebivalstva

Navezava na karto 3: Zasnova razvoja oskrbe

Zasnova razvoja oskrbe prebivalstva temelji na opredelitvi oskrbe s storitvami splošnega pomena in storitvami splošnega gospodarskega pomena, ki skupaj zagotavljajo vsakodnevno preskrbo prebivalcev. Dodatno pri razvoju oskrbe obravnavamo tudi oskrbo s stanovanji oz. celoten stanovanjski razvoj regije. Ta je hkrati obravnavan kot vprašanje dostopnosti, prostorske razporeditve, kakovosti bivanja, socialne vključenosti in demografske stabilnosti. Ključni cilj je zagotoviti prostorsko, časovno, ekonomsko in digitalno dostopnost osnovnih storitev v mestih in na podeželju, pri čemer pa pomembno vlogo prevzemajo tudi digitalne storitve in zanesljivo komunikacijsko omrežje. Zaradi pomanjkanja jasnih standardov dostopnosti, enotnega sistema razvrščanja storitev ter skupne podatkovne baze je nujno sistemsko planiranje pravičnejšega in podatkovno podprtega sistema oskrbe na regionalni ali celo na državni ravni.

4.2.1 Stanovanjska oskrba

Področje krovno pokriva Nacionalni stanovanjski program. V pripravi je nov Nacionalni stanovanjski program za obdobje 2026 – 2035. Ta bo opredelil področja zagotavljanja javnih najemnih stanovanj, podporo ranljivim skupinam prebivalstva, zagotavljanja dostopnih stanovanj s strani zasebnih akterjev, prenove javnega in zasebnega stanovanjskega fonda, vzpostavitev potrebnih evidenc in izvajanje potrebnih raziskav. Stanovanjska oskrba v Primorsko-notranjski razvojni regiji se obravnava kot del celovitega stanovanjskega razvoja regije. Njegov cilj ni le zagotavljanje zadostnega števila stanovanjskih enot, temveč predvsem razvoj dostopnih, kakovostnih, raznolikih in prostorsko ustrezno razporejenih oblik bivanja, ki bodo podpirale demografsko stabilnost, socialno vključenost in gospodarsko konkurenčnost regije. Cilj zasnove stanovanjske oskrbe je usmeriti stanovanjski razvoj v središča, kjer je zagotovljena ustrezna komunalna oprema, dostop do javnih storitev in javnega potniškega prometa ter delovnih mest. S tem se preprečuje razpršena gradnja, ohranja kakovost krajine ter spodbuja prenova obstoječih urbanih območij.

Najvišjo prioriteto imajo javna najemna stanovanja, zlasti stanovanja za mlade in mlade družine, saj ta skupina izkazuje največje potrebe in hkrati predstavlja največje tveganje za odseljevanje iz regije. Sledijo potrebe po oskrbovanih in prilagojenih stanovanj za starejše ter drugim oblikam bivanja za ranljive in posebne skupine prebivalcev. Pomembna je tudi prenova obstoječega stanovanjskega fonda, zlasti v urbanih središčih, kjer je veliko energetske neučinkovitih ali degradiranih objektov. Na podeželju se kot nujna izpostavlja gradnja za večgeneracijska gospodinjstva, ki omogoča ohranjanje poselitve in kmetijskih dejavnosti. Takšna usmeritev omogoča bolj uravnotežen prostorski razvoj ter prispeva k privlačnosti regije za bivanje.

Prostorske rezerve za stanovanjsko oskrbo regije so precejšnje. Obsegajo prazna stanovanja (cca 20 %), NSZ za stanovanja (čez 600 ha) in v znatno manjšem obsegu FRO. Vendar je dostopnost stanovanj in stavbnih površin za bivanje le v manjšem obsegu odvisna od prostorskega planirnaja. Za zadovoljevanje potreb regije po stanovanjski oskrbi morajo biti obstoječa NSZ najprej ustrezno umeščena, to pomeni v regijskih središčih, kjer je bližina delovnih mest in dejavnosti, zaradi česar se ne generirajo dolge poti, ustvarjajo pa se pogoji za vzpostavitev oblik trajnostne mobilnosti.

Zemljišča morajo biti izven območij poplav, plazljivosti, erozije in drugih omejitev oz. jih mora biti možno komunalno opremiti na ekonomsko sprejemljiv način. Zemljišča morajo biti tudi lastniško dosegljiva. Podobni kriteriji veljajo za prenavo ali prestrukturiranje degradiranih območij. Pomembni so predvsem ustrezna lokacija in lastništvo ter ekonomski vidik prenave. Medtem je dosegljivost praznih stanovanj odvisna predvsem od davčnih in drugih ekonomskih ukrepov.

Najpomembnejše prostorske rezerve za dolgoročni stanovanjski razvoj regije predstavljajo NSZ središč Ilirske Bistrice, Cerknice, Postojne s Prestrankom, Rakeka z Uncem ter Pivke. Vsa središča razpolagajo tudi s površinami, namenjenimi večstanovanjski gradnji. Glede na raven središča izkazuje Postojna sorazmerno nizko prostorsko rezervo, sorazmerno malo površin pa je tudi v Podgradu. Podatki o praznih stanovanjih so le informativni, podrobnih analiz ni bilo izvedenih, kljub temu podajajo sliko razmerja v številu po občinah regije. Največ nenaseljenih stanovanj ima občina Ilirska Bistrica ter Postojna, za približno pol manj pa občina Cerknica ter Pivka. Občine se znatno razlikujejo tudi po deležu nenaseljenih stanovanj, glede na vsa stanovanja, ki je visok predvsem v občinah Bloke (32 %), pa tudi Ilirski Bistrici (24 %) in Pivki (24 %). Veliko število nenaseljenih stanovanj kaže tako na problemska območja, kot tudi na turistično rabo in stanovanja, ki se dajejo v najem (zaposleni, dijaki). Prazna stanovanja so delno neustrezna prostorska rezerva zaradi lokacij, materialnega stanja in standardov.

Načrtovani razvoj regije zahteva novo stanovanjsko ponudbo na območju regijskih središč, predvsem znotraj opredeljenih poselitvenih območij. Obravnavo stanovanjske oskrbe na regionalni ravni ločimo po področjih:

- Splošna stanovanjska območja (razvoj stanovanjske oskrbe).
- Prednostna območja za stanovanjsko oskrbo - območja javnih najemnih stanovanj.
- Razvoj oskrbovanega bivanja.
- Razvoj socialnega bivanja.
- Območja študentskega in dijaškega bivanja.

Glavne strateške usmeritve na področju splošne oskrbe s stanovanji so:

- Stanovanjski razvoj sledi policentrični zasnovi regije.
- Območja naj se umeščajo tako, da bodo lahko zaradi možnosti uporabe JPP ali drugih oblik trajnostnega prometa na podlagi mobilnostnih načrtov prilagodili kriteriji glede parkirišč.
- Aktivacija prostorskih rezerv (obstoječi stavbni fond, NSZ na ustreznih lokacijah, idr.)
- Razvoj novih območij za večstanovanjsko gradnjo v opredeljenih središčih Postojni s Prestrankom, Cerknici z Begunjami pri Cerknici, Ilirski Bistrici, Pivki, Rakeku z Uncem ter v Podgradu.
- Potrebno je zagotavljati ustrezno število javnih najemniških stanovanj.
- Spodbujanje javnih nepremičninskih in finančnih stanovanjskih skladov na lokalni in/ali regionalni ravni, kot dopolnitev državnega Stanovanjskega sklada Republike Slovenije.
- Zagotavljati je treba ustrezno število stanovanj za ranljive skupine in starejše ter druge alternativne oblike bivanja v bližini središč.
- Opredeliti je treba načine ravnanja s praznimi objekti, zapuščenimi zaselki in degradiranimi območji ter določiti omilitvene ukrepe za ohranjanje poseljenosti, preprečevanje degradacije prostora in spodbujanje ponovne rabe objektov.
- Razvoj nastanitvev za dijake, ki naj se umeščajo glede na potrebe in prisotnost izobraževalnih programov.
- Občine naj zagotavljajo lastniške prostorske rezerve za gradnjo stanovanj.

Stanovanjskim območjem se zagotavlja ustrezna opremljenost z oskrbnimi in storitvenimi dejavnostmi, družbeno infrastrukturo ter športnimi, rekreacijskimi in zelenimi površinami, ki podpirajo kakovostno bivanje. Pomembno je, da so stanovanjskih območja ustrezno povezana in omogočajo enostaven dostop do drugih delov naselja. V stanovanjskih območjih je možno umeščati dejavnosti, ki ne poslabšujejo kakovosti bivalnega okolja, kot so osnovno šolstvo, zdravstvo, socialno-varstvene dejavnosti, storitvene, športne, rekreacijske, trgovske in druge, potrebne za dnevno oskrbo prebivalcev. Za zagotavljanje družbene in starostne raznolikosti se v stanovanjskih območjih predvideva različne tipologije stanovanj, ki preprečujejo socialno segregacijo ter spodbujajo mešano poselitev. Vključujejo se ukrepi za zmanjšanje tveganja gentrifikacije in getoizacije, hkrati pa zagotavljajo kakovostno in varno bivalno okolje. Ob tem se upošteva primerna gostota zazidave, kakovostno arhitekturno oblikovanje in spodbujanje socialnih stikov med prebivalci. Prednost imajo oblike stanovanjske zazidave, ki zagotavljajo racionalno rabo prostora ter omogočajo dovolj javnih odprtih in zelenih površin za prebivalce, ki so hkrati peš dostopni do vsakodnevnih storitev.

Splošna stanovanjska območja (razvoj stanovanjske oskrbe)

Splošna stanovanjska območja so namenjena zagotavljanju stanovanj za večino prebivalstva in predstavljajo osnovo stanovanjskega razvoja v regiji. Razvijajo se kot območja individualne in večstanovanjske gradnje ter kot mešane stanovanjske soseske, praviloma v povezavi z obstoječimi naselji in njihovo infrastrukturo. Za zagotovitev zadostnih stanovanjskih kapacitet je nujen razvoj obstoječih prostorskih rezerv, ob izkazanih večjih potrebah pa tudi planiranje novih območij za gradnjo (prednostno večstanovanjskih stavb) ob glavnih prometnih koridorjih, v bližini večmodalnih vozlišč ter v večjih središčih, hkrati pa tudi v manjših podeželskih naseljih, kjer je možna revitalizacija. Ključno je tudi reševanje problematike neurejenega lastništva in agrarnih skupnosti, ki pogosto ovirajo dostopnost zemljišč za gradnjo.

Izzivi vključujejo odsotnost stanovanjske politike v preteklih desetletjih, kar je povzročilo manko primernih stanovanjskih površin, ter pravne in lastniške ovire pri sproščanju zemljišč. Kljub izkazanim prostorskim rezervam so potrebe velike predvsem v območjih z boljšo prometno dostopnostjo v občinah Postojna, Cerknica in Pivka. Potenciali pa se kažejo v možnosti širitve na manj kakovostna zemljišča, prenovi obstoječih stavb in razvoju komunalno opremljenih zemljišč ob prometnih vozliščih.

V skladu z urbanističnimi usmeritvami je treba spodbujati gradnjo v stavbnih tipih, ki omogočajo kakovostne skupnostne in javne zelene površine. Pri planiranju in načrtovanju je nujno upoštevati značilnosti arhitekturnih regij in krajin ter prednostno prenavljati degradirana območja. Zgoščevanje poselitve in dopolnjevanje obstoječih naselij naj potekata usmerjeno, ob upoštevanju komunalne in prometne infrastrukture.

V središču 2. ravni - mestu Postojna s Prestrankom se zagotavlja zadostno število stanovanj in površin za stanovanjsko gradnjo:

- z aktivacijo nepozidanih stavbnih zemljišč (notranjim razvojem) predvsem znotraj mesta Postojna,
- z dopolnjevanjem in zgoščevanjem nezadostno izkoriščenih stavbnih zemljišč predvsem znotraj mesta Postojne,
- z aktivacijo nepozidanih stavbnih zemljišč ter z dopolnjevanjem in zgoščevanjem ožjega poselitvenega območja Postojne v manjši meri,
- s prenovo/spremembo rabe območja stavbnih zemljišč ob železniški progi Ljubljana – Postojna - Koper v bližini železniške postaje Postojna ob upoštevanju priložnosti, ki jih nudi državno prostorsko načrtovanje za nadgradnjo železniške proge Logatec – Postojna in Postojna – Divača;
- dolgoročno lahko s širitvijo na območje zahodno od Ceste v Staro vas in južno od dolgoročno načrtovanega območje družbene infrastrukture.

V središču 4. ravni - mestu Cerknica s Begunjami pri Cerknici se zagotavlja zadostno število stanovanj in površin za stanovanjsko gradnjo:

- z aktivacijo nepozidanih stavbnih zemljišč (notranjim razvojem) znotraj mesta Cerknica in naselja Begunje pri Cerknici,
- z dopolnjevanjem in zgoščevanjem nezadostno izkoriščenih stavbnih zemljišč znotraj mesta Cerknica in naselja Begunje pri Cerknici,
- z aktivacijo nepozidanih stavbnih zemljišč ter z dopolnjevanjem in zgoščevanjem ožjega poselitvenega območja Cerknica v manjši meri,
- dolgoročno s širitvijo na manj kakovostna zemljišča v poselitvenem območju središča.

V središču 4. ravni - mestu Ilirska Bistrica se zagotavlja zadostno število stanovanj in površin za stanovanjsko gradnjo:

- z aktivacijo nepozidanih stavbnih zemljišč (notranjim razvojem) znotraj mesta Ilirska Bistrica,
- z dopolnjevanjem in zgoščevanjem nezadostno izkoriščenih stavbnih zemljišč znotraj mesta Ilirska Bistrica,
- z aktivacijo nepozidanih stavbnih zemljišč ter z dopolnjevanjem in zgoščevanjem ožjega poselitvenega območja Ilirske Bistrice,
- dolgoročno s širitvijo na manj kakovostna zemljišča v poselitvenem območju središča.

V drugih naseljih, pomembnih za razvoj regije: Pivki, Rakeku z Uncem in Podgradu ter v lokalnih oskrbnih središčih: Stari trg pri Ložu, Nova vas, Knežak, Jelšane in Planina se v manjšem obsegu zagotavlja zadostno število stanovanj in površin za stanovanjsko gradnjo, tako z aktivacijo NSZ znotraj središč, z dopolnjevanjem in zgoščevanjem nezadostno izkoriščenih stavbnih zemljišč ter z razvojem znotraj območij za dolgoročni razvoj naselij. Dolgoročno se središčem omogočajo tudi širitve na manj kakovostna zemljišča v obsegu izkazanih potreb.

Prednostna območja za stanovanjsko oskrbo – območja za javna najemna stanovanja

Območja javnih najemnih stanovanj so namenjena razvoju cenovno dostopnih stanovanj v upravljanju države, občin ali javnih stanovanjskih skladov. Njihov cilj je izboljšanje dostopnosti do stanovanj za mlade, mlade družine ter druge skupine, ki težje dostopajo do tržnih stanovanj. Gre pretežno za večja območja, namenjena večstanovanjski neprofitni gradnji.

Projekt Opredelitev in določitev prednostnih območij za stanovanjsko oskrbo (PROSO) iz leta 2025, ki ga je pripravilo Ministrstvo za okolje in prostor, je bil zastavljen kot strokovna podlaga za usmerjanje stanovanjske politike v Sloveniji. Njegov glavni namen je prepoznati območja, kjer je smiselno spodbujati stanovanjski razvoj, in sicer na podlagi kombinacije demografskih, prostorskih, infrastrukturnih in funkcionalnih značilnosti. Dokument je del širše strategije prostorskega razvoja države in podpira cilje SPRS 2050, zlasti v smeri uravnoteženega regionalnega razvoja, ohranjanja vitalnosti podeželja ter zagotavljanja dostopnih in kakovostnih stanovanj za različne skupine prebivalstva.

Prednostna območja za stanovanjsko oskrbo se usmerjajo v naselja z najvišjo gostoto poselitve ter v središča, ki že danes zagotavljajo dobro dostopnost do delovnih mest, storitev in javnega potniškega prometa. RPP nadgrajuje ugotovitve projekta PROSO in kot primerna za prednostna območja za stanovanjsko oskrbo, poleg središč od 1. do 4. ravni, opredeljuje tudi druga naselja, pomembna za razvoj regije.

V Primorsko-notranjski regiji se prednostna območja za stanovanjsko oskrbo, območja za javna najemna stanovanja razvija predvsem v sledečih središčih:

- Postojna s Prestrankom,
- Cerknica s Begunjami pri Cerknici (predvsem naselje Cerknica),
- Ilirska Bistrica,
- Pivka,
- Rakeku z Uncem (predvsem naselje Rakek) ter
- Podgradu.

Poleg prednostnih območij za stanovanjsko oskrbo imajo pomembno razvojno vlogo tudi manjši projekti javnih najemnih stanovanj v drugih opredeljenih lokalnih oskrbnih središčih regije (Stari trg pri Ložu, Nova vas, Planina, Knežak ter Jelšane). Tovrstni projekti praviloma ne zahtevajo večjih širitvev naselij, kljub manjšemu obsegu pa lahko pomembno prispevajo k ohranjanju poseljenosti, medgeneracijski uravnoteženosti in vitalnosti podeželja, saj omogočajo bivanje mladim, mladim družinam, starejšim in ključnim kadrom v lokalnem okolju. Zato se v RPP kot dopolnilna usmeritev dopušča in spodbuja razvoj manjših javnih najemnih stanovanjskih projektov tudi v drugih lokalnih oskrbnih središčih, kadar so zagotovljeni osnovna družbena infrastruktura, komunalna opremljenost in ustrežna dostopnost.

Razvoj oskrbovanega bivanja

Območja za oskrbovano bivanje so namenjena zagotavljanju stanovanjskih rešitev za starejše prebivalce, ki potrebujejo podporo pri vsakodnevni življenjskih opravilih. Poudarek je na oblikovanju oskrbovanih stanovanj, ki omogočajo samostojno življenje s podporo po potrebi, ter na zagotavljanju ustreznih storitev, kot so zdravstvena oskrba, pomoč pri gibanju, socialne storitve in pomoč pri osnovnih vsakodnevni opravilih. Vključujejo se tudi domovi za starejše, kjer so uporabnikom na voljo celovite oskrbne storitve v varnem in prijaznem okolju. Razvoj teh območij je usmerjen v zagotavljanje dostopnosti, kakovostnega bivanja in podpornih storitev, ki starejšim prebivalcem omogočajo ohranitev dostojanstva in socialne vključenosti, hkrati pa spodbujajo aktivno vključevanje v lokalno okolje.

Oskrbovano bivanje se v regiji razvija v vseh občinskih središčih oz. v primeru manjših občin v skladu z dogovorom o zadovoljevanju potreb med občinami.

Razvoj socialnega bivanja

Območja za socialno bivanje so namenjena zagotavljanju stanovanjskih rešitev za socialno ogrožene skupine, kot so invalidi, mladostniki in druge ranljive skupine, ki potrebujejo posebne oblike bivanja. Poudarek je na zagotavljanju dostopa do ustreznih stanovanjskih enot, ki so prilagojene potrebam teh skupin, ter na zagotavljanju podpore s storitvami, kot so socialna oskrba, svetovanje in zdravstvena pomoč. Vključevanje teh skupin v lokalno okolje je ključno za ohranjanje socialne kohezije in spodbujanje aktivne vključitve v družbo. Pri tem so posebej pomembni materinski domovi, krizne nastanitve in socialna stanovanja, ki omogočajo varno in stabilno bivanje ter postopno vključevanje uporabnikov v širšo skupnost.

Kapacitete za socialno bivanje se v regiji razvija predvsem v sledečih regijskih središčih: Postojna in Ilirska Bistrica. Posebne oblike pa predvsem v Postojni.

Območja študentskega in dijaškega bivanja

Območja oz. objekti so namenjena začasnemu bivanju dijakov, študentov in drugih udeležencev izobraževanja. Praviloma se umeščajo v bližino izobraževalnih ustanov ali v večja naselja z dobro prometno dostopnostjo.

Predvsem dijaški, po potrebi pa tudi študentski domovi se glede na potrebe in planiran razvoj predvsem srednješolskega izobraževanja umešča predvsem v Postojni ter v Ilirski Bistrici.

4.2.2 Omrežje družbene infrastrukture

Storitve splošnega pomena so storitve v splošnem interesu in se zanje uporabljajo posebne obvezne javne službe. Lahko jih zagotovi javni (država, lokalna samouprava) ali zasebni sektor. Prostorske ureditve za izvajanje storitev splošnega pomena se načrtujejo kot družbena infrastruktura. Dostopnost, bližina, dosegljivost in kakovost teh storitev so pomembne za doseganje višje kakovosti življenja prebivalcev. Pomembnejša družbena infrastruktura se glede na zahtevano raven opremljenosti središč policentričnega urbanega sistema določi v RPP.

Omrežje družbene infrastrukture v regiji predstavlja temeljno prostorsko strukturo, ki omogoča dostopnost do javnih storitev splošnega pomena in krepi kakovost življenja prebivalcev. Zasnova tega omrežja je usmerjena v zagotavljanje uravnotežene, dostopne in funkcionalno povezane mreže storitev s področja izobraževanja, zdravstva, sociale, kulture, športa in javne uprave, ki delujejo v podporo poselitvenemu in gospodarskemu razvoju regije. Zaradi razpršene poselitve in nizke gostote prebivalstva se Primorsko-notranjska regija sooča z krčenjem storitev ter visokimi stroški vzdrževanja obstoječih sistemov, predvsem na podeželju, zato je ključna vzpostavitev hierarhično in funkcionalno organiziranega omrežja družbene infrastrukture. Cilj je zagotoviti enakovredno dostopnost prebivalcev do storitev splošnega pomena. Z vidika opremljenosti je potreben predvsem razvoj regionalnih središč z zgoščeno ponudbo storitev splošnega regijskega pomena. Medtem ko regionalna središča (Postojna, Cerknica, Ilirska Bistrica) zagotavljajo opremljenost z regionalnimi vsebinami, preostala središča opravljajo oskrbno funkcijo s storitvami lokalnega pomena. Ob tem je pomembna okrepitev povezav med regijskimi središči, preostalimi središči ter s podeželskimi območji, ki bodo omogočile večjo funkcionalno integracijo.

Kot pomembnejšo družbeno infrastrukturo, ki se jo določa v RPP, s tem dokumentom določamo: zdravstvo na vseh treh ravneh, socialno varstvo (CSD, domovi za starejše), sodstvo, izobraževanje (sekundarna in terciarna raven, glasbene šole), javna uprava (občina, upravna enota, geodetska uprava, inšpekcije, izpostave ministrstev), varnost (policija, zaščita in reševanje), kultura (gledališče, knjižnica, muzej, arhiv).

Dostopnost funkcij višjih ravni ostaja razvojni izziv. Večji del prebivalcev južnega ter delno tudi zahodnega/jugozahodnega dela regije ima omejen dostop do storitev višjih ravni, zato je nujno hkratno krepitev funkcij v zalednih središčih in izboljšanje prometne dostopnosti do osrednjih območij. Dodatno zasnova omrežja družbene infrastrukture podpira razvoj povezanih funkcionalnih območij znotraj regije in spodbuja skupno rabo objektov in storitev med občinami. Poseben poudarek je na digitalni dostopnosti in večnamenskosti objektov, ki omogočajo izvajanje različnih dejavnosti ter povečujejo učinkovitost in odpornost javnih sistemov.

Glavni cilji in usmeritve na področju razvoja družbene infrastrukture so:

- Zagotoviti je potrebno opremljenost središč najmanj s funkcijami, ki jih za posamezno raven središča priporoča SPRS 2050
- Skladno s SPRS 2050 se zagotavlja družbeno pravično in ustrezno časovno dostopnost do družbene infrastrukture za vse prebivalce regije (dostopnost prebivalstva do središč na 1. in 2. ravni - 25 km in 45 min do storitev splošnega pomena). V primerih, ko kriterij ni dosežen (časovni ali prostorski) je potrebno iskati in opredeliti alternativne rešitve, kot so na primer:
 - mobilne storitve,
 - decentralizirane enote (izpostave),
 - digitalne storitve.
- Prebivalcem na podeželju, še posebej na območjih odmaknjenega podeželja, se omogočijo primerljive življenjske razmere – skrbi se za ustrezno in enakopravno dostopnost storitev splošnega pomena, zlasti izobraževanja, zdravstva, socialnih, kulturnih in upravnih storitev.
- Dostopnost do storitev se zagotavlja:
 - z razporejanjem dejavnosti v prostoru,
 - z razvojem prometnega omrežja, s poudarkom na storitvah javnega potniškega prometa
- Regijsko pomembno družbeno infrastrukturo je tudi v bodoče potrebno razvijati v središčih do četrte ravni.
- Predvsem na lokalni ravni se spodbuja skupna raba infrastrukture (večnamenski objekti, združevanje funkcij).
- Uvajati je potrebno digitalne storitve in hibridne oblike oskrbe (e-zdravje, e-uprava, izobraževanje na daljavo).
- Upoštevanje potreb starajočega prebivalstva (storitve, socialno varstvo, nastanitvene možnosti, ipd).

Zasnova omrežja družbene infrastrukture v Primorsko-notranjski regiji temelji na hierarhično organiziranem sistemu središč, ki zagotavlja dostopnost do ključnih javnih storitev ob upoštevanju razpršene poselitve in nizke gostote prebivalstva. Cilj je zagotoviti primerljivo raven oskrbe za vse prebivalce regije, ob hkratni racionalni organizaciji javnih sistemov. Nosilci razvoja storitev so opredeljena središča:

V mestu Postojna se nadalje koncentrirajo državne, regionalne in specializirane funkcije s področja zdravstva, srednje in višje šolstvo, socialne, upravne storitve, kultura. Za celotno regijo je pomembna nadaljnja krepitev Postojne kot regijskega središča z umestitvijo manjkajočih regionalnih in državnih funkcij. Poseben poudarek ima razvoj srednješolskega in višješolskega izobraževanja, ki se usmerja v programe, ki podpirajo razvojne potrebe regije, predvsem na področju gospodarstva, turizma, logistike, zdravstva, socialnih storitev, naravoslovja, varstva okolja in upravljanja kraškega prostora. Ob tem se spodbuja povezovanje izobraževalnih ustanov z delodajalci, javnimi zavodi, raziskovalnimi institucijami in občinami, z namenom razvoja praktičnega usposabljanja, novih programov ter vsebin, prilagojenih potrebam Primorsko-notranjske regije.

Krepi in razvija se vloga in pomen osrednjega in najpomembnejšega območja za storitve splošnega pomena (poleg razvoja javne uprave, socialnega varstva, sodstva je pomemben predvsem razvoj na področju zdravstva, izobraževanja ter kulture) predvsem z zgoščanjem in dopolnjevanjem, dolgoročno lahko s širitvijo na območje južno od Titove ceste in zahodno od Gasilsko-reševalnega centra. Krepi in razvija se tudi območje za storitve splošnega in splošnega gospodarskega pomena na širšem območju križišča Reške, Titove in Tržaške ceste predvsem za potrebe javne uprave, prometa, pošte, elektronskih komunikacij, nakupovalnih središč v povezavi z načrtovanim intermodalnim vozliščem z zgoščanjem in dopolnjevanjem strukture. Dodatno se razvija vloga območja za storitve splošnega pomena na severnem vходу v Postojna (poleg razvoja javne uprave predvsem na področju zdravstva in izobraževanja lahko v povezavi z tehnološkim, gospodarskim razvojem) z zgoščanjem in dopolnjevanjem, dolgoročno lahko s širitvijo na območje severno od regionalne ceste.

V mestu Cerknica se ohranja in krepi obstoječe storitve splošnega in splošno gospodarskega pomena za poselitveno območje Cerknica ter za pripadajoče gravitacijsko območje, predvsem z zgoščanjem in dopolnjevanjem obstoječe strukture, dolgoročno so mogoče širitve znotraj območja za dolgoročni razvoj naselja.

V mestu Ilirska Bistrica se planira nadaljnji razvoj in zagotavljanje širšega nabora storitev tudi za pripadajoča gravitacijska območja. Mesto Ilirska Bistrica ciljno krepi raven oskrbe, tudi zaradi cilja, da bi mesto sčasoma doseglo višjo raven središča. V Ilirski Bistrici, Ministrstvo za zdravje predvideva vzpostavitev novega satelitskega urgentnega centra, ki bo znatno izboljšal predvsem nujno obravnavo akutno bolnih.

V urbanem naselju Pivka se ohranja in krepi obstoječe storitve splošnega in splošno gospodarskega pomena za ožje poselitveno območje Pivka z zgoščanjem in dopolnjevanjem obstoječe strukture (oz. z redefinicija stavbnih zemljišč naselja). Na področju muzejske kulturne dejavnosti se ohranja in krepi vloga Parka vojaškega zgodovine.

V urbanem naselju Rakek se predvsem ohranja in krepi obstoječe storitve splošnega in splošno gospodarskega pomena za ožje poselitveno območje Rakek z zgoščanjem in dopolnjevanjem obstoječe strukture (oz. z redefinicija stavbnih zemljišč naselja). Rakek se funkcionalno navezuje na Cerknico kot središče višje ravni.

V urbanem naselju Podgrad se predvsem ohranja, pa tudi krepi razvoj storitev, ki se usmerja v dopolnjevanje obstoječe oskrbne funkcije naselja, zlasti z ohranjanjem osnovnih javnih, oskrbnih in družbenih dejavnosti. Podgrad se funkcionalno navezuje na Ilirsko Bistrico kot središče višje ravni.

Lokalna oskrbna središča (Stari trg pri Ložu, Nova vas, Knežak, Jelšane in Planina), se razvijajo in dopolnjujejo sistem storitev, zagotavljajo predvsem osnovne storitve za lokalno prebivalstvo (predšolsko in osnovnošolsko izobraževanje, primarna zdravstvena raven, lekarna, kulturni dom, po potrebi tudi storitev s področja socialnega varstva starejših, idr.).

Razvoj omrežja temelji na krepitvi teh središč, izboljšanju povezav med njimi ter zagotavljanju dostopnosti storitev za podeželska območja. Za razvoj družbene infrastrukture po področjih so pomembne sledeče usmeritve:

Na področju **izobraževanja**, ki je pomembno na vseh ravneh z namenom ohranjanja in porasta mladih v regiji ter povezave z razvojem delovnih mest. Krepi se obstoječe izobraževalne inštitucije, v primeru razvoja novih pa naj bodo te umeščene na primernih lokacijah v skladu s splošnimi usmeritvami razvoja poselitve.

- Postojna je srednješolsko središče regije, ki se bo tudi v bodoče nadgrajevalo z novimi programi in tudi prostorsko, s posodobitvijo stavb in javnega prostora ter potrebnimi širitvami. V Ilirski Bistrici je treba najmanj ohranjati srednješolske programe. Pomembna priložnost za razvoj so tudi poklicna izobraževanja, ki naj se smiselno vežejo na dediščino prostora.
- Višješolski študijski programi prednostno poteka v Postojni. Višješolski strokovni študij temelji na usklajenih in jasno definiranih potrebah delodajalcev. Programi so zasnovani kot posebna oblika terciarnega izobraževanja in so izrazito poklicno naravnani. Programe višjih strokovnih šol bi bilo smiselno vzpostaviti tudi v nekaterih drugih središčih, če se dopolnjujejo z obstoječimi dejavnostmi.
- Programe temeljnega in poklicnega izobraževanja odraslih je smiselno izvajati v vseh regijskih središčih.
- Za vse oblike izobraževanj je potrebno zagotavljati ustrezne nastanitvene kapacitete, predvsem za dijake.
- Mreža sedežev glasbenih šol ostaja v središčih do četrte ravni, pri čemer se stremi k čim boljšemu pokritju z izpostavitvami v občinskih središčih.

Zdravstvo se razvija ob upoštevanju organizacije zdravstvenih regij z namenom enakomernega razvoja zdravstva ter zagotovitve čim boljše dostopnosti do zdravstvenih storitev. Primorsko-notranjska regija spada v zdravstveno regijo Zahod.

- V regiji ni in ni predvidene splošne bolnišnice. Nujna medicinska pomoč se izvaja v okviru Zdravstvenega doma dr. Franca Ambrožiča Postojna.
- V regiji deluje Bolnišnica za ženske bolezni in porodništvo Postojna, ki zagotavlja storitve za širše območje regije in izven regije.
- Za regijo je izredno pomembna izgradnja satelitskega urgentnega centra v Ilirski Bistrici, ki naj bi bil zgrajen v letu 2027. Gre za pomemben doprinos na področju zagotavljanja nujne zdravstvene oskrbe.
- V regijskih središčih do četrte ravni se spodbuja delovanje različnih specialističnih ambulant, prvenstveno pa mora biti zagotovljeno osnovna zdravstvena dejavnost.

Socialno varstvo se spodbuja in krepi v vseh občinskih središčih. Poseben poudarek se nameni razvoju inštitucij, ki delajo z osebami s posebnimi potrebami. Danes področje predvsem iz vidika oskrbe odraslih oseb ni najbolj razvito. Umestiti je potrebno tudi bivalne enote oz. stanovanjske skupnosti za takšne osebe in sicer prednostno v Postojni ter Ilirski Bistrici. Domove za starejše in druge oblike skrbi za starejše se umešča v vsa občinska središča oz. po potrebi tudi v druga naselja, ki imajo ustrezne oskrbne in družbene dejavnosti.

Kulturna infrastruktura je nosilka vitalnosti naselij, zato je njeno ohranjanje in razvoj pomembno na vseh ravneh.

- V Postojni se še naprej izboljšujejo prostorske razmere in krepi ter razvija osrednje kulturne funkcije regij. Prednostno se razvijajo Notranjski muzej Postojna kot regijska muzejska in predstavitvena ustanova, Kulturni dom Postojna kot osrednji prireditveni prostor, Knjižnica Bena Zupančiča Postojna kot regionalno pomembna knjižnična in skupnostna infrastruktura ter galerijska, gledališka in ljubiteljska kulturna dejavnost. Krepi se mreža kulturnih društev in prireditvenih prostorov. Kulturno infrastrukturo se razvija kot del mestnega središča in kot podporo turizmu, izobraževanju, medgeneracijskemu povezovanju in ustvarjalnim dejavnostim. Na območju Postojne je potreba po umeščanju regionalnega kulturnega centra, pri čemer naj bi ta obsegal tudi večnamenski kulturno-kongresni kompleks.
- V Cerknici se krepi vloga občinskega kulturnega središča z nadgradnjo knjižnice, kulturnega doma, galerijske dejavnosti in muzejsko-predstavitvene vsebin, vezanih na Cerkniško jezero, Notranjski regijski park, pustno dediščino in lokalno identiteto. Poseben pomen ima razvoj prireditvene infrastrukture za večje občinske in regijske dogodke, predvsem pustovanje, kulturne festivale, razstave ter dogodke na prostem. Smiselno je krepiti povezavo med kulturno infrastrukturo, turizmom in interpretacijo naravne ter kulturne dediščine.
- V Ilirski Bistrici se ohranja in nadgrajuje kulturna infrastruktura, vezana na kulturni dom, knjižnico, muzejsko dejavnost, galerijske prostore in društveno kulturo. Kot obmejno središče ima pomembno vlogo pri razvoju kulturnih vsebin, ki povezujejo Brkine, dolino Reke, krajevno zgodovino, pustno izročilo in čezmejno sodelovanje s Hrvaško. Prednostno se krepijo prostori za prireditve, ljubiteljsko kulturo, mladinske in medgeneracijske programe ter muzejsko-predstavitvene vsebine lokalnega in regionalnega pomena.
- Spodbuja se prenova in revitalizacija objektov kulturne dediščine, tako za umeščanje različnih dejavnosti kot tudi v turistične namene.
- Izreden regijski potencial imata Notranjski muzej Postojna in Park vojaške zgodovine Pivka, ki presemeta lokalni pomen ter lahko delujeta kot nosilca regijske muzejske, izobraževalne, predstavitvene in turistične ponudbe. Njuno vlogo je smiselno krepiti z nadgradnjo programov, povezovanjem z izobraževalnimi ustanovami, turizmom in kulturnimi potmi ter z boljšim vključevanjem v regijsko mrežo kulturne infrastrukture.

Dosegljivost **javne uprave** močno vpliva na kakovost bivanja prebivalcev, saj omogoča pravočasen dostop do upravnih storitev, zmanjšuje potrebo po mobilnosti in povečuje učinkovitost vsakodnevnega urejanja življenjskih zadev. Javna uprava je danes državno centralizirana, zato je potrebno načrtovati prisotnost predstavnikov vseh področij javne uprave tudi na regionalni ravni. Potrebno je ohranjanje, krepitev in povečanje dostopnost upravnih funkcij.

- V Postojni se ohranja in krepi vloga osrednjega upravnega središča regije. V mestu se zagotavlja prisotnost ključnih državnih in medobčinskih upravnih funkcij, zlasti upravne enote, finančne uprave, geodetske pisarne, okrajnega sodišča, policijske postaje, inšpekcijskih služb ter medobčinskega inšpektorata in redarstva. Zaradi vloge Postojne kot središča 2. ravni je treba preprečevati nadaljnjo centralizacijo upravnih storitev izven regije ter krepiti tiste funkcije, ki prebivalcem regije omogočajo urejanje upravnih, davčnih, zemljiških, sodnih in drugih javnopravnih zadev znotraj regije. Prednostno se krepi prisotnost državnih izpostav in uradnih pisarn, ki so danes organizacijsko vezane na večja središča zunaj regije, vendar opravljajo naloge za prebivalce Primorsko-notranjske regije. Smiselna je predvsem krepitev inšpekcijskih služb, zemljiško-geodetskih storitev, davčnih storitev, sodnih storitev ter skupnih upravnih točk za prebivalce in podjetja
- Cerknica in Ilirska Bistrica ohranjata in nadgrajujeta javnoupjavne funkcije za svoji gravitacijski območji, pri čemer imata obe središči posebno vlogo pri oskrbi večjega zaledja in obmejnega dela regije. Središča do četrte ravni morajo imeti najmanj izpostave upravne enote, policije in centra za socialno delo.
- V lokalnih oskrbnih središčih se zagotavlja osnovna dostopnost do upravnih storitev prek izpostav, občasnih uradnih ur, digitalnih storitev in drugih prilagojenih oblik dostopa. Namen je zmanjšati potrebo po daljših poteh, izboljšati dostopnost storitev za podeželsko prebivalstvo ter ohraniti javne funkcije kot pomemben dejavnik vitalnosti središč.

Na področju **športa in rekreacije** so občinska središča so relativno dobro pokrita s infrastrukturo. Športno infrastrukturo, predvsem pokrite športne objekte, se še naprej razvija na način, da omogoča dostopnost najširšemu krogu prebivalcev ter da deluje kot večnamenska infrastruktura (šolski programi, rekreativne športne dejavnosti, prireditve...).

- Pomembni so regijsko in širše prepoznavni programi, ki se razvijajo odvisno od naravnih danosti in v povezavi s turizmom, rekreacijo in organiziranimi športnimi dejavnostmi. Taki programi so predvsem vezani na pohodništvo in planinstvo na območjih Snežnika, Javornikov, Nanosa, Slivnice, Mašuna in Kraških polj; kolesarjenje in gorsko kolesarjenje na območju Cerkniškega jezera, Pivških presihajočih jezer, Loške doline, Brkinov in povezav med naselji; tek na smučeh in druge oblike zimske rekreacije na območju Blok, Mašuna in Sviščakov; konjeništvu, ki obsega jahalne šole, terensko jahanje, turistične programe, oskrbo konj in programe za otroke; športno letalstvo na športnem letališču Postojna pri Rakitniku; vodene naravoslovne, rekreacijske in izobraževalne poti v zavarovanih in krajinsko prepoznavnih območjih ter drugo. Razvoj se usmerja v nadgradnjo obstoječih programov, povezovanje s turizmom in varstvom narave upoštevajoč podnebne izzive in nosilno sposobnost prostora.
- Med pokritimi objekti so regijsko pomembni predvsem večje večnamenske športne dvorane, pokriti bazenski objekt, specializirani vadbeni in tekmovalni objekti ter večji pokriti objekti za šolski šport, društveno dejavnost, rekreacijo in prireditve. V Primorsko-notranjski regiji so regijsko pomembne predvsem večje športne dvorane v Postojni, Cerknici, Ilirski Bistrici, Pivki in Rakeku, ob tem pa je kot izrazit infrastrukturni primanjkljaj prepoznana odsotnost javnega pokritega bazena.

Priiložnost na področju športa in rekreacije se kažejo tudi pri razvoju športne in nastanitvene infrastrukture, ki bi omogočala izvedbo športnih taborov, programov za pripravo športnikov, tudi rehabilitacijske programe, itd.).

4.2.3 Storitve splošnega gospodarskega pomena

Pri zasnovi oskrbe s storitvami splošnega gospodarskega pomena gre predvsem za vsakodnevno preskrbo prebivalcev in je povezano s predhodnimi poglavji, ki naslavlja policentrični sistem poselitve ter zasnovo družbene infrastrukture, ki v osnovi pomeni oskrbo prebivalstva z storitvami splošnega pomena, javnimi storitvami. Pri storitvah splošnega gospodarskega pomena gre za tržne storitve, ki so zaradi svoje osnovne oskrbne funkcije pomembne za vsakodnevno življenje prebivalcev in delovanje gospodarstva. Mednje sodijo predvsem poštna storitve, finančne storitve, trgovine z živili, bencinski servisi, JPP ter oskrba z električno energijo, plinom, pitno vodo in drugimi osnovnimi dobrinami. Čeprav se te storitve praviloma izvajajo na trgu, imajo širši javni pomen, saj zagotavljajo osnovno oskrbo prebivalstva.

Pri zagotavljanju oskrbe so vse pomembnejše tudi komunikacijske storitve. Digitalizacija in razvoj informacijsko-komunikacijskih tehnologij omogočata raznovrstne storitve (na primer delo na daljavo in finančne operacije ali upravljalvske funkcije in nakupovanje), kar vpliva tudi na novo prostorsko logiko razporejanja dejavnosti. Dostopnost e-upravljanja in e-storitev splošnega pomena lahko podpre uravnotežen prostorski razvoj, nudi boljše poslovne pogoje in vpliva na kakovost življenja. Možnost e-vključevanja in uporabe informacijsko-komunikacijskih storitev je odvisna od dostopa do omrežij za velike hitrosti fiksne in mobilne komunikacije ter od celovite pokritosti Slovenije in tudi večine za njihovo uporabo, bistveno pa je, da se zagotovi majhen vpliv tovrstnih tehnologij na zdravje ljudi in okolje.

Glavne usmeritve na področju razvoja storitev splošnega gospodarskega pomena so vezani predvsem na zagotavljanju pravične opremljenosti in dostopnosti teh storitev vsem prebivalcem regije, tudi na slabše dostopnih območjih oddaljenega podeželja. Usmeritve se osredotočajo predvsem na sistemske spremembe, ki omogočajo ustrezno obravnavo oskrbe prebivalstva, dopolnjujejo pa jih usmeritve za razvoj digitalne infrastrukture in komunikacijskih storitev:

- Določiti in uveljavljati bi bilo potrebno minimalne standarde osnovne oskrbe: vzpostaviti je treba enotne in jasno opredeljene standarde osnovne oskrbe prebivalstva, ki bodo določali:
 - katere storitve spadajo v osnovno oskrbo (npr. zdravstvo, trgovina, pošta, oskrba z energijo in pitno vodo, digitalni dostop),
 - časovno in prostorsko dostopnost (npr. časovna dostopnost do osnovnih storitev), pa tudi
 - minimalne normative glede gostote prebivalstva in prostorske razpršenosti, ki zagotavljajo vzdržnost storitev.

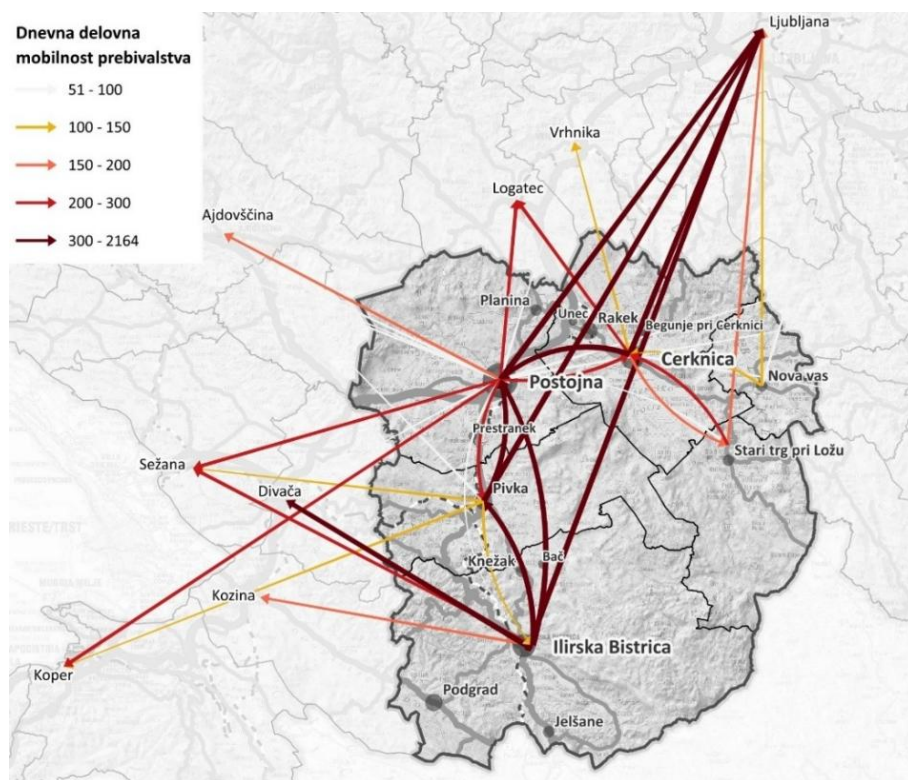
- Potreben je razvoj digitalne infrastrukture in komunikacijskih storitev – širitev optičnih in 5G omrežij za podporo razvoju podjetij, e-storitev in pametnih naselij. Digitalna povezljivost je postala temeljni del sodobne oskrbe. Digitalna infrastruktura omogoča dostop do javnih storitev neodvisno od lokacije in zmanjšuje prostorske neenakosti.
- Celostni razvoj telekomunikacijskega omrežja, ki mora preseči raven umeščanja posameznih objektov, telekomunikacijskih baz (baznih postaj), v prostor. Razvoj omrežja je smiselno načrtovati na regionalni ravni na podlagi ustreznih strokovnih podlag.
- Nakupovalna središča se sme umeščati le v središča do četrte ravni in v občinska središča.

Na razporeditev in razvoj storitev splošnega gospodarskega pomena odločilno vpliva trg – njihova prisotnost je predvsem odvisna od ekonomske upravičenosti oz. dobičkonosnosti. Zato tržni interesi pogosto prevladajo nad ciljem enakomerne in dostopne oskrbe prebivalstva. Na pretežnem območju regije, razen na poselitvenih območjih središč, gostota poselitve ni tolikšna, da bi bila zanimiva za tržne ponudnike. Tako je planiranje storitev splošnega gospodarskega pomena zelo omejeno. Predvsem gre za iskanje načinov za ohranjanje teh storitev oz. za razvoj nekaterih alternativnih oblik, ki so velikokrat lahko le začasna ali dopolnilna rešitev, ne pa nadomestilo za trajno prisotnost storitev, ki bi lahko prispevala k ohranjanju poseljenosti v odmaknjemem podeželju. Kot alternativne oblike in prilagodljivi modeli oskrbe obravnavamo mobilne trgovine, potujoče zdravstvene enote in potujoče knjižnice. Smiselno je tudi povezovanje in razvoj večnamenski objekti (npr. kombinacija pošte, trgovine in upravne točke). Vse večji pomen pa imajo tudi digitalne storitve (telemedicina, e-uprava, spletni tečajji, idr.).

4.3 Zasnova gospodarskega razvoja v regiji

Navezava na karto 4: Zasnova gospodarskih dejavnosti

Planirani gospodarski razvoj Primorsko-notranjske regije temelji na povezovanju prostorskih potencialov, obstoječih gospodarskih jeder, naravnih virov, prometne lege in razvojnih usmeritev, opredeljenih v Regionalnem razvojnem programu Primorsko-notranjske regije 2021–2027. Regija ima ugodno lego med večjimi gospodarskimi središči, kot so Ljubljana, Koper, Trst, Reka in Nova Gorica, vendar se hkrati sooča z razvojnim zaostankom, pomanjkanjem kakovostnih delovnih mest, nizkim deležem vlaganj v raziskave in razvoj ter visoko dnevno delovno mobilnostjo prebivalstva v sosednje regije (slika 2).

Slika 2: Dnevna delovna mobilnost prebivalstva občin regije v druge občine oz. regije.

Za gospodarstvo regije je značilna tradicionalno usmerjena, vendar pomembna industrijska osnova, zlasti na področju kovinarstva, orodjarstva, elektronike in električnih naprav, predelovalnih dejavnosti, lesarstva, gradbeništva, trgovine in storitev. Obstoječa podjetja dosegajo stabilne poslovne rezultate, vendar gospodarska struktura še vedno temelji pretežno na proizvodnih dejavnostih z nižjo dodano vrednostjo, omejeno raziskovalno-razvojno dejavnostjo in premalo razvitimi povezavami med gospodarstvom, izobraževalnimi ustanovami ter raziskovalno-inovacijskim okoljem.

Temelj gospodarskega razvoja v regiji so obstoječa gospodarska območja v opredeljenih središčih: Postojni, Cerknici, Ilirski Bistrici, Podgradu in Pivki ter tudi v preostalih lokalnih središčih. V prostorskem smislu se razvoj gospodarstva v regiji sooča z pomanjkanjem večjih komunalno, prometno in energetske opremljenih površin za razvoj gospodarskih dejavnosti. Predvsem pomanjkanje prostorskih rezerv za razvoj gospodarskih dejavnosti v občini Postojna kaže na potrebo po načrtovanju nove, regionalno pomembne gospodarske cone v Postojni. Obstoječe gospodarske cone so v prostoru različno razvite in ponekod razpršene, le posamezne večje cone, kot sta Plama in Podskrajnik, dosegajo značilnosti sodobnejših con z možnostjo skupnega upravljanja in uvajanja načel krožnega gospodarstva. Zaradi omejenega prostora med kmetijskimi zemljišči, gozdovi, varovanimi območji in naselji je treba gospodarski razvoj usmerjati v prostorsko primerna območja, prednostno ob obstoječih prometnih koridorjih, železniških povezavah, regijskih središčih in območjih z možnostjo učinkovite infrastrukturne opremljenosti.

Gospodarski razvoj regije se osredotoča na ustvarjanje delovnih mest z višjo dodano vrednostjo in prehod iz pretežno proizvodne in logistične strukture v trajnostno, zeleno in inovativno gospodarstvo. Ključno je zagotoviti pogoje za razvoj perspektivnih dejavnosti, privabljanje domačih in tujih investicij, podporo malemu in srednjemu podjetništvu ter razvoj kakovostnih kadrov. Usmeritve poudarjajo konkurenčnost gospodarstva, zeleno in digitalno preobrazbo obstoječih dejavnosti, internacionalizacijo ter izkoriščanje potenciala lesno-predelovalne panoge in trajnostni razvoj destinacije Zeleni kras, kar bo ustvarilo kakovostna delovna mesta in zmanjšalo odvisnost prebivalcev od zaposlitvenih središč zunaj regije.

Postojna se krepi kot osrednje gospodarsko središče regije z razvojem nove osrednje regionalno pomembne gospodarske cone v Postojni jugozahodno od mesta Postojne, z možnostjo navezave na načrtovano avtocestno vozlišče med avtocestnim omrežjem Ljubljana - Postojna – Koper (A1) in načrtovano avtocestno povezavo Postojna – Jelšane. Novo gospodarsko središče regije naj razvojno dopolnjujeta regionalno pomembni gospodarski coni Podskrajnik ter Plama, pa tudi industrijsko-obrtna cona (v nadaljevanju IOC) Neverke in gospodarska cona (v nadaljevanju GC) Jelšane, ki sta prepoznani kot potencialni regijski gospodarski coni. Skladno s prednostnimi območji za gospodarski razvoj naj se razvijajo tudi z njimi povezana središča. Gospodarstvo v industrijski coni Podskrajnik krepi gospodarski razvoj mesta Cerknica, v kateri pa se krepi tudi razvoj trajnostnega turizma, v povezavi z Cerkniškim jezerom ter Notranjskim parkom. Pivka ima vlogo podpornega gospodarskega središča, z možnostjo za nadaljnji gospodarski razvoj. Ilirska Bistrica se z gospodarskega vidika krepi kot pomembno zaposlitveno in razvojno središče južnega dela regije, pri čemer se prednostno usmerja razvoj gospodarstva v industrijsko cono Plama, kot osrednje gospodarsko območje tega dela regije.

V regiji v splošnem primanjkuje nepozidanih proizvodnih površin, zato je treba, poleg načrtovanja nove, regionalno pomembne gospodarske cone v Postojni, postopno širiti tudi obstoječe cone, izboljševati njihovo opremljenost in spodbujati povezovanje med njimi za doseg večje učinkovitosti. Kratkoročna prioriteta je prenova in preobrazba obstoječih gospodarskih območij ter sanacija degradiranih površin v sodobna poslovna okolja in tehnološke parke. Poseben poudarek je na dejavnostih z visoko dodano vrednostjo, povezanih z zelenimi tehnologijami, obnovljivimi viri energije, raziskavami in razvojem ter trajnostnim turizmom. Spodbuja se sodelovanje gospodarstva z izobraževalnimi institucijami ter krepitev inovacijskih okolij.

Poseben pomen imajo tudi manjše lokalne gospodarske cone, saj prispevajo k ohranjanju delovnih mest v podeželskem prostoru in krepijo vitalnost lokalnih skupnosti. Nujno je ohranjanje ter po potrebi nadgradnja lokalnih gospodarskih con, ki bodo krepile gospodarski razvoj tudi na podeželju.

Pomemben del zasnove predstavljajo dejavnosti, ki temeljijo na lokalnih virih in identiteti prostora. Les kot eden ključnih naravnih virov regije omogoča razvoj celovite gozdno-lesne verige, od trajnostnega gospodarjenja z gozdovi do predelave lesa, razvoja končnih izdelkov, uporabe lesne biomase in oblikovanja novih produktov z višjo dodano vrednostjo. Turizem se razvija na podlagi izjemne naravne in kulturne dediščine, kraških pojavov, zavarovanih območij, Cerkniškega jezera, Postojnske jame, gradu Snežnik, Pivških presihajočih jezer, Brkinov in drugih prepoznavnih območij regije. Njegov razvoj mora biti usmerjen v trajnostne, butične, doživljajske in z lokalnim okoljem povezane produkte, ob upoštevanju nosilne zmogljivosti prostora in varstva naravnih vrednot. Pomemben je tudi razvoj nastanitvenega sektorja, gostinstva, vodenja ter podpornih storitev.

Kmetijstvo in z njim povezane dopolnilne dejavnosti imajo poleg proizvodne tudi pomembno krajinsko, socialno in identitetno vlogo. Zaradi kraškega površja, razdrobljene posesti, velikega deleža območij z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost in številnih varstvenih režimov se kmetijstvo razvija predvsem v smeri trajnostne, ekstenzivne, ekološke in lokalno povezane pridelave. Ohranjanje kmetijske rabe je pomembno za preprečevanje zaraščanja, ohranjanje mozaične kulturne krajine, krepitev lokalne samooskrbe in razvoj podeželskega turizma.

Zasnova gospodarskega razvoja regije zato ne temelji zgolj na umeščanju novih gospodarskih površin, temveč na oblikovanju prostorsko uravnoteženega gospodarskega sistema. Ta mora povezati regionalna in lokalna gospodarska območja, razvoj turizma, kmetijstva, lesno-predelovalne verige, koriščenje mineralnih surovin, podpornega podjetniškega okolja, digitalizacije, trajnostne mobilnosti in energetske odpornosti. Razvoj gospodarskih dejavnosti mora biti prostorsko učinkovit, okoljsko sprejemljiv in usklajen z občutljivostjo kraškega prostora, varovanjem vodnih virov, ohranjanjem narave ter kakovostjo bivanja v naseljih.

Zasnova gospodarskega razvoja regije zato temelji na naslednjih pomembnejših usmeritvah:

- Regija potrebuje pripravo in sprejetje strategije gospodarskega razvoja regije, ki bo načrtovala smer razvoja, opredelila prednostne dejavnosti, ključna gospodarska območja, potrebe po novih površinah za razvoj gospodarstva ter ukrepe za prehod v bolj konkurenčno, inovativno, zeleno in krožno gospodarstvo z višjo dodano vrednostjo.
- Potreben je razvoj nove osrednje regionalne gospodarske cone v Postojni, ki bo predstavljala prednostno območje za gospodarski razvoj regije.
- Krepitev ter nadgradnja, ob izraženih ter dokazanih potrebah pa tudi omogočanje širitev obstoječih gospodarskih con v vseh opredeljenih središčih,
- Omogočanje razvoja tudi manjših lokalnih gospodarskih con, ki so na ustreznih lokacijah, za podporo podeželju in lokalnim delovnim mestom.
- Izboljšati je potrebno prometno in energetska infrastrukturo ter gospodarske cone vključiti v sisteme trajnostne mobilnosti.
- Usmerjanje gospodarstva v dejavnosti z višjo dodano vrednostjo, inovacije, digitalizacijo in krožno gospodarstvo.
- Krepitev povezovanja med gospodarstvom, izobraževalnimi ustanovami, raziskovalnim okoljem in podpornimi institucijami.
- Modernizacija in prilagoditev gospodarskih con potrebam prihodnosti.
- Revitalizacija degradiranih in premalo izkoriščenih območij za gospodarske dejavnosti.
- Krepitev in razvoj lesno predelovalnih verig, ki predstavljajo še neizkoriščen gospodarski potencial. Vzpostaviti je potrebno celotno lesno-predelovalno verigo, ki vodi v izdelke z višjo dodano vrednostjo, pri tem pa bi bilo smiselno omejiti prekomerno izkoriščanje in vzpostaviti nadzor izvoza lesa v tujino.
- Razvoj trajnostnega turizma, povezanega z naravno in kulturno dediščino ter lokalno ponudbo.
- Krepitev kmetijstva, lokalne samooskrbe in dopolnilnih dejavnosti kot dela gospodarskega razvoja podeželja.
- Spodbujanje razvoja prehranske industrije, spodbujanje posodobitve obstoječih farm (Pivka) v konceptu okolju prijazne tehnologije na ravni regije. Opredelitev potencialnih lokacij za razvoj prehranske industrije na regionalni ravni.
- Spodbujanje prehoda iz pretežno proizvodnega gospodarstva v razvojno, zeleno, krožno in tehnološko naprednejše gospodarstvo.
- Krepitev gospodarske odpornosti regije z razpršeno, vendar funkcionalno povezano mrežo gospodarskih območij, ki podpira tako regijska središča kot podeželska in obmejna območja.
- Upoštevati načela trajnostnega načrtovanja gospodarskih con z zagotavljanjem možnosti krožnega gospodarstva, energetske učinkovitosti, zelenih površin za izboljšanje delovnih pogojev ter možnosti prilagajanja podnebnim spremembam.
- Nadaljevanje dela, spodbujanje in krepitev aktivnosti podjetniškega inkubatorja Perspektiva. Nadaljevanje spodbujanja in razvoja start-upov in podjetij na visokotehnološkem področju s ciljem povečanja zaposlitvenih možnosti, privabljanju mladih podjetnikov in izboljšanju lokalnega podjetniškega okolja.

Cilj zasnove gospodarskega razvoja regije je oblikovati uravnotežen in odporen gospodarski sistem, ki bo podpiral lokalne potenciale, izboljšal zaposlitvene možnosti in prispeval k zmanjšanju dnevnih migracij prebivalstva. Prostorsko usmerjanje razvoja gospodarstva mora temeljiti na načelih trajnosti, prostorske učinkovitosti in varovanja naravnih virov, hkrati pa zagotoviti pogoje za dolgoročno konkurenčnost Primorsko-notranjske regije v širšem nacionalnem in čezmejnem prostoru. Gospodarski razvoj regije se prostorsko usmerja v več medsebojno dopolnjujočih se razvojnih območij vezanih na opredeljena središča v policentričnem urbanem sistemu regije:

Splošen koncept gospodarskega razvoja je prikazan na shemi 3.

Shema 3: Splošen koncept gospodarskega razvoja in povezovanja prednostnih območij za gospodarstvo.

4.3.1 Prednostna območja za gospodarski razvoj

Prednostna območja za gospodarski razvoj predstavljajo ključne prostorske nosilce gospodarske dejavnosti v Primorsko-notranjski regiji. Gre za območja, kjer se zagotavljajo pogoji za razvoj proizvodnih, obrtnih, poslovnih, storitvenih in drugih gospodarskih dejavnosti regionalnega pomena. Njihov namen je zagotoviti ustrezne prostorske pogoje za rast podjetij, razvoj novih delovnih mest in prestrukturiranje gospodarstva v smeri višje dodane vrednosti. RPP opredeljuje prednostna območja za gospodarski razvoj kot eno izmed obveznih regionalnih vsebin. Na osnovi analiz in razvojnih usmeritev je v regiji prepoznano, da se gospodarski razvoj regije mora osredotočiti na razvoju nove regionalno pomembne gospodarske cone v Postojni ter na krepitvi in nadgradnji obstoječih gospodarskih con v Postojni, Cerknici, Pivki in Ilirski Bistrici. Prednost pri razvoju imajo območja z urejeno prometno, energetske in komunalno infrastrukturo ter z možnostjo širitve, ki ne povzročajo večjih prostorskih ali okoljskih obremenitev.

Opredelitev prednostnih območij temelji na obstoječih gospodarskih conah, prostorskih rezervah, prometni dostopnosti, infrastrukturni opremljenosti, možnosti širitve, lastniški izvedljivosti ter okoljskih omejitvah. Opredelitev omogoča usklajeno prostorsko planiranje in usmerjanje investicij, ki bodo prispevale k večji gospodarski odpornosti in konkurenčnosti regije, ob sočasnem spoštovanju naravnih in prostorskih omejitev kraškega okolja. Razvoj gospodarskih dejavnosti v regiji se prednostno usmerja:

- v nadgradnjo in notranji razvoj obstoječih gospodarskih območij v osrednjih zaposlitvenih središčih,
- v prestrukturiranje in sanacijo starejših, delno opuščenih ali degradiranih območij,
- v prostorsko koncentracijo dejavnosti v prepoznanih prednostnih območjih za gospodarski razvoj oz. regionalno pomembne gospodarske cone

Prednostna območja za gospodarski razvoj v Primorsko-notranjski regiji se opredeljujejo na podlagi:

- vloge središča v omrežju urbanih središč na regionalni ravni,
- obstoječe prostorske koncentracije prebivalstva, delovnih mest in gospodarskih dejavnosti,
- dostopnost območij s sistemi trajnostne mobilnosti (obstoječimi in planiranimi), komunalna opremljenost območja, opremljenost oz. možnost zagotovitve ustrezne opremljenosti z energetske in prometnim infrastrukturnim omrežjem,
- oddaljenost, velikost in zasedenost obstoječih gospodarskih con, prometnih terminalov, vozlišč;
- prostorske možnosti in omejitve, ki izhajajo iz stanja ali značilnosti prostora in okolja, podnebnih sprememb ter naravne in kulturne krajine ter možnosti prenove obstoječih razvrednotenih zemljišč).
- možnosti umeščanja SEVESO obratov, ob preveritvi vseh potencialnih negativnih vplivov na okolje.

Na ravni regije so opredeljeni tipi območij za gospodarski razvoj glede na stanje in potencial za prostorski razvoj območij. Opredeljene so podrobne usmeritve, ki so vezane na opredeljene tipe gospodarskih območij v regiji.

Prednostno območje s potencialom za razvoj nove osrednje cone regijskega pomena

Prednostno območje za zgostitev gospodarskih, proizvodnih ali drugih poslovnih dejavnosti se določi v obsegu do 100 ha. Možen je razvoj območja jugozahodno od mesta Postojne z zeleno ločnico med mestom Postojna in območjem za gospodarski razvoj v skladu z :

- vlogo in pomenom središča 2. ravni (mesto Postojna s Prestrankom), ki ga je nujno potrebno okrepiti tako glede opremljenosti s storitvami splošnega pomena kot tudi njegovega poselitvenega in gospodarskega potenciala,
- možnostmi glede razpoložljivih nepozidanih stavbnih zemljišč, namenjenih za gospodarski razvoj, ki so bodisi minimalne na primernih lokacijah bodisi na neprimernih lokacijah (nepovezane s ustreznim prometnim omrežjem) ali že pozidane brez možnosti za širitev zaradi omejitev, ki izhajajo iz prostora in okolja,
- možnostmi glede razpoložljivih drugih nepozidanih zemljišč, primernih za spremembo rabe v površine za gospodarski razvoj, ki so minimalne zaradi nezdržljivosti rabe (območja za gospodarski razvoj in površine za stanovanjsko oskrbo);
- možnostmi glede aktivacije FRO, ki so minimalne zaradi njihovega majhnega obsega, razdrobljenosti in nepovezanosti s prometnim omrežjem;
- načelom racionalne rabe, ki se prednostno dosega v okviru prenove in notranjega razvoja, ki ga je iz prej opisanih razlogov nemogoče realizirati.

Pomembne prednosti in priložnosti predlaganega prednostnega območja s potencialom za razvoj nove osrednje cone regijskega pomena jugozahodno od mesta Postojne – ROG Smrekce, so:

- krepitev središča 2. ravni regije z umestitvijo območja za gospodarski razvoj regionalnega pomena v taki oddaljenosti od mesta Postojne, da bo mogoča vzpostavitev trajnostnih oblik prometa (peš in kolesarske poti in hitre povezave javnega potniškega prometa),
- razvoj območja bo dolgoročno omogočilo potreben razvoj in krepitev gospodarstva v regiji,
- izvedljivost brez nujne izvedbe z državnim prostorskim načrtovanjem predvidene avtoceste Postojna – Jelšane in nadgradnje železniške proge Logatec – Postojna in Postojna – Divača,
- umeščanje izven območij z omejitvami (obstoječa in načrtovana vodovarstvena območja vodnih virov Malni) in izven varovanih območij s področja ohranjanja narave (območja Natura 2000),
- območje ima dolgoročni potencial tudi za razvoj v državno gospodarsko cono.

Prepoznana omejitev predlagane lokacije je predvsem, da se ta delno nahaja v strateško pomembnem območju za kmetijstvo in pridelavo hrane. Kljub temu je lokacija zaradi pomanjkanja primernejših zemljišč (druge potencialne lokacije se nahajajo območjih z omejitvami (obstoječa in načrtovana vodovarstvena območja vodnih virov Malni) in v varovanih območjih s področja ohranjanja narave (območja Natura 2000) izbor te lokacije najprimernejši način zagotavljanja prednostnega območja za gospodarski razvoj v regiji z najmanjšimi možnimi posegi v varovana območja.

Prednostna območja za razvoj gospodarstva v regiji - Regijska območja za gospodarstvo (ROG)

V skupino regijskih območij za gospodarstvo oz. regijsko pomembnih gospodarskih con sodijo obstoječa razvojno pomembnejša gospodarska območja s potencialom za njihov nadaljnji razvoj. Gre za regijska območja za gospodarstvo, ki so funkcionalno povezana z opredeljenim središče ter ki ponujajo prostorske možnosti za kratkoročno in srednjeročno zagotavljanje potreb pri razvoju gospodarstva v regiji.

ROG Podskrajnik – Industrijska cona Podskrajnik

Industrijska cona Podskrajnik je osrednja gospodarska cona občine Cerknica in eno ključnih proizvodno-poslovnih območij v severovzhodnem delu regije. Območje se ohranja in razvija kot koncentrirana lokacija za proizvodne, obrtne, poslovne, servisne in razvojno-podporne dejavnosti, ki potrebujejo urejene površine, dobro dostopnost in možnost skupne infrastrukturne opremljenosti. Razvoj cone se prednostno usmerja v zapolnitev in boljšo izrabo obstoječih površin, ureditev prometnih navezav, izboljšanje komunalne, energetske in digitalne opreme ter v postopno širitev območja v območje kamnoloma Zelše, ki se ga postopno sanira. Na AC omrežje se jo naveže preko obvoznice južno od Rakeka. Cona se preoblikuje v zgledno urejeno poslovno proizvodno območje in izvaja njena notranja optimizacija (npr. povečuje višinske gabarite, racionalizira manipulacijske in parkirne površine) ter dolgoročno širi/zaokroža njen jugozahodni rob. Predlagana možna smer širitve izhaja iz dejstva, da so že izkazane potrebe po širitvi, da je prostorskih rezerv malo ter da širitev v druge smeri ni izvedljiva/sprejemljiva – proti severu zaradi strmega pobočja, proti vzhodu in jugu zaradi posega v kulturno krajino Cerkniškega jezera in kmetijska zemljišča z visokim bonitetnim razredom (med 65 in 69), proti jugu tudi arheološko najdišče Podskrajnik - Bronastodobna naselbina Lopatni hrib ter v smeri proti zahodu zaradi posega v migracijski koridor velikih zveri. Podrobneje bo širitev in presoja njene sprejemljivosti opredeljena v okviru spreminjanja in dopolnjevanja OPN.

V območje Podskrajnika se prednostno umeščajo podjetja z višjo dodano vrednostjo, čistejše proizvodne dejavnosti, tehnološko napredna obrt, poslovne storitve in podporne dejavnosti za regionalno in lokalno gospodarstvo. Dejavnosti z večjimi vplivi na okolje, izrazito prometno obremenitvijo ali tveganji za kraški prostor in vodne vire se na območje ne usmerjajo.

ROG Plama - Industrijska cona Plama

Industrijska cona Plama pri Podgradu (opredeljenemu drugemu naselju pomembnemu za razvoj regije) je eno ključnih proizvodno-industrijskih območij južnega dela regije in eno najpomembnejših gospodarskih območij občine Ilirska Bistrica. Gre za eno večjih gospodarskih con v regiji, ki že dosega standarde sodobnejših gospodarskih con z večjo koncentracijo dejavnosti, možnostjo skupne infrastrukturne opremljenosti, organiziranega upravljanja in nadaljnje razvojne nadgradnje. Območje se ohranja in razvija kot specializirana proizvodna cona, vezana predvsem na obstoječo industrijsko dejavnost, obrtno-proizvodne programe, spremljajoče poslovne, servisne in podporne dejavnosti. Cona ima izkazan potencial za širitev in zaokrožitev, vendar je njen nadaljnji razvoj pogojen predvsem z izboljšanjem prometne povezanosti z Ilirsko Bistrico, širšim regijskim prometnim omrežjem (načrtovana prometna infrastruktura) in gospodarskim zaledjem Reke.

Razvoj cone se prednostno usmerja v boljšo izrabo obstoječih površin, notranjo organizacijo območja, izrabo obstoječih prostorskih rezerv. Dolgoročno, ob izkazanih potrebah, je mogoča tudi postopna širitev na prostorsko sprejemljive površine ob obstoječi coni. Pomembno je tudi izboljšanje komunalne in energetske infrastrukture, ki že poteka. V coni je lociran tudi SEVESO obrat, zato je treba pri nadaljnjem razvoju območja upoštevati zahteve varstva pred večjimi industrijskimi nesrečami, zlasti pri določanju dopustnih dejavnosti, varnostnih odmikov in notranji organizaciji cone. Zaradi lege izven glavnih avtocestnih koridorjev se v območje ne usmerjajo dejavnosti, ki bi temeljile predvsem na velikih prometnih tokovih, temveč proizvodne in podporne dejavnosti, ki nadgrajujejo obstoječo industrijsko tradicijo, ustvarjajo stabilna delovna mesta in krepijo gospodarsko vlogo Podgrada ter južnega dela regije. Pri nadaljnjem razvoju je treba posebno pozornost nameniti usklajevanju širitve z okoliškim naseljem, prometno varnostjo, krajinskimi značilnostmi Podgrajskega podolja, varstvom kraškega prostora in vodnih virov ter zahtevami varstva pred industrijskimi nesrečami.

Prednostno območje za razvoj gospodarstva s potencialom za razvoj v regijsko pomembno gospodarsko cono

Industrijsko-obrtna cona Neverke

IOC Neverke je osrednja gospodarska cona občine Pivka in pomembno razvojno območje ob obstoječi železniški povezavi, katere nadgradnja se že načrtuje (v fazi priprave pobuda DPN) ter načrtovani AC proti Jelšanam. Razvoj cone se usmerja v aktivacijo in boljšo izrabo obstoječih gospodarskih površin, razvojem obstoječih prostorskih rezerv, izboljšanje infrastrukturne opremljenosti ter zagotavljanje prostorskih pogojev za dolgoročni razvoj gospodarstva na tem območju. Ob izkazanih potrebah se kot dolgoročna smer širitve izkazuje območje proti severu, v smeri železniške proge. Ključna omejitev območja je prometna povezanost s širšim prostorom, zato je izboljšanje dostopa in povezav na regijsko in državno prometno omrežje pomemben pogoj za učinkovitejši razvoj cone. V širšem gospodarskem območju Pivke ima poseben pomen prehrabena industrija, zato se v okviru razvoja območja spodbuja tudi posodabljanje obstoječih proizvodnih in kmetijsko-predelovalnih zmogljivosti v smeri okolju prijaznejših tehnologij. Dodatno večji pomen IOC Neverke daje tudi bližina planirane nove osrednje cone regijskega pomena v Postojni. IOC Neverke lahko dolgoročno delujejo kot podporna, dopolnilna gospodarska cona regijskega pomena.

Industrijska cona Jelšane

Gospodarska cona Jelšane predstavlja načrtovano gospodarsko območje ob pomembni prometni navezavi proti Hrvaški in širšemu gospodarskemu prostoru Reke. Območje danes še ni razvito, tudi zaradi njegove lege znotraj območja predvidenega državnega prostorskega načrtovanja za AC povezavo Postojna–Jelšane, kar zavira njegov razvoj. Z izgradnjo avtocestne povezave in izboljšano navezavo na reško gospodarsko območje lahko Jelšane pridobijo pomembno vlogo kot obmejno gospodarsko območje regijskega pomena. Območje omogoča nadaljnje širitve ob izkazanih dodatnih potrebah. Strateška lega ob načrtovanem avtocestnem koridorju ter ob koridorjih predvidene elektroenergetske in plinovodne infrastrukture daje območju potencial za razvoj industrijskih, logističnih, servisnih, poslovnih ter drugih dejavnosti. Ob ustreznem meddržavnem usklajevanju je možna tudi ureditev čezmejne gospodarske cone, vezane na gospodarsko sodelovanje z območjem Reke.

Druga gospodarsko pomembna območja

Druga gospodarsko pomembna območja predstavljajo gospodarska območja lokalnega, delno tudi medobčinskega pomena, praviloma površine nad 10 ha, ki dopolnjujejo omrežje regionalno pomembnih gospodarskih območij. Namenjena so predvsem obrtnim, storitvenim, poslovnim ter manjšim in srednje velikim proizvodnim dejavnostim, ki so pomembne za zagotavljanje delovnih mest lokalnemu prebivalstvu in za delovanje lokalnega gospodarstva. Ta območja so večinoma umeščena v naselja ali neposredno ob njih, zato praviloma nimajo večjih možnosti za prostorsko širitev. Njihov razvoj se zato usmerja predvsem v ohranitev gospodarske funkcije, notranjo optimizacijo, boljšo izrabo obstoječih površin, prenovo in infrastrukturno nadgradnjo znotraj obstoječih območij. Mednje štejemo:

- gospodarska cona ob Reški cesti v Postojni - ohranitev (notranja optimizacija),
- gospodarska cona ob Prestranku - ohranitev (notranja optimizacija, razvoj obstoječih prostorskih rezerv),
- industrijska cona Ilirska Bistrica - ohranitev (notranja optimizacija), preverba možnosti premestitve obstoječih dejavnosti z večjim vplivom na prebivalce na alternativne lokacije,
- gospodarska cona v Pivki,
- gospodarska cona Razdrto - ohranitev (notranja optimizacija),
- gospodarska cona Stari trg in LOŽ - ohranitev (notranja optimizacija),

Lokalna gospodarska območja

Lokalna gospodarska območja, ki se praviloma nahajajo v lokalnih oskrbnih središčih ali manjših lokalno pomembnih naseljih, so prav tako pomembna za celovit gospodarski razvoj regije. Gre za manjša območja namenjena gospodarskim, obrtnim, servisnim, kmetijsko-predelovalnim, turističnim in storitvenim dejavnostim, kamor se usmerja gospodarski razvoj na lokalni ravni. Ta območja niso le dopolnitev večjih gospodarskih con, temveč pomemben element ohranjanja vitalnosti podeželja, lokalne zaposlenosti in zmanjševanja odvisnosti od dnevnih migracij. Potrebno je omogočiti nadaljnji razvoj manjših gospodarskih con in podpreti posamezne lokalne pobude, kadar so prostorsko sprejemljive, komunalno izvedljive in ne povzročajo nesorazmernih vplivov na okolje ali kakovost bivanja.

4.3.2 Večja nakupovalna središča

Nakupovalna središča v Primorsko-notranjski regiji imajo pretežno regionalni in lokalni značaj. Osredotočena so na zadovoljevanje dnevnih potreb prebivalstva v regiji in nimajo izrazite širše gravitacijske vloge. Izjema so nakupovalna središča na območju Ilirske Bistrice, ki so zanimava tudi čezmejno. Prostorsko so koncentrirana predvsem v večjih urbanih središčih in/ali njihovih poselitvenih območjih (Postojna, Cerknica, Ilirska Bistrica, Pivka), deloma pa tudi ob pomembnejših prometnih povezavah.

Zaradi razpršene poselitve regije in relativno majhnega tržnega zaledja obstaja povečano tveganje, da bi nekontroliran razvoj večjih trgovskih kompleksov na obrobjih naselij negativno vplival na vitalnost mestnih in podeželskih naselij.

Usmeritve za umeščanje večjih nakupovalnih središč

- Na regionalni ravni ni izkazanih potreb po vzpostavitvi novih obsežnih nakupovalnih centrov. Večja nova nakupovalna središča (večja od 5.000 m²) se ob izkazanih potrebah umešča v sklopu več modalnih vozlišč ali znotraj poselitvenih območij središč do četrte ravni in v občinska središča.
- Podpira se ohranjanje in krepitev oskrbnih funkcij mestnih središč, zlasti v večjih občinskih središčih regije kot so Postojna, Cerknica, Ilirska Bistrica, Pivka, z omejevanjem prostorsko potratnih trgovskih objektov na ne urbanih lokacijah.
- Na obrobjih naselij in v odprtem prostoru se umeščanje novih večjih nakupovalnih središč (nad 5.000 m²) ne spodbuja, razen v izjemnih primerih, ko je izkazana jasna funkcionalna in prostorska utemeljenost na regionalni ravni. Na podlagi izkazanih potreb se preveri privlačnost in ranljivost prostora za umeščanje.
- Nadgradnja obstoječih nakupovalnih območij naj temelji na funkcionalni prenovi in zgoščevanju, ne na prostorskem širjenju.
- Umeščanje ne sme imeti negativnega vpliva na varovane vrednote kulturne dediščine in mora biti prilagojena celostnemu ohranjanju kulturne dediščine tudi v vplivnem območju kulturnega spomenika ali dediščine in vedut. Potrebno je paziti, da nakupovalna središča ne povzročijo opuščanja trgovske rabe v središčih naselij.

4.3.3 Razvoj turizma in prednostna območja za razvoj turizma

Navezava na karto 5: Zasnova razvoja turizma

Pomemben razvojni potencial v regiji predstavlja turizem, ki temelji na izjemni naravni (zeleni sistem regije) in kulturni dediščini regije. Za izpostaviti so kraški svet ter številni kraški pojavi, obsežni gozdovi, presihajoča jezera, jame, gradovi, vojaško-tehnična dediščina, pohodniške in kolesarske povezave ter sama prepoznavnost destinacije Zeleni kras. Nosilna turistična točka regije je Postojnska jama s Predjamskim gradom, ob njej pa se vse bolj uveljavljajo tudi Cerknško jezero, Rakov Škocjan, Križna jama, Pivška presihajoča jezera, Park vojaške zgodovine Pivka, Grad Snežnik, Bloško jezero, grad Prem, Snežniški gozdovi, Sviščaki, Mašun in druge znamenitosti. V južnem delu regije se dodatno oblikuje tudi Regijski park Snežnik, ki bo prispeval k bolj usmerjenemu razvoju naravoslovnega, rekreacijskega in izobraževalnega turizma na območju Snežnika.

Turistični obisk je v regiji izrazito neenakomerno razporejen. Največji pritisk je vezan na najbolj prepoznavne turistične točke, predvsem Postojnsko jamo, Predjamski grad in Cerknško jezero, medtem ko imajo druga območja še pomembne razvojne rezerve. Regija ima značaj prehodne in izletniške destinacije, zato je eden ključnih izzivov podaljšanje bivanja obiskovalcev, boljša povezava posameznih turističnih točk v celovito regijsko ponudbo ter razvoj kakovostnih nastanitev, kulinarike, interpretacije, mobilnosti in podporne infrastrukture.

Raznolike znamenitosti ponujajo možnosti za razvoj butičnih, trajnostnih in doživljajskih oblik turizma. Prostorski razvoj turizma pa mora slediti načelom prostorske omejenosti, sonaravnega upravljanja in trajnostne rabe naravnih virov. Razvoj turizma mora temeljiti na trajnostnem upravljanju prostora. Turistična infrastruktura se usmerja v obstoječa turistična središča, naselja in že obremenjena območja, medtem ko se v naravno občutljivem zaledju večji posegi omejujejo. V zalednih območjih se prednostno razvijajo manjše, krajinsko vključene in okoljsko sprejemljive oblike ponudbe, kot so turistične kmetije, manjše nastanitve, interpretacijske točke, učne poti, vodeni ogledi, kolesarske in pohodniške povezave ter postajališča za avtodome na primernih lokacijah.

Poudarek je na povezovanju turizma z lokalnimi ponudniki, kmetijami, obrtniki in kulturnimi ustanovami ter na razvoju turistične infrastrukture, ki vključuje kolesarske in pohodniške poti, tematske parke ter interpretacijske centre naravne in kulturne dediščine. Turizem mora prispevati k razvoju lokalnega gospodarstva, ohranjanju poseljenosti podeželja, kakovosti življenja lokalnega prebivalstva in ohranjanju naravne ter kulturne dediščine. Ne sme povzročati prekomernih pritiskov na vodne vire, naravno okolje, prometno infrastrukturo ali krajinsko podobo območij, na katerih temelji njegova privlačnost. Ob tem je pomembno tudi, da turizem ne vpliva na zmanjševanje možnosti dostopa do cenovno dostopnih stanovanj za lokalno prebivalstvo.

Razvoj turizma v regiji se prednostno usmerja na podlagi sledečih usmeritev::

- Turizem se razvija kot trajnostna, doživljajska in lokalno vpeta dejavnost, ki temelji na naravni in kulturni dediščini regije.
- Večja turistična infrastruktura, večje nastanitvene kapacitete in turistične storitve se prednostno umeščajo v obstoječa turistična središča in naselja z ustrežno komunalno, prometno in storitveno opremo.
- V naravno občutljivih območjih se dopuščajo predvsem manjši, reverzibilni in krajinsko prilagojeni posegi, namenjeni usmerjanju obiskovalcev, interpretaciji narave in varovanju prostora.
- Razvoj nastanitvenih zmogljivosti se usmerja v kakovostne, butične, okoljsko sprejemljive in prostorsko ustrezno umeščene prenočitvene nastanitve, ob upoštevanju nosilne zmogljivosti prostora in potreb lokalnega prebivalstva.
- Krepi se povezovanje turistične ponudbe celotne regije, zlasti med Postojnsko jamo, Cerkniskim jezerom, Rakovim Škocjanom, Pivškimi presihajočimi jezeri, Parkom vojaške zgodovine, Gradom Snežnik, Bloškim jezerom, gradom Prem, Sviščaki, Mašunom in Brkini.
- Posebna pozornost se nameni razvoju kulinarčne ponudbe, saj je ta ena ključnih šibkih točk destinacije in pomemben pogoj za podaljšanje bivanja obiskovalcev.
- Kolesarske, pohodniške in druge povezave se razvijajo kot regionalni sistem, z ustrežno podporno infrastrukturo, označevanjem, vzdrževanjem, digitalnimi informacijami in povezavo z javnim prevozom.

Pri razvoju turizma se upoštevajo tako usmeritve Strategije slovenskega turizma 2022–2028, ki poudarja uravnoteženo rast, višjo dodano vrednost, trajnostno mobilnost, kakovost ponudbe in upravljanje obiskovalcev kot tudi Strategijo razvoja turizma v destinaciji Zeleni kras (2022-2027).

Zasnova razvoja turizma temelji na večsrediščnem modelu, v katerem se Postojna razvija kot osrednje turistično vozlišče regije, Cerknica, Pivka in Ilirska Bistrica kot pomembna turistična središča z lastnimi nosilnimi vsebinami, Loška dolina in Bloke pa kot območji specializirane naravoslovne, kulturne in podeželske ponudbe. Osrednja razvojna usmeritev je prehod iz pretežno izletniškega in prehodnega turizma v bolj povezano, večdnevno in kakovostno destinacijsko ponudbo. To zahteva izboljšanje nastanitvenih zmogljivosti, gostinske in kulinarčne ponudbe, javnega prevoza, urejanja dostopov in parkirišč, digitalne dostopnosti informacij, interpretacije dediščine ter povezovanja ponudnikov v skupne programe.

Razvoj turizma se organizira okrog štirih vsebinskih sklopov:

- **doživetja narave**, ki vključujejo jame, presihajoča jezera, gozdove, opazovanje prostoživečih živali, naravoslovne učne poti in raziskovalni turizem;
- **aktivnosti na prostem**, zlasti pohodništvo, kolesarstvo, jamski trekking, jahanje, ribolov, tek na smučeh, zimske aktivnosti, izletništvo in rekreacijo v naravi;
- **kulturno, zgodovinsko in tehnično dediščino**, ki vključuje gradove, muzeje, Park vojaške zgodovine, Notranjski muzej, DINA center, tradicionalne prireditve, pustovanja, stare obrti in lokalne zgodbe;
- **kulinariko in lokalno ponudbo**, ki vključuje domačo hrano, tradicionalne jedi, divjačino, lokalne kmetijske proizvode, turistične kmetije, kulinarčne prireditve in povezavo med gostinci ter lokalnimi pridelovalci.

Zasnova turizma prispeva k uravnoteženemu prostorskemu razvoju regije, zmanjševanju pritiskov na najbolj obremenjena območja ter krepitvi prepoznavnosti Primorsko-notranjske regije kot trajnostne turistične destinacije na nacionalni in mednarodni ravni. Turistični produkti skupaj z zelenim sistemom tvorijo prepoznavne značilnosti prostora. Prenova Regionalne razdelitve krajinskih tipov in izjemnih krajin v Sloveniji znotraj regije kot izjemno krajino opredeljuje Cerknisko jezero, poleg tega pa še Planinsko polje in Strmico. V skladu s tem se turizem in zeleni sistem v regiji razvija kot sistem, ki temelji na identiteti prostora, naravni dediščini in trajnostni rabi virov.

Prednostna območja za razvoj turizma

Postojna–Predjama–Planina

Območje Postojne, Predjame in Planine predstavlja osrednje turistično območje regije. Razvoj temelji na Postojnski jami, Predjamskem gradu, Vivariju, EXPO krasu, Notranjskem muzeju Postojna, Planinski jami, Planinskem polju, Ravbarjevem stolpu, območju dvorca Haasberg in drugih kraških ter kulturnih vsebinah. Postojna se razvija kot glavno turistično vozlišče regije, z največjo koncentracijo nastanitev, turističnih storitev, informacijskih točk, javnega prevoza in večje turistične infrastrukture. Razvoj se usmerja v kakovostno upravljanje obiska, preveritev nosilne zmogljivosti Postojnske jame, izboljšanje povezave med Parkom Postojnska jama in drugo ponudbo regije ter oblikovanje večdnevni programov, ki obiskovalce usmerjajo tudi v druga območja regije.

Cerkniško jezero–Rakov Škocjan–Križna jama–Menišija

Območje Cerkniškega jezera, Rakovega Škocjana, Križne jame in Menišije je osrednje območje naravoslovnega, raziskovalnega in interpretacijskega turizma v regiji. Razvoj se usmerja v krepitev vloge Notranjskega regijskega parka kot razvojnega središča za trajnostni turizem, okoljsko izobraževanje, raziskovalno dejavnost in upravljanje obiskovalcev. Prednost imajo ureditev dostopov, vstopnih točk, parkirišč, interpretacijskih vsebin, pohodniških in kolesarskih povezav ter usmerjanje obiskovalcev na način, ki varuje občutljive habitate in zmanjšuje pritisk na najbolj obremenjene lokacije. Za Rakov Škocjan je treba pripraviti celovit koncept razvoja območja, ki vključuje urejanje dostopa, prometa, parkiranja, turističnih poti, interpretacije, gostinske ponudbe in morebitnih manjših nastanitvenih kapacitet na prostorsko primernih lokacijah.

Pivška presihajoča jezera–Park vojaške zgodovine–DINA center

Območje Pivke se razvija kot preplet naravoslovnega, vojaško-zgodovinskega, izobraževalnega in družinskega turizma. Nosilne vsebine so Park vojaške zgodovine Pivka, Krajinski park Pivška presihajoča jezera, Ekomuzej Pivških presihajočih jezer, DINA center, pa tudi Krpanova pot, baročni dvorec Ravne. Razvoj se usmerja v nadaljnjo nadgradnjo Parka vojaške zgodovine kot regijsko in nacionalno pomembne turistične točke, krepitev interpretacije velikih zveri in kraških jezer, ureditev povezav med posameznimi točkami ter razvoj programov za večdnevni obisk. Območje ima pomemben potencial za povezovanje naravne dediščine, tehnične dediščine, izobraževalnih programov, kolesarskih in pohodniških poti ter lokalne kulinarike.

Loška dolina–grad Snežnik–Križna jama–Javorniki

Loška dolina se razvija in krepi kot območje kulturne dediščine, dostopnega turizma, opazovanja prostoživečih živali, gozdnega turizma in izobraževalnih programov v naravi. Krepti se predvsem razvoj turizma Gradu Snežnik z grajskim parkom in pristavami, ki predstavlja eno ključnih kulturnih območij regije, zato se prednostno usmerja v programsko revitalizacijo celotnega kompleksa, krepitev turistične, kulturne in zgodovinske funkcije ter ureditev spremljajoče ponudbe. Dodatno je potrebna ureditev parkirišča za obiskovalce na primerni lokaciji. Pomembna turistična točka za območje je tudi bližnja Križna jama, ter aktivnosti kot so opazovanje medveda, Pot dediščine Loške doline, ponudba za gibalno ovirane in povezave proti Javornikom. Razvoj mora ostati butičen, voden, prostorsko omejen in prilagojen občutljivosti gozdnega ter kraškega prostora.

Snežnik–Sviščaki–Mašun

Območje Snežnika, Sviščakov in Mašuna je prednostno območje za razvoj naravnega, gozdnega in zimskega turizma. Razvoj se usmerja v ureditev rekreacijske infrastrukture, pohodniških in kolesarskih povezav, manjših kakovostnih nastanitev, izhodiščnih točk, parkirišč, interpretacije narave in gozdnih doživetij. Na območju se lahko razvijajo manjši hoteli, bungalovi, planinske in gozdne nastanitve, vendar le ob upoštevanju nosilne zmogljivosti prostora, varstva narave, vodnih virov, gozdnega prostora in prometne dostopnosti. Načrtovani Regijski park Snežnik predstavlja okvir za bolj usmerjeno upravljanje obiska, povezovanje naravovarstvenih, izobraževalnih in rekreacijskih vsebin ter krepitev trajnostne turistične ponudbe območja.

Bloke–Bloško jezero–Krpanova pot

Bloke se razvijajo kot območje mirnega, družinskega, rekreacijskega in specializiranega turizma v naravi. Nosilni točki sta Bloško jezero, Muzej Bloški smučar in Krpanova pot, ob tem pa se razvijajo še kolesarstvo, pohodništvo, konjenišvo, naravoslovni programi, tradicionalno bloške zimske aktivnosti in ponudba manjših nastanitev. Razvoj mora temeljiti na urejanju dostopa, parkiranja, osnovne infrastrukture za obiskovalce, kakovostnejši kulinarici ponudbi in boljšem povezovanju z regijsko ponudbo.

Ilirska Bistrica–Prem–Brkini–dolina Reke

Območje Ilirske Bistrice, Prema, Brkinov in doline Reke se razvija kot območje kulturne dediščine, kulinarike, podeželskega turizma, kolesarstva in povezav proti Kvarnerju. Nosilne vsebine so grad Prem, Kettejeva spominska soba, brkinska krajina, dolina Reke, pohodniške in kolesarske poti ter navezave na Snežnik, Sviščake in Mašun. Razvoj se usmerja v izboljšanje dostopnosti in parkiranja pri ključnih točkah, krepitev lokalne kulinarike, turističnih kmetij, manjših nastanitvev, kolesarske infrastrukture in čezmejnih turističnih povezav s Primorsko-goransko županijo. Na gradu Prem ali na drugi primerni lokaciji, bi bilo smiselno uredi pustno zbirko tradicionalnih pustnih mask regije.

Regijske povezave in turistične osi

Prednostno se razvijajo tudi povezovalne turistične osi, ki posamezna območja povezujejo v celovito destinacijo. Na teh oseh se razvijajo kolesarske in pohodniške povezave, postajališča za avtodome, turistične informacijske točke, javni prevoz, digitalno usmerjanje obiskovalcev ter skupni turistični programi.

Za uresničevanje zasnove razvoja turizma prostorski plan regije opredeljuje naslednje ključne ukrepe, ki prostorsko podpirajo nadaljnji razvoj, povezovanje in trajnostno upravljanje turistične ponudbe v regiji:

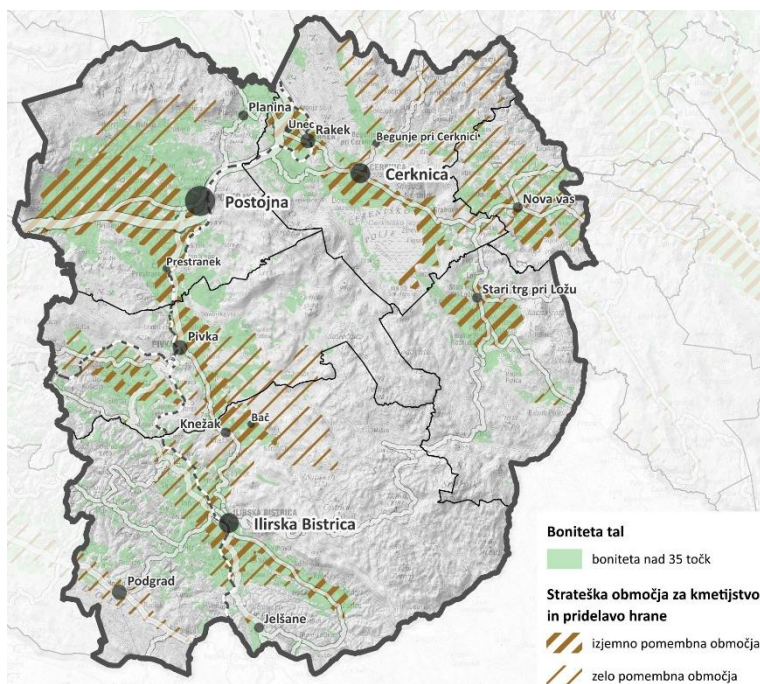
- Priprava oz. posodobitev regijske turistične strategije za naslednje plansko obdobje.
- Preveritev nosilne zmogljivosti najbolj obremenjenih turističnih območij regije.
- Ureditev vstopnih točk, parkirišč, sanitarij, interpretacijskih točk in usmerjevalne signalizacije na ključnih turističnih območjih. Predlagana je info turistična točka na P+R območju na Uncu. Smiselna bi bila ureditev podobnih info točk na vseh vozliščih in P+R parkiriščih.
- Razvoj turističnih vozlišč v Postojni, Cerknici, Pivki in Ilirski Bistrici, kjer se koncentrirajo informacije, storitve, javni prevoz, nastanitve in večja turistična infrastruktura.
- Razvoj manjših turističnih vstopnih točk pri posameznih znamenitostih, kot so na primer Snežnik, Bloško jezero, Pivška presihajoča jezera, Rakov Škocjan, Križni jami, Sviščakih in Mašunu.
- Razvoj kakovostnih nastanitvenih zmogljivosti v obstoječih turističnih središčih in naseljih, v zaledju pa predvsem manjših, krajinsko prilagojenih in okoljsko sprejemljivih nastanitvev.
- Ureditev postajališč za avtodome na turistični osi Ljubljana–Kvarner in v bližini izbranih turističnih točk, kjer je mogoče zagotoviti ustrezno prometno, komunalno in okoljsko ureditev.
- Nadaljnji razvoj Notranjskega regijskega parka kot središča za naravoslovni turizem, interpretacijo, okoljsko izobraževanje in upravljanje obiskovalcev.
- Celovit razvoj Rakovega Škocjana, z ureditvijo dostopa, prometa, parkiranja, interpretacije, poti in spremljajočih storitev.
- Nadaljnji razvoj večnamenskega kulturnega centra Kravanjeve hiše.
- Nadaljnji razvoj Krajinskega parka Pivška presihajoča jezera, Krpanove poti, Ekomuzeja in DINA centra.
- Nadaljnji razvoj Parka vojaške zgodovine Pivka kot osrednje točke vojaško-tehnične dediščine in pomembnega generatorja obiska v regiji.
- Z vidika kulture in turizma, se spodbuja nadaljnji razvoj in promocija pomembnejših tradicionalnih prireditev v regiji, zlasti Pusta v Cerknici, pustne povorke Pust je pršu v Ilirski Bistrici, Furmanskega praznika v Postojni, Festivala Plavajoči grad na gradu Snežnik ter drugih prepoznavnih kulturnih, etnoloških, športnih in kulinaričnih prireditev, ki krepijo identiteto območja, podaljšujejo turistično sezono in dopolnjujejo ponudbo destinacije Zeleni kras.
- Nadaljnji razvoj območja Snežnika, Sviščakov in Mašuna kot prednostnega območja zunanega, gozdnega, klimatskega in zimskega turizma, ob upoštevanju načrtovanega Regijskega parka Snežnik, varstva narave, vodnih virov, gozdnega prostora in nosilne zmogljivosti območja.
- Programska revitalizacija pristav gradu Snežnik in dokončanje oživitve celotnega kompleksa gradu Snežnik.
- Razvoj območja dvorca Ravne z vrtom kot potencialnega območja kulturne dediščine regionalnega pomena.
- Razvoj kolesarskih in pohodniških poti kot regijskega sistema, vključno z Veliko Krpanovo potjo, Via Dinarico, povezavami proti Snežniku, Blokam, Brkinom, Krasu, Gorskemu kotarju in Kvarnerju.
- Vzpostavitev pametnih turističnih točk, digitalnih informacijskih sistemov, aplikacij, 3D prikazov, digitalne interpretacije in sistema za usmerjanje obiskovalcev.
- Razvoj izobraževalnega, raziskovalnega in naravoslovnega turizma za šole, strokovne skupine in specializirane obiskovalce.

- Spodbujanje razvoja kulinarike, lokalnih proizvodov, turističnih kmetij, sezonskih degustacij, kulinaričnih prireditev in povezovanja gostincev z lokalnimi pridelovalci.
- Krepitev čezmejnega turizma s Hrvaško, zlasti s Primorsko-goransko županijo, Gorskim kotarjem, Reko in Kvarnerjem, ter povezovanje s Krasom, Brkini, Vipavsko dolino, Lipico, Škocjanskimi jamami in Trstom.
- Uvedba sistema spremljanja obiskovalcev, obremenitev prostora, vplivov na lokalno skupnost, stanovanjskega pritiska, prometa in stanja naravnih vrednot.

4.3.4 Prednostna območja za razvoj kmetijstva

Kmetijstvo ima v regiji dvojno vlogo – proizvodno in krajinsko-varstveno. Zaradi naravnih danosti in prevladujočih kraških tal so možnosti za intenzivno kmetijstvo zelo omejene, prav tako je omejeno specializirano vrtnarstvo, ki se pojavlja je izjemoma. Nekoliko boljši pogoji so le na flišnem območju v občini Ilirska Bistrica. Zaradi omejene rodovitnosti tal, razgibanega reliefa, velikega deleža območij z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost, varstvenih režimov ter razdrobljene zemljiške in posestne strukture v regiji tako prevladuje ekstenzivno kmetijstvo z živinorejo, pašništvo, pridelava sena, voluminozne krme in gojenje odpornih poljščin. Vse bolj se uveljavlja trajnostno in ekološko kmetovanje, ki prilagaja metode pridelave podnebnim spremembam in zmanjšuje vplive na okolje. Za pridelavo poljščin so posebej pomembna območja Cerkniškega, Planinskega in Postojnskega polja, ter nižinski svet ob reki Reki, kjer se ohranjajo najboljša kmetijska zemljišča. Pomen kmetijske dejavnosti se kaže predvsem pri ohranjanju kulturne krajine, biotske raznovrstnosti ter poseljenosti podeželja.

Na ravni države so določena strateška območja za kmetijstvo in pridelavo hrane. Ta določa Uredba o območjih za kmetijstvo in pridelavo hrane, ki so strateškega pomena za Republiko Slovenijo (Uradni list RS, št. 71/16) in predstavljajo pomembno izhodišče za prepoznavanje območij z večjim potencialom za ohranjanje in razvoj kmetijske dejavnosti ter krepitev lokalne prehranske samooskrbe. V Primorsko-notranjski regiji jih je treba obravnavati skupaj s kmetijskimi zemljišči najvišjih bonitet, ki dodatno dopolnjujejo mrežo najpomembnejših pridelovalnih površin. Pri tem na sliki 3 prikazujemo kmetijska zemljišča bonitet nad 35, kar je eden glavnih kriterijev za uvrstitev zemljišča med območja trajno varovanih kmetijskih zemljišč

Slika 3: Najprimernejša območja za kmetijstvo in pridelavo hrane v Primorsko-notranjski regiji.

Kmetijska gospodarstva so praviloma manjša, razpršena in pogosto gospodarsko šibka. Hkrati se zmanjšuje število kmetij in obdelanih površin, kar povečuje tveganje zaraščanja, izgube odprte kulturne krajine in zmanjšanja prehranske samooskrbe. V regiji je pomemben izziv tudi prenos kmetij na mlajše generacije, saj lastniška razdrobljenost, socialna vloga zemljišč, zahtevni postopki in šibka ekonomska privlačnost kmetovanja zavirajo razvoj aktivnih kmetijskih gospodarstev.

Kljub omejitvam ima kmetijstvo pomembno razvojno, prostorsko in družbeno vlogo. Prispeva k ohranjanju poseljenosti podeželja, preprečevanju zaraščanja, vzdrževanju mozaične kulturne krajine, lokalni samooskrbi, razvoju dopolnilnih dejavnosti, turizma, predelave in lokalnih prehranskih verig. Zaradi občutljivega kraškega površja mora razvoj kmetijstva temeljiti na trajnostni rabi tal, varovanju vodnih virov, prilagajanju naravovarstvenim režimom in spodbujanju tehnologij, ki zmanjšujejo vplive na okolje.

Ključni razvojni izziv ni prehod v intenzivno kmetijstvo, temveč povečanje obdelanosti zemljišč, boljša organizacija pridelave, povezovanje kmetov, krepitev lokalne predelave in vzpostavitev delujoče regijske prehranske verige od pridelave do javnih zavodov. Poseben pomen imajo skupna infrastruktura, zadrúžne oz. kooperativne oblike povezovanja, zbirni in predelovalni centri, lokalne tržnice, mobilne prodajne oblike ter sistematična oskrba vrtcev, šol, domov za starejše in drugih javnih ustanov z lokalno hrano.

Regija ima možnosti za razvoj specializiranih kmetijskih panog ter področij, kot so živinoreja, pridelava mleka, čebelarstvo in sonaravna pridelava hrane, ki se lahko povezujejo z lokalno predelavo in turizmom. Cilj zasnove razvoja kmetijstva je tako ustvariti konkurenčen, tržno usmerjen in prostorsko trajnosten kmetijski sektor, ki podpira gospodarski razvoj podeželja in celotne regije. Ključne usmeritve razvoja turizma v regiji so:

- Varovati in aktivirati kmetijska zemljišča, zlasti površine, ki omogočajo redno obdelavo, košnjo, pašništvo in pridelavo krme.
- Preprečevati zaraščanje ter ohranjati odprto, mozaično kulturno krajino kot prostorsko, ekološko in gospodarsko vrednoto regije.
- Spodbujati komasacije, menjave zemljišč in druge oblike izboljšanja zemljiške strukture tam, kjer razdrobljenost preprečuje učinkovito kmetijsko rabo.
- Razvoj kmetijstva usmerjati v dejavnosti, ki so prilagojene kraškemu prostoru: živinorejo, pašništvo, ekološko pridelavo, čebelarstvo, pridelavo krme, manjšo rastlinsko pridelavo in predelavo na kmetijah.
- Na primernih lokacijah omogočiti razvoj pridelave v zavarovanih prostorih, predvsem za povečanje lokalne ponudbe zelenjave in drugih pridelkov.
- Uskladiti kmetijsko rabo z varstvom narave tako, da varstveni režimi ne povzročajo opuščanja kmetovanja, temveč podpirajo aktivno in naravi prilagojeno rabo prostora.
- Uskladiti kmetijsko rabo z režimi varstva vodnih virov tako, da varstveni režimi ne povzročajo opuščanja kmetovanja, temveč podpirajo aktivno in varstvu voda prilagojeno rabo prostora.
- Poenostaviti in poenotiti prostorske pogoje za umeščanje kmetijskih objektov, zlasti pomožnih objektov, skladišč, hlevov, gnojišč, rastlinjakov in manjših predelovalnih prostorov.
- Vzpostaviti regijsko prehransko verigo, ki vključuje pridelavo, predelavo, skladiščenje, distribucijo in oskrbo javnih zavodov z lokalno hrano.
- Spodbujati povezovanje kmetov v zadrúge, konzorcije ali druge skupne organizacijske oblike za odkup, logistiko, trženje in zagotavljanje zadostnih količin.
- Okrepiti podporo družinskim kmetijam, mladim prevzemnikom, kmetijam z dejansko proizvodnjo ter dopolnilnim dejavnostim na kmetijah.

Zasnova razvoja kmetijskih dejavnosti temelji na ohranjanju proizvodne funkcije kmetijskih zemljišč, povečanju obdelanih površin, preprečevanju zaraščanja ter krepitevi lokalno usmerjene pridelave in predelave hrane. Kmetijstvo se vse tesneje povezuje s turizmom, zlasti v razvoju kulinarčne ponudbe in podeželskega turizma, ki obiskovalcem približuje tradicijo in naravno bogastvo regije. Kmetijstvo se razvija kot dejavnost, ki povezuje varstvo prostora, lokalno gospodarstvo, prehransko samooskrbo, turizem in kakovost bivanja na podeželju.

Primarna kmetijska raba se prednostno ohranja na ravninskih in lažje dostopnih območjih kraških polj, dolin in planot, kjer so pogoji za obdelavo najboljše. Na območjih trajnega travinja, pašnikov in naravovarstveno pomembnih površin se spodbuja ekstenzivna živinoreja, pašništvo, košnja in druge oblike rabe, ki ohranjajo odprto krajino in biotsko raznovrstnost. Na območjih, kjer je kmetijska raba opuščena ali ogrožena, se prednostno izvajajo ukrepi za ponovno aktivacijo zemljišč, komasacije, izboljšanje dostopov, urejanje lastništva in vključevanje zemljišč v aktivno rabo. Za povečanje prehranske samooskrbe se razvoj usmerja v bolj organizirano pridelavo in povezovanje ponudnikov. Ker posamezne kmetije pogosto ne morejo zagotavljati zadostnih količin za stalno oskrbo večjih odjemalcev, je ključno povezovanje v zadrúge, konzorcije, skupne prodajne sisteme ali druge oblike organizirane ponudbe. Posebna razvojna naloga regije je vzpostavitev sistema za oskrbo javnih zavodov z lokalno hrano, ki vključuje usklajevanje povpraševanja, načrtovanje pridelave, zbiranje, skladiščenje, osnovno pripravo, pakiranje in distribucijo.

Predelava kmetijskih pridelkov se razvija kot dopolnitev primarne pridelave in kot pogoj za večjo dodano vrednost. Prednost imajo manjši predelovalni obrati na kmetijah, skupni predelovalni prostori, hladilnice, skladišča, sušilnice, pakirnice in drugi objekti, ki omogočajo trženje mleka, mesa, sadja, zelenjave, medu, zelišč in drugih lokalnih pridelkov. Takšna infrastruktura naj se umešča na prostorsko primerne lokacije, v navezavi na obstoječe kmetije, naselja ali gospodarska območja, kjer so zagotovljeni dostop, komunalna oprema in varstvo vodnih virov. V regiji se preveri tudi potencial za pridelavo v zavarovanih prostorih, predvsem za zelenjavo in druge kulture, ki lahko prispevajo k lokalni oskrbi. Rastlinjaki, steklenjaki in podobne ureditve se umeščajo selektivno, na lokacije z ustrežno dostopnostjo, možnostjo oskrbe z vodo in energijo ter brez nesprejemljivih vplivov na krajino, vodne vire in naravovarstveno občutljiva območja.

Prednostna območja za razvoj kmetijskih dejavnosti

Območja z boljšimi pogoji za kmetijsko rabo

Prednostno se varujejo in ohranjajo kmetijska zemljišča na ravninskih, lažje dostopnih in še aktivno obdelovanih območjih kraških polj, dolin, planot ter obrobja naselij. Med pomembnejša območja sodijo Cerkniško, Loško, Babno, Planinsko, Pivško in Postojnsko polje, območja v okolici Ilirske Bistrice ter posamezne obdelovalne površine v dolini Reke in Brkinih. Na teh območjih se kmetijska raba obravnava kot prednostna, preprečuje se razpršena pozidava in ohranja funkcionalnost zemljišč za obdelavo, košnjo, pašništvo in pridelavo krme.

Območja travinja, košnje, pašništva in živinoreje

Travniške in pašne površine predstavljajo osnovo kmetijske rabe v regiji. Na teh območjih se spodbuja ekstenzivna živinoreja, pridelava krme, redna košnja, paša ter urejanje osnovne pašne in kmetijske infrastrukture, kot so dostopi, napajališča, zavetja za živali in skladiščenje krme. Namen razvoja je ohraniti obdelanost površin, preprečevati zaraščanje ter vzdrževati odprto kulturno krajino, ki je pomembna tako za kmetijstvo kot za biotsko raznovrstnost in krajinsko prepoznavnost regije.

Območja z razdrobljeno zemljiško strukturo

Na območjih, kjer razdrobljena posest in majhni zemljiški sklopi omejujejo učinkovito kmetijsko rabo, se prednostno preverjajo možnosti komasacij, menjav zemljišč, skupnega upravljanja površin in aktivnejše zemljiške politike občin. Cilj je oblikovanje večjih in funkcionalno zaključenih obdelovalnih sklopov, izboljšanje dostopnosti do zemljišč ter ponovna vključitev opuščenih ali premalo izkoriščenih površin v kmetijsko rabo.

Naravovarstveno občutljiva kmetijska območja

Na območjih Natura 2000, OOTT, zavarovanih območij, presihajočih jezer, kraških polj in drugih naravovarstveno pomembnih površin se kmetijstvo usmerja v naravi prilagojeno rabo, predvsem košnjo, pašništvo in druge oblike ekstenzivnega kmetovanja. Ključno je, da se varstveni režimi izvajajo na način, ki omogoča nadaljevanje aktivne kmetijske rabe in ne vodi v opuščanje obdelave. Za ta območja je potrebna boljša uskladitev med cilji varstva narave, dejansko rabo zemljišč in razvojnimi potrebami kmetij.

Območja lokalne predelave, prodaje in oskrbe javnih zavodov

V bližini večjih naselij, javnih zavodov, tržnic in prometno dostopnih točk se razvija mreža lokacij za zbiranje, skladiščenje, hlajenje, pakiranje, manjšo predelavo in distribucijo lokalnih pridelkov. Prednost imajo območja v navezavi na Postojno, Cerknico, Pivko, Ilirsko Bistrico, Stari trg pri Ložu in Novo vas, kjer je mogoče povezati lokalne pridelovalce, javne zavode, trgovine, tržnice, gostinstvo in turistično ponudbo. Ta območja niso namenjena večjim industrijskim obratom, temveč podporni infrastrukturi za kratke preskrbne verige in večjo lokalno samooskrbo.

Območja dopolnilnih dejavnosti na kmetijah

Na območjih z ohranjeno kulturno krajino, aktivnimi kmetijami in turističnim potencialom se spodbuja razvoj dopolnilnih dejavnosti na kmetijah, predvsem predelave, prodaje na domu, turističnih kmetij, lokalne kulinarike, izobraževalnih vsebin in prikazov tradicionalnih znanj. Tak razvoj je primeren predvsem v navezavi na Cerkniško jezero, Loško dolino, Rakov Škocjan, Pivška presihajoča jezera, Bloke, Brkine, Snežnik, Sviščake in Mašun. Dejavnosti se praviloma umeščajo v obstoječe kmetije in naselja ter se prilagajajo krajinskim, prometnim in okoljskim omejitvam prostora.

Za uresničevanje zasnove razvoja kmetijstva RPP opredeljuje pomembnejše ukrepe prostorskega razvoja:

- Priprava regijske kmetijske strategije z jasno opredelitvijo prioritet: obdelanost zemljišč, preprečevanje zaraščanja, lokalna samooskrba, razvoj družinskih kmetij, predelava in oskrba javnih zavodov.
- Izdelava karte prednostnih kmetijskih območij, ki upošteva dejansko rabo, boniteto zemljišč, dostopnost, obstoječe kmetije, zaraščanje, varstvene režime in možnosti za komasacije.
- Določitev območij, kjer ima kmetijska raba prednost pred drugimi posegi v prostor.
- Izvajanje komasacij in drugih zemljiških operacij na območjih, kjer razdrobljenost ovira obdelavo.
- Aktivacija opuščenih in premalo izkoriščenih zemljišč ter priprava ukrepov za zmanjšanje zaraščanja.
- Priprava enotnih prostorskih usmeritev za umeščanje pomožnih kmetijskih objektov, hlevov, skladišč, gnojišč, rastlinjakov in manjših predelovalnih prostorov.
- Preveritev možnosti za prilagoditev izvajanja OOTT in drugih varstvenih režimov, kadar ti onemogočajo trajnostno kmetijsko rabo.
- Vzpostavitev regijske mreže lokalnih dobaviteljev za oskrbo vrtcev, šol, domov starejših in drugih javnih zavodov.
- Ureditev skupnih skladiščnih, hladilnih, pakirnih in predelovalnih zmogljivosti za lokalne pridelovalce.
- Spodbujanje manjših predelovalnih obratov na kmetijah, predvsem za mleko, meso, sadje, zelenjavo, med, zelišča in druge lokalne pridelke.
- Razvoj lokalnih tržnic, mobilne tržnice, prodajnih koticov v naseljih in trgovinah ter prodaje na kmetijah.
- Spodbujanje zadružnih, kooperativnih ali konzorcijskih oblik povezovanja kmetov za skupen nastop na trgu, odkup, logistiko in trženje.
- Ureditev podpore kmetom na enem mestu, z informacijami o prostorskih pogojih, razpisih, subvencijah, gradnji objektov, predelavi, prodaji in povezovanju.
- Prednostna podpora družinskim kmetijam, mladim prevzemnikom in kmetijam, kjer je kmetijstvo dejanska proizvodna dejavnost.
- Spodbujanje pridelave v rastlinjakih na lokacijah, kjer so zagotovljeni ustrezni prostorski, vodni, energetski in okoljski pogoji. Preveriti je potrebno možnosti za umeščanje rastlinjakov v skladu z pogoji, ki jih določa Zakonom o kmetijskih zemljiščih (ZKZ).

4.3.5 Prednostna območja za razvoj gozdarstva

Gozdovi so strateški naravni vir, nosilni del zelenega sistema in surovinska osnova za razvoj gozdno-lesne verige. Poleg proizvodnje lesa imajo pomembne varovalne, ekološke in socialne funkcije, zlasti varstvo voda in tal, ponor ogljika, ohranjanje biotske raznovrstnosti, ekološko povezljivost, rekreacijo in turizem.

Najpomembnejši gozdnogospodarski cilji na ravni Slovenije so proizvodnja lesa ter okoljski cilji, povezani z gozdovi. Proizvodnja lesa je zlasti pomembno gonilo razvoja podeželja in predstavlja pomemben dejavnik razvoja zelenega krožnega gospodarstva. Lesno-predelovalna industrija v regiji predstavlja enega pomembnejših in še premalo izkoriščenih razvojnih potencialov. Več kot polovica površine regije je porasla z gozdom, kar omogoča vzpostavitev učinkovite lokalne lesne verige. Kljub razpoložljivi lesni surovini se pomemben del lesa iz regije še vedno odvaža kot nepredelana surovina, medtem ko je bila nekdaj pomembna lesno-predelovalna in pahištvna dejavnost v regiji močno oslABLJENA. Ključna razvojna naloga je zato povečati predelavo lokalnega lesa v regiji in ponovno vzpostaviti regijsko gozdno-lesno verigo, ki vključuje pridobivanje lesa, zbiranje, sortiranje, skladiščenje, žaganje, sušenje, nadaljnjo predelavo, izdelavo polizdelkov in končnih izdelkov ter uporabo lesnih ostankov po načelih krožnega gospodarstva.

Vzpostavljeno trajnostno gospodarjenje z gozdovi ustvarja priložnosti in pogoje za razvoj podjetij, ki se ukvarjajo z žagarsko, mizarsko in gradbeno dejavnostjo, ter za širšo uporabo lesa kot obnovljivega vira energije. Regionalni prostorski plan spodbuja razvoj regionalnih centrov za zbiranje in predelavo lesa, krepitev povezav med gozdarstvom, podjetništvom in izobraževalnimi ustanovami ter uporabo lesa v gradnji in energetiki. Les kot naravni material ima pomembno vlogo pri zmanjševanju ogljičnega odtisa, spodbuja krožno gospodarstvo in prispeva k prepoznavni identiteti prostora.

Za razvoj gozdarstva in lesno-predelovalne dejavnosti v regiji so ključne sledeče usmeritve:

- Gozdovi se obravnavajo kot gospodarski in naravni kapital regije ter kot nosilni del zelenega sistema.
- Gospodarjenje z gozdovi se izvaja trajnostno, skladno z gozdnogospodarskimi in lovsko-upravljavskimi načrti.
- Lesna surovina se v večji meri predela v regiji, predvsem v obliki žaganega in sušenega lesa, polizdelkov, konstrukcijskih elementov, pohištva in drugih končnih izdelkov.
- Preveri se možnost umestitve regijske žage, lesno-predelovalnega centra oz. mreže povezanih lesno-predelovalnih vozlišč.
- Spodbuja se ponovna krepitev lesno-predelovalne in pohištvene industrije, mizarstva, lesene gradnje in drugih dejavnosti z višjo dodano vrednostjo.
- Lesna surovina se prednostno usmerja v predelavo in ustvarjanje višje dodane vrednosti v regiji, lesna biomasa pa se razvija kot pomemben lokalni energetski vir, zlasti za daljinske sisteme ogrevanja javnih stavb, gospodarskih con in večjih porabnikov toplote.
- Posegi v gozdni prostor se usmerjajo izven gozdnih rezervatov, varovalnih gozdov, mirnih con divjadi, zimovališč, ekoloških koridorjev, vodovarstveno občutljivih območij ter mestnih in primestnih gozdov.
- Spodbuja se povezovanje lastnikov gozdov, izvajalcev del, prevoznikov, žag, lesno-predelovalnih podjetij, občin, šol in razvojnih institucij.
- Krepi se raba lokalnega lesa v javnih stavbah, prenovah, turistični infrastrukturi, urbani opremi in drugih javnih projektih regije.

Zasnova razvoja temelji na povezovanju gozdnega zaledja regije z obstoječimi gospodarskimi območji, kjer je mogoče razvijati lesno-predelovalne dejavnosti brez dodatnih pritiskov na gozdni prostor. Razvoj se usmerja v trajnostno gospodarjenje z gozdovi, večjo predelavo lokalnega lesa v regiji, ponovno krepitev lesno-predelovalne in pohištvene industrije ter uporabo lesnih ostankov po načelih krožnega gospodarstva.

Prostorski razvoj lesno-predelovalnih dejavnosti se ne umešča razpršeno v gozdni prostor, temveč v obstoječe in načrtovane gospodarske cone ter druga infrastrukturno opremljena območja, z možnostjo skladiščenja, manipulacije, sušenja, predelave in energetske rabe lesnih ostankov. Prednost ima vzpostavitev regijske žage oz. lesno-predelovalnega centra ali mreže povezanih lesno-predelovalnih vozlišč, ki bi omogočala zbiranje, sortiranje, primarno predelavo, nadaljnjo obdelavo lesa, razvoj polizdelkov in končnih izdelkov ter večjo dodano vrednost lokalne surovine.

Razvoj gozdarstva in lesne predelave mora hkrati ohranjati varovalne, ekološke in socialne funkcije gozdov. Razvoj se usklajuje z varstvom narave, vodnih virov, ekološko povezljivostjo, funkcijami divjadi, rekreacijo in turizmom. V območjih z izrazitimi varovalnimi, ekološkimi ali socialnimi funkcijami se gospodarska raba prilagaja, posegi v gozdni prostor pa se usmerjajo izven najbolj občutljivejših območij.

Prednostna območja za razvoj gozdarstva in lesno-predelovalne dejavnosti

Prednostna območja za razvoj gozdarstva predstavljajo večji gospodarski gozdni kompleksi regije, ki zagotavljajo surovinsko osnovo za regionalno gozdno-lesno verigo. Na teh območjih se ohranja trajnostno gospodarjenje, vzdržuje gozdna infrastruktura, spodbuja povezovanje lastnikov gozdov ter zagotavlja strokovno načrtovana sečnja in spravilo lesa. Lesno-predelovalne dejavnosti se usmerjajo v obstoječe in načrtovane gospodarske cone. Kot prednostna območja za preveritev se obravnavajo predvsem regijsko pomembna gospodarska območja, pa tudi druge lokalne gospodarske cone v regiji. Na teh lokacijah se preveri možnost razvoja regijske žage, lesno-predelovalnega centra oz. mreže povezanih vozlišč za zbiranje, sortiranje, žaganje, sušenje, skladiščenje in nadaljnjo obdelavo lesa.

Prednost imajo programi z višjo dodano vrednostjo: predelava kakovostnega lesa v polizdelke, konstrukcijske elemente, pohištvene in druge končne izdelke ter predelava manj kakovostnega lesa, listavcev in lesnih ostankov v uporabne proizvode. Lesna biomasa se uporablja predvsem kot dopolnilni vir za lokalne energetske sisteme, in sicer iz ostankov sečnje in predelave, ne iz kakovostnega okroglega lesa.

Iz prednostnih območij za umeščanje novih lesno-predelovalnih dejavnosti se izključujejo gozdni rezervati, varovalni gozdovi, mirne cone divjadi, zimovališča, ekološki koridorji, vodovarstveno občutljiva območja in druga območja z izrazito poudarjenimi varovalnimi, ekološkimi ali socialnimi funkcijami gozda.

Za uresničevanje zasnove razvoja gozdarstva RPP opredeljuje naslednje pomembnejše usmeritve oz. ukrepe:

- Priprava regijske strokovne podlage, ki podrobno opredeli surovinsko zaledje, obstoječe predelovalne zmogljivosti, manjkajočo infrastrukturo, logistične potrebe in prednostne lokacije za razvoj lesne predelave. Strokovna podlaga preveritev možnosti za umestitev regijske žage, lesno-predelovalnega centra oz. mreže povezanih lesno-predelovalnih vozlišč v navezavi na omrežje središč,
- Spodbujanje ponovne krepitve lesno-predelovalne in pohištvene industrije, zlasti programov, ki ustvarjajo višjo dodano vrednost in omogočajo nova delovna mesta v regiji.
- Vzpostavitev sistema zbiranja, sortiranja in predelave lesnih ostankov iz sečnje, primarne predelave, sekundarne predelave in odsluženega lesa ter razvoj energetske rabe lesne biomase kot dopolnilne dejavnosti, predvsem za ogrevanje javnih stavb, gospodarskih con in lokalnih energetskih sistemov.
- Spodbujanje povezovanja lastnikov gozdov, izvajalcev gozdarskih del, prevoznikov, žag, lesno-predelovalnih podjetij, občin, šol in razvojnih institucij.
- Krepitev rabe lokalnega lesa v javnih stavbah, prenovah, turistični infrastrukturi, urbani opremi in drugih javnih projektih regije;
- Nadaljnji razvoj in krepitev gozdarskih in lesarskih izobraževalnih programov. Nadgrajuje se razvoj kadrov, praktičnega usposabljanja in spodbuja povezovanje izobraževanja z lesno-predelovalnim gospodarstvom.
- Spodbujanje certificiranja, sledljivosti lesa, okoljskega označevanja proizvodov in prepoznavnosti izdelkov iz lokalnega lesa.

4.3.6 Prednostna območja za pridobivanje mineralnih surovin

Mineralne surovine so pomemben dejavnik družbenega razvoja, saj so ključnega pomena za gospodarstvo in tehnološko suverenost tako regije kot države. So rudno bogastvo, ki je v lasti države. Razvrščamo jih na energetske, kovinske, nekovinske in ostale mineralne surovine.

Mineralne surovine so neobnovljiv naravni vir, zato se z njimi gospodari racionalno, z usmerjanjem izkoriščanja na prostorsko, okoljsko in gospodarsko utemeljene lokacije. Po podatkih Rudarske knjige, ki jo sestavljajo zbirka rudarskih podatkov, evidence in različne aplikacije, se na območju regije, v času izdelave RPP nahaja 5 pridobivalnih prostorov za katere je država podelila rudarsko pravico in koncesijo za gospodarsko izkoriščanje mineralnih surovin. Kot prednostna območja za nadaljnje izkoriščanje so opredeljeni obstoječi pridobivalni prostori s podeljeno rudarsko pravico oz. koncesijo:

- Gabrovec (Vrbovo), koncesionar: Alpacem Kamnolomi, d.o.o., pridobivanje tehničnega kamna – apnenca, trajanje koncesije do 30.7.2033.
- Klanci (Klance), koncesionar: GREDIN Markovec d.o.o., pridobivanje tehničnega kamna – dolomita, trajanje koncesije do 10.12.2025.
- Podskrajnik 2, koncesionar: JP KOMUNALA Cerknica d.o.o., pridobivanje tehničnega kamna – dolomita, trajanje koncesije do 12.4.2054.
- Razdrto 2, koncesionar: CPK d.d., pridobivanje tehničnega kamna – apnenca, trajanje koncesije do 28.8.2044.
- Zelše — širitev, koncesionar: KAMNOLOM ZELŠE d.o.o., pridobivanje tehničnega kamna – dolomita, trajanje koncesije do 16.12.2025.

Razvoj dejavnosti se prednostno usmerja v racionalno izkoriščanje obstoječih kamnolomov, preverjanje možnosti njihovega dolgoročnega delovanja oz. širitev ter sprotno in končno sanacijo območij izkoriščanja. Odpiranje novih pridobivalnih prostorov ni prednostna usmeritev. Prednostno se preveri možnost širitve obstoječih kamnolomov, novi večji kamnolomi pa so dopustni, če potreb ni mogoče zagotoviti z obstoječimi pridobivalnimi prostori na gospodarni transportni oddaljenosti ali z uporabo recikliranih oz. sekundarnih virov, ter če so za to izdelane posodobljene geološke, okoljske, prometne in prostorske presoje.

Geološki zavod Slovenije opravlja terenske preglede za potrebe mineralnih surovin in perspektivnosti nahajališč na območju Slovenije. Za posamezne občine so izdelana poročila in ocenjen potencial virov tehničnega kamna in ostalih mineralnih surovin za potrebe v gospodarstvu. Poročila za območja občin regije so bila izdelana med letoma 2003 in 2005. Ker gre za poročila starejših datumov, bi bilo smiselno, da se opravijo ponovne geološke raziskave o primernosti lokacij za morebitno odpiranje površinskih kopov.

Tako je za nadaljnje planiranje pridobivanja mineralnih surovin v regiji potrebna priprava posodobljene strokovne podlage. Ta naj opredeli strateško pomembne lokacije mineralnih surovin, preveri perspektivnost nahajališč ter evidentira manjše opuščene in nelegalne kope. Strokovna podlaga mora preveriti tudi možnosti sanacije in morebitne ponovne rabe opuščenih območij pridobivanja ter usklajenost z varstvom narave, voda, krajine, poselitve, kulturne dediščine, prometno infrastrukturo in drugimi rabami prostora.

Pri odpiranju novih pridobivalnih prostorov se upošteva Zakon o rudarstvu (Uradni list RS, št. 14/14 – uradno prečiščeno besedilo, 61/17 – GZ, 54/22, 78/23 – ZUNPEOVE in 81/24) in Državno rudarsko strategijo. Pri podeljevanju rudarske pravice in koncesije za izkoriščanje tehničnega kamna apnenca, tehničnega kamna dolomita ter proda ali peska, mora biti bilančnih zalog mineralne surovine v raščenem stanju najmanj 450.000 kubičnih metrov, predvidena doba trajanja rudarske pravice pa najmanj 15 let pri predvideni letni proizvodnji najmanj 30.000 kubičnih metrov. Smernice se ne upoštevajo za širitve pridobivalnih prostorov in ostale mineralne surovine.

4.4 Zasnova omrežij gospodarske javne infrastrukture

Zasnova omrežij gospodarske javne infrastrukture v Primorsko-notranjski razvojni regiji temelji na prepoznavanju infrastrukturnih sistemov kot enega ključnih nosilcev prostorskega, gospodarskega in družbenega razvoja regije. GJI zagotavlja osnovne pogoje za delovanje naselij, razvoj gospodarstva, dostopnost storitev ter kakovost bivanja prebivalcev. V prostorsko razpršeni in pretežno podeželski regiji, kakršna je Primorsko-notranjska, ima njena vloga še poseben pomen, saj neposredno vpliva na ohranjanje poselitve, zmanjševanje razvojnih razlik med območji ter povezovanje regije z nacionalnim in širšim evropskim prostorom.

Zasnova omrežij gospodarske javne infrastrukture določa prostorske in razvojne usmeritve za urejeno, učinkovito in trajnostno delovanje ključnih infrastrukturnih sistemov, ki so temelj prostorskega in gospodarskega razvoja regije. Vključuje področja prometne, energetske, komunalne infrastrukture, ki skupaj tvorijo hrbtnico prostorske organizacije in omogočajo delovanje naselij ter gospodarskih dejavnosti. Zasnova omrežij temelji na krepitvi prometne povezanosti znotraj regije in s širšim prostorom (zlasti železniške in cestne infrastrukture), zanesljivi in odporni oskrbi z energijo, z vključevanjem obnovljivih virov in razvojem pametnih omrežij ter trajnostni oskrbi z vodo, učinkovitem čiščenju odpadnih voda ter celovitem ravnanju z odpadki.

Razvoj gospodarske javne infrastrukture (GJI) mora zagotavljati zanesljivo oskrbo prebivalstva in gospodarstva z osnovnimi komunalnimi, energetske in komunikacijskimi storitvami, hkrati pa prispevati k večji odpornosti prostora na podnebne in okoljske pritiske. Osrednji cilj je izboljšati medobčinsko povezanost in racionalno upravljanje infrastrukture ter virov.

Pri tem ima poseben pomen razvoj prometne infrastrukture, ki predstavlja enega od temeljev gospodarske konkurenčnosti in prostorske povezanosti regije. Cestno omrežje je potrebno dopolniti z gradnjo manjkajoče avtocestne povezave Postojna–Jelšane, ki bo zagotovila neposreden dostop do hrvaške meje in razbremenila obstoječe državne ceste. Poleg tega je treba izboljšati pretočnost vseh državnih cest. Gre za ukrepe na v RPP prepoznanih oseh prometnega povezovanja, na katerih je s ciljem izboljšanja regijske dostopnosti ter povezanosti potrebno izvesti rekonstrukcije nevarnih odsekov, izgradnjo obvoznic okoli urbanih središč, zlasti v Pivki, Cerknici in Rakeku ter drugi ukrepi. Na področju železniške infrastrukture se regija umešča v nacionalni razvojni sistem z nadgradnjo proge Ljubljana–Postojna–Divača, ki mora omogočiti boljšo pretočnost potniškega in tovornega prometa, tako znotraj regije, kot navzven. Kaže se tudi potreba po nadgradnji železniške proge Pivka–Ilirska Bistrica–Reka, ki bi dodatno izboljšala povezljivost v smeri S–J. Nadgradnja proge v času priprave dokumenta RPP v državnih prostorskih načrtih še ni predvidena, povezava pa bi dodatno izboljšala povezanost ter hkrati razbremenila cestno infrastrukturo. Vse bolj pomemben je razvoj večmodalnih prometnih vozlišč, ki bodo povezovala železniški, avtobusni in kolesarski promet ter omogočala celovite storitve JPP.

V skladu z načeli trajnostne mobilnosti se spodbuja uporaba okolju prijaznih načinov prevoza, predvsem javni potniški promet (v nadaljevanju JPP), kolesarjenje in pešačenje, ob hkratnem zagotavljanju podporne infrastrukture (intermodalne točke, P+R parkirišča, kolesarske povezave, varne pešpoti). Regija si prizadeva za vzpostavitev celovitega sistema trajnostne mobilnosti, ki bo omogočal vsakodnevno dostopnost večjega dela prebivalcev do dela, šol in storitev brez nujnosti uporabe osebnega avtomobila. Občine bodo usklajeno pripravljale lokalne prometne strategije, ki se bodo vsebinsko povezale v regionalni okvir, s čimer se bo okrepila prometna varnost, zmanjšali emisijski vplivi ter povečala kakovost bivanja v naseljih. V času priprave RPP je v izdelavi tudi regijska celostna prometna strategija.

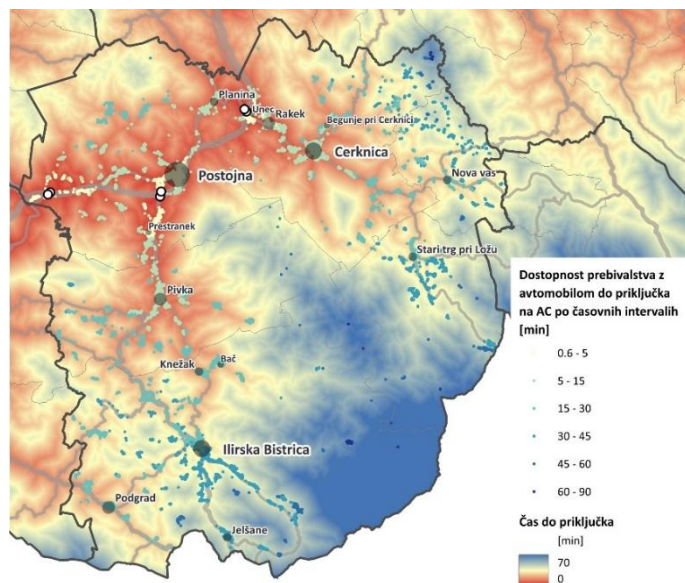
Posebna pozornost je potrebna tudi na preostalih področjih gospodarske javne infrastrukture, predvsem na področju oskrbe s pitno vodo, odpadnimi vodami in energijo. V regiji je več pomembnih vodnih virov, ki omogočajo stabilnost oskrbe, dva pa sta vodna vira z medregionalnim pomenom, to sta vodna vira (Malni in Bistrica), ki imata strateški pomen tudi za oskrbo širšega območja Krasa in Obale. Zanje je potrebna vzpostavitev manjkajočih in dosledno izvajanje varovalnih režimov ter preprečevanje dejavnosti, ki bi lahko ogrozile kakovost vodnih virov, vključno z vojaško rabo območja Osrednjega vadišča Slovenske vojske Postojna (v nadaljevanju OSVAD Postojna) ter delno tudi Strelišča Bač. Z RPP nadaljujemo proces povezovanja lokalnih vodovodnih sistemov v regionalne mreže, da bodo tako zagotovljene dodatne količine vode ter varnost oskrbe in zadostne rezerve v primeru izrednih dogodkov. Občine Postojna, Pivka in Ilirska Bistrica so vključene v projekt Vodooskrba slovenske Istre ter Krasa, ki se zaradi pomembnosti, zahtevnosti in kompleksnosti problematike uvršča med prioritete naloge v programu izvajanja nacionalnih projektov državne infrastrukture.

Pri odvajanju in čiščenju odpadnih voda je treba dograditi manjkajoče kanalizacijske sisteme v manjših občinah in po potrebi dolgoročno nadgraditi čistilne naprave v Postojni, Cerknici in Ilirski Bistrici. Ravnanju z odpadki je namenjen poseben poudarek. Ravnanje z odpadki je v regiji organizirano na ravni občin. Za optimizacijo sistema bi bilo smiselno vzpostaviti regijski center za ravnanje z odpadki ali vsaj povezati posamezne prevzemnike v enoten medobčinski sistem, kar bi omogočilo optimizacijo ravnanja s posameznimi frakcijami ter skupne logistične rešitve. Energetska infrastruktura regije se razvija v smeri večje izrabe obnovljivih virov energije, predvsem biomase ter sončne, delno pa tudi vetrne energije. Pri čemer je problematično predvsem umeščanje večjih sončnih polj, zaradi krajinskih in naravovarstvenih omejitev. Občine in javnost nasprotujejo umeščanju večjih vetrnih elektrarn v prostor, iz naravovarstvenega vidika, vidika varovanja virov in zaradi neobstojećih predpisov, ki bi določali mejne vrednosti za nizkofrekvenčni hrup. Predvidena je dograditev elektroenergetskih povezav med Divačo, Pivko in Postojno ter krepitev nove povezave prenosnega in/ali distribucijskega omrežja proti Cerknici ter dalje proti Loški dolini in naprej do Kočevja. Dopolnjevati in nadgrajevati je treba učinkovito komunikacijsko omrežje z notnim digitalnim dostopom do storitev, kar je ključno za razvoj podeželja in poslovnih dejavnosti.

4.4.1 Prometna infrastruktura

Navezava na karto 6: Zasnova prometne infrastrukture

Prometno omrežje predstavlja temeljno infrastrukturno ogrodje Primorsko-notranjske regije ter enega ključnih pogojev za njen prostorski, gospodarski in družbeni razvoj. Zaradi svoje geografske lege ima regija pomembno prometno-strateško vlogo, saj leži na povezavi med osrednjo Slovenijo, obalnim območjem in jugovzhodno Evropo. Območje regije prečka osrednji prometni koridor med Ljubljano in Koprom, ki regijo umešča v širše nacionalne in mednarodne prometne tokove ter ji daje pomembno tranzitno in povezovalno funkcijo. Avtocestni koridor A1, ki predstavlja povezavo v širši prostor, predstavlja najpomembnejšo prometno os regije. Dostopnost prebivalstva regije do priključkov na AC A1 je prikazana na sliki 4.

Slika 4: Časovna dostopnost prebivalstva regije z osebnim avtomobilom do priključka na AC.

Kljub ugodni prometni legi se regija sooča z izrazitimi infrastrukturnimi omejitvami. Notranja prometna povezanost med občinskimi središči in podeželskimi območji je neenakomerna, posamezna naselja ostajajo slabše dostopna, prometne obremenitve na glavnih cestnih povezavah pa negativno vplivajo na pretočnost, prometno varnost in kakovost bivanja v naseljih. Poseben pritisk predstavlja cestni promet, saj se večina mobilnosti in blagovnih tokov odvija po cestnem omrežju, pri čemer avtocestni koridor A1 prevzema pomemben delež tranzitnega in tovornega prometa.

Zasnova prometnega omrežja temelji na izboljšanju notranje in zunanje dostopnosti regije ter na uravnoteženem razvoju različnih prometnih sistemov. Ključna usmeritev je nadgradnja cestnega in železniškega omrežja, izboljšanje regionalnih povezav, razvoj obvoznic ter krepitev javnega potniškega prometa in drugih trajnostnih oblik mobilnosti. S tem se zmanjšujejo prometni pritiski na obstoječe prometnice, izboljšuje dostopnost gospodarskih območij in storitev ter zagotavlja boljša povezanost tudi za prebivalce odmaknjenih delov regije.

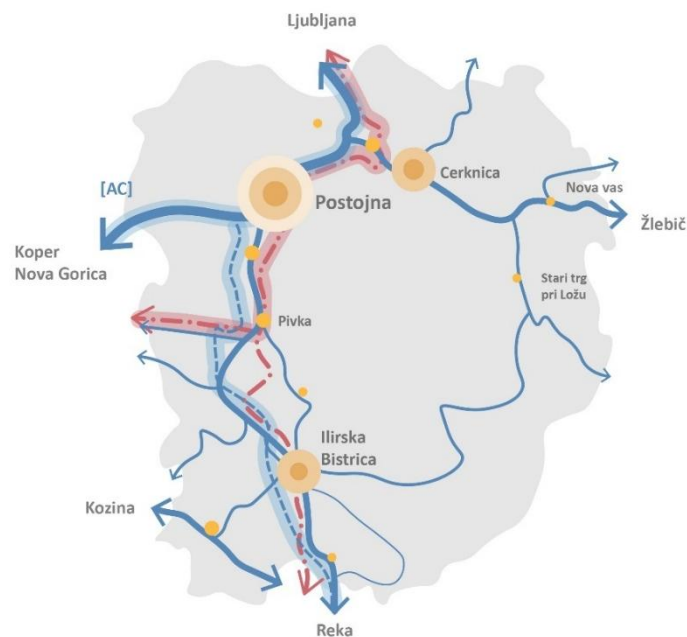
Eden ključnih razvojnih ciljev regije je zagotovitev ustrezne povezave in dostopnosti do regijskega središča, pa tudi do drugih središč opredeljenih v omrežju središč. Predvidene 45' časovne dostopnosti do središč druge ravni ne dosegajo območja občine Ilirske Bistrice, občine Loška dolina ter občine Bloke, zato je potrebno ustrezno izboljšati prometno infrastrukturo oz. ustrezno okrepiti funkcije v drugih središčih npr. Ilirski Bistrici, tudi Cerknici, ki bo razumno dostopnost do storitev omogočil tudi prebivalcem teh območij.

Preostali ključni cilji so še:

- Posodobitev železniške infrastrukture, tudi za potrebe dnevne mobilnosti, turizma. Izkoristi se njen potencial.
- Območje regije se še bolje vpne v široke evropske prometne tokove, kar omogoča boljši dostop do gospodarskih priložnosti, delavne sile in storitev, dviguje konkurenčnost in omogoča vitalen razvoj regije.
- Razvoj in optimizacija logističnih poti
- Zmanjšanje porabo energije v prometu

Zasleduje naj se čim boljša izraba obstoječih prometnic, njihova nadgradnja v smeri bolj podnebno odpornih, programsko opremljenih in zmogljivostno izboljšanih povezav. Nove prometnice se gradi le izjemoma, ko z ukrepi trajnostne mobilnosti ne moremo zastavljenih ciljev dostopnosti. Avtocesta A1 tudi v bodoče vpenja regijo, še posebej pa poselitveno območje Postojne in Cerknice, v glavni avtocestni prometni koridor v državi oz. na mednarodno TEN-T omrežje. Predstavlja osnovno hrbtenico pretokov blaga in ljudi. Izboljšave uslug prometne povezave omogočajo boljšo dostopnost med regijo in sosednjimi območji, kar pa lahko povzroči tako ohranjanje kot odhajanje prebivalstva. Območja ob hitri cesti so najprivlačnejša za prostorski razvoj urbanih središč. Potencial A1 pa ni v celoti izkoriščen.

Splošni koncept razvoja prometnega omrežja je prikazan na sliki 3.

Shema 4: Koncept razvoja prometnega omrežja v Primorsko-notranjski razvojni regiji.

Na področju prometne infrastrukture so na območju občine veljavni sledeči državni prostorski načrti:

- Državni lokacijski načrt za mednarodni mejni prehod Starod
- Državni lokacijski načrt za preložitev glavne ceste G1-6 in regionalne ceste R2-404 na območju Ilirske Bistrice
- Državni prostorski načrt za ekodukt na odseku avtoceste Unec – Postojna ter
- Lokacijski načrt za avtocesto Razdrto–Fernetiči
- Lokacijski načrt za Primorski krak avtoceste na odseku hitre ceste Razdrto–Vipava
- Lokacijski načrt za avtocestni priključek Razdrto
- Lokacijski načrt za mednarodni mejni prehod Jelšane

V pripravi pa so še:

- Državni prostorski načrt za nadgradnjo železniške proge na odseku Postojna – Divača – Faza: pobuda
- Državni prostorski načrt za nadgradnjo železniške proge na odseku Logatec – Postojna – Faza: sklep o pripravi
- Državni prostorski načrt za avtocesto na odseku Postojna-Jelšane – Faza: študija variant

Za planiranje sistema prometne infrastrukture so pomembne še naslednje ključne usmeritve:

- Izboljšanje širše dostopnosti regije: celotno prometno omrežje se razvija za boljše povezave regije z širšim prostorom, Ljubljano, Koprom, Novo Gorico, sosednjimi regijami in Hrvaško.
- Krepitev notranje povezanosti regije. Izboljšujejo se povezave med Postojno, Cerknico, Pivko, Ilirsko Bistrico, občinskimi središči Novo vasjo, Starim trgom pri Ložu ter podeželskimi in obmejnimi območji.
- Zmanjševanje pritiskov na obstoječe prometnice. Razbremenitev naselij in večja prometna varnost. Prednost imajo obvoznice, rekonstrukcije obremenjenih odsekov in urejanje nevarnih točk, da se tranzitni promet umakne iz naselij.
- Posodobitev obstoječega omrežja. Načrtuje se obnova, nadgradnja in boljša funkcionalnost obstoječih cestnih povezav.
- Povezovanje cest z drugimi prometnimi sistemi. Cestna infrastruktura se načrtuje skupaj z javnim prometom, načrtuje se večmodalne točke, ki omogočajo prestopanje potnikov, pa tudi tovora med prometnimi sistemi.
- Posodobitev glavnih železniških prog. Proge v regiji se modernizirajo za boljšo pretočnost, krajše potovalne čase in večjo zanesljivost.
- Krepitev vloge železnice v potniškem prometu. Železnica se razvija kot pomembna alternativa cestnemu prometu, predvsem za dnevne migracije.
- Ohranjanje in nadgradnja Letališča Postojna. Letališče se ohranja kot dopolnilna prometna in razvojna infrastruktura regijskega pomena. Njegova vloga se usmerja predvsem v športno letenje, usposabljanje in turistične programe.

Za uresničevanje zasnove sistema prometne infrastrukture se v regiji prednostno načrtujejo ukrepi, ki izboljšujejo notranjo in zunanjo dostopnost regije, razvijajo večmodalnost ter zmanjšujejo prometne obremenitve v naseljih. Prednost imajo ukrepi na ključnih prometnih oseh, v središčih ter na območjih slabše dostopnosti.

Avtocestno omrežje

- Nadgradnja avtocestnega koridorja A1. Na avtocestnem koridorju A1 skozi regijo se izvedejo ukrepi za povečanje pretočnosti in prometne varnosti na najbolj obremenjenih odsekih.
- Vzpostavitev 6. razvojne osi - izgradnja AC Postojna–Jelšane (umestitev 6. RO – v pripravi je DPN, izdelane so variantne rešitve, na podlagi katerih bo sprejet DPN). Načrtuje se nova AC Postojna–Jelšane za izboljšanje dostopnosti Ilirske Bistrice in južnega dela regije ter navezave na Hrvaško.
- Razbremenitev obstoječega cestnega omrežja ob novi avtocestni povezavi. Z novo avtocestno povezavo se razbremeni obstoječe regionalne ceste in zmanjša tranzitni promet skozi naselja na prometni osi S-J.
- Vzpostavijo oz. izboljšajo se navezave obstoječe AC A1 in načrtovane AC Postojna-Jelšane na pomembne potniške in tovarne povezave železniškega prometa.
- v območju obstoječe in načrtovane AC se vzpostavijo zmogljive električne in vodikove polnilnice za vozila (možna lokacija počivališče Studenec, Ravbarkomanda).
- na območju Postojne se planira nov priključek na AC, Postojna sever. Priključek bi omogoča boljše povezavo severnega dela Postojne na AC.

Državno cestno omrežje

- Posodobitev in izboljšanje ključnih cestnih povezav znotraj regije: Izvedejo se rekonstrukcije in izboljšave ključnih regionalnih povezav med občinskimi središči in njihovim zaledjem.
- Na regionalni ravni so bile opredeljene prometne osi, katerih izboljšanje s posameznimi ukrepi bo znatno pripomoglo k boljši povezanosti, dostopnosti ter varnosti v cestnem prometu.
 - Krepitev prometne osi S-J (Postojna-Pivka-Ilirska Bistrica). Potrebna je rekonstrukcija na nekaterih odsekih, izgradnja obvoznice Pivka.
 - Vzpostavitev in krepitev nove 3B prometna osi: Unec-Cerknica-Bloke-Žlebič. Potrebna je celovita rekonstrukcija regionalne ceste R 212 (Unec - Žlebič) z obvoznicama skozi naselje Rakek in Cerknica.
- Predvidena je rekonstrukcija, posodobitev in dograditev regionalnega in občinskega cestnega omrežja: v Cerknici se zgradi južna obvozna cesta, ki postane del regionalne ceste RI 212 Unec–Žlebič, notranja mestna zbirna cesta ter na Rakeku umesti obvozna cesta, ki ob izgradnji postane del regionalne ceste RI 212 Unec–Žlebič.
- Drugi ukrepi regionalnega pomena na cestnem omrežju:
 - vzpostavitev ustreznega prometnega režima na območju Krajinskega parka Rakov Škocjan
 - most čez Unico (umestitev novega mostu čez Unico (predlog lokacije v bližini starega mostu blizu dvorca Hošperk (Haasberg) je bil vključen v sklopu SD OPN 7 Občine Postojna, izdelanih je bilo več variant
 - rekonstrukcija regionalne ceste R3 622 Goriče-Košana
 - asfaltiranje državne ceste RT 915/2427 od Kozarišč čez Leskovo dolino do Mašuna ter naprej v smeri Sviščakov, predvsem za razvoj turizma, varnosti ter zaščite in reševanja v primeru naravnih nesreč.
 - Vzdrževanje povezave preko Občine Loška dolina proti Prezidu, Čabru in območju Gorskega Kotarja, ki je pomembna iz vidika razvoja turizma in čezmejne povezovanja.

Večmodalne točke in P+R parkirišča

- Vzpostavitev regijskega sistema večmodalnih vozlišč, ki jih sestavljajo regionalna in lokalna vozlišča.
- Večmodalne točke se razvijajo kot dostopna prometna vozlišča s podporno infrastrukturo in usklajenimi prometnimi storitvami. Spodbuja se intermodalnost, povezljivost posameznih prometnih sistemov, usklajenost voznih redov
- Uredijo se ključne regionalne večmodalne točke v regionalnih središčih ter ob pomembnejši prometni infrastrukturi, ki omogočajo prestopanje med vlakom, avtobusom, osebnim avtomobilom, kolesom in peš prometom:
 - Vzpostavi se osrednje večmodalno točko v Postojni, ki bo vstopna točka v regijo in center povezljivosti urbanega območja, ŠMO, in navezav na regijsko zaledje.
 - Urediti večmodalne točke v bližini železniške postaje na Rakeku,
 - preoblikovanje železniške postaje Ilirska Bistrica v večmodalno vozlišče.
 - opredelitev večmodalnih točk oz. vozlišč na stičišču obstoječe/bodoče načrtovane prometne infrastrukture, predvsem železniških postaj/postajališč in obstoječih/načrtovanih avtocestnih priključkov v območju mesta Postojna in naselij Prestranek- Selce ter Neverke.
- Uredijo se lokalna (večmodalna) vozlišča v vseh občinskih središčih in ob priključkih na AC, ki obsega najmanj manjši P+R, ima postajališče JPP in je pripeta na kolesarsko in peš omrežje. Lokalna vozlišča so pomembna zaradi lažjega dostopa zaledja do JPP postajališč, s tem storitev, delovnih mest ter pri spodbujanju souporabe vozil, lokalnega sopotništva, idr..
- Izgradnja in dopolnitev sistema P+R: Uredijo se parkirišča P+R ob železniških postajah in avtocestnih priključkih (obstoječih ter načrtovanih), ki bodo omogočala sopotništvo. Poleg parkirišč se uredi postajališča JPP, ki bodo parkirišča ustrezno povezala v sistem JPP:
 - načrtovati in urediti P+R parkirišča na vseh predvidenih večmodalnih točkah,
 - opredelitev P+R parkirišč v bližini načrtovanih avtocestnih in/ali železniških vozlišč,
 - ohranja in krepí P+R parkirišče ob avtocestnem priključku v naselju Unec,
 - uredi P+R parkirišče ob avtocestnem vozlišču južno ali jugozahodno od mesta Postojne,
 - Ob obstoječih in načrtovanih priključkih na AC se vzpostavijo oz. krepijo parkirišča za avtomobile (P+R), ki bodo omogočala sopotništvo in postajališča JPP, ki naj bodo vključena v linije JPP.

Železniško omrežje

- Posodobitev in nadgradnja železniške proge št. 50 od Ljubljane do Divače (v fazi priprave pobuda DPN) z načrtovanimi železniškimi postajališči v Rakeku, Postojni, Prestranku in Pivki (predlagana je ukinitvev železniškega postajališča Dolnja Košana) in tovornimi postajami severno od Rakeka in južno od Prestanka ali severno od IOC Neverke.
- Posodobitev in nadgradnja železniške proge Postojna-Pivka-Ilirska Bistrica-Reka.
- Nadgradnja železniških postaj in postajališč. Železniške postaje in postajališča se uredijo za boljšo dostopnost, prestopanje in navezavo na druge oblike prevoza.
- Krepitev železniške dostopnosti regijskih središč. Z izboljšanjem železniškega omrežja se krepi dostopnost Postojne, Pivke, Rakeka in Ilirske Bistrice ter njihova vloga v regionalnem prometnem sistemu. Nadgradnja bo omogočila razvoj tako potniškega kot tovornega prometa v regiji. Izboljšala bo zanesljivost omrežja, skrajšala potovalne čase ter tako izboljšala navezavo regije na širši prostor.

Zračni promet

- Ohranjanje in razvoj letališča v Postojni. Letališče v Postojna se ohranja kot regijska infrastruktura za športno, rekreacijsko in turistično letenje.
- Nadgradnja spremljajoče letališke infrastrukture. Na območju letališča se omogoča razvoj spremljajočih ureditev za podporo letalskim, izobraževalnim in turističnim dejavnostim.
- Povezovanje letališča z regionalno turistično ponudbo. Letališče se vključuje v razvoj turistične in doživljajske ponudbe regije kot dopolnilna prometna infrastruktura.

V okviru razvoja prometne infrastrukture v regiji obravnavamo dva večja infrastrukturna projekta v isti prometni smeri sever-jug in sicer novo AC Postojna–Jelšane ter nadgradnjo železniške povezave Postojna–Ilirska Bistrica. Zaradi prostorske zahtevnosti, visokih investicijskih stroškov in dolgoročnih učinkov na razvoj poselitve, mobilnosti in prostora je potrebno oba projekta obravnavati celovito ter preveriti njuno medsebojno dopolnjevanje, prometno funkcijo in prispevek k doseganju razvojnih ciljev regije. Posebna pozornost se nameni presoji prometnih potreb, učinkovitosti posameznih rešitev ter usklajenosti z načeli trajnostne mobilnosti in racionalnega razvoja infrastrukture.

4.4.2 Sistem trajnostne mobilnosti

Navezava na karto 7: Zasnova sistema trajnostne mobilnosti

Primorsko-notranjska regija je zaradi nizke gostote poselitve, razpršenega poselitvenega vzorca ter znatne delovne mobilnosti proti Ljubljani, posebej izpostavljena odvisnosti od osebnega avtomobila, kar predstavlja enega ključnih razvojnih izzivov. Trenutno sistem javnega potniškega prometa (v nadaljevanju JPP), ne zadostuje potrebam prebivalstva, ob tem pa se uporaba JPP, predvsem zaradi prevladujoče uporabe avtomobila, še zmanjšuje. Težave v uporabi JPP so zaznane predvsem v slabi frekventnosti, podaljšanih potovalnih časih zaradi zastojev na cestah, neusklajenosti voznih redov med različnimi oblikami JPP ter slabši ponudbi v nočnem času, med vikendi in prazniki.

Nujni so tako ukrepi v smeri trajnostne mobilnosti: prenova železniškega omrežja z večjo frekvenco vožnje vlakov in ureditev železniškega prometa s preusmeritvijo tovora v celoti na železnico ter učinkovit intermodalni potniški promet, ki bo ključno prispeval k zmanjšanju osebnih vozil. Potrebujemo dobro povezano infrastrukturo, ki bo omogočala nemoten prehod med različnimi vrstami prevoza, kot na primer možnost združevanja potnikov pred avtocesto ali prehod na JPP, ipd. Sistem mobilnosti se zato razvija kot del celostnega upravljanja prometa, ki enakovredno obravnava vse prometne načine in daje prednost trajnostnim oblikam mobilnosti

Zasnova sistema trajnostne mobilnosti v Primorsko-notranjski regiji temelji na strategiji zmanjšanja odvisnosti od osebnih vozil ter spodbujanju uporabe javnega prevoza, kolesarjenja in pešačenja. Cilj je zagotoviti povezane in učinkovite prevozno-infrastrukturne rešitve, ki bodo omogočile boljšo dostopnost, zmanjšanje negativnih vplivov na okolje ter izboljšanje kakovosti življenja za vse prebivalce regije.

Cilj zasnove sistema trajnostne mobilnosti je vzpostavitev povezane in učinkovite infrastrukture, ki vključuje JPP, kolesarske povezave, pešpoti, parkirišča P+R, ter spodbujanje uporabe obnovljivih virov energije v prometu.

Ključni cilji trajnostne mobilnosti:

- Zmanjšanje odvisnosti od osebnih vozil z izboljšanjem dostopnosti do različnih oblik trajnostne mobilnosti.
- Povečanje dostopnosti do storitev in delovnih mest brez potrebe po uporabi osebnega vozila.
- Spodbujanje javnega prevoza, kolesarjenja in pešačenja kot glavnih oblik trajnostnega prevoza.
- Izgradnja intermodalnih točk, ki omogočajo enostavno prestopanje med različnimi prevoznimi sredstvi.
- Izboljšanje kakovosti in varnosti javnega prevoza ter kolesarskih in pešpoti.

Razvoj sistema mobilnosti temelji na načelu, da cilj celostnega prostorskega in prometnega načrtovanja ni povečevanje hitrosti ali pretočnosti prometa, temveč izboljšanje dostopnosti do storitev, dela, javnih prostorov in narave, s tem pa vplivati na vsakodnevna opravila lokalnega prebivalstva na trajnosten način. Trajnosten način zagotavlja okoljsko, energetsko dolgoročno vzdržne rešitve ter socialno vključenost in hkrati odpravlja prevozno revščino. Prenova prometne infrastrukture je pri tem le eno izmed orodij oz. sredstev, ne pa končni cilj. Bistvenega pomena v tem kontekstu je razvoj inovativnih rešitev, ki bodo prispevale k manjši potrebi po mobilnosti, oz. k boljši mobilnosti, kjer to ne bo mogoče, predvsem z izkoriščanjem in izboljšanjem obstoječe infrastrukture. Prostorske ureditve sledijo konceptu celostnega upravljanja prometa, ki je urejanje in usmerjanje razvoja prometa na način, ki daje prednost razvoju trajnostnih oblik mobilnosti na vseh ravneh in v katerem so enakovredno obravnavani vsi prometni načini, ne zgolj motoriziran promet. Dolgoročna rešitev celostnega prometnega urejanja je v integriranem javnem prometu, kjer je železnica hrbtenica, avtobusi in druga prometna sredstva (sistem P + R, kolo...) pa so ožilje. Z vključevanjem trajnostnih rešitev, kot so kolesarske poti, pešpoti, souporaba vozil in javni prevoz, se zmanjšuje odvisnost od avtomobilov.

Sistem trajnostne mobilnosti se načrtuje na podlagi naslednjih ključnih usmeritev:

- Usklajevanje mobilnosti in prostorskega razvoja. Razvoj poselitve se usmerja v območja ob prometnih koridorjih in vozliščih, spodbuja se razvoj mešane rabe prostora v območjih dobre dostopnosti z javnim potniškim prometom. Nove programe se umešča v bližino postaj in postajališč javnega potniškega prometa, preprečuje se razpršeno gradnjo na prometno slabo dostopnih območjih.
- Krepitev javnega potniškega prometa kot nosilnega sistema: Prednost se daje razvoju javnega potniškega prometa ter njegovi povezavi z drugimi oblikami mobilnosti, zlasti peš in kolesarskim prometom.
- Razvoj intermodalnega sistema in večmodalnih vozlišč: Vzpostavlja se povezan in učinkovit večmodalni sistem z razvojem vozlišč, ki združujejo različne prometne načine in podporne funkcije.
- Izboljšanje dostopnosti in zmanjševanje potreb po mobilnosti: Spodbuja se umeščanje dejavnosti, storitev in poselitve v območja dobre dostopnosti ter mešana raba prostora, s ciljem zmanjševanja vsakodnevnih poti.
- Razvoj trajnostnih oblik mobilnosti za vse: Spodbuja se pešačenje, kolesarjenje in druge nizkoogljične oblike mobilnosti ter zagotavlja dostopnost za vse skupine prebivalcev, tudi v razpršeno poseljenih območjih.
- Učinkovita raba infrastrukture in umirjanje prometa: Prednost ima nadgradnja obstoječe infrastrukture, prestrukturiranje prometnih površin za večjo varnost in umirjanje prometa ter razvoj podpornih sistemov (npr. P+R, souporaba vozil).

Za uresničevanje zasnove trajnostne mobilnosti se v regiji prednostno načrtujejo ukrepi, ki povečujejo dostopnost do trajnostnih oblik prevoza, izboljšujejo pogoje za JPP ter spodbujajo varno, povezano in učinkovito uporabo hoje, kolesarjenja in drugih oblik trajnostne mobilnosti. Prednost imajo prostorsko opredeljeni ukrepi v regijskih in občinskih središčih, ob železniških in avtobusnih vozliščih, na območjih dnevnih migracij ter na povezavah med naselji in pomembnejšimi zaposlitvenimi, oskrbnimi in izobraževalnimi središči. Sledeči ukrepi dopolnjujejo ukrepe izpostavljene pri zasnovi prometne infrastrukture, ki prav tako zasledujejo podobne cilje:

- Priprava in sprejetje RCPS, na podlagi katere bo mogoča krepitev trajnostne mobilnosti v regiji.
- Posodobiti se obstoječa železniška infrastruktura za povečanje vloge potniškega prometa, izboljšanje zanesljivosti, skrajšanje potovalnih časov ter boljšo navezavo regije na širši prostor.
- Izgradnja avtocestne povezave Postojna – Jelšane, ki bo znatno izboljšala dostopnosti južnega dela regije ter razbremenila obstoječe cestno omrežje.
- Posodobitev in izboljšanje ključnih cestnih povezav znotraj regije: Izvedejo se rekonstrukcije in izboljšave ključnih regionalnih povezav med občinskimi središči in njihovim zaledjem.
- Na lokacijah večmodalnih točk se razvija intermodalnost z zagotavljanjem učinkovitih prestopov med železniškim in avtobusnim prometom, sistemi P+R, kolesarskim in peš prometom ter drugimi oblikami mobilnosti.

- Izvedba ukrepov za razbremenitev naselij in umirjanje prometa: V prometno obremenjenih naseljih in odsekih se izvajajo ukrepi za povečanje prometne varnosti, umirjanje prometa in izboljšanje bivalnega okolja, prednostno v Postojni, Cerknici, Pivki, Uncu, Rakeku in Ilirski Bistrici.
- Vzpostavitev regijskega sistema večmodalnih točk, ki predvideva regijska ter lokalna vozlišča, ki bodo omogočila potnikom prestopanje med vlakom, avtobusom, osebnim avtomobilom, kolesom in peš.
- Izgradnja in dopolnitev sistema P+R: Uredijo se parkirišča P+R ob železniških postajah in avtocestnih priključkih ter na drugih potencialnih lokacijah. Parkirišča vpeta v sistem JPP, sistem izposoje koles, dostopna s kolesarskimi in peš povezavami, bodo prispevala k boljši trajnostni mobilnosti, manjšim prometnim obremenitvam, manjši porabi energije v prometu.
- Krepitev trajnostne mobilnosti na prepoznanih območjih večjih prometnih obremenitev: smeri Postojna-Prestranek-Pivka-Neverke, Planina-Unec-Rakek-Podskrajnik-Cerknica-Begunje ob Cerknici, Podgrad-Plama
- Obstoječi mestni avtobus Furman v Postojni služi tako vsakdanjim potrebam prebivalstva kot potrebam šolarjev, turistov in zaposlenih s prilagojenimi linijami. Predlagana je razširitev mestnega prometa v smeri Prestranka in Pivke.
- Avtobusni medkrajevni JPP zadovoljivo pokriva poselitvena območja in naselja ob glavnih povezavah med njimi. Predlagana je krepitev nekaterih ključnih povezav. Območja izven glavnih medkrajevnih povezav JPP potrebujejo ob avtobusnih linijah tudi druge ukrepe mobilnosti. Načrtuje se da bodo linije JPP vključile vse regijska pa tudi lokalna večmodalne točke oz. vozlišča.
- Nadgradnja daljinskega in mednarodnega avtobusnega javnega potniškega prometa: linije vezane na AC, povezava Postojne na Ljubljano, Novo Gorico, Koper in širši srednjeevropski prostor.
- Nadgradnja avtobusnega javnega potniškega prometa na glavnih regijskih oseh:
 - Postojna – Pivka – Ilirska Bistrica,
 - Postojna – Planina – Unec – Rakek – Cerknica,
 - Postojna – Razdrto – Nova Gorica oz. Divača
- Ohranja se JPP povezave do vseh oskrbnih središč (Podgrad, Jelšane, Knežak, Stari trg pri Ložu in Nova vas). Povezave ne zadostujejo vsakodnevnim potrebam prebivalstva zato se povezave dopolnjujejo s drugimi sistemi trajnostne mobilnosti.
- Na regionalno pomembnih, a prometno odmaknjenih območjih se vzpostavi oz. krepí prevoz na zahtevo, ki dopolnjuje osnovno mrežo JPP in ohranja minimalne standarde dostopnosti za prebivalce zalednih naselij. Prevoz na zahtevo predstavlja nujni element regijskega prometnega sistema.
- Veliki generatorji prometa (VGP) na regionalni ravni so regijsko pomembni zaposlitveni centri (ROG Podskrajnik, IOC Neverke, ROG Plama....), podjetja ali ustanova (Bolnišnica za ženske bolezni in porodništvo Postojna), turistične točke (Cerkniško jezero, Postojnska jama,...), velike prireditve (kot je Pust v Cerknici, Pust je pršu v Ilirski Bistrici,...) in mestna središča (Postojna,...). V vseh naštetih primerih je priporočena izdelava mobilnostnih načrtov, ki lahko znatno vplivajo na trajnostno mobilnost.
- Izgradnja in ureditev zmogljivih kolesarskih povezav na ožjih poselitvenih območjih:
 - Postojna-Prestranek-Pivka-Neverke,
 - Unec-Rakek-Podskrajnik-Cerknica-Begunje pri Cerknici,
 - Cerknica-Grahovo,
 - Ilirska Bistrica-Zabiče ter Ilirska Bistrica-Topolc-Šembije-Knežak.
- Umestitev in izgradnja vseh manjkajočih delov državnega kolesarskega omrežja, ki naj služi kot hrbtnica celotnega kolesarskega omrežja regije:
 - skozi regijo poteka oz. je predvidenih ena mednarodna in več državnih daljinski, glavnih ali regionalnih kolesarskih povezav:
 - D1 oz. EuroVelo 9: Šentilj-Maribor-Celje-Trbovlje-Ljubljana-Postojna-Divača-Koper-Sečovelje. Potekajo aktivnosti, da bi se del trase prestavil v koridor bodoče opuščene železniške trase Pivka-Divača.
 - D7: Robič-Kobarid-Most na Soči-Nova Gorica-Komen-Divača-Ilirska Bistrica-Jelšane
 - G5: Nova Gorica-Ajdovščina-Razdrto-Postojna-Pivka-Knežak-Šembije-Topolc-Ilirska Bistrica
 - G8: Logatec-Cerknica-Martinjak-Grahovo-Ribnica
 - R12: Škofljica-Ig-Rakitna-Cerknica

R13: Cerknica-Stari trg pri Ložu-Ilirska Bistrica

R14: Podplanina-Hrib-Loški Potok-Stari trg pri Ložu

- kot ločena infrastruktura za kolesarje je izgrajen je le manjši del državnega kolesarskega omrežja Logatec-Postojna, Postojna-Pivka in Pivka-Knežak ter kolesarska pot Postojna-Hruševje in Cerknica-Dolenje Jezero.
- Ureditev kolesarskih in peš dostopov do železniških postaj, avtobusnih postajališč in središč naselij: Uredijo se varni dostopi za pešce in kolesarje do postajališč in postaj v Postojni, Pivki, Rakeku, Cerknici in Ilirski Bistrici ter do šol, zdravstvenih in upravnih središč.
- Ureditev kolesarnic in podporne infrastrukture za aktivno mobilnost: Ob železniških postajah, avtobusnih postajah in večmodalnih točkah se uredijo kolesarnice, stojala za kolesa, polnilna mesta za e-kolesa in druga podpora infrastruktura. Možna je tudi vzpostavitev sistema izposoje koles ali e-koles.
- Vzpostavitev mreže polnilne infrastrukture za električno mobilnost: V regijskih in občinskih središčih ter ob večmodalnih vozliščih se razvije mreža javnih in poljavnih polnilnih postaj za električna vozila, ki podpira prehod v nizkoogljično mobilnost.

4.4.3 Energetska infrastruktura

Navezava na karto 8: Zasnova razvoja energetske infrastrukture

Razvoj energetske oskrbe v Sloveniji se usmerja v zanesljivo, konkurenčno in okoljsko sprejemljivo oskrbo z energijo. Ključni nacionalni cilji so zmanjšanje potreb po energiji, zmanjšanje uvozne odvisnosti, večja diverzifikacija virov, razvoj shranjevanja energije ter obvladovanje tveganj na trgih z energijo. Cilji energetskega razvoja v regiji so usklajeni z SPRS 2050 in NEPN 2024, ki postavljata smernice za doseg razogljičenja, energetske učinkovitosti in energetske varnosti. Pomemben cilj je povečanje rabe obnovljivih virov energije (OVE) ter povečanje energetske učinkovitosti in energetske varnosti do leta 2030. Regija mora podpreti nacionalne energetske cilje z načrtovanjem razvoja in posodabljanja energetske infrastrukture, ob hkratnem zagotavljanju okoljske in naravovarstvene zaščite. V prostorskem načrtovanju se upošteva obstoječo in načrtovano energetska infrastrukturo, potenciala za rabo OVE in ranljivost prostora (narava, krajina, vodni viri, poselitev), z namenom usklajevanja energetske, okoljske in prostorske politike.

Na območju regije so na področju energetike v veljavi sledeči državni prostorski načrti:

- Državni prostorski načrt za prenosni plinovod M3/1 Kalce–Ajdovščina

V postopku priprave so še sledeči državni prostorski načrti na področju energetske infrastrukture:

- Državni prostorski načrt za plinovod M8 Kalce-Jelšane – Faza: študija variant - mnenja
- Državni prostorski načrt za polje vetrnih elektrarn Ilirska Bistrica – Faza: analiza podatkov in usmeritev

Tik ob regiji pa se nahaja še območje:

- Državni prostorski načrt za park vetrnih elektrarn Senožeška Brda – Faza: sklep o pripravi

Cilji energetskega razvoja v regiji so usklajeni z SPRS 2050 in NEPN 2024, ki postavljata smernice za doseg razogljičenja, energetske učinkovitosti in energetske varnosti. Pomemben cilj je povečanje rabe obnovljivih virov energije (OVE) ter povečanje energetske učinkovitosti do leta 2030. Po letu 2030 so predvideni dva scenarija:

- DU-JE (URE + OVE + JE),
- DU-OVE (URE + 100 % OVE).

Regija mora podpreti nacionalne energetske cilje z načrtovanjem razvoja in posodabljanja energetske infrastrukture, ob hkratnem zagotavljanju okoljske in naravovarstvene zaščite. Za regijo je pomemben razvoj elektroenergetskega omrežja, ki danes predstavlja oviro pri razvoju regije in plinovodnega in vodikovodnega omrežja, ki predstavljata priložnost za razvoj gospodarstva. Navedena scenarija bosta na ravni regije predmet Regijskega energetskega koncepta.

Razvoj električnega omrežja

Pomembno razvojno področje predstavlja elektroenergetska infrastruktura, saj se regija sooča z omejitvami omrežja, predvsem zaradi radialne oskrbe in občutljivosti sistema na vremenske vplive. Izkušnje iz naravnih nesreč so pokazale ranljivost obstoječega omrežja, zato je njegova posodobitev ključna za zagotavljanje energetske varnosti prebivalcev in gospodarstva. Obenem ima regija potencial za razvoj obnovljivih virov energije, kar zahteva ustrezno distribucijsko in prenosno infrastrukturo ter usklajevanje energetskih posegov z varovanjem naravnega okolja in krajinskih kakovosti.

Oskrba z električno energijo v Primorsko-notranjski regiji se izvaja prek prenosnega in distribucijskega elektroenergetskega sistema. Regija se napaja predvsem iz smeri RTP Divača, ki oskrbuje zahodni in jugozahodni del regije, ter iz smeri RTP Logatec, ki oskrbuje severovzhodni del regije. Prek severnega dela regije poteka 400 kV daljnovidno omrežje iz Beričevega proti RTP Divača z nadaljevanjem proti Italiji in Hrvaški, prav tako pa območje prečkajo pomembne 220 kV in 110 kV povezave. Na območju regije oz. njenega osrednjega dela imajo pomembno vlogo tudi RTP 110/20 kV Postojna, RTP 110/20 kV Cerknica in RTP 110/20 kV Pivka.

Razvoj elektroenergetskega omrežja je eden ključnih pogojev za gospodarski razvoj regije, zanesljivo oskrbo prebivalstva, razvoj gospodarskih con, elektrifikacijo prometa ter vključevanje obnovljivih virov energije. Obstoječe stanje ne zagotavlja povsod zadostne odpornosti in zanesljivosti, saj je velik del regije še vedno napajan radialno, kar ob večjih vremenskih dogodkih, vzdrževanju ali okvarah povečuje tveganje za daljše prekinitve oskrbe. Zato je treba krepiti tako prenosno 110 kV omrežje kot distribucijsko 20 kV omrežje, zlasti na območjih večjih gospodarskih potreb, v odmaknjenih območjih ter na območjih, kjer se predvideva večji razvoj OVE.

Zasnova razvoja električnega omrežja se usmerja v povečanje zanesljivosti oskrbe, zmanjšanje radialnosti omrežja, večjo odpornost na vremenske vplive ter zagotavljanje priključnih zmogljivosti za gospodarska območja in proizvodne vire iz obnovljivih virov energije. Večje gospodarske cone, prometna vozlišča, polnilna infrastruktura in večji proizvodni viri OVE se prednostno načrtujejo na območjih, kjer je možna učinkovita priključitev na elektroenergetsko omrežje oz. kjer je mogoče omrežje razumno nadgraditi.

Na ravni distribucijskega omrežja se razvoj usmerja v posodobitev in krepitev 20 kV omrežja, izboljšanje rezervnega napajanja, razvoj pametnih omrežij ter večjo odpornost oskrbe v podeželskih, obmejnih in slabše dostopnih območjih. Pri rekonstrukcijah in novih trasah se, zlasti v naseljih, varovanih območjih in krajinsko občutljivih prostorih, preverja možnost kabliranja oz. podzemne izvedbe vodov, ob upoštevanju tehnične, prostorske in ekonomske izvedljivosti.

V Primorsko - Notranjski regiji so za razvoj elektroenergetskega sistema pomembne predvsem naslednje že načrtovane dograditve in nadgradnje obstoječega omrežja:

- 2x110 kV DV Divača-Postojna
- 2x110 kV DV Cerknica-Postojna
- 2x400 kV DV Beričevo-Divača (severni koridor). Vzporedno s 400 kV daljnovodom iz RTP Beričevo do Divače se izvede še en 400 kV daljnovod.
- HVDC Beričevo-Divača: Načrtovan visokonapetostni enosmerni (HVDC = High Voltage Direct Current) elektroenergetski projekt, povezan z novo čezmejno povezavo proti Italiji.

V prihodnje bi bilo smiselno planirati še dograditev 110 kV povezave med Divačo in Pivko. Za zagotavljanje lokalne oskrbe je pomembna povezava in krepitev oskrbe (povezava na 110 kV nivoju) med Postojno, Cerknico proti Loški dolini in naprej do Kočevja. Dolgoročno je potrebno planirati tudi nadgradnjo daljnovoda 220 kV proti Hrvaški na 400 kV sistem.

Pri umeščanju novih elektroenergetskih objektov in vodov se zagotavlja usklajenost z varstvom narave, vodnimi viri, kulturno krajino, poselitvijo, gospodarskimi območji in načrtovanimi prometnimi ureditvami. Umeščanje večjih proizvodnih virov OVE mora biti vezano na dejanske priključne zmogljivosti omrežja, prednostno pa se usmerja na strehe objektov, razvrednotena območja, gospodarske cone, območja ob večjih infrastrukturnih koridorjih in druge prostorsko manj občutljive lokacije.

Razvoj plinovodnega in vodikovodnega omrežja

V Primorsko-notranjski regiji se trenutno ne izvaja sistemska oskrba z zemeljskim plinom, zato plinovodno omrežje še ne predstavlja razvitega energetskega sistema regije. Kljub temu je treba v RPP upoštevati načrtovani prenosni plinovod M8 Kalce–Jelšane, ki je predmet državnega prostorskega načrta v pripravi. Plinovod je predviden kot državna energetska infrastruktura za povezavo s hrvaškim plinovodnim sistemom oz. širšim energetskega prostorom severnega Jadrana. V razvojnem načrtu prenosnega plinovodnega omrežja je projekt opredeljen v dveh fazah, Kalce–Postojna in Postojna–Jelšane, z namenom povečanja obratovalne zanesljivosti, širitve omrežja in čezmejnega prenosa; predvidene so tudi merilno-regulacijske postaje na območju Postojne, Pivke in Ilirske Bistrice.

Zasnova razvoja temelji na upoštevanju koridorja načrtovanega prenosnega plinovoda kot dolgoročne prostorske in energetske rezerve. RPP ne določa trase plinovoda, temveč povzema državno načrtovano ureditev ter usmerja njeno usklajevanje z razvojem poselitve, gospodarskih območij, prometne infrastrukture, varstvom narave, vodnimi viri in drugimi rabami prostora. Posebno pozornost je treba nameniti usklajevanju plinovoda z načrtovano prometno osjo Postojna–Jelšane, obstoječimi in predvidenimi gospodarskimi območji ter občutljivim kraškim prostorom.

Načrtovani plinovod lahko ob izvedbi prispeva k energetske diverzifikaciji regije, večji zanesljivosti oskrbe in podpori gospodarskim conam, zlasti na razvojni osi Postojna–Pivka–Ilirska Bistrica–Jelšane. Njegov pomen je predvsem v oskrbi večjih gospodarskih porabnikov, industrijskih in obrtno-proizvodnih dejavnosti ter morebitnih energetskih sistemov v gospodarskih conah, manj pa v širši stanovanjski oskrbi.

Razvoj plinovodnega omrežja se obravnava kot dopolnilni energetski sistem, ki mora biti usklajen z dolgoročnim prehodom v nizkoogljično energetiko, učinkovito rabo energije, razvojem obnovljivih virov in lokalnih sistemov ogrevanja. Zasnova se zato ne omejuje zgolj na zemeljski plin, temveč upošteva tudi postopni prehod na čiste oz. nizkoogljične pline, predvsem vodik, biometan in njihove zmesi. Plinovodna in vodikovodna infrastruktura se obravnava kot dolgoročno prilagodljiva infrastruktura za podporo razogljičenju gospodarstva, visokoučinkoviti sproizvodnji toplote in električne energije ter zanesljivejši in bolj raznoliki oskrbi regije.

Oskrba z drugimi naftnimi derivati se še naprej zagotavlja predvsem prek obstoječih bencinskih servisov in skladiščnih zmogljivosti v bližini glavnih prometnic in gospodarskih con. Nove kapacitete se načrtujejo le tam, kjer so neposredno povezane z obstoječo prometno infrastrukturo, izkazujejo dejanske potrebe oskrbe ter ne povzročajo dodatnih okoljskih ali varnostnih tveganj.

Oskrba s toploto in daljinski sistemi ogrevanja

Oskrba s toploto iz daljinskih sistemov ogrevanja je v Primorsko-notranjski regiji razvita le v mestu Postojna, kjer deluje sistem daljinskega ogrevanja na lesno biomaso. V preostalem delu regije prevladuje individualno ogrevanje, z velikim deležem rabe lesne biomase. Vedno več gospodinjstev se odloča za ogrevanje s toplotnimi črpalkami (energija okolja + elektrika). Zaradi razpršene poselitve centralizirani sistemi ogrevanja niso prostorsko in ekonomsko smiselni povsod, zato se njihov razvoj usmerja predvsem v gosteje pozidana območja, javne stavbe, večje porabnike toplote in gospodarske cone.

Zasnova razvoja oskrbe s toploto temelji na povečanju energetske učinkovitosti, uporabi lokalnih virov in postopnem razvoju nizkoogljičnih sistemov ogrevanja. Prednostno se ohranja in nadgrajuje sistem daljinskega ogrevanja v Postojni, načrtovana je že priključitev celotnega mesta in naselja Stara vas. Možnosti za nove sisteme bi bilo smiselno preveriti predvsem v Cerknici, Ilirski Bistrici, Pivki in drugih središčih ter v večjih gospodarskih območjih, kjer obstaja dovolj zgoščen in stabilen odjem toplote. V manjših in razpršenih naseljih se spodbuja predvsem individualne ali skupinske rešitve, kot so manjši sistemi na lesno biomaso, toplotne črpalke, idr.

Pomemben lokalni vir toplote predstavlja lesna biomasa, ki se razvija kot dopolnitev gozdno-lesne verige in lokalnih energetskih sistemov. Njena raba se usmerja predvsem v sisteme daljinskega ogrevanja, ogrevanje javnih stavb, gospodarskih con in večjih porabnikov toplote, pri čemer mora temeljiti na ostankih iz sečnje, manj kakovostnem lesu in stranskih produktih predelave lesa. S tem se povezuje razvoj gozdarstva, lesne predelave, krožnega gospodarstva in lokalne energetske samooskrbe.

V gospodarskih conah se preverja tudi možnost izrabe odvečne toplote iz proizvodnih procesov, sproizvodnje toplote in električne energije ter skupnih energetskih sistemov za več uporabnikov. Takšne rešitve so smiselne predvsem v večjih in bolj organiziranih conah, kot so ROG Podskrajnik, ROG Plama, IOC Neverke, območja v Postojni in Ilirski Bistrici, kjer je mogoče povezovati večje porabnike in doseči boljšo energetsko učinkovitost.

Za razvoj daljinskih sistemov oskrbe s toploto v regiji so ključne sledeče usmeritve

- Vzpostavitev in širitev sistemov daljinskega ogrevanja se spodbuja v regijskih središčih (vsaj do četrte ravni). SDO se načrtujejo glede na gostoto poselitve in dostopnost energetskih virov.
- Pri razvoju sistemov se upoštevajo lokalni viri toplote, zlasti lesna biomasa in industrijska odvečna toplota.
- Spodbuja se vključevanje obnovljivih plinov (biometan, sintetični plini, zeleni vodik) v obstoječe plinovodno omrežje v kolikor omrežje to omogoča.
- Lesna biomasa: količine biomase in njena raba so opredeljene v LEK občin, ki usmerjajo njeno uporabo v sistemih daljinskega ogrevanja. Spodbuja se uporaba lokalne lesne biomase.
- Razvija in izboljšuje se energetska učinkovitost sistemov ogrevanja, ter usmerja v zmanjševanje porabe z energetske sanacije stavb.

Energetski viri

Razvoj energetskih virov se v regiji usmerja predvsem v večjo rabo lokalno razpoložljivih obnovljivih in nizkoogljičnih virov. V regiji so kot razvojne priložnosti prepoznani predvsem sončna energija, lesna biomasa ter v omejenem obsegu drugi viri, pri čemer je umeščanje OVE prostorsko zahtevno zaradi številnih varovanj in kakovosti prostora.

Osnovna naloga na regionalni ravni je priprava regijskega energetskega koncepta, ki bo preveril dejanske potenciale posameznih virov, priključne možnosti, prostorske omejitve in prednostne lokacije za umeščanje naprav OVE. Pri tem se upoštevajo tudi rezultati projekta RES oz. njegovih nadgradenj, zlasti pri preverjanju tveganj za okolje in sprejemljivosti posameznih lokacij.

Razvoj energetskih virov opredeljujejo sledeče usmeritve:

- Pripravi se regijski energetski koncept, ki opredeli potenciale obnovljivih in nizkoogljičnih virov energije, prostorske omejitve, možnosti priključevanja na omrežje ter prednostne lokacije za umeščanje energetskih objektov.
- Razvoj OVE se usmerja na prostorsko manj občutljive lokacije, predvsem na že pozidana, infrastrukturno opremljena in razvrednotena območja. Pri umeščanju se upoštevajo varstvo narave, vodni viri, kulturna dediščina, krajinska podoba, ekološka povezljivost, kmetijska raba, zdravje prebivalstva in sprejemljivost v lokalnem okolju.
- Sončne elektrarne se prednostno umeščajo na strehe objektov, zlasti javnih stavb, industrijskih, poslovnih, trgovskih in drugih večjih objektov v urbanih naseljih in gospodarskih conah. Ob prenovah javnih stavb in večjih energetskih sanacijah se preverja možnost njihove vgradnje.
- Dodatno se za sončne elektrarne preverjajo razvrednotena in infrastrukturna območja, kot so zaprta odlagališča, opuščeni površinski kopi, parkirišča, prometne in servisne površine, območja obstoječih energetskih objektov ter območja RTP in RP, kjer so za to izpolnjeni prostorski, tehnični in varstveni pogoji.
- Večje prostostoječe sončne elektrarne se umeščajo zadržano in le na podlagi podrobne preveritve primernosti lokacije. Pri tem se upoštevajo potencial vira, rezultati projekta RES, možnost priključitve na elektroenergetsko omrežje ter vplivi na krajinsko podobo, kmetijsko rabo, biotsko raznovrstnost, vodni režim, kulturno dediščino in poselitev. Ne usmerjajo se na kakovostna kmetijska zemljišča, naravovarstveno občutljiva območja, območja pomembnih vedut, vodovarstveno občutljiva in krajinsko prepoznavna območja.
- Raba vetrne energije se obravnava zadržano. Rezultati projekta RES kažejo, da vetrna energija ne predstavlja bistvenega dela energetskega potenciala regije in da ni prepoznanih lokacij za male ali velike vetrne elektrarne z zanemarljivim oz. nizkim tveganjem za okolje. Posamezne lokacije so dopustne le ob podrobni preveritvi vplivov in sprejemljivosti.
- Na območjih z visoko naravno in krajinsko ranljivostjo, pomembnih vedutah ter območjih ekološke povezljivosti se vetrnih elektrarn ne načrtuje.
- Lesna biomasa se razvija kot pomemben lokalni energetski vir, predvsem za daljinsko ogrevanje, javne stavbe, gospodarske cone in večje porabnike toplote. Njena raba se povezuje z gozdno-lesno verigo in učinkovito uporabo lesnih ostankov.
- Spodbuja se energetska učinkovitost in učinkovita raba lokalnih virov, zlasti lesa, biomase in odvečne toplote v sistemih ogrevanja, javnih stavbah, gospodarskih conah in industriji.

- Bioplin, biometan, hranilniki energije in energetske skupnosti se obravnavajo kot dopolnilne možnosti lokalne energetske samooskrbe, kjer so izkazani ustrezni viri, porabniki, omrežni pogoji in prostorska sprejemljivost.
- Spodbuja se razvoj skupnostnih energetskih projektov, predvsem skupnostnih sončnih elektrarn na javnih objektih, v gospodarskih conah in drugih prostorsko primernih območjih.
- Razvoj energetskih virov se usklajuje z nadgradnjo elektroenergetskega omrežja, saj je zanesljivo in zmogljivo omrežje pogoj za priključevanje novih proizvodnih virov OVE, razvoj pametnih omrežij, stabilno oskrbo gospodinjstev in zadostno dobavo energije gospodarskim conam.
- Energetski projekti se načrtujejo večnamensko, kjer je to mogoče, tako da poleg proizvodnje energije prispevajo tudi k boljši rabi prostora, upravljanju voda, podpori gospodarskim območjem, zmanjšanju stroškov javnih stavb ali drugim lokalnim razvojnim ciljem.

4.4.4 Oskrba z vodo, varstvo vodnih virov ter raba vode

Navezava na karto 9: Zasnova okoljske infrastrukture

Primorsko-notranjska regija je vodno bogata, saj se na njenem območju nahajajo številni kraški vodonosniki, površinske reke in jezera. Kljub temu so številni ključni vodni viri še nezaščiteni, kar povečuje ranljivost oskrbe in ogroža kakovost pitne vode. Opremljenost z vodovodnimi sistemi je sicer dobra, vendar regija še ni popolnoma samooskrbna, kar zahteva strateško načrtovanje zaščite in učinkovite rabe vode ter vzpostavitev rezervnih virov za zagotavljanje dolgoročne oskrbe prebivalstva in gospodarstva.

Ključna naloga na področju vodooskrbe je zagotavljanje zanesljive in kakovostne oskrbe vseh prebivalcev, varovanje strateških vodnih virov, zlasti Malnov, Bistrice in Unice, ter zmanjševanje izgub v vodovodnih sistemih. Posebnega pomena je načrtovana povezava vodovodnih sistemov Primorsko-notranjske in Obalno-kraške regije, skupaj s hidravličnimi izboljšavami, saj bo okrepila zanesljivost oskrbe in omogočila boljše upravljanje razpoložljivih vodnih virov, tudi v sušnih obdobjih. Ob tem je treba prednostno urediti manjkajoča vodovarstvena območja in zagotoviti varstvo ključnih vodnih virov pred dejavnostmi, ki bi lahko ogrozile njihovo kakovost.

Zasnova infrastrukture za vodooskrbo zato sledi cilju oblikovanja zanesljivega, učinkovitega in prostorsko usklajenega sistema, ki varuje naravne vire, zagotavlja enakovredno oskrbo prebivalcev, podpira razvoj gospodarstva ter povečuje odpornost regije na podnebne spremembe.

Oskrba z vodo

Oskrba s pitno vodo v regiji se zagotavlja prek več vodovodnih sistemov, med katerimi so pomembnejši sistemi Postojna–Pivka, Ilirska Bistrica, Cerknica, Stari trg in Bloke. Vodni viri niso enakomerno razporejeni, zato se posamezne občine deloma oskrbujejo tudi iz vodnih virov, ki ležijo zunaj njihovega območja. Zasnova oskrbe z vodo zato temelji na varovanju strateških vodnih virov, povezovanju vodovodnih sistemov, zmanjševanju vodnih izgub ter povečanju zanesljivosti oskrbe v sušnih in izrednih razmerah. Poseben pomen imata vodna vira Malni in Bistrica, ki se obravnavata kot strateška vodna vira Primorsko-notranjske in sosednje Obalno-kraške regije. Za oba vira je treba zagotoviti trajno varovanje, določitev oz. dopolnitev vodovarstvenih območij ter režime rabe prostora, ki preprečujejo tveganja za kakovost pitne vode.

Razvoj vodooskrbe se usmerja v povezovanje lokalnih vodovodnih sistemov v odpornejšo regionalno vodovodno mrežo. V okviru projekta Vodooskrba slovenske Istre ter Krasa se načrtuje vzpostavitev skupnega sistema oskrbe s pitno vodo s povezavo štirih regionalnih vodovodov, ki jih upravljajo Rižanski vodovod Koper, Kovod Postojna, Kraški vodovod Sežana in Komunala Ilirska Bistrica. Projekt vključuje povezovanje vodnih virov in vodovodnih sistemov ter hidravlične izboljšave za zmanjševanje vodnih izgub. Za Primorsko-notranjsko regijo sta posebej pomembna povezovanje vodovodnih sistemov Postojna–Pivka in Ilirska Bistrica ter vključitev vodnega vira Malni v širši sistem oskrbe, ob navezavi na kraški vodovodni sistem in vodni vir Klariči. Projekt je trenutno v fazi priprave projektne dokumentacije za povezovalne vodovode in sanacijo puščanj obstoječih vodovodov.

V prostorskem planu se zato kot regijsko pomembna infrastruktura opredeli magistralni vodovodni sistem, ki predstavlja hrbtenico varne vodooskrbe, omogoča povezovanje vodnih virov, vodovodnih sistemov in oskrbnih območij ter prispeva k zanesljivejši oskrbi Primorsko-notranjske in sosednjih regij. Pri načrtovanju novih stanovanjskih, gospodarskih in turističnih območij se preverja razpoložljivost pitne vode, zmogljivost vodovodnega sistema in možnost priključitve brez ogrožanja obstoječe oskrbe.

Za razvoj dolgoročne zanesljive oskrbe s pitno vodo so ključne sledeče usmeritve:

- Zagotavljanje kakovostne in celovite oskrbe prebivalstva s kvalitetno pitno vodo (izboljšanje obstoječih vodovodnih sistemov, zmanjšanje izgub in povečati zanesljivost oskrbe).
- Vodna vira Malni in Bistrica se obravnavata kot strateška vodna vira Primorsko-notranjske in širše regije, zato se njuno varovanje upošteva kot prednostna prostorska usmeritev.
- Razvoj vodooskrbe se usmerja v povezovanje vodovodnih sistemov v odpornejšo regionalno vodovodno mrežo, ki omogoča zanesljivejšo oskrbo tudi v primeru izrednih razmerah.
- Zagotavljanje rezervnih in nadomestnih vodnih virov. Izdelati je treba strokovne podlage za proučitev in vzpostavitev sistema rezervnih in nadomestnih vodnih virov za povečanje stabilnosti in zanesljivosti oskrbe.
- Prostorski razvoj naselij, gospodarskih con in turističnih območij se usklajuje z razpoložljivostjo pitne vode, zmogljivostjo vodovodnih sistemov in varstvom vodnih virov.
- Na območjih kraških vodonosnikov se omejujejo oz. prilagajajo dejavnosti, ki lahko pomenijo tveganje za kakovost pitne vode.
- Pri načrtovanju vodooskrbe se upošteva tudi čezregionalni pomen vodnih virov in povezav, zlasti v odnosu do Obalno-kraške regije in sistema oskrbe slovenske Istre ter Krasa.

Ukrepi prostorskega razvoja

- Opredeli se magistralni vodovodni sistem regije kot regijsko pomembna infrastruktura za povezovanje vodnih virov, vodovodnih sistemov in oskrbnih območij.
- Podpre se izvedba projekta Vodooskrba slovenske Istre ter Krasa, zlasti povezovanje vodovodnih sistemov Postojna–Pivka in Ilirska Bistrica ter vključitev vodnega vira Malni v širši sistem oskrbe.
- Zagotovi se prostorske pogoje za povezovalne vodovode, vodohrane, črpališča, razbremenilnike in druge objekte, potrebne za delovanje regionalnega vodovodnega sistema.
- Izvedejo se hidravlične izboljšave vodovodnih sistemov, obnova dotrajanih odsekov in ukrepi za zmanjšanje vodnih izgub.
- Preveri se možnosti rezervne oskrbe in medsebojnega povezovanja lokalnih vodovodnih sistemov za primer suš, onesnaženj ali drugih izrednih dogodkov.
- Pri umeščanju novih stanovanjskih, gospodarskih in turističnih območij se predhodno preveri zmogljivost obstoječega vodovodnega sistema oz. potreba po njegovi nadgradnji.

Varovanje vodnih virov v regiji

Varovanje vodnih virov se v RPP obravnava kot omejitveni in usmerjevalni pogoj za vse prostorske ureditve, ki lahko vplivajo na kakovost ali količinsko stanje pitne vode. V regiji se vodni viri trenutno varujejo predvsem z občinskimi odloki, medtem ko državni predlog zaščite oz. določitev vodovarstvenih območij z državno uredbo še ni uveljavljen. Zato je za ključne vodne vire potrebna priprava oz. dopolnitev strokovnih podlag ter vzpostavitev ustreznih varstvenih režimov na državni ravni, zlasti za strateško pomembne vodne vire regije.

Do sprejetja manjkajočih vodovarstvenih ureditev se pri načrtovanju posegov na občutljivih kraških območjih uporablja previdnostno načelo. Razvoj poselitve, gospodarskih con, prometne infrastrukture, kmetijstva, turizma, energetskih ureditev in drugih dejavnosti se načrtuje tako, da se preprečujejo tveganja za vodne vire in njihova napajalna zaledja. Posebno pozornost je treba nameniti območjem, kjer se obstoječe dejavnosti prekrivajo z napajalnimi zaledji vodnih virov, zlasti kadar gre za dejavnosti z večjim tveganjem za onesnaženje tal, podzemnih voda ali površinskih voda.

Na področju varovanja pomembnejših vodnih virov v regiji so pomembne sledeče usmeritve:

- Pripravijo oz. dopolnijo se strokovne podlage za vodovarstvena območja ključnih vodnih virov, predvsem Malni in Bistrica, ter se na njihovi podlagi določijo ustrezni varstveni režimi. Preverjanje interesa države glede načrtovanih zavarovanj vodnih virov, vključno z obsegom, režimom in časovnico zavarovanj.
- Potrebna je tudi uskladitev sektorskih interesov z interesi lokalnih skupnosti
- Zaščita vodnih virov in zagotavljanje zadostnih zmogljivosti, tudi rezervnih vodnih virov. Sprejetje uredbe o vodovarstvenih območjih za vse vodne vire v regiji.
- Pri obstoječih dejavnostih, ki lahko vplivajo na vodne vire, se preveri njihova dolgoročna sprejemljivost ter določijo potrebni omilitveni, tehnični ali sanacijski ukrepi.

- Usmerjanje dejavnosti z velikim vplivom na vodne vire (npr. ekstenzivno namesto intenzivno kmetijstvo).
- Nove dejavnosti z večjim tveganjem za onesnaženje se ne umeščajo na območja pomembnih vodnih virov in njihovih napajalnih zaledij.
- Zagotovi se ustrezno odvajanje in čiščenje komunalnih, industrijskih in padavinskih voda z namenom preprečevanja onesnaženosti vodnih virov, predvsem na območjih, ki vplivajo na kraške vodonosnike. Priključitev vseh uporabnikov na kanalizacijska omrežja, predvsem na območjih z varovanjem vodnih virov.
- Krepi se spremljanje kakovostnega in količinskega stanja podzemnih voda ter nadzor nad izvajanjem vodovarstvenih režimov, vodnih dovoljenj in drugih pogojev rabe prostora.

Na področju varovanja vodnih virov se dodatno kaže prostorski vpliv, ki ga imajo oz. bodo imela večja vodovarstvena območja na razvoj poselitve v regiji. Z državnimi uredbami v sprejemanju se v regiji predvideva večja vodovarstvena območja, ki predstavljajo večjo omejitev za razvoj nekaterih podeželskih območij v regiji, predvsem v občinah Cerknica, Loška dolina, pa tudi delih občin Bloke, Pivka in Ilirska Bistrica. Smiselno in upravičeno bi bilo, da regije, oskrbovane iz dotičnih zaščitenih vodnih virov, ali pa država, podprejo z varstvenimi režimi razvojno prizadete lokalne skupnosti, ki te strateške vodne vire: Malni, Bistrica in Brestovica varujejo. Podpora bi lahko bila v obliki sredstev za zagotovitev ustreznih sistemov odvajanja in čiščenja odpadnih voda v trenutno ne ustrezno opremljenih aglomeracijah na teh vodovarstvenih območjih ter podobnih omilitvenih mehanizmih za druge prizadete dejavnosti.

Varstvo vodnih virov in obrambne dejavnosti na vodovarstvenih območjih

V skladu s SPRS 2050 se obrambne dejavnosti izvaja v obrambnih območjih, ki obsegajo območja izključne rabe za potrebe obrambe in so namenjena obrambnim aktivnostim. V SPRS je prav tako napisano, da se kot ključna območja za zagotavljanje obrambnih potreb opredeljujejo dolgoročno perspektivna območja, medtem ko se območja, ki zaradi prostorskih danosti niso primerna za razvoj obrambnih zmogljivosti, opuščajo oz. se namenijo drugim rabam prostora.

Kraški podzemni vodonosnik pogorja Javorniki – Snežnik in obrambne dejavnosti OSVAD Postojna

Kraški podzemni vodonosnik pogorja Javorniki - Snežnik je najpomembnejši podzemni vodonosnik v jugozahodni četrtini Slovenije, saj:

- predstavlja prispevno območje vodnega zajetja Malni, ki je uvrščen med pomembne vodne vire, in trenutno služi oskrbi s pitno vodo za več kot 22.000 prebivalcev,
- je najizdatnejši (minimalni pretok Malenščice ne upade pod 1,1 m³/s, maksimalni pretok pa doseže 10,5 m³/s),
- je najstabilnejši (Malenščica ne presahne niti v najdaljših sušnih obdobjih, kvaliteta vode ob sušnih obdobjih celo naraste zaradi podzemne preusmeritve manj kvalitetnih voda iz smeri Cerkniškega jezera proti Planinskemu polju),
- je najvišje ležeči (pogorje sega do 1268m - Veliki Javornik, oziroma do 1796m – Snežnik),
- ker je stopnja pozidave območja tega vodonosnika nad 600m.n.m. zelo nizka, vpliv urbanega onesnaževanja pa minimalen.

Gre za najbolj perspektiven vir za stabilizacijo oskrbe Obalno - kraške statistične regije s pitno vodo, planirana je razširitev oskrbe s pitno vodo do 200.000 prebivalcev = 10% populacije RS, potencial vodonosnika pa je še znatno višji. Kraški podzemni vodonosnik pogorja Javorniki - Snežnik je zelo ranljiv, saj so podzemne vode zaradi neenakomerne debeline plasti zemljine na površju in s tem nizkih sposobnosti filtracije ter zaradi visoke razpoklinske poroznosti izpostavljene splakovanju vseh vrst onesnažil in njihovemu hitremu ponikanju v podzemlje in proti zajetju Malni.

Ta vodonosnik je tipični kraški vodonosnik s kompleksnimi podzemnimi sistemi in je še vedno nezadostno raziskan. Kljub več raziskovalnim projektom je razumevanje delovanja njegovega hidrološkega sistema še vedno nepopolno, v nezanemarljivem delu temelji na predpostavkah. V vsej zgodovini raziskovanja tega območja sta bila znotraj območja izvedena le 2 sledilna poskusa (Poček 1997, Blatna dolina 2014), na podlagi katerih je bilo dokazano pretakanje podzemnih voda v smeri proti zajetju Malni in Vipava. Sledenje ni bilo nikdar izvedeno v daljšem časovnem obdobju, ob različnih vodostajih, zato na njuni podlagi lahko zgolj skromno sklepamo o kompleksnosti vodnega dogajanja v podzemlju.

Adekvatnega nadomestnega vodnega vira ni. Že več kot 10 let potekajo projekti iskanja nadomestnega vodnega vira za Občini Postojna in Pivka, iz dosedanjih rezultatov in predstavitev pa izhaja, da je na širšem območju zelo malo potencialno primernih zajetij, da so nezadostne izdatnosti oziroma stabilnosti (Ždink), da bi njihovo izkoriščanje zahtevalo nesorazmerno velika vlaganja (Planinska gora) in da so tudi že onesnaženi (Matijeva jama).

Ta vodonosnik kljub svojemu pomenu in dokazani ranljivosti še vedno ni ustrezno zavarovan, vodovarstvena območja kljub določbam Zakona o vodah še niso vzpostavljena. Zavarovano je le ožje območje okrog vodnega zajetja Malni (Odllok o varstvu krajevnih vodnih virov v Občini Postojna, Uradni list št. 50/1998).

Glede na navedeno je torej potrebno čimprej zavarovanje tega kraškega vodonosnika kot prispevnega območja vodnega zajetja Malni. Z ozirom na njegov pomen in na njegovo ranljivost je potrebno do popolnosti razumevanja delovanja celotnega hidrološkega sistema uvesti prepovedi oziroma omejitve vseh dejavnosti, ki predstavljajo tveganje za onesnaženje podzemnih voda, ki služijo oskrbi prebivalstva s pitno vodo.

Kraški podzemni vodonosnik pogorja Javorniki - Snežnik je potrebno klasificirati med vodonosnike strateškega pomena za Republiko Slovenijo in ga obravnavati kot del kritične infrastrukture.

Na območju vodonosnika Javorniki – Snežnik se nahaja zemljišče v lasti Republike Slovenije, ki ga želita Ministrstvo za obrambo in SV uporabljati za izvajanje vojaških dejavnosti in za vzpostavitev mednarodne vojaške baze. Iz strokovnih podlag razveljavljene Uredbe o državnem prostorskem načrtu za Osrednje vadišče Slovenske vojske Postojna DPN OSVAD (Uradni list RS, št. 17/14 in 75/17 – odl. US) je razvidno, da je na tem območju načrtovana gradnja več kot 40 objektov, namenjenih izvajanju vojaških dejavnosti.

Območje OSVAD Postojna se razteza na površini okrog 150km², od tega je v lasti Republike Slovenije območje Počka in Bil (pribl. 20km²) ter vadišča Bač, večina zemljišč pa je v zasebni lasti.

Status vojaškega vadišča na območju Počka in Bil ni bil nikdar pridobljen, pač pa je ureditev takšnega statusa šele načrtovana. Urejanje statusa vojaškega vadišča je bilo planirano s postopkom sprejemanja DPN OSVAD v letu 2011. Ker je bila zgoraj navedena uredba o DPN OSVAD z odločbo Ustavnega sodišča št. U-I-164/14-30 z dne 16. 11. 2017 razveljavljena, naknadno v letu 2018 ponovno začet postopek sprejemanja DPN OSVAD pa ni bil končan, območje na tem prostoru še vedno nima urejenega statusa vojaškega vadišča.

Ministrstvo za obrambo MORS in SV izvajata vojaške dejavnosti na območju Počka in Bil:

- na podlagi lastništva zemljišča na območju Počka in Bil (Republika Slovenija),
- na podlagi vojaških strateških aktov,
- na podlagi nepopolne argumentacije o zgodovini vadišča (
- na nepopolni pravni podlagi
- na podlagi sklicevanja na določbe razveljavljene Uredbe o DPN OSVAD Postojna iz leta 2014

Odnos MORS ob poskusih urejanja statusa vojaškega vadišča je bil v vseh dosedanjih poskusih podcenjevalen do resnosti škodljivih vplivov vojaških dejavnosti na podzemne vode. Rezultat tega odnosa je bila tudi razveljavitev Uredbe o DPN OSVAD. Primer sta dosedanja (nesprejeta) predpisa o varovanju vodovarstvenega območja Javorniki – Snežnik sta bila bolj osredotočena na integracijo vojaškega vadišča v prostor nad vodonosnikom, kot pa njegovemu dejanskemu varovanju.

Omilitveni ukrepi, ki so bili tudi že v preteklosti predlagani v korist umeščanja vojaških dejavnosti z uporabo in tvorbo okolju, zdravju in pitni vodi nevarnih snovi in prostor nad vodonosnikom, brez predhodno izvedenih dokončnih raziskav, popolnega razumevanja delovanja celotnega hidrološkega sistema vodonosnika in brez ustreznega varovalnega režima vzpostavljenih vodovarstvenih območij, predstavljajo zgolj parcialne ukrepe, katerih praktična neizvedljivost lahko predstavlja še večjo (dolgoročno načrtovano) škodo okolju, pitni vodi in zdravju ljudi.

Dokazano in priznано je, da je ob izvajanju vojaških dejavnosti utemeljeno pričakovati onesnaženje podzemnih voda s pogonskimi gorivi in drugimi naftnimi derivati, dekontaminacijskimi sredstvi, s sulfati in nitrati (strelivo in eksplozivi), težkimi kovinami in plastičnimi ostanki orožij ter streliv, ki se spirajo iz tal v podzemlje. Izvajanje vojaških dejavnosti obsega razpršeno onesnaževanje z okolju, pitni vodi in zdravju ljudi nevarnimi snovmi po širšem območju vadišča. Ker kemijska sestava vseh uporabljenih snovi ni poznana niti izdelovalcem strokovnih podlag, tudi ni mogoča zaznava njihove morebitne prisotnosti v podzemnih vodah kot onesnažil. Posledično ne morejo biti poznani načini kemične, fotokemične ali biorazgradnje v okolju, ne more biti poznana (eko)toksikologija uporabljenih bojnih sredstev in njihovih razgradnih produktov ter posledic interakcije z drugimi onesnaževali ali snovmi v okolju.

Brez popolnih podatkov o vrstah kemičnih snovi in stopnjah njihove nevarnosti za okolje, pitno vodo in zdravje ljudi, ki se uporabljajo in tvorijo ob izvajanju vojaških dejavnosti, izdelava okoljskega poročila in morebiten sprejem Regijskega prostorskega plana, ki bi vključevala umestitev vojaškega vadišča v območje kraškega vodonosnika Javorniki – Snežnik ne more biti pravno eksaktna in lahko vodi v protizakonito in protiustavno stanje.

Na podlagi navedenega so v regionalnem prostorskem planu podane sledeče usmeritve:

- Strateški vodni vir: Z ozirom na predstavljeni pomen je potrebno obravnavati vodonosnik Javorniki – Snežnik kot strateški vodni vir in kot sestavni del kritične infrastrukture državnega pomena za preskrbo s pitno vodo.
- Varovanje: Preventivno je potrebno določiti poseben režim varovanja širšega območja vodonosnika glede na to, da vodovarstvena območja še niso določena na podlagi Zakona o vodah.
- Omejitve: Določiti je potrebno omejitve izvajanja gradenj, posegov in dejavnosti, ki lahko predstavljajo ogrožanje vodonosnika kot strateškega vira za oskrbo prebivalstva s pitno vodo.
- Raziskave hidrološkega sistema: Izvedbo vseh potrebnih še neizvedenih raziskav zaradi popolnega razumevanja delovanja celotnega hidrološkega sistema ter prepoznavanja ranljivosti vodonosnika Javorniki – Snežnik (glej Pojasnilo št. 6: Potrebne raziskave in analize).
- Načelo previdnosti: Dvom v neškodljivost izvajanja vojaških dejavnosti z uporabo in tvorbo okolju, pitni vodi in zdravju ljudi nevarnih snovi v odprtem prostoru je utemeljen in je bil v Sloveniji in v svetu že večkrat izpostavljen in dokazan, zato so izpolnjeni pogoji za aktivacijo načela previdnosti pri umeščanju tovrstnih dejavnosti v prostor neposredno nad kraškim podzemnim vodonosnikom takšnega pomena. Načelo previdnosti je temeljno načelo evropske okoljske politike in pomeni, da v primeru dvoma prevlada korist varstva okolja pred drugimi interesi. Implementirano je tudi v slovensko zakonodajo v 10. členu Zakona o varstvu okolja ZVO-1: *(1) Uvajanje novih tehnologij, proizvodnih postopkov in proizvodov ali izvedba drugih posegov v okolje je dopustna le, če ob upoštevanju stanja znanosti in tehnike ter možnih varstvenih ukrepov ni pričakovati nepredvidljivih škodljivih učinkov na okolje ali zdravje ljudi. (2) Če obstaja možnost nepopravljivega uničenja okolja ali če so ogrožene njegove regeneracijske sposobnosti, pomanjkanje znanstvene zanesljivosti ne sme biti razlog za odlog potrebnih ukrepov.* Ob izvajanju vojaških dejavnosti z uporabo in tvorbo nevarnih snovi je nedvomno mogoče pričakovati nepredvidljive škodljive učinke na okolje ali zdravje ljudi, prav tako obstaja nezamenarljiva možnost nepopravljivega uničenja okolja in ogrožanja njegove regeneracijske sposobnosti
- Strategija prostorskega razvoja Slovenije SPRS 2050: Strategija SPRS 2050 predvideva, da se kot ključna območja za zagotavljanje obrambnih potreb opredeljujejo dolgoročno perspektivna območja, medtem ko se območja, ki zaradi prostorskih danosti niso primerna za razvoj obrambnih zmogljivosti opuščajo oziroma se namenijo drugim rabam prostora (Poglavje 6.11 Usmeritve za potrebe obrambe, 3. odstavek). Na podlagi opisa kraškega podzemnega vodonosnika in njegovega strateškega pomena za oskrbo prebivalstva s pitno vodo znotraj Primorsko-notranjske statistične regije in širše Obalno kraške statistične regije je nedvoumno jasno, da konkretno območje zaradi prostorskih danosti ni primerno za razvoj obrambnih zmogljivosti in da je slednje potrebno opuščati oziroma nameniti drugim rabam prostora. V primeru umestitve vojaškega vadišča kot območja za zagotavljanje obrambnih potreb v prostor kraškega podzemnega vodonosnika bi bil Regijski prostorski plan RPP v nasprotju z usmeritvami Strategije SPRS 2050.
- Status vojaškega vadišča v konkretnem prostoru nad kraškim podzemnim vodonosnikom glede na navedeno ni samo po sebi umevno dejstvo, ki bi moralo biti samodejno vključeno v Regijski prostorski plan RPP, pač pa je zgolj načrt, namen.
- RPP ne more postati pravna podlaga za legalizacijo še neurejenega statusa vojaškega poligona, niti ne pravna podlaga za njegovo umeščanje v prostor oziroma pravna podlaga za izgradnjo novih objektov načrtovane vojaške baze mimo odločitve o vzpostavitvi vodovarstvenih območij ter pred uveljavitvijo ustreznih režimov varovanja podzemnega kraškega vodonosnika. Še posebej ne, ker je bil prvi postopek sprejemanja DPN OSVAD zaključen z razveljavitvijo Uredbe, v letu 2018 začel novi postopek pa ni končan.
- Sanacija onesnaženih območij: Predvideti je potrebno obveznost izvedbe sanacije na onesnaženih delih območja, na katerih so se izvajale vojaške dejavnosti.

Strelišče Bloška Polica

Od leta 1991 se strelišče uporablja za namene strelskega usposabljanja slovenske vojske s strelnim orožjem manjšega kalibra. Velikost strelišča Bloška Polica je 550 m x 350 m, oziroma 20 hektarov. V ožjem vplivnem območju strelišča Bloška Polica ležijo: Križna jama, Nova Križna jama, Mrzla jama, Veselova jama – izvir Žerovniščice in vodna jama Bločica. Ter večje število manjših kraških brez in jam, ki so pomembne naravne vrednote državnega pomena. Oddaljenost roba strelišča od vodnega Blatnega rova Križne jame je 250 m. Oddaljenost roba strelišča od vodnega Pisanega rova Križne jame je 380 m.

Literatura navaja, da je glavni problem pehotnih strelišč prenos kovin iz ostankov krogel v tla, kjer se le-te kopičijo. Leta 2008 izveden sledilni poskus je pokazal, da se padavinske vode z območja strelišča Bloška polica po infiltraciji s površja hitro pretakajo skozi podzemlje proti izvirov ob vznožju Bloške planote. Glavna smer pretakanja je proti Mrzli jami pri Bločicah in izviru Štebersčice, v manjšem deležu pa se vode stekajo tudi proti izviru Žerovniščice in Križni jami. Nobeden od teh vodnih virov sicer ni zajet za vodooskrbo, je pa predvsem Križna jama in Nova Križna jama pomembne naravne vrednote državnega pomena«.

Rezultati vzorčenja v Mrzli jami kažejo, da so vrednosti vseh kovin višje ob nizkem vodostaju v primerjavi z višjim, ko je očitno prihajalo ob visokih pretokih do delnega spiranja kovin iz izrazito peščenega sedimenta.

V času priprave dokumenta tako nikakor ne moremo potrditi in trditi, da je dejavnost, ki se izvaja na strelišču Bloška Polica samo taka, ki ne obremenjuje okolje, narave, predvsem pa ne ogroža življenja in življenjskega prostora, predvsem pa ne obremenjuje podzemne vode s težkimi kovinami zaradi streljanja oziroma drugih vrst aktivnosti, ki potekajo na strelišču.

Zato predlagamo, da se zaradi slovenske in evropske okoljske in naravovarstvene zakonodaje, prakse sodišč Evropske skupnosti in zaradi načela previdnosti opusti vse dejavnosti na vojaškem strelišču Bloška Polica, da se za umeščanje strelišča naredi CPVO za projektno dokumentacijo in PVO za gradnjo objektov s poudarkom, da je tudi rajon ciljev in nasip za rajonom namenjen prestrezanju krogel obravnavan kot objekt, ki s težkimi kovinami najbolj obremenjuje kraško podzemlje.

Prav tako naj se tudi za vse dosedanje in planirane objekte ter dejavnosti na strelišču izvede CPVO in PVO, ter po potrebi izdela tudi Okoljsko poročilo vplivov dejavnosti na strelišču in njegov vpliv v širši okolici in vplivnem območju strelišča na naravo, podzemski jamski sistem, jamske živali in obremenjevanje voda ter jamskih sedimentov s težkimi kovinami in ostali onesnažili, tako Križne jame, Nove Križne jame, Mrzle jame, jame Bločice in Veselove jame – izvira Žerovniščice.

Do tedaj pa naj se zaradi načela previdnosti preneha z uporabo strelnega orožja in vseh drugih dejavnosti na strelišču Bloška polica, ki bi povzročale onesnaženje v podzemlju.

Raba vode

Raba vode je z vidika zakonodaje pomembna predvsem takrat, ko presega splošno rabo. Za takšno posebno rabo je treba pridobiti vodno pravico, ki je lahko vodno dovoljenje ali koncesija. Koncesija se uporablja za pomembnejše rabe vode, za druge oblike posebne rabe se praviloma pridobi vodno dovoljenje, v primerih zanemarljivega vpliva pa se posebna raba vode lahko le evidentira.

Na območju regije ni podeljenih koncesij za rabo vode. Regionalno pomembna raba vode, ki se odraža skozi število podeljenih vodnih dovoljenj na območju regije sledeča:

- oskrba s pitno vodo, ki se izvaja kot gospodarska javna služba (54 podeljenih vodnih dovoljenj),
- voda za tehnološke namene (27 podeljenih vodnih dovoljenj),,
- Namakanje kmetijskih površin (15 podeljenih vodnih dovoljenj)
- voda za vzrejo vodnih organizmov (6 podeljenih vodnih dovoljenj)
- voda za male hidroelektrarne (5 podeljenih vodnih dovoljenj),
- po manj kot 5 vodnih dovoljenj je v regiji podeljeno še za: lastna oskrba s pitno vodo, voda za druge namene, voda za mline in žage, voda za pridobivanje toplote, voda za zasneževanje smučišč ter raba kot pristanišča, vstopno-izstopna mesta.

V RPP posebej obravnavamo predvsem vodna dovoljenja za oskrbo s pitno vodo, ki se izvaja kot gospodarska javna služba. Gre za vodna dovoljenja, ki določajo predvideni maksimalno odvzem vode (l/s) ter letni predvideni odvzem vode (m³/letno). Posebej so izpostavljena vodna dovoljenja, kjer si vodno pravico deli več občin. Gre torej za medobčinsko sodelovanje, ki je pomembno za ustrezno oskrbo prebivalstva s pitno vodo.

V splošnem je pri planiranju prostorskega razvoja treba rabo vode upoštevati pri oskrbi s pitno vodo, razvoju gospodarskih in turističnih dejavnosti, kmetijstvu, energetiki, urejanju vodne infrastrukture ter drugih dejavnosti z večjimi potrebami po vodi. Posebna raba vode mora biti usklajena z razpoložljivostjo vodnih virov, varstvom kraških vodonosnikov in prednostnim zagotavljanjem javne oskrbe s pitno vodo. Ob tem je treba zagotavljati nadzor nad pravilno realizacijo podeljenih vodnih dovoljenj in koncesij za rabo vode, zlasti z vidika dejanskih odzvemov, vplivov na količinsko in kakovostno stanje voda ter spoštovanja določenih pogojev rabe.

4.4.5 Odvajanje in čiščenje odpadnih voda ter ravnanje z odpadki

Navezava na karto 9: Zasnova okoljske infrastrukture

Odvajanje in čiščenje odpadnih voda ter ravnanje z odpadki je neposredno povezano z varovanjem kraških vodonosnikov, podzemnih voda in dolgoročno okoljsko varnostjo. Zaradi kraške hidrologije, razpršene poselitve in manjših naselij je načrtovanje komunalnih sistemov prostorsko in tehnično zahtevno, zato mora temeljiti na prilagojenih rešitvah, medobčinskem povezovanju, učinkovitem upravljanju ter postopni nadgradnji obstoječe infrastrukture. Občine so v preteklih letih že izvedle pomembne naložbe v kanalizacijska omrežja in čistilne naprave, vendar predvsem v manjših naseljih še ostajajo potrebe po dodatnih vlaganjih. Zaradi majhne samočistilne sposobnosti kraškega prostora je treba nadaljevati širitev in posodobitev kanalizacijskih sistemov, izboljšati učinkovitost čiščenja ter zmanjševati obremenitve podzemnih voda in vodotokov. Ravnanje z odpadki se usmerja v medobčinsko usklajeno infrastrukturo, ločeno zbiranje, zmanjševanje količin odpadkov na izvoru, recikliranje in podporo krožnemu gospodarstvu. Zasnova vodooskrbe zato sledi cilju oblikovanja zanesljivega, učinkovitega in prostorsko usklajenega sistema, ki varuje naravne vire, zagotavlja enakovredno komunalno oskrbo prebivalcev, podpira razvoj gospodarstva ter povečuje odpornost regije na podnebne spremembe.

Zasnova odvajanja in čiščenja odpadnih voda se usmerja v zmanjšanje obremenitev kraških podzemnih voda, vodotokov in vodnih virov. V regiji so bili v zadnjih letih že izvedeni pomembni posegi v kanalizacijska omrežja in čistilne naprave, vendar predvsem manjša naselja še niso v celoti ustrezno opremljena. Trenutno se odvajanje in čiščenje komunalne odpadne vode v regiji v vseh večjih naseljih zagotavlja prek več posameznih nepovezanih kanalizacijskih sistemov s čistilnimi napravami.

Razvoj se usmerja v dograditev manjkajočih kanalizacijskih sistemov, posodobitev čistilnih naprav ter ureditev ustreznega čiščenja v manjših in razpršenih naseljih, kjer javna kanalizacija ni prostorsko ali ekonomsko upravičena. Na teh območjih se uporabljajo male komunalne čistilne naprave oz. druge predpisane individualne rešitve. Operativni program posebej določa, da je za objekte zunaj aglomeracij oz. tam, kjer je priključitev na javno kanalizacijo upravičeno izvzeta, treba zagotoviti male čistilne naprave ali druge individualne ureditve. Odvajanje in čiščenje komunalnih odpadnih voda je nujno zagotavljati v vseh naseljih, ki so k temu zavezana s področno zakonodajo, prek kanalizacijskih sistemov zaključenih s čistilnimi napravami. Opremljanje se izvaja na občinski ravni. Večjih regionalnih kanalizacijskih sistemov v regiji ni in niso predvideni.

Za področje veljajo nekatere splošne usmeritve in opredeljeni ukrepi:

- Odvajanje in čiščenje odpadnih voda se prednostno ureja v večjih naseljih, gospodarskih conah in na območjih večjega vpliva, kjer komunalna odpadna voda še ni ustrezno odvedena in očiščena;
- Prednostno se ureja še odvajanje in čiščenje odpadnih voda na:
 - območjih obstoječih in predvidenih vodovarstvenih režimov ter na prispevnih območjih pomembnih vodnih virov,
 - območjih kraških vodonosnikov in drugih vodno občutljivih območjih, kjer je tveganje za onesnaženje podzemnih ali površinskih voda večje,
 - območjih z vplivom na kopalne vode oz. na njihova prispevna območja,
 - območjih gospodarskih con ter večjih prometnih, parkirnih in manipulacijskih površin, kjer je treba zagotoviti zajem, zadrževanje in po potrebi čiščenje padavinskih voda,
 - območjih z erozijsko, plazljivo, poplavno ali hudourniško ogroženostjo, kjer lahko neurejeno odvajanje padavinskih voda povečuje tveganje za škodo ali naravne nesreče.

- Čistilne naprave se nadgrajujejo tam, kjer obstoječe zmogljivosti ali stopnja čiščenja ne zadoščajo razvoju poselitve, gospodarstva in varstvu voda.
- V razpršenih naseljih se uporabljajo male komunalne čistilne naprave oz. druge predpisane individualne rešitve, ob zagotovljenem nadzoru delovanja.
- Padavinske vode z večjih prometnih, parkirnih, manipulacijskih in gospodarskih površin se pred odvajanjem v okolje zajemajo, zadržujejo in po potrebi čistijo. Postopno se vzpostavlja ločeno odvajanje komunalnih in padavinskih odpadnih voda, predvsem pri rekonstrukcijah obstoječih kanalizacijskih sistemov, gradnji novih omrežij ter urejanju novih stanovanjskih, gospodarskih in javnih območij.
- Potrebne so dograditve manjkajočih kanalizacijskih sistemov v nekaterih večjih naseljih (npr. Planina, Rakek, Begunje pri Cerknici, Prestranek, Hrašče, Pivka, kal, Knežak, Podgrad).
- Nadgradnja čistilnih naprav v večjih središčih in obremenjenih sistemih, predvsem glede zmogljivosti in učinkovitosti čiščenja.
- Vzpostavitev nadzora nad malimi komunalnimi čistilnimi napravami, greznicami in drugimi individualnimi sistemi.
- Preveritev medobčinske oz. regijske rešitve za obdelavo in sušenje blata iz čistilnih naprav.

Na regionalni ravni se opremljanje z javno kanalizacijo in ustreznim čiščenjem komunalnih odpadnih voda prednostno usmerja v večje aglomeracije, kjer opremljenost še ni ustrezna, kjer gre za večje obremenitve ali kjer odvajanje odpadnih voda vpliva na občutljive vode, kraške vodonosnike in vodne vire. Med prednostnimi območji za nadaljnje opremljanje oz. nadgradnjo sistemov se obravnavajo predvsem območja naselij Planina; Prestranek, Slavina in Selce; naselja ob Cerkniskem jezeru, zlasti Dolenje Jezero, Žerovnica, Lipsenj in Gorenje Jezero; Podgora pri Ložu; Narin in Nadanje Selo z območjem Nadanje Selo–Šmihel; Knežak; Podgrad oz. aglomeracija Podgrad–Obrov; ter južni niz aglomeracij in naselij Vrbovo–Vrbica, Jablanica, Trpčane, Kuteževo, Zabiče–Podgraje, Dolenje pri Jelšanah in Jelšane. Za manjša in razpršena naselja se pred izvedbo preveri, ali je glede na gostoto poselitve, vpliv na vode, tehnično izvedljivost in ekonomsko upravičenost primernejša javna kanalizacija, skupinska mala komunalna čistilna naprava ali druga individualna ureditev skladno s predpisi in občinskimi operativnimi programi.

Pomembna regijska vsebina je tudi ravnanje z blatom iz čistilnih naprav in greznic. Zaradi visokih stroškov prevoza, odvisnosti od zunanjih prevzemnikov ter potrebe po dolgoročno stabilni in okoljsko ustrezni obdelavi se preveri možnost skupne medobčinske oz. regijske rešitve za obdelavo blata. V okviru te rešitve se preveri vzpostavitev sušilnice blata oz. druge primerljive tehnologije za zmanjšanje količin, lažje nadaljnje ravnanje ter možnost energetske rabe, oddaje ali druge dopustne uporabe obdelanega blata. Kot prednostne lokacije za preveritev se obravnavajo obstoječe čistilne naprave, kjer so že zagotovljeni osnovni infrastrukturni pogoji in kjer je mogoče omejiti dodatne vplive na prostor, naselja in okolje. Takšna rešitev bi prispevala k večji samooskrbnosti regije na področju ravnanja z blatom, zmanjšanju stroškov in manjši odvisnosti od zunanjih sistemov obdelave.

Ravnanje z odpadki

Ravnanje z odpadki v Primorsko-notranjski regiji temelji na ločenem zbiranju komunalnih odpadkov, delovanju zbirnih centrov ter odvozu in nadaljnji obdelavi zbranih frakcij prek izvajalcev gospodarske javne službe. Na območju Postojne in Pivke dejavnost izvaja Publicus, v Ilirski Bistrici Komunala Ilirska Bistrica, v Cerknici in Loški dolini Komunala Cerknica, občina Bloke pa ima urejen sistem zbiranja komunalnih odpadkov na občinski ravni.

V regiji ni vzpostavljenega delujočega regijskega centra za ravnanje z odpadki, temveč sistem temelji na mreži občinskih oz. lokalnih zbirnih centrov v Postojni, Pivki/Neverkah, Cerknici, Starem trgu pri Ložu in Ilirski Bistrici/Globovniku ter na nadaljnji oddaji zbranih frakcij zunanjim prevzemnikom oz. obdelovalcem. Nekdanja odlagališča na območju regije, med njimi Stara vas, Rakek–Pretržje in Jelšane, so zaprta.

Zasnova ravnanja z odpadki se usmerja v nadgradnjo obstoječe mreže zbirnih centrov, izboljšanje ločenega zbiranja, zmanjševanje količin mešanih komunalnih odpadkov ter krepitev ponovne uporabe, recikliranja in krožnega gospodarstva. Spodbujati je potrebno medobčinsko usklajevanje ravnanja s frakcijami, ki zahtevajo večje površine, posebno obdelavo ali skupne logistične rešitve. Posebna pozornost se namenja razpršeni poselitvi in manjšim naseljem, kjer je treba zagotavljati dostopno zbiranje odpadkov, redno obveščanje prebivalcev ter učinkovito ravnanje s kosovnimi, nevarnimi, biološkimi, gradbenimi in drugimi posebnimi vrstami odpadkov.

Ključne usmeritve na področju ravnanja z odpadki:

- Ohranja in nadgrajuje se mreža zbirnih centrov v občinskih oz. lokalnih središčih.
- Spodbuja se zmanjševanje nastajanja odpadkov na izvoru, ponovna uporaba, ločeno zbiranje in recikliranje.
- Ravnanje z odpadki se medobčinsko usklajuje, zlasti pri frakcijah, ki zahtevajo posebno obdelavo, večje površine ali skupne logistične rešitve.
- Posebno pozornost se nameni nevarnim odpadkom iz gospodinjstev, odpadni električni in elektronski opremi, kosovnim odpadkom, gradbenim odpadkom, azbestnim odpadkom, zelenemu odrezu in biološko razgradljivim odpadkom.
- Zbirni centri in druge ureditve za ravnanje z odpadki se umeščajo na prometno dostopne, komunalno opremljene in okoljsko sprejemljive lokacije, izven območij pomembnih vodnih virov, poplavne ogroženosti in občutljive krajine.

Ukrepi prostorskega razvoja

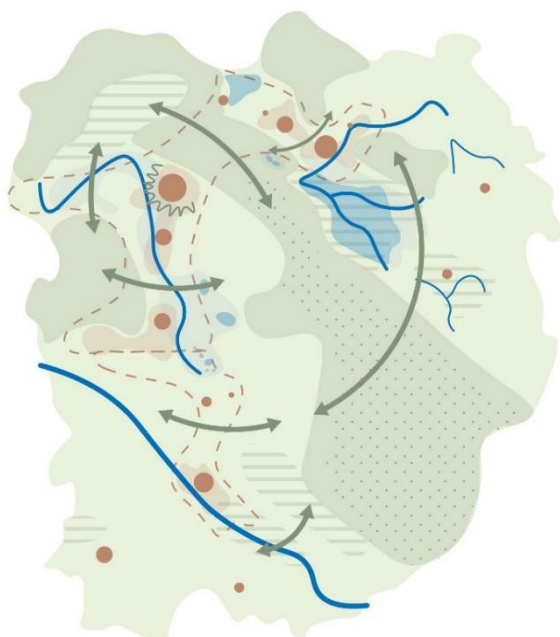
- Preveritev zadostnosti in prostorskih možnosti za nadgradnjo zbirnih centrov v Postojni, Pivki, Cerknici, Starem trgu pri Ložu, Ilirski Bistrici in na Blokah.
- Ureditev oz. nadgradnja površin za ločeno zbiranje, začasno skladiščenje in pretovor posameznih frakcij odpadkov.
- Vzpostavitev ali okrepitev centrov ponovne uporabe, izmenjevalnic, popravilnic in drugih oblik zmanjševanja odpadkov.
- Ureditev sistema za ravnanje z zelenim odrezom in biološko razgradljivimi odpadki, vključno z možnostmi lokalnega kompostiranja, kjer je to prostorsko sprejemljivo.
- Priprava strokovnih podlag za umeščanje regionalnega centra za gradbene odpadke, z večjim poudarkom na recikliranju gradbenih odpadkov in ponovni uporabi na mestu nastanka. Zagotovitev ustreznih lokacij in postopkov za varno zbiranje gradbenih, azbestnih in nevarnih odpadkov.
- Sanacija nelegalnih odlagališč in preprečevanje novih nedovoljenih odlaganj, zlasti na območjih kraških vodonosnikov, gozdnih robov, vodotokov in razpršene poselitve.
- Usklajevanje ravnanja z odpadki z razvojem gospodarskih con, turizma in večjih javnih prireditev, kjer nastajajo povečane količine odpadkov.

Praviloma bi bilo smiselno v vsaki regiji zagotoviti po en regionalni center za ravnanje z odpadki ob upoštevanju tudi današnje prostorske razmestitve dejavnosti ravnanja z odpadki v Primorsko – Notranjski regiji. Predpogoj za to je sprememba zakonskih predpisov, saj je načrtovanje teh objektov v skladu z veljavnimi predpisi v pristojnosti občin, prav tako pa se občine samostojno odločajo, katere objekte za ravnanje z odpadki bodo uporabljale.

4.5 Zasnova razvoja v krajini

Eden ključnih razvojnih izzivov regije ostaja varovanje okolja, saj je prostor izrazito občutljiv zaradi kraških značilnosti, vodnih virov in naravnih posebnosti, kot so presihajoča jezera in obsežni gozdovi. Dokument izpostavlja potrebo po ohranjanju krajinskih značilnosti in sonaravnem gospodarjenju z gozdovi, ob hkratni izrabi trajnostnih virov za energetske in gospodarske namene. Prav tako se posebej naslavlja vprašanje podnebnih sprememb, ki se v regiji kažejo v obliki ekstremnih vremenskih pojavov, letni razporeditvi padavin, idr.

Z vidika okolja predstavlja regija občutljiv in dragocen naravni prostor – bogata biotska raznovrstnost, kraški pojavi in vodni viri zahtevajo posebno skrbno rabo prostora. Prihodnji prostorski razvoj mora zato slediti načelom varovanja narave, racionalne rabe zemljišč ter omejevanja širjenja poselitve v naravno ohranjena območja. Predvidena je krepitev zelenih infrastrukturnih povezav, varovanje vodovarstvenih območij in usklajevanje rabe prostora z nosilno zmogljivostjo okolja.

Shema 5: Koncept razvoja v krajini oz. zelenega sistema.

4.5.1 Zasnova razvoja in varstva krajine

Navezava na karto 10: Zasnova razvoja in varstva krajine

Krajino Primorsko notranjske regije v veliki meri opredeljujejo kraške značilnosti, ki se kažejo v oblikovanosti reliefa, hidrologiji in površinskih ter podzemeljskih geomorfoloških pojavih. V regiji glede na nadmorsko višino prevladuje bolj ali manj ostro celinsko podnebje. Pomembna prepoznavna značilnost regije so kraški pojavi, kot so kraške jame, površinska skalovitost, vrtače, udornice, slepe doline, kraška polja, suhe doline in kraška hidrologija, kot so ponikalnice, poplavna območja, občasna jezera, ki pa so v povezavi z reliefom zelo raznoliki. K homogenosti prispeva gozdnatost območja, ki je velika predvsem na odmaknjenih delih in obrobju.

Regijo glede na tip krajine ločimo na 2 enoti. Krajine notranje Slovenije, pokrivajo večji del regije ter Krajine primorske regije, ki opredeljujejo značaj jugozahodnega dela regije. Brkini so skupaj z dolino Reke in ilirsko bistriškimi območjem večje območje flišnih kamenin, katerega krajina se zaradi ostrejših podnebnih razmer približuje podobi notranjih slovenskih krajin.

Osrednjo krajinsko prepoznavnost regije oblikujejo Cerkniško in Planinsko polje, dolina Pivke s presihajočimi jezeri, Rakov Škocjan, območja Snežnika, Javornikov in Nanosa, Brkini ter dolina reke Reke. Gre za krajinske sisteme z izrazito naravno, ekološko, hidrološko, doživljajsko in identitetno vrednostjo. Posebnost regije je kraški vodni sistem s presihajočimi vodnimi pojavi, ponikalnicami, mokrišči in obsežnimi vodovarstveno pomembnimi območji, ki pomembno določajo tako naravne procese kot tudi omejitve in možnosti prostorskega razvoja.

Zasnova razvoja in varstva krajine izhaja iz potrebe po usklajevanju razvojnih interesov z varstvom naravnih virov, krajinske prepoznavnosti, kulturne krajine, vodnih virov in ekološke povezanosti.

Območja poudarjenega varstva krajine

Območja poudarjenega varstva krajine predstavljajo območja največje prepoznavnosti in ohranjenosti naravnih in kulturnih prvin. Z ohranjanjem in vzpostavljanjem kulturne in simbolne prepoznavnosti krajine se ohranja in vzpostavlja večja privlačnost območij in kvalitetno bivalno okolje ter omogoča ohranjanje identitete regije. Na teh območjih se razvoj načrtuje tako, da se ohranjajo ali obnavljajo prepoznavne značilnosti krajine.

Izjemne krajine predstavljajo naravne ali kulturne krajine z najvišjo prizoriščno vrednostjo. Ta vrednost se izkazuje zaradi ene ali več edinstvenih oz. neponovljivih lastnosti – na primer posebne krajinske zgradbe, rabe tal, naselbinskega vzorca ali izjemnih naravnih prvin – in je kot taka prepoznavna na ravni Slovenije.

V regiji so prisotna 3 območja izjemnih krajin, kjer se razvoj usmerja v ohranjanje in izboljšanje stanja zlasti prepoznanih naravne in kulturne krajine ter ohranjenih arhitekturnih značilnosti:

- **Planinsko polje:** Jasno izražena krajinska zgradba je rezultat prostorsko omejene poselitve (poplave), kmetijstva (orna zemljišča na pobočju in travinje na polju), naravnih prvin (travišče, meandri z obrečno vegetacijo) in gozdnega obrobja. Planinsko polje je tipičen predstavnik kraškega polja z vsemi značilnostmi (relief, vodovje, površinski pokrov) in prvinami (obrečna vegetacija, požiralniki in bruhalniki, posamezna drevesa, rečni meandri).
- **Cerkniško Jezero** Za območje je značilen kontrast med uravnanim dnem v pretežno travniški rabi in okoliškimi visokimi pobočji Javornikov in Slivnice. Del leta pestrost dodatno povečuje obsežna ojezerjena površina. Za območje nad poplavami je značilna trakasta parcelacija z obcestnimi vasmi, jezerski del je prepreden z meandri. Tipičen predstavnik presihajočega jezera, a izjemen v svoji velikosti ter številčnosti in pestrosti naravnih pojavov: požiralniki in bruhalniki, osamelec, vodotok.
- **Strmica** Manjše kraško polje na prehodu s Planinskega polja proti Postojnski kotlini ima značilno ledvično obliko in je z vseh strani (predvsem pa na severu in vzhodu) obdano z višjimi vzpetinami. Sredi polja leži obcestna vas Strmica z dobro ohranjeno tipologijo razmestitve objektov ter ohišnicami. Parcelna struktura je ohranjena, prav tako je jasen gozdni rob in rob naselja. Pobočja nad vasjo so se sicer zarasla, medtem ko je dno polja v celoti obdelano.

Na območju regije sta tudi dve varstveni območji v obliki parkov ter regijski park v ustanavljanju in sicer:

- **Notranjski regijski park** je eno ključnih zavarovanih območij narave v Primorsko-notranjski regiji. Njegovo prepoznavnost oblikujejo predvsem kraški pojavi, Cerkniško jezero, mokrišča, vodni in obvodni prostori ter mozaična kulturna krajina. Območje ima pomembno naravovarstveno, krajinsko, ekološko in turistično vlogo, zato se razvoj na območju parka usmerja v ohranjanje naravnih vrednot, biotske raznovrstnosti, krajinske prepoznavnosti ter v usklajevanje varstvenih ciljev z razvojnimi interesi lokalnih skupnosti.
- **Krajinski park Pivška presihajoča jezera** Za območje so značilni kraški pojavi, presihajoča jezera, mokrišča in travniški habitati ter mozaična kulturna krajina. Območje ima pomembno naravovarstveno, krajinsko, ekološko in turistično vlogo, zato se razvoj usmerja v ohranjanje biotske raznovrstnosti, značilnih krajinskih vzorcev, ekstenzivne kmetijske rabe ter v sonaravno obiskovanje in interpretacijo naravne dediščine.
- V ustanavljanju je **Regijski park Snežnik**. Gre za območje snežniških gozdov, kjer je prisotna visoka naravna ohranjenost ter pomembna ekološka vloga in visoka stopnja biotske raznovrstnosti. Razvoj na območju se usmerja v ohranjanje naravnih vrednot, trajnostno gospodarjenje z gozdovi, varstvo habitatov in usklajevanje varstvenih ciljev z razvojnimi interesi lokalnih skupnosti.

Območja prepoznavnih značilnosti na nacionalni ravni

Območja prepoznavnih značilnosti na nacionalni ravni so v tista območja, ki vključujejo prepoznavne in reprezentativne dele slovenske krajine z dobro ohranjenimi krajinskimi prvini in vzorci. Gre za območja dobre ohranjenosti prostora in prostorske identitete, velikega simbolnega pomena prvin in visoke doživljajske vrednosti. Pri razvoju se pozornost namenja ohranjanju prepoznavnih značilnosti ter ponovni vzpostavitvi opredeljenih prepoznavnih prvin in vzorcev. Na območju regije so na nacionalni ravni prepoznavne krajine bodisi zaradi zgodovinskega pomena, bodisi zaradi visoke ohranjene vizualne ali simbolne vrednosti.

Cerkniško polje je eno izmed najprepoznavnejših območij v regiji, območje je prepoznavno tudi na nacionalni ravni. Je največje presihajoče jezero v Sloveniji in ima pomembno zgodovinsko in simbolno vrednost. Cerkniško jezero, njegove naravne pojave in dinamiko je opisal že Valvasor v Slavi vojvodine Kranjske. Območje je zgodovinsko pomembno tudi zaradi obmejne lege kraljevinama Italijo in Jugoslavijo med obema vojnoma. Raba prostora in poselitev sta prilagojeni naravni dinamiki voda. Drugo območje nacionalne prepoznavnosti je območje enote **Planinsko polje**. Gre za vizualno prepoznavno območje tipičnega kraškega polja z uravnavanim dnom v travniški rabi, preko katerega meandrira Unica z obrežno vegetacijo. Kontrast območju dajo gozdna pobočja.

Na nacionalni ravni so v regiji bila opredeljena krajinska območja s prepoznavnimi značilnostmi poleg izjemnih krajin še **Grad Snežnik, Prem – Suhorje in Predjama**.

Območja prepoznavnih značilnosti na regionalni ravni

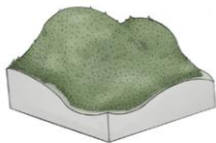
Na regionalni ravni izstopata dve območji prepoznavnih krajinskih značilnosti, ki sta med lokalnim prebivalstvom prepoznani predvsem zaradi svoje vizualne privlačnosti ter izrazite zgodovinske in simbolne vrednosti.

Območje **Pivških presihajočih jezer** je del Krajinskega parka Pivška presihajoča jezera in predstavlja enega najizrazitejših kraških fenomenov v Sloveniji. Obsega 17 presihajočih jezer, med katerimi izstopata Palško jezero kot največje ter Petelinjsko jezero kot najbolj stalno oz. najdlje ohranjeno jezero. Jezera so razporejena med naseljema Šembije in Žeje pri Prestranku, pri čemer je njihova največja koncentracija na območju med naseljema Bač in Parje.

Dolina reke Pivke se proti severovzhodu navezuje na obsežno gozdnato območje **Snežnika in Javornikov**. Sklenjen gozdni prostor se razteza od Banjšic prek Trnovskega gozda, Nanosa, Hrušice in Snežnika vse do Kočevskega roga ter predstavlja pomemben življenjski prostor številnih ogroženih živalskih in rastlinskih vrst. Zaradi izjemne naravovarstvene vrednosti je območje vključeno v omrežje Natura 2000. Gozdnati in redko poseljeni kraški planoti imata tudi pomembno zgodovinsko vrednost, saj je na tem območju v obdobju med obema svetovnima vojnoma potekala meja med Kraljevino Italijo in Kraljevino Jugoslavijo. Na nekdanjo mejno linijo še danes opozarjajo številni ohranjeni bunkerji in ostanki obrambne infrastrukture.

Območja ohranjanja in obnove značaja krajine

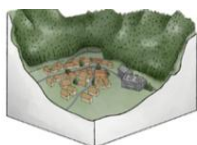
Za regijo je značilnih 7 tipov krajine. Največji delež predstavljajo gozdnata hribovja ki se razprostirajo od Postojne čez celotno območje Snežnika in Javornikov do skrajnega juga regije. V regiji najdemo še ravninske kmetijske krajine, kjer gre za najbolj intenzivno kmetijske dele, planote, urbanizirane ravnine. Za kraški svet so značilna kraška polja in ravniki ter mozaične kraške krajine. Na delih, kjer gre za preplet gozda s kmetijsko rabo, navadno so to bolj ekstenzivne oblike rabe, ter naselij, je opredeljen tip gozdnate kmetijske krajine.

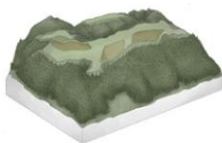
Gozdnata hribovja: Sklenjeni gozdovi na hribovitih območjih so značilni za osrednji del regije, za območje Snežnikov in Javornikov. Na območju se ohranja sklenjen gozdni prostor ter njegova ekološka in varovalna funkcija. Razvoj se usmerja tako, da ne povzroča fragmentacije gozdnih kompleksov. Kadar gre za območja razvoja turizma, se novo turistično infrastrukturo umešča v omejenem obsegu na obstoječa ali že delno preoblikovana območja.

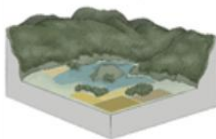
Ravninske kmetijske krajine: Gre za območja najbolj intenzivne kmetijske pridelave. Tip je opredeljen na širšem območju Pivke ter Ilirske Bistrice. Na tem območju se ohranja kmetijska raba. Nova infrastruktura se umešča v obstoječe in načrtovane koridorje. Intenzivacija kmetijske proizvodnje je dopustna ob upoštevanju naravnih danosti in v obsegu, ki ne spreminja značaja krajine ter ne povzroča konfliktov z drugimi rabami, zlasti z varstvom voda in poselitvijo.

Urbanizirane ravnine: Ta tip krajine opredeljuje večje urbanizirane dele. Tipološko se navezuje na ravninske kmetijske krajine. Gre predvsem za območje urbane koncentracije v Postojni.

Planote: Ohranja se značilna krajinska struktura, preplet gozdov in odprtih površin ter redka poselitev. Novi posegi se omejujejo in prilagajajo nosilni sposobnosti prostora.

Kraška polja in ravniki: Ta tip krajine je prepoznan na območju značilnih kraških polj, obsega območje Planinskega polja in Cerknškega polja, Babno polje, območje ob Pivki, Stari trg pri Ložu ter del območja pri Uncu in Rakeku. Ohranja se odprt značaj kraških polj in ravnikov ter njihova hidrološka in krajinska funkcija. Spodbuja se ekstenzivna raba prostora in preprečuje zaraščanje. Posegi se načrtujejo tako, da ne spreminjajo značilne reliefne strukture.

Mozaične kraške krajine: Tip krajine je opredeljen na ravninskem delu regije, ki se razteza od širšega območja Postojne, vse do Ilirske Bistrice in Podgrada. V tip se zajedajo ostali prisotni tipi, po vzhodnem robu prehaja zlasti v gozdnato krajino. Na območju se ohranja kmetijska raba. Spodbuja se ekstenzivna raba prostora, zlasti paša, ter preprečuje zaraščanje. Posegi se načrtujejo tako, da ne ogrožajo kraških pojavov, podzemnih voda in značilne strukture krajine.

Gozdnate kmetijske krajine: Ta tip krajine je prisoten na območju med Jelšanami in Ilirsko Bistrico ter zahodno od Pivke. Gre za preplet gozdnih in kmetijskih površin, kjer je značilna velika krajinska členjenost. Prepoznane značilnosti se ohranja. Širitev poselitve se omejuje na obstoječa naselja. Preprečuje se razpršena gradnja in zlivanje naselij. Novi posegi naj ne segajo v odprto krajino.

Območja posebnih ukrepov

Poleg usmeritev za posamezne tipe krajine so za nekatera območja opredeljeni še posebni ukrepi. Gre za:

- **Izvajanje usmeritev krajinske zasnove za RPP za Cerkniško polje in Planinsko polje.** Na območju obravnave se razvoj usmerja skladno z usmeritvami pripravljene strokovne podlage. S prihodnjim prostorskim razvojem in varstvom Cerkniškega in Planinskega polja s Cerkniškim jezerom, Slivnico, vzhodnimi pobočji Javornikov, Rakovim Škocjanom in Rakovško-Unškim poljem se zagotavlja vitalnost prostora ter celovito ohranja in upravlja prepoznaven preplet naravne in kulturne krajine. Ohranja in krepi se biotska raznovrstnost. Ohranjajo se zlasti suhi travniki, mokrišča, mejice, vodotoki, jame, presihajoča jezera, barja, močvirja in podzemni vodonosniki. Z ohranjanjem in vzpostavljanjem migratornih poti se zagotavlja ekološko povezljivost. Kulturna krajina kraških polj se ohranja v kmetijski rabi z drobno parcelno strukturo in mejicami, ob rednem vzdrževanju in preprečevanju zaraščanja, vitalno kmetijstvo pa se podpira z lokalnim sodelovanjem, zelenim turizmom in skupno promocijo območja. Nadaljuje se renaturacija vodotokov na Cerknškem polju, zmanjšujejo se vplivi onesnaženja iz kmetijstva, kanalizacije in prometa ter razvijajo sonaravne rešitve za izboljšanje kakovosti voda in varno lokalno oskrbo s pitno vodo. Ohranja se gozdnata hribovja Javornikov, Zagore, Ravnika, Slivnice ter gozdove proti Loški dolini in Bloški planoti, pri čemer se preprečuje posege, ki bi lahko poslabšali sklenjenost gozdnih kompleksov ali vedutni okvir kraških polj. Celostno se varuje kulturna dediščina, dediščinske in izjemne krajine, silhete naselij, domačije, kozolci, cerkve, znamenja in arheološka dediščina, naselja in objekti pa se sistematično prenavljajo. Ob tem se ohranja kraško površje in pojave, vodne prvine, parcelno strukturo, mejice, jasno zamejene robove poselitve, značilne vedute in prostorske orientirje, obnavlja stare ter zasaja nove drevorede, skrbno uvaja nove prvine prepoznavnosti ter vzpostavlja enotna informacijska infrastruktura.
- **Preprečevanje zaraščanja:** Ohranja se odprto kulturno krajino. Gre predvsem za vzdrževanje kmetijske rabe tam, kjer ta oblikuje prepoznavno krajinsko podobo, spodbujanje ekstenzivnih rab ter ekoloških oblik kmetijstva. Zagotavlja se vzdrževanje dostopnosti do zemljišč ter omejevanje opuščanja kmetij, ki vodi v zaraščanje, prazne stavbe ali v spreminjanje kmetij v občasne nastanitvene objekte. Ohranjajo se travniške površine na Slivnici ter omejuje zaraščanje.
- **Ohranjanje sklenjenega gozda:** Ohranja se večje gozdne komplekse Snežnikov in Javornikov. Novi posegi v gozd, zlasti za infrastrukturo, energetiko ali turistične ureditve, naj se omejujejo na območja, kjer ne povzročajo bistvenega zmanjšanja ekoloških funkcij gozda, fragmentacije prostora ali razvrednotenja krajinske podobe.
- **Vzdrževanje, vzpostavljanje drevorednih potez:** Kot prepoznavna prvina v prostoru so prepoznani drevoredi. Obstoječe drevoredne poteze se ohranja, nadomešča. Vzpostavlja se nove drevorede, tudi ob kolesarskih povezavah.
- **Izboljšanje stanja vodotokov in drugih vodnih površin:** Vodotoke se ureja čim bolj sonaravno, kot večfunkcionalne krajinske in ekološke osi. Spodbuja se renaturacija vodotokov na Cerknškem polju ter obnova mokriščnih habitatov. V ospredje se postavlja večje in regijsko pomembnejše vodotoke, ki pomembno oblikujejo krajinsko podobo prostora (reka Pivka, Cerkniščica, reka Reka, reka Unica, Nanoščica, Bloščica in Rak). Poleg tega se ohranja in varuje območja Pivških presihajočih jezer, Cerkniškega polja, Planinskega polja in Rakovega Škocjana kot pomembne hidrološke, krajinske in naravovarstvene prvine regionalnega prostora.
- **Sanacija območij izkoriščanja mineralnih surovin:** sanirajo se opuščena območja izkoriščanja mineralnih surovin ali nelegalni kopi. Sanacija kamnoloma Podskrajnik, Klance.
- **Ohranjanje in varstvo kraških pojavov:** varuje se kraški relief, vrtače, udornice, jame, ponikve, požiralnike, izvire, presihajoča jezera in kraška polja. Preprečuje se njihovo zasipavanje, onesnaževanje, spreminjanje vodnega režima in umeščanje posegov, ki bi lahko poslabšali stanje kraškega vodonosnika ali krajinsko prepoznavnost območja.

4.5.2 Zasnova zelenega sistema regije

Navezava na karto 11: Zasnova zelenega sistema regije

Primorsko-notranjska statistična regija je izrazito prepoznavna po krajinsko izjemnih območjih kraškega sveta, med katerimi izstopajo Cerkniško jezero, Rakov Škocjan, Pivška presihajoča jezera ter območje Snežnik z UNESCO lokaliteto. Ohranjena narava in krajinska raznolikost predstavljata pomemben potencial za razvoj trajnostnega turizma ter drugih dejavnosti, povezanih z naravnimi in kulturnimi kakovostmi prostora.

Krajina regije je hkrati nosilka prostorske prepoznavnosti in pomemben dejavnik kakovosti bivanjskega okolja, vendar tudi občutljiv naravni sistem, ki ga vse bolj zaznamujejo podnebne spremembe, prostorski pritiski in opuščanje tradicionalne rabe prostora. Za regijo je značilna velika krajinska pestrost, ki se odraža v mozaični kulturni krajini s prepletom travnikov, njiv, mejic, grmišč, suhozidov in kraških vrtač. Pomembno vlogo pri ohranjanju teh značilnosti imata Notranjski regijski park in Krajinski park Pivška presihajoča jezera, ki varujeta območja visoke biotske raznovrstnosti in kulturne krajine, pomembne kot habitat številnim zavarovanim rastlinskim in živalskim vrstam.

Zasnova zelenega sistema v regiji temelji na ohranjanju in nadgrajevanju raznoliškega prepleta kraškega sveta, gozdnih območij, kmetijskih površin, vodnih in mokriščnih habitatov ter naselbinske strukture, ki skupaj oblikujejo prostorsko identiteto regije. Urejanje krajine zato združuje varovalno in razvojno funkcijo: po eni strani zagotavlja ohranjanje naravnih in kulturnih vrednot, po drugi pa ustvarja prostorske pogoje za uravnotežen razvoj poselitve, gospodarstva, turizma in drugih dejavnosti v prostoru.

Usmeritve za zagotavljanje ohranjanja in razvoja zelenega sistema regije:

- Zeleni sistem regije se načrtuje kot povezan sistem, ki povezuje jedrna naravna območja, obvodne koridorje, kmetijska zemljišča, zelene površine v naseljih ter rekreacijske povezave med naselji in odprto krajino. Pri načrtovanju se enakovredno upoštevajo ekološke, klimatske, krajinske, socialne in rekreacijske funkcije prostora.
- Zagotavlja se ekološko povezljivost regije z ohranjanjem obstoječih krajinskih prvin, njihovo obnovo ter po potrebi z vzpostavitvijo novih povezav.
- V regiji se ohranja ekološke koridorje in vzpostavlja nove prehode med sklenjenim gozdom in drugimi ključnimi naravnimi območji kot so Cerkniško jezero, Nanoška planota, Vremščica, Pivška jezera in Snežnik ter Javorniki.
- Na območju Natura 2000 se zagotavlja razmere za ohranjanje ugodnih razmer habitatov in omogoča povezovanje z drugimi zavarovanimi območji.
- Varuje in ohranja se krajinske značilnosti krajine (kraških polj, gozdov, mokrišč, kulturnih krajin in območij dediščine).
- V urbanih naseljih se, kjer je mogoče, načrtuje mešana raba kmetijskih in gozdnih površin za rekreacijske namene. Pri načrtovanju in umeščanju zelene infrastrukture v naseljih se zagotavlja oblikovanje kakovostnega prehoda med naselji in krajino, ter povezovanje zelene infrastrukture z naravnimi območji.
- Pri načrtovanju posegov se upošteva režime varstva dediščinskih kulturnih krajin in usmeritve za ravnanje na takih območjih.

Območja poudarjenega ohranjanja ekoloških funkcij in prilagajanja na podnebne spremembe

Jedrna območja

Prednostno se ohranjajo in krepijo večji gozdni kompleksi, gozdni rezervati, območja Natura 2000 ter druga zavarovana območja narave. V Primorsko-notranjski regiji to predstavljajo predvsem območja Snežnika in Javornikov z navezavo na Nanoško planoto in Slivnico ter druga strnjena gozdnata območja z visoko stopnjo naravne ohranjenosti. Ta območja tvorijo temelj ekološke stabilnosti regije in ključna jedra biotske raznovrstnosti.

Gozdnate kmetijske krajine

Zahodni in južni del regije prekrivajo gozdna območja v prepletu s kmetijskimi površinami, ki oblikujejo značilno kulturno krajino z visoko stopnjo krajinske pestrosti. Valovit teren, razpršena poselitvev in kmetijska raba prostora ustvarjajo prepoznavno strukturo, ki omogoča dobro ekološko povezanost prostora. Na teh območjih se ohranja in nadgrajuje ekološke povezave. Preprečuje se zaraščanje odprtih površin in spodbuja ohranjanje mozaične rabe prostora. Ohranjajo se pašniki, travniki in druga območja intenzivnega kmetijstva.

Zeleni klini

Zeleni klin predstavlja pomembno prostorsko povezavo med območji naravne ohranjenosti in drugimi krajinskimi elementi. Predstavlja pomembno vlogo pri zagotavljanju ekološke povezanosti prostora in ohranjanju biotske raznovrstnosti. Poleg tega prispeva k kakovosti bivanja, ima pomembno vlogo pri blaženju podnebnih vplivov, izboljšanju klimatskih razmer in ohranjanju krajinske prepoznavnosti. Njihova ohranjenost in vzpostavljanje sta ključna za krepitev ekološke povezljivosti, saj omogočajo prehajanje vrst med večjimi jedrnimi območji.

Ekokoridorji

Ekološki koridorji so prostorsko vezani elementi zelenega sistema, ki zagotavljajo funkcionalno povezanost med območji z visoko stopnjo naravne ohranjenosti. Omogočajo migracijo vrst, izmenjavo genskega materiala ter dolgoročno ohranjanje biotske raznovrstnosti. Poleg ekološke funkcije imajo pomembno okoljsko in klimatsko vlogo, saj prispevajo k prilagajanju podnebnim spremembam, zadrževanju padavinskih voda, varstvu vodnih virov ter zmanjševanju okoljskih obremenitev. S tem ohranjajo neprekinjene naravne pasove in povezujejo varovana območja v enoten sistem. V območjih ekoloških koridorjev se omejuje širjenje poselitve, da se ne prekinejo prostorske povezave. Večje sklenjene gozdne površine delujejo kot naravni regulatorji vodnega režima in mikroklima. Pomemben koridor v regiji je ekodukt na avtocestnem odseku Unec–Postojna, ki omogoča prehajanje živali in povezovanje habitatov prek prometne infrastrukture ter zmanjšuje negativne vplive avtoceste na zeleni sistem.

Rečni koridorji, jezera in druge vodne površine

Reka Reka, Pivka, Unica in Cerknjščica s pritoki predstavljajo osnovno os modro-zelenega sistema regije. Ob njihovih strugah se ohranja in po potrebi ponovno vzpostavlja obrežna vegetacija, različne površine, ekološke povezave in večfunkcionalne obvodne ureditve, poleg tega pa napajajo kraški podzemni svet. Za regijo so značilni tudi številni manjši vodotoki in kraški vodni pojavi, ki pomembno soustvarjajo krajinsko strukturo.

Posegi v vodni in obvodni prostor se usmerjajo tako, da ne slabšajo stanja voda in podzemnih vode ter ne povečujejo poplavne in erozijske ogroženosti. Posegi omogočajo trajnostno rabo prostora, upošteva se celovit pristop na ravni porečij. Na poplavno, erozijsko in hudourniško ogroženih območjih se daje prednost rešitvam, ki temeljijo na naravi, kot so ohranjanje razlivnih površin, sonaravno urejanje vodotokov ter prilagajanje rabe prostora. Pri urejanju se upošteva celovit pristop na ravni porečij.

Vodne in obvodne krajine

K identiteti regije pomembno prispevajo vodne krajine, ki se pojavljajo v obliki presihajočih jezer, mokrišč, kraških polj in drugih vodnih elementov. Ti predstavljajo habitatne tipe za številne rastlinske in živalske vrste ter pomembno prispevajo k ohranjanju biotske raznovrstnosti. Hkrati imajo pomembno vlogo kot prostorski in doživljajski element krajine ter povečujejo privlačnost območij za razvoj trajnostnih turističnih in rekreacijskih dejavnosti. Regijsko pomembna območja, ki prispevajo k sami identiteti so presihajoča jezera (Cerkniško jezero in Pivška presihajoča jezera) in Planinsko polje. Na teh območjih se prepletajo površinske in podzemne vode, zato imajo poleg izjemne habitatne vrednosti tudi pomembno funkcijo zadrževanja voda in zmanjševanja poplavne ogroženosti. V regiji so prisotne tudi podzemne vodne površine, kjer voda pronica skozi apnenčasto podlago in oblikuje kraške jame ter podzemne vodotoke. Mednarodno prepoznavna je Postojnska jama, ki predstavlja enega največjih in najbolj razvejanih kraških sistemov, skozi teče reka Pivka, ki predstavlja enega iz med ključnih vodotokov regije.

Posebna območja ohranjanja in varstva

Notranjski regijski park, Krajinski park Pivških presihajočih jezer, Planiran Regijski park Snežnik

Krajinski in regijski parki so posebna zavarovana območja večjega obsega, kjer se celovito planira razvoj in posege v prostor, pri čemer se ohranja kakovost krajine. Krajinski parki so določeni z odlokom o razglasitvi, ki omogoča preplet varstva narave in trajnostne rabe prostora.

Zavarovana območja naravne in območja kulturne dediščine

Na območju regije je 10.968 ha območij kulturne dediščine, pri čemer po obsegu prevladujejo območja kulturne krajine, sledi arheološka dediščina in ostala dediščina. Razvoj v regiji se planira celovito, z namenom ohranjanja, vzdrževanja in prenove objektov ter območij kulturne dediščine. Za njihovo oživitev se opredelijo ustrezni programi, ki omogočajo njihovo nadaljnjo uporabo in redno vzdrževanje.

Naravovarstveni režimi obsegajo 120.343 ha (82,7 % regije), največ v okviru EPO, poleg območij Natura 2000, zavarovanih območij in območij naravnih vrednot. Posegi se prednostno umeščajo izven varovanih območij, ključnih habitatov in ekoloških koridorjev, izjemoma pa na njihove robove, kadar se jim ni mogoče izogniti. Pri načrtovanju se zagotavlja, da ne posegajo v ključne habitatne tipe ter da ne vplivajo negativno na varstvene cilje, kakovost habitatov in naravne procese.

Območja krepitve družbenih funkcij

Urbana krajina

V urbanih središčih in drugih naseljih, kot so Postojna, Cerknica in Ilirska Bistrica, se vzpostavi in nadgradi mreža javnih zelenih površin, ki vključuje parke, drevorede, športno-rekreacijske površine, obvodne ureditve, pokopališča, otroška igrišča, primestne gozdove ter zelene povezave do odprte krajine.

Na regionalni ravni se vzpostavi kataster zelenih površin, s katerim se analizira povezanost, funkcionalnost ter socialni in ekološki vidik zelenih sistemov med naselij in znotraj njih.

Ločitveni pasovi med naselji

Ohranja se ločitvene pasove med naselji in preprečuje zlivanje naselij med seboj. S tem se zagotavlja ohranjanje poselitvenega vzorca, hkrati pa zagotavlja ekološka povezljivost regije. Ločitvene pasove se vzpostavlja in varuje v urbaniziranih delih.

Mozaična kulturna krajina

Mozaična kulturna krajina predstavlja preplet kulturne in naravne krajine ter poselitve, pri čemer se prednost daje dejavnostim, ki ohranjajo rabo prostora. Ohranja se značaj kulturne krajine z mozaičnim prepletom druge rabe pri čemer se omejuje gradnja. Mozaična kulturna krajina zajema dele Planinskega polja, območje Rakovega Škocjana, Menišije ter del Bloške planote. Najbolj pa je izrazita na območju Pivških presihajočih jezer, okolici Postajne in Ilirske Bistrice, kjer se prepleta z gozdnato kmetijsko krajino. Ohranjanje odprtosti teh območij in preprečevanje zaraščanja sta ključna za ohranjanje habitatnih tipov in kakovostnega bivalnega prostora.

Turistično-rekreacijska območja in koridorji

Turistično rekreacijske dejavnosti in njihov razvoj se prednostno usmerja v turistično že razvita območja in naselja, ki predstavljajo izhodiščno točko za dostop v naravno zaledje. Med naselji in odprto krajino se spodbuja vzpostavitev in uporaba že obstoječih rekreacijskih povezav, ki omogočajo usmerjeno in trajnostno rabo prostora. Ti koridorji povezujejo predvsem Postojno, Ilirsko Bistrico in Cerknico ter druga središča z okolico (obvodnimi pasovi, primestnim gozdom, Cerkniskem poljem, Planinskim poljem, Pivškimi presihajočimi jezeri, Snežnikom in Javorniki, Snežniškim gradom, Postojnsko jamo in Predjamskim gradom...) in drugimi rekreacijskimi območji.

Na območjih z večjo občutljivostjo prostora in povečanim obiskom se rekreacija in turizem ustrezno usmerjata glede na sposobnosti okolja. Urejajo se vstopne točke, poti, mirujoči promet in režimi obiska, da se prepreči prekomerne obremenitve naravnega okolja. To je posebej pomembno za naravovarstveno občutljiva območja, kot so Cerknisko jezero, Rakov Škocjan in druga z ranljivimi kraškimi, mokriščnimi in vodnimi ekosistemi, kjer lahko prekomerna obremenitev prostora povzroči poslabšanje stanja habitatov ter negativno vplivajo na ohranjanje rastlinskih in živalskih vrst.

4.6 Obramba, zaščita in varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami

Navezava na karto 12: Zasnova sistema obrambe, zaščite in varstva pred naravnimi nesrečami

Primorsko-notranjska regija je zaradi naravnih značilnosti (kraškega reliefa, obsežnih gozdov, presihajočih vodnih sistemov) in pomembnih prometnih koridorjev izpostavljena različnim naravnim in drugim tveganjem. Med ključnimi so poplave na kraških poljih in ob vodotokih, suše, neurja, žled, požari v naravnem okolju, plazovi, potresi ter prometne in tehnološke nesreče. Prostorski razvoj se zato načrtuje tako, da se nove dejavnosti in posegi praviloma usmerjajo zunaj ogroženih območij oz. območij z večjimi omejitvami, obstoječa ogrožena območja pa se postopno sanirajo in prilagajajo pričakovanim vplivom podnebnih sprememb.

Zasnova obrambe, zaščite in varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami je usmerjena v zmanjševanje tveganj, večjo odpornost naselij, kritične infrastrukture in oskrbnih sistemov ter zagotavljanje prostorskih pogojev za učinkovito delovanje sistema zaščite, reševanja in pomoči. Pri tem so pomembni preventivni ukrepi v prostorskem načrtovanju, upravljanju voda in gozdov, varstvu vodnih virov, požarni varnosti, potresno odporni gradnji ter pri umeščanju dejavnosti, ki lahko predstavljajo tveganje za okolje ali prebivalstvo. Poseben poudarek je na krepitvi regijskih zmogljivosti za odziv ob nesrečah, vključno z ustrežno opremljenostjo, dostopnostjo in povezovanjem lokalnih, regijskih in državnih služb.

4.6.1 Obramba

Za zagotavljanje prostorskih pogojev za obrambo države se v RPP upoštevajo obrambna območja, ki se glede na njihovo rabo delijo na:

- območja izključne rabe prostora za potrebe obrambe (v nadaljnjem besedilu: območja IR),
- območja možne izključne rabe prostora za potrebe obrambe (v nadaljnjem besedilu: območja MIR) in
- območja omejene in nadzorovane rabe prostora za potrebe obrambe (v nadaljnjem besedilu: območja ONR).

Območja IR so območja, ki so namenjena izključno za obrambne potrebe. Gre za območja, ki predstavljajo temeljno prostorsko osnovo za delovanje Slovenske vojske in drugih obrambnih struktur države. V območjih IR so skladno s prostorsko zakonodajo in zakonodajo na področju graditve dovoljene prostorske ureditve ter gradnja objektov za potrebe obrambe (gradnja novih objektov, rekonstrukcije objektov in odstranitve objektov, vzdrževalna dela (redna, investicijska in vzdrževalna dela v javno korist), spremembe namembnosti objektov, odstranitve objektov ter dela v zvezi z urejanjem javnih in drugih zunanjih površin, namenjenih za razmestitev in delo obrambnih sil) ne glede na vrsto objektov glede na zahtevnost.

Območja MIR obsegajo strateške lokacije, na katerih se odvijajo druge rabe prostora, pogosto gozdna, kmetijska, turistična ali rekreacijska raba. Gre za območja, ki so primarno namenjena drugim potrebam, in se jih v primeru izrednega stanja, vojnega stanja ali krize, lahko uporabi za obrambne potrebe ter v miru za usposabljanje oz. so za obrambne potrebe v souporabi. Na območjih MIR posegi ne smejo onemogočati uporabe območja za potrebe obrambe v primeru vojnega in izrednega stanja, krize, ob naravnih in drugih nesrečah ter za usposabljanje, oz. so posegi lahko takšni, da je mogoče izključno rabo za potrebe obrambe v zgoraj navedenih primerih takoj vzpostaviti. Za vse posege v območjih MIR za potrebe obrambe je treba pridobiti soglasje ministrstva pristojnega za obrambo.

Območja ONR vključujejo varovalne pasove okoli objektov in naprav, pomembnih za obrambni sistem (npr. komunikacijska infrastruktura, opazovalne točke). Obsegajo območja, na katerih so potrebne omejitve iz varnostnih in tehničnih razlogov. Za vse posege v območjih ONR za potrebe obrambe je treba pridobiti soglasje ministrstva pristojnega za obrambo. Glede na režim območja delimo v:

- območja prepovedanih in nadzorovanih posegov, ter območja v oddaljenosti 4 m od določenih območij IR v katerih je dovoljena obstoječa primarna (kmetijska ali gozdna) raba ter uporaba komunikacij. Na območju niso dopustne gradnje in rekonstrukcije objektov, ki so namenjeni stalnim delovnim mestom, nastanitvi, prireditvam ter zadrževanju večjega števila ljudi. Uporaba objektov ne sme omejevati funkcionalnosti območja za potrebe obrambe,
- območja bližine obrambne telekomunikacijske infrastrukture, v katerih so posegi dovoljeni glede na njihovo višino nad terenom – v ožjem pasu (1 km) so potrebne prilagoditve pri objektih, ki so višji od 18 m nad terenom, v širšem pasu (2 km) pa so prilagoditve potrebne za objekte, ki so vsaj 25 m nad terenom.

Na območju Primorsko-Notranjske razvojne regije so opredeljena naslednja obrambna območja:

- območja IR – Bloška polica, Mačkovec, Poček, Pečna Reber, Vojašnica barona Andreja Čehovina Postojna, Čukovica, Poljane(Sovič), Vojašnica Stanislava Požarja Pivka, Gorica – Pivka, Polhova Jama in Bač,
- območja MIR – Letališče Postojna, Šilentabor, Velika Slivnica, Vinji vrh, Suhi vrh, Dedna gora, Veliki Javornik,
- območja ONR – Bač, Bloška polica, Gorica – Pivka, Mačkovec, Pečna Reber, Poček, Vojašnica barona Andreja Čehovina Postojna in Vojašnica Stanislava Požarja Pivka ter del območij ONR - Polhova jama in Nanos.

Na območju regije se s področja obrambe nahaja območje neveljavnega državnega prostorskega načrta:

- Državni prostorski načrt za Osrednje vadišče Slovenske vojske Postojna

Za to območje pa teče tudi postopek priprave državnega prostorskega načrta:

- Državni prostorski načrt za osrednje vadišče Slovenske vojske – Faza: pobuda

Razvoj obrambnih dejavnosti se v RPP usmerja predvsem na obstoječa območja, ki so že namenjena obrambi oz. imajo za to ustrezne prostorske, varnostne in infrastrukturne pogoje. Dolgoročno se ohranjajo in razvijajo območja, ki so pomembna za zagotavljanje obrambnih potreb države, medtem ko se območja z omejenimi možnostmi razvoja, neustrezno lego ali večjimi konflikti z drugimi rabami prostora postopno preoblikujejo oz. namenijo drugim ustreznim rabam.

Pri načrtovanju obrambne infrastrukture je treba zagotavljati usklajenost z drugimi prostorskimi sistemi, zmanjševati vplive na okolje in prostor ter upoštevati potrebne varnostne odmike od stanovanjskih območij, gospodarskih in storitvenih dejavnosti, območij kulturne dediščine, naravovarstveno pomembnih območij ter druge občutljive rabe prostora. Razvoj obrambnih dejavnosti mora hkrati omogočati posodabljanje in prilagajanje obstoječe infrastrukture sodobnim potrebam obrambnega sistema.

4.6.2 Zaščita in varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečam

Na področju varovanja prebivalcev pred okoljskimi tveganji je pomembno zagotavljanje varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami t.j. varstva ljudi, živali, premoženja, kulturne dediščine ter okolja pred naravnimi in drugimi nesrečami. ZVNDN kot naravne nesreče opredeljuje potres, poplava, zemeljski plaz, snežni plaz, visok sneg, močan veter, toča, žled, pozeba, suša, požar v naravnem okolju, množični pojav nalezljive človeške, živalske ali rastlinske bolezni in druge nesreče, ki jih povzročijo naravne sile. Za naravno nesrečo se štejejo tudi neugodne vremenske razmere po predpisih o kmetijstvu in odpravi posledic naravnih nesreč, ki jih povzročijo žled, pozeba, suša, neurje, toča ali živalske in rastlinske bolezni ter rastlinski škodljivci. Druge nesreče so nesreče v cestnem, železniškem in zračnem prometu, požar, rudniška nesreča, porušitev jezua, nesreče, ki jih povzročijo aktivnosti na morju, jedrska nesreča in druge ekološke ter industrijske nesreče, ki jih povzroči človek s svojo dejavnostjo in ravnanjem, pa tudi vojna, izredno stanje, uporaba orožij ali sredstev za množično uničevanje ter teroristični napadi s klasičnimi sredstvi in druge oblike množičnega nasilja.

RPP opredeljuje usmeritve za zmanjševanje tveganj in povečanje odpornosti prostora na naravne in druge nesreče. Zasnova tako temelji na usmeritvah, kot so zagotavljanje prostorskih pogojev za delovanje obrambnega sistema, vključno z ohranjanjem in ustrezno rabo obstoječih objektov in območij državnega pomena, razvoj in krepitev regijske infrastrukture za zaščito in reševanje, kot so gasilski in reševalni centri, skladišča opreme, regijski logistični centri in komunikacijska vozlišča, protipoplavna, protipožarna in protipotresna zaščita z izboljšanjem preventivnih ukrepov, sistemov napovedovanja ter tehnične infrastrukture in zagotavljanje prostorske odpornosti naselij in kritične infrastrukture na vplive podnebni sprememb ter na možne izredne dogodke.

Cilj je vzpostavitev varnega, odpornega in na nesreče dobro odzivnega prostora, v katerem so dejavnosti zaščite in reševanja učinkovito umeščene v prostorski sistem regije. Na ta način se zagotavlja varnost prebivalcev, ohranjanje materialnih in naravnih vrednot ter stabilnost delovanja ključnih gospodarskih in družbenih sistemov v Primorsko-notranjski regiji.

Na območju regije je prisotna ogroženost ljudi, živali, premoženja, kulturne dediščine in okolja zaradi naravnih in drugih nesreč. V regiji deluje Izpostava URSZR Postojna, gre za izpostavo Uprave Republike Slovenije za zaščito in reševanje (v nadaljevanju URSZR), ki je v Sloveniji organ v sestavi Ministrstva za obrambo, ki opravlja upravne in strokovne naloge zaščite, reševanja in pomoči. Izpostava izvaja naloge na območju šestih občin Primorsko-notranjske regije in štirih občin Obalno - kraške regije.

Naravne nesreče

Po podatkih DRSV (2025, se v regiji nahajajo sledeča za naravne nesreče ogrožena območja:

- erozijska območja (ogrožena zaradi erozije celinskih voda) – opredeljena na podlagi ZV-1;
- plazljiva območja (ogrožena zaradi zemeljskih ali hribinskih plazov) – opredeljena na podlagi ZV-1;
- poplavna območja (ogrožena zaradi poplav) – opredeljena na podlagi ZV-1 in Uredba o pogojih in omejitvah za izvajanje dejavnosti in posegov v prostor na območjih, ogroženih zaradi poplav in z njimi povezane erozije celinskih voda in morja (v nadaljevanju Poplavne uredbe).

Regija se po podatkih USRZS uvršča v 5. razred ogroženosti zaradi potresov in žleda, 4. razred ogroženosti zaradi požarov v naravnem okolju in na prostem ter 2. razred ogroženosti zaradi poplav in tveganja za sušo. V 4. in 5. razred ogroženosti se uvrščajo sledeče občine (USRZS, 2016; URSZR, 2018a; URSZR, 2018b; URSZR, 2023; ARSO, 2015; SURS, 2025):

- v 4. razred ogroženosti zaradi poplav se uvršča občina Loška dolina – skupno 3.506 prebivalcev,
- v 5. razred ogroženosti zaradi potresa se uvrščajo občine Cerknica, Ilirska Bistrica in Postojna – skupno 42.635 prebivalcev,
- v 4. razred ogroženosti zaradi potresa se uvrščajo občine Bloke, Loška dolina in Pivka – skupno 11.191 prebivalcev,
- v 4. razred ogroženosti zaradi požara v naravnem okolju in na prostem se uvrščajo občine Ilirska Bistrica, Pivka in Postojna – skupno 36.918 prebivalcev,
- v 5. razred ogroženosti zaradi žleda se uvrščajo občine Ilirska Bistrica, Pivka in Postojna – skupno 36.918 prebivalcev,
- v 4. razred ogroženosti zaradi žleda se uvrščajo občine Bloke, Cerknica in Loška dolina – skupno 16.908 prebivalcev.

Druge nesreče

Druge nesreče skladno z določili ZVO delimo na okoljske nesreče in večje nesreče. Okoljska nesreča je nenadzorovan ali nepredviden dogodek, povezan s posegom v okolje, ki ima zaradi obremenitve okolja takoj ali pozneje za posledico neposredno ali posredno ogrožanje življenja ali zdravja ljudi ali kakovosti okolja. Večja nesreča je okoljska nesreča, ki je posledica nenadzorovanih dogodkov pri obratovanju obrata tveganja – SEVESO obrata.

Na območju regije se nahaja 1 SEVESO obrat večjega tveganja za okolje in 9 IED dejavnosti oz. naprav, ki povzročajo industrijske emisije.

Regija je glede na podatke URSZR (2021, 2023a) uvrščena v 5. razred ogroženosti zaradi nesreč z nevarnimi snovmi in v 2. razred ogroženosti zaradi jedrske in radiološke nesreče. V 4. in 5. razred ogroženosti se uvrščajo sledeče občine (URSZR, 2021; URSZR, 2023a, SURS, 2025):

- v 5. razred ogroženosti zaradi nesreč z nevarnimi snovmi zaradi stacionarnih obratov po Uredbi SEVESO in IED se uvršča občina Ilirska Bistrica – skupno 13.255 prebivalcev,
- v 4. razred ogroženosti zaradi nesreč z nevarnimi snovmi zaradi prevoza nevarnih snovi po cestah, železnici in v letalstvu se uvrščajo občine Cerknica, Ilirska Bistrica, Pivka in Postojna – skupno 48.766 prebivalcev.

Izpostava URSZR Postojna

Sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami v Sloveniji je organiziran na državni, regionalni in lokalni ravni. **Izpostava URSZR Postojna** na regionalni ravni pripravlja in vzdržuje **regijske ocene ogroženosti** ter **regijske načrte zaščite in reševanja** za ključna tveganja, med drugim za poplave, potres, požare v naravnem okolju, žled, železniške in letalske nesreče, množične nesreče na avtocesti, nesreče z nevarnimi snovmi, epidemije oz. pandemije, posebno nevarne bolezni živali, jedrske ali radiološke nesreče in terorizem. Njena vloga je tudi usklajevanje regijskih sil zaščite, reševanja in pomoči, podpora občinam, sodelovanje z Regijskim štabom Civilne zaščite ter zagotavljanje povezave med lokalno in državno ravno sistema.

Za potrebe zaščite in reševanja so izdelane sledeče ocene ogroženosti na regijski ravni:

- Regijska ocena ogroženosti ob jedrski ali radiološki nesreči
- Regijska Ocena ogroženosti Notranjske regije zaradi množične nesreče na avtocesti
- Regijska ocena ogroženosti ob pojavu nalezljivih bolezni pri ljudeh
- Regijska ocena ogroženosti zaradi nesreče z nevarnimi snovmi
- Regijska Ocena ogroženosti Notranjske regije zaradi poplav
- Regijska ocena ogroženosti ob pojavu posebno nevarnih bolezni pri živalih
- Regijska ocena ogroženosti ob potresu
- Regijska ocena ogroženosti zaradi požarov v naravnem okolju
- Regijska ocena ogroženosti zaradi terorizma
- Regijska ocena ogroženosti ob nesreči zrakoplova
- Regijska ocena ogroženosti ob železniški nesreči
- Regijska ocena ogroženosti Notranjske regije zaradi žleda

Načrti zaščite in reševanja predstavljajo razčlenjeno zamisel izvajanja zaščite, reševanja in pomoči ob naravnih in drugih nesrečah. Načrti zaščite in reševanja, nosilci načrtovanja, vsebina, merila za izdelavo in način izdelave načrtov zaščite in reševanja ljudi, živali, premoženja, kulturne dediščine in okolja ob naravnih in drugih nesrečah se urejajo z Uredbo o vsebini in izdelavi načrtov zaščite in reševanja. Za potrebe zaščite in reševanja so izdelani sledeči regijski načrti zaščite in reševanja:

- Regijski načrt zaščite in reševanja ob množični nesreči na avtocesti
- Regijski načrt zaščite in reševanja ob nesreči zrakoplova
- Regijski načrt zaščite in reševanja ob potresu
- Regijski načrt zaščite in reševanja ob terorističnem napadu
- Regijski načrt zaščite in reševanja ob železniški nesreči
- Regijski načrt zaščite in reševanja ob velikem požaru v naravnem okolju
- Regijski načrt zaščite in reševanja ob pojavu epidemije nalezljivih bolezni pri ljudeh 2025
- Regijski načrt zaščite in reševanja ob jedrski ali radiološki nesreči
- Regijski načrt zaščite in reševanja ob poplavah
- Regijski načrt ZIR ob pojavu posebno nevarnih bolezni pri živalih v Primorsko notranjski regiji 2026

Območja za zaščito in reševanje

Na območju regije je opredeljeno sledeče območje, ki se uporablja za potrebe varstva pred naravnimi nesrečami, določeno na državni ravni (URSZR, 2023 in 2024):

- Postojna – skladišče Ljubljanska 60 (občina Postojna).

Na območju regije so opredeljena sledeča območja, ki se uporabljajo za potrebe varstva pred drugimi nesrečami, določena na državni ravni (URSZR, 2023 in 2024):

- skladišče v nekdanji vojašnici Ilirska Bistrica – skladišče (občina Ilirska Bistrica);
- Polhova jama – območje za uničevanje neeksploziranih ubojnih sredstev (območje se prikazuje kot območje za potrebe obrambe) (občina Postojna, občina Pivka);
- Postojna – skladišče Ljubljanska 60 (občina Postojna);

Nova območja za potrebe varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami v regiji niso predvidena (URSZR, 2023 in 2024).

Druga (lokalno pomembna) območja za zaščito in reševanje so opredeljena v občinskih načrtih zaščite in reševanja. Za zaščito prebivalcev pred vojnimi in drugimi nevarnostmi se gradijo zaklonišča in zaklonilniki. Za primer naravnih in drugih nesreč se zagotavljajo površine za pokop večjega števila ljudi in živali, površine za začasno skladiščenje ruševin ter površine za evakuacijo, v skladu z občinskim načrtom zaščite in reševanja. Te površine občine določajo v občinskih prostorskih načrtih.

Usmeritve in ukrepi za varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami

Razvoj poselitve, gospodarskih dejavnosti, infrastrukture in drugih ureditev, planiranih v RPP, se usmerja tako, da se ne povečuje ogroženost prebivalstva, premoženja, okolja in kritične infrastrukture. Prostorske ureditve morajo upoštevati regijske in občinske ocene ogroženosti, načrte zaščite in reševanja, razpoložljive strokovne podlage ter karte poplavne, erozijske, plazovne, potresne, požarne in druge ogroženosti. Ključne usmeritve so:

- nova poselitve, javne dejavnosti, gospodarske cone in ključna infrastruktura se praviloma ne umeščajo na območja povečane ogroženosti zaradi poplav, erozije, plazov, požarov v naravnem okolju, industrijskih nesreč ali drugih tveganj;
- obstoječa ogrožena območja se postopno prilagajajo z zmanjševanjem izpostavljenosti, sanacijo, izboljšanjem odpornosti objektov in infrastrukture ter omejevanjem nadaljnega povečevanja škodnega potenciala;
- ključna infrastruktura, zlasti prometna, energetska, vodovodna, komunikacijska in zdravstveno-oskrbna, se načrtuje z možnostjo nadomestnih povezav, intervencijskega dostopa in delovanja tudi ob izrednih dogodkih;
- pri večjih prostorskih ureditvah se preverjajo kumulativna tveganja, zlasti tam, kjer se prekrivajo poplavna nevarnost, promet nevarnega blaga, industrijske dejavnosti, požarna ogroženost, vodovarstvena območja ali vplivi podnebnih sprememb;
- v prostoru se zagotavljajo pogoji za učinkovito delovanje sistema zaščite, reševanja in pomoči, vključno z intervencijskimi potmi, evakuacijskimi površinami, zbirnimi mesti, logističnimi površinami in dostopom do vodnih virov za gašenje.

Pri prostorskem načrtovanju je treba posebno pozornost nameniti naslednjim območjem in tveganjem:

- Poplavna območja: ohranjajo se razlivne in retencijske površine, zagotavlja se zadrževanje voda v zaledju, zmanjšuje hipni odtok padavinskih voda ter preprečuje umeščanje nove poselitve in ranljivih dejavnosti na poplavno ogrožena območja.
- Erozijska, plazljiva in plazovita območja: raba prostora se prilagaja stopnji ogroženosti, posegi se omejujejo oz. pogojujejo z geološko-geomehanskimi preveritvami, prednostno pa se izvajajo stabilizacija pobočij, urejanje hudournikov, ustrezno odvodnjavanje in sanacija obstoječih žarišč.
- Požarno ogrožena območja: pri poselitvi, gospodarskih conah, turističnih območjih in infrastrukturnih ureditvah se zagotavljajo protipožarni odmiki, intervencijske poti, požarni pasovi, dostopni vodni viri za gašenje, vzdrževanje infrastrukturnih koridorjev ter ukrepi za zgodnje zaznavanje in obveščanje.
- Potresno ogrožena območja: pri gradnji se upošteva potresna nevarnost, pri prenovi pa se spodbuja protipotresna sanacija pomembnih javnih objektov, objektov kulturne dediščine in kritične infrastrukture. Zagotavljajo se odprte površine za zbiranje prebivalcev ter dostopi za intervencijske službe.

- Tveganja zaradi žleda, neurij, suše in vročinskih valov: pri načrtovanju energetskih, prometnih in komunikacijskih omrežij se preverja odpornost na ekstremne vremenske dogodke; naselja in javne površine se prilagajajo z modro-zelena infrastrukturo, zadrževanjem padavinskih voda, prepustnimi površinami, ozelenjevanjem, senčenjem in varovanjem vodnih virov.
- Industrijske, okoljske in prometne nesreče: pri umeščanju industrijskih, skladiščnih, logističnih, energetskih in drugih dejavnosti z možnostjo okoljskih nesreč se zagotavljajo varnostni odmiki, intervencijski dostopi, zadrževalni sistemi za razlitja, požarna ločitev, nadzorovano odvajanje voda in ustrezna komunalna opremljenost.
- SEVESO obrati: pri obstoječih in morebitnih novih obratih se upoštevajo varnostni pasovi, merila za preprečevanje večjih nesreč ter združljivost z obstoječo in načrtovano rabo prostora. V vplivna območja večjih tveganj se ne usmerjajo dejavnosti z večjo koncentracijo ljudi ali ranljive skupine uporabnikov.
- Prometni koridorji z nevarnim blagom: ob glavnih cestnih in železniških koridorjih se upoštevajo tveganja prometnih nesreč in nesreč pri prevozu nevarnih snovi, zlasti v bližini naselij, vodnih virov, javnih objektov in območij z večjo prisotnostjo ljudi.
- Površine za zaščito in reševanje: na ravni občin se v načrtih zaščite in reševanja zagotavljajo površine za evakuacijo prebivalstva, zbirna mesta, začasno namestitve, deponije ruševin ter pokop večjega števila ljudi in živali ob izrednih dogodkih.
- Regijsko zavetišče za živali: v Primorsko-notranjski regiji se zagotovi prostorske pogoje za regijsko pomembno zavetišče za zapuščene živali, prednostno v enem izmed središč z ustrezno prometno dostopnostjo, komunalno opremljenostjo in možnostjo nemotenega delovanja.
- Blagovne rezerve in logistika: na regionalni ravni se preverijo ustrezne lokacije za shranjevanje in distribucijo blagovnih rezerv ter logistično podporo ob večjih nesrečah, pri čemer imajo prednost prometno dostopne lokacije zunaj območij povečane ogroženosti.

4.6.3 Prilagajanje na podnebne spremembe

Zasnova prilagajanja na podnebne spremembe opredeljuje prostorske usmeritve za zmanjševanje ranljivosti regije in krepitev odpornosti naselij, infrastrukture, gospodarstva, naravnih sistemov in prebivalstva. Prilagajanje se vključuje v vse ključne prostorske odločitve, zlasti pri usmerjanju poselitve, razvoju gospodarskih območij, urejanju prometne in komunalne infrastrukture, upravljanju voda, varstvu kmetijskih zemljišč, načrtovanju zelenega sistema ter razvoju turističnih in rekreacijskih območij.

Razvoj se usmerja tako, da se zmanjšuje izpostavljenost poplavam, sušam, vročinskimi valovom, neurjem, žledu, požarom v naravnem okolju, eroziji in plazovom. Nova poselitve in ključna infrastruktura se praviloma ne umeščata na ogrožena območja, obstoječa ranljiva območja pa se postopno prilagajajo z izboljšanjem odvodnje, zadrževanjem padavinskih voda, ohranjanjem razlivnih površin, ozelenjevanjem, senčenjem, požarno varstvenimi ukrepi ter podnebno odporno prenovno stavb in javnih površin.

Pomemben del zasnove je krepitev modro-zelene infrastrukture, ki hkrati zmanjšuje poplavna tveganja, blaži vročinske obremenitve, podpira biotsko raznovrstnost in izboljšuje kakovost bivanja. Pri načrtovanju se prednostno uporabljajo na naravi temelječe rešitve, kot so prepustne površine, zadrževalniki, obnova vodnih in obvodnih prostorov, zasaditve, senčne povezave, zeleni robovi naselij ter varovanje naravnih zadrževalnih sposobnosti prostora. Infrastrukturni, energetski, prometni in oskrbni sistemi se razvijajo tako, da tudi ob ekstremnih vremenskih dogodkih ohranjajo osnovno delovanje in omogočajo hitro okrevanje regije.

Za celovito prilagajanje Primorsko-notranjske regije na podnebne spremembe je ključna priprava regionalnega akcijskega načrta prilagajanja podnebnim spremembam, ki bo predstavljal izvedbeni okvir za zmanjševanje ranljivosti in krepitev odpornosti regije. Dokument mora izhajati iz nacionalne Strategije prilagajanja podnebnim spremembam ter upoštevati usmeritve regionalnega prostorskega plana, geografske, gospodarske, okoljske in razvojne posebnosti regije. Njegova naloga je opredeliti oceno podnebne ranljivosti in tveganj, določiti konkretne prilagoditvene ukrepe, njihove nosilce, roke izvedbe, pričakovane učinke in okvirna finančna sredstva.

Regionalni akcijski načrt prilagajanja bo pomemben predvsem zato, ker omogoča usklajeno ukrepanje občin, razvojnih institucij, državnih nosilcev urejanja prostora, gospodarskih dejavnosti in drugih deležnikov pri obvladovanju posledic podnebnih sprememb. V okviru zasnove prilagajanja se zato kot prednostna naloga določa priprava tega dokumenta, ki bo podrobneje opredelil ukrepe za odpornost poselitve, infrastrukture, vodnih virov, kmetijstva, gozdarstva, turizma, zdravlja prebivalstva, varstva narave ter sistema zaščite in reševanja.

5 IZVAJANJE IN SPREMLJANJE IZVAJANJA REGIONALNEGA PROSTORSKEGA PLANA

5.1 Izvajanje regionalnega prostorskega plana

RPP je strateški dokument, ki podaja usmeritve in ukrepe z namenom doseganja zastavljenih ciljev oz. vizije regije. Pri izvajanju RPP medsebojno tesno sodelujejo vsi sistemi – prostorski, gospodarski, družbeni in okoljski. Doseganje sinergijskih in presečnih rezultatov v prostoru na ravni države, regije ali lokalnih skupnosti se dosega s povezovanjem med sektorji in njihovimi ukrepi, pa tudi z aktivnim usklajevanjem razvojnih politik občin in države. RPP se izvaja s prostorskimi in upravljavskimi instrumenti.

5.1.1 Prostorski instrumenti

Za izvajanje RPP so možni najmanj sledeči instrumenti prostorskega načrtovanja:

- državna pristojnost
 - državni prostorski načrt;
 - uredba o najustreznejši varianti;
 - uredba o državnem prostorskem ureditvenem načrtu;
- občinska pristojnost
 - občinski prostorski plan;
 - občinski prostorski načrt;
 - občinski podrobni prostorski načrt;
 - odlok o urejenosti naselij in krajine;
 - strokovne podlage: urbanistične zasnove in krajinske zasnove.

Občine lahko za boljše izvajanje izdelajo tudi načrt za izvajanje strategije.

Država lahko tudi:

- prednostno pripravi akcijske programe na območju regije in sicer zlasti za
 - opredelitev območij z večjo prostorsko ustreznostjo za rabo obnovljivih virov energije (kot podlaga za nadaljnje načrtovanje na državni ali lokalni ravni);
 - območja prepoznavnosti naselij in krajine na državni ravni, vključno z izjemnimi krajinami;
 - območja za turizem, ki so podlaga za strateške opredelitve v prostorskih planih na regionalni in v prostorskih načrtih na lokalni ravni;
- uporabi institut razrešitve nasprotja javnih interesov.

Uporabi oz. nadgradi ali razvije se lahko tudi druge prostorske instrumente kot so:

- gradnja na kmetijskih zemljiščih: za potrebe zagotavljanja nadomestnih kmetijskih zemljišč za gradnjo regijsko pomembnih objektov se lahko nadomestna kmetijska zemljišča zagotavljajo tudi izven občine, kjer se objekt načrtuje, vendar znotraj regije (lahko z medobčinskim OPPN);
- evropsko združenje za teritorialno sodelovanje;
- aktivna zemljiška politika in odloki o komunalnem opremljanju stavbnih zemljišč;
- instrumenti za spodbujanje urbanega razvoja, na primer funkcionalno povezovanje in načrtovanje na poselitvenih območjih na področjih mobilnosti, stanovanj, delovnih mest, podnebnih sprememb in zelenega sistema regij (priprava skupnih razvojnih strategij); načrtovanje in vzpostavitev ločenih večmodalnih prometnih vozlišč ter nanje navezanih sistemov trajnostne mobilnosti; zagotavljanje kakovostnih in cenovno dostopnih stanovanj za različne skupine prebivalstva; urbanistične in krajinske zasnove (v okviru priprave sprememb regionalnih prostorskih planov); celostne funkcionalne preнове naselij, revitalizacije in reurbanizacije; natečaji (urbanistični, arhitekturni, krajinskoarhitekturni) za izboljšanje ureditvenih predlogov in z uveljavljanjem evropskih načel kakovosti pri posegih, ki vplivajo na kulturno dediščino.

5.1.2 Upravljavski instrumenti

Za izvajanje RPP so možni najmanj sledeči upravljavski instrumenti:

- V okviru širših mestnih območij se izvaja usklajen urbani razvoj – o njem se dogovorijo lokalne skupnosti v širšem mestnem območju in sicer na področjih oskrbe s stanovanji, ob upoštevanju koncepta prostorskega razvoja in območij za prednostni razvoj stanovanjske oskrbe (PROSO), gospodarskih dejavnosti, organizacije in dostopnosti z javnim prometom ter o nosilnih elementih zelene infrastrukture, na katero se navezujejo zeleni sistemi mest in regij. Mestne občine in lokalne skupnosti se lahko dogovorijo tudi glede drugih elementov, če za to obstajajo utemeljeni razlogi, kot so skupna energetska oskrba in razporeditve storitev splošnega pomena.
- Za odmaknjena in gorska območja se poiščejo prilagojeni razvojni modeli, ki temeljijo na teritorialnem dialogu med regionalnimi in lokalnimi deležniki upravljanja prostora ter ustreznimi sektorji. Namen prilagojenih razvojnih modelov je dolgoročna ohranitev vitalnosti odmaknjenih in gorskih območij.
- Usmeritve strategije se kot prostorski vidik vključijo v:
 - pripravo področnih politik, strategij in programov;
 - pripravo programskih dokumentov v okviru kohezijske in drugih politik EU;
 - oblikovanje projektov in pobud v okviru makroregionalnega povezovanja;
 - oblikovanje programskih dokumentov v okviru transnacionalnih, medregionalnih in čezmejnih programov;
 - oblikovanje regionalnih in lokalnih energetskih zasnov;
 - oblikovanje skupnostnih načinov preskrbe z energijo ;
 - pripravo celostnih prometnih strategij;
 - pripravo in izvajanje ukrepov prometne politike;
 - oblikovanje alternativnih oblik javnega prevoza in izboljšanje trajnostnih oblik mobilnosti;
 - izvajanje resolucije o nacionalnem stanovanjskem programu za zagotavljanje prednostnih območij za stanovanjsko oskrbo (PROSO);
 - oblikovanje in izvajanje ukrepov za skladen regionalni razvoj, zlasti v povezavi z gorskimi in odmaknjenimi območji ter s pripravo programov za prestrukturiranje območij;
 - oblikovanje prilagojenih področnih normativov za posamezne dejavnosti (na primer za osnovne šole, vrtce, zdravstvene domove) glede na ugotovljene regionalne/lokalne posebnosti prostora;
 - oblikovanje integralnih instrumentov in metod delovanja (na primer v okviru zavarovanih območij narave, zavarovanih območjih kulturne dediščine v mestih).
- V okviru medsektorskega povezovanja se stremi k doseganju sinergij, ki krepijo izvajanje prostorske in resornih politik. Politike, ki morajo okrepiti sinergije v prostoru, so zlasti: arhitekturna in kulturna; prometna, energetska in okoljska; kmetijska, okoljska in naravovarstvena; stanovanjska, gospodarska in okoljska.
- Izvajajo se ukrepi za krepitev strokovne usposobljenosti deležnikov za izvajanje strategije.

5.2 Spremljanje izvajanja regionalnega prostorskega plana

Skladno z ZUreP-3 ministrstvo v okviru prostorskega informacijskega sistema vzpostavlja sistem spremljanja stanja prostorskega razvoja, ki na podlagi izbranih kazalnikov omogoča vrednotenje doseganja ciljev na področju prostorskega razvoja ter pripravo poročila o prostorskem razvoju. RPP se na ta sistem neposredno navezuje z opredelitvijo kazalnikov, ki omogočajo spremljanje izvajanja ciljev in prednostnih nalog na regionalni ravni.

Kazalniki za spremljanje izvajanja regionalnega prostorskega plana temeljijo na nacionalnem sistemu spremljanja prostorskega razvoja (SSPR), ki v okviru prostorskega informacijskega sistema zagotavlja enotno metodološko osnovo ter primerljivost podatkov na ravni države. Nabor kazalnikov se oblikuje ob upoštevanju razpoložljivosti podatkov, pri čemer se uporabljajo predvsem podatki Statističnega urada Republike Slovenije (SURS), podatki prostorskega informacijskega sistema (PIS) ter drugi uradni podatkovni viri. Izbrani kazalniki omogočajo spremljanje ključnih trendov prostorskega razvoja ter so vsebinsko povezani s cilji in prednostnimi nalogami regionalnega prostorskega plana Primorsko-notranjske regije.

Izzivi RPP	Cilji RPP	Prednostne naloge	Kazalniki
Izzivi na področju naselbinske strukture <i>Razpršena poselitev.</i> <i>Šibka hierarhija središč.</i> <i>Praznjenje manjših naselij.</i>	Učinkovita in uravnotežena poselitev. Pravična dostopnost do storitev in kakovost bivanja.	Krepitev policentričnega sistema naselij s poudarkom na Postojni kot regionalnem središču ter vlogi Ilirske Bistrice in Cerknice in drugih središč. Opredelitev druga za razvoj regije pomembna naselja in lokalnih oskrbnih središč za ohranjanje vitalnosti podeželja pa ohranjanje funkcij v preostalih oskrbnih središčih.	Spreminjanje števila prebivalcev. Selitveni prirast prebivalstva. Spreminjanje števila gospodinjstev. Stopnja rasti koeficienta starostne odvisnosti starih. Površina stavbnih zemljišč na prebivalca. Delež nepozidanih stavbnih zemljišč.
Prometni in infrastrukturni izzivi <i>Slaba notranja povezanost,</i> <i>Prometna izoliranost,</i> <i>Odvisnost od avtomobila.</i>	Pravična dostopnost do storitev in kakovost bivanja. Sodobna, varno in okoljsko vzdržna gospodarska javna infrastruktura.	Izgradnja avtoceste Postojna–Jelšane ter posodobitev avtoceste A1. Posodobitev železniških povezav v regiji: povezave Ljubljana–Postojna–Divača ter Pivka–Ilirska Bistrica–Reka. Gradnja obvoznic za razbremenitev naselij. Razvoj trajnostne mobilnosti, zlasti javnega potniškega prometa, kolesarskih povezav in večmodalnih sistemov.	Dostopnost do postajališč javnega potniškega prometa. Dostopnost do osnovnih storitev (časovna dostopnost) Dostopnost do zaposlitvenih središč (časovna dostopnost)
Gospodarski izzivi <i>Nizka konkurenčnost,</i> <i>Nizka dodana vrednost,</i> <i>Nepovezane cone,</i> <i>Kadrovski primanjkljaj,</i> <i>Beg možganov.</i>	Razvoj regionalnih gospodarskih območij z visoko dodano vrednostjo. Sodobna, varno in okoljsko vzdržna gospodarska javna infrastruktura.	Nadgradnja obstoječih gospodarskih con v Postojni, Pivki in Ilirski Bistrici. Vzpostavitev nove regijske pomembne gospodarske cone v Postojni na prometno dostopni lokaciji v bližini avtocestnega ali železniškega koridorja. Izboljšanje prometne dostopnosti do gospodarskih območij, zlasti povezav z avtocesto A1 in regionalnimi povezavami proti Hrvaški. Povezovanje gospodarstva z raziskovalno-razvojnimi institucijami v širšem prostoru (Ljubljana, Primorska). Nadgradnja elektroenergetskega omrežja za potrebe razvoja gospodarstva ter vključevanje obnovljivih virov energije. Zagotavljanje zanesljive energetske oskrbe za gospodarska območja in ključne razvojne lokacije.	Stopnja rasti delovno aktivnega prebivalstva Spreminjanje deleža zaposlenosti Spremembe indeksa delovne migracije Delež zasedenosti gospodarskih con Demografija podjetij Delež uporabe energije iz obnovljivih virov za potrebe oskrbe gospodarskih območij.

Izzivi RPP	Cilji RPP	Prednostne naloge	Kazalniki
<p>Izzivi dostopa do javnih storitev in stanovanj ter dostop do primernih površin za razvoj dejavnosti</p> <p><i>Neenakomerna dostopnost do javnih storitev ter pomanjkanje ustreznih in primernih površin za razvoj dejavnosti, nezadostna dostopnost do kakovostnih in cenovno dostopnih stanovanj, neustrezna prostorska razporeditev stanovanjske gradnje glede na dostopnost do storitev, delovnih mest in javnega potniškega prometa.</i></p>	<p>Pravična dostopnost do storitev in kakovost bivanja.</p> <p>Sodobna, varno in okoljsko vzdržna gospodarska javna infrastruktura.</p> <p>Zagotavljanje stanovanj za vse generacije in skupine.</p>	<p>Zagotavljanje enakomerne dostopnosti do javnih storitev z razvojem oskrbnih funkcij v Postojni, Cerknici, Ilirski Bistrici in Pivki.</p> <p>Prostorsko usmerjanje družbene infrastrukture (šolstvo, zdravstvo, sociala) v regijska in lokalna središča ter prometno dostopna naselja.</p> <p>Zagotavljanje ustreznih površin za razvoj dejavnosti v obstoječih in novih gospodarskih conah ob ključnih prometnicah (npr. Postojna, Pivka, Ilirska Bistrica).</p> <p>Usmerjanje stanovanjske gradnje v naselja z dobro dostopnostjo do storitev, delovnih mest in javnega potniškega prometa.</p> <p>Spodbujanje prenove obstoječega stavbnega fonda, zapolnjevanja vrzeli in aktivacije neizkoriščenih stavbnih zemljišč ter degradiranih območij.</p> <p>Zagotavljanje dostopnih stanovanj za različne skupine prebivalstva, zlasti v središčih in prometno dostopnih naseljih.</p> <p>Določitev središč, v katera se bo umeščala večstanovanjska gradnja.</p>	<p>Delež prebivalcev z ustreznim dostopom do javnega potniškega prometa (prostorska in frekvenčna dostopnost)</p> <p>Selitveni prirast prebivalstva</p> <p>Število osnovnih storitev v naseljih (npr. šola, vrtec, trgovina, zdravstvo)</p> <p>Dostopnost do osnovnih storitev (časovna dostopnost)</p> <p>Dostopnost do delovnih mest (časovna dostopnost)</p> <p>Delež stanovanj v večstanovanjskih stavbah</p> <p>Število novozgrajenih stanovanj</p> <p>Povprečna velikost stanovanja</p> <p>Delež praznih stanovanj</p>
<p>Okoljski in podnebni izzivi</p> <p><i>Ranljivost kraškega prostora, pritiski na naravne vire, podnebne spremembe ter zaraščanje krajine in opuščanje kmetijske rabe.</i></p>	<p>Varovanje okolja in ohranjanje danosti regije.</p> <p>Ohranjanje in razvoj konkurenčnega kmetijstva za večjo lokalno samooskrbo.</p>	<p>Varovanje vodnih virov in kraških vodnih sistemov, zlasti na območjih Cerkniskega polja in Pivških presihajočih jezer.</p> <p>Prilagajanje na podnebne spremembe (poplave, suše) predvsem v kraških poljih in poplavnih območjih.</p> <p>Razvoj zelene infrastrukture (zeleni koridorji, gozdni sistemi, vodni sistemi) na ravni celotne regije.</p> <p>Ohranjanje kmetijske rabe prostora na kulturni krajini kraškega sveta ter preprečevanje zaraščanja, zlasti na območjih Pivške kotline, Cerkniskega in Loškega polja ter Brkinov.</p> <p>Trajnostno gospodarjenje z gozdovi na območjih Snežnika, Javornika in Nanosa.</p> <p>Vzpostavitev celovitega upravljanja varovanih območij (npr. Notranjski regijski park, Krajinski park Pivških presihajočih jezer, območja Natura 2000) ter usklajevanje varstvenih ciljev z razvojnimi interesi lokalnih skupnosti.</p> <p>Ohranjanje biotske raznovrstnosti na območjih Natura 2000 in drugih varovanih območjih.</p> <p>Izboljšanje osnovne komunalne oskrbe, zlasti na območjih občin Loška dolina in Bloke.</p> <p>Zagotavljanje visokega nivoja čiščenja odpadnih voda ter širitev kanalizacijskih sistemov.</p> <p>Zagotavljanje celovite oskrbe s pitno vodo ter varovanje vodonosnikov Malni in Bistrica kot strateških vodnih virov</p> <p>Zmanjševanje tveganj zaradi naravnih nesreč z ohranjanjem in obnovo mokrišč, naravnih zadrževalnikov ter gozdov z izrazito vodovarstveno funkcijo.</p>	<p>Raba tal (deleži kmetijskih, gozdnih in pozidanih površin)</p> <p>Delež kmetijskih zemljišč v uporabi</p> <p>Kakovost površinskih voda</p> <p>Delež prebivalcev priključenih na kanalizacijo</p> <p>Delež očiščenih odpadnih voda</p> <p>Površina kmetijskih zemljišč v zaraščanju</p> <p>Investicije za varstvo okolja</p>

Izzivi RPP	Cilji RPP	Prednostne naloge	Kazalniki
<p>Turistični izzivi <i>Neizkoriščen potencial, ovire za trajnostni razvoj turizma.</i></p>	<p>Trajnostni in vključujoč razvoj turizma na regionalni ravni.</p>	<p>Razvoj trajnostnih turističnih produktov na ključnih območjih: Cerkniško jezero, Rakov Škocjan, Pivška jezera, Snežnik.</p> <p>Izboljšanje infrastrukture za obiskovalce v teh območjih (dostopi, interpretacija, usmerjanje obiska).</p> <p>Povezovanje turističnih ponudnikov v enotno destinacijo Zeleni kras.</p> <p>Spodbujanje povezovanja turizma z drugimi sektorji, zlasti kmetijstvom, z namenom diverzifikacije in dviga dodane vrednosti turistične ponudbe.</p>	<p>Število prihodov turistov</p> <p>Število nočitev</p> <p>Povprečna doba bivanja</p> <p>Število turističnih ležišč</p> <p>Sezonskost turizma</p> <p>Obremenjenost turističnih območij (št. Obiskovalcev na ključnih lokacijah)</p> <p>Stopnja rasti prihodov turistov</p> <p>Stopnja rasti nočitev turistov</p> <p>Delovno aktivno prebivalstvo v turizmu</p>

Predvideno spremljanje izvajanja regionalnega prostorskega plana pomeni redno in sistematično zbiranje ter analizo podatkov o uresničevanju zastavljenih ciljev in strategij. Cilj spremljanja je ugotoviti, ali so ukrepi skladni z načrti, ali se dosegajo zastavljeni cilji ter kakšni so razvojni trendi v posameznih regijah. Vzpostavljen bo celovit sistem spremljanja, ki bo omogočal spremljanje izvajanja plana in oceno doseganja ciljev na regionalni ravni. Podroben nabor kazalnikov bo določen v okviru priprave regijskega poročila o prostorskem razvoju, katerega izdelavo ZUreP-3 predvideva štiri leta po sprejetju regionalnega prostorskega plana. Pri podrobnem naboru, ki bo predvidoma nadgradnja obstoječega nabora predstavljenega v tem poglavju, bodo upoštevane razvojne prioritete, razpoložljivost podatkov in mednarodne primerljive prakse. Poročilo o prostorskem razvoju bo osnova za sistematično spremljanje stanja v prostoru, vrednotenje učinkov izvajanja regionalnega prostorskega plana ter presojo doseganja zastavljenih prostorskih ciljev.